

EPISTOLA PAVLI
AD
ROMANOS,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI

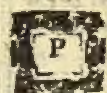

דפולוס שליחא דפולוס דקדוש : הפלאין א ולוס עבדא דישוע משיחא. קדוש ושליחא דאמברש לאונגליון דאלהא : <i>Paulo seruo di Iesv Christo, chia- mato per essere Apostolo scelto a predica- re l'Evangelio di Dio.</i> 2 דמו קדוש מלך בנ דבנוחי בביתא דקרישא : <i>(Il quale egli haueua prima promes- so per li suoi Profeti ne la sancte Scrittura.)</i> 3 צר פרה חו דאמילד בבשר מן נוצא דביר דיר : <i>Che parla del suo Figliuolo : che è fatto facto del seme di Dauid secondo la carne.)</i> 4 נאמירע פרה דאלהא בחיל נבדוח קדוש דקס מו בית מיתא יסוע משיחא מן : <i>E dichiarato Figliuolo di Dio in poten- tenta, secondo lo Spirito de la sanctifica- tione, per la resurrection de morti : cioè, I Iesv Christo nostro Signore.</i> 5 דבה נסכו טיבותא ושליחא דאמברש איה דישועמיון להימגורא דשמא : <i>Per ilqual noi habbiamo rutenuta gratia, & officio d'Apostolo (accioche s'obbedisca a la fede) tra tutti i Gentili per el Nome suo.</i>	שליח הקדוש אל יהוים : א ולוס עבד ישוע המשיח נקרא שליח נפרד אל בשורת אלהים : Paulo siervo de Iesus el Christo, llamado Apo- stolo apartado al Euangelio de Dios. 2 אשר מלפניו חגיד בנבאיו בבתים הקדושים : El qual auia antes prometido, por sus Pro- phetas en las sanctas Escripturas : 3 על בנו הנולד מירע דיר בבשר : De su Hijo, (el qual le fue hecho de la fi- miente de Dauid, segun la carne : 4 על בן אלהים הנולד בבית רוח הקדש מתקומת המתים ישוע משיח אדונינו : El qual fue declarado Hijo de Dios con po- tencia segun el Espiritu de sanctificacion, por la resurreccion, de los muertos) de Iesus el Christo Sennor nuestro : 5 אשר בו לקחנו חן ומלאכות ליקחת האמונה בכל הגוים על שמנו : Por el qual recebimos la gracia y el Aposto- lado para hazer que se obedezca a la fe en todas las Gentes en su nombre.	ΠΑΤΑΟΥ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙ- ους Επιστολη. Κ Ε Φ Α Λ Α. α'. Π ΑΤΑΟΥ δούλος Ιησού Χριστού, αποστολος του Ευαγγελίου του Θεου. Paul seruiteur de Iesus Christ appe- lé à estre Apostre, mis à part pour an- noncer l'Euangile de Dieu. 2. Ο προφητευσας εις ης αυτος εστι γεγραφεσ γιναι. (Lequel il auoit auparauant promis par ses Prophetes és saintes Escri- tures.) 3. Περί τούτου αὐτοῦ, ὅτι γεγεννη- ται ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, κατὰ σαρκ- α. Touchant son Fils (qui a esté fait de la semence de Dauid, selon la chair : 4. Τὸ ἐξομολογούμενον ὅτι οὗτος ἐστι δουλος καὶ σωτήρ σωμάτων, καὶ ἀναστὰς τῶν νεκρῶν, ὁ ἰησοῦς χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Et a esté pleinement declaré Fils de Dieu en puissance, selon l'Esprit de sanctification, par la resurreccion des morts) c'est assauoir nostre Seigneur Ie- sus Christ. 5. δι' ὃ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστο- λήν εἰς ἅπαντας ἔθνη, ὅπως ὡς αὐτοῖς πιστεύωμεν, ὡς τὸ ἐξομολογούμε- θα αὐτῷ. (Par lequel nous auons receu grace & charge d'Apostre, afin qu'il y ait ob- eissance de foy, entre tous les Gentils en son Nom.

AD ROMANOS.

CAP. I.

PAULVS, seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei.

Paul a servant of Jesus Christ, called to be an Apostle, put apart to preach the Gospel of God.

1. Quod antè promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis.

(Which he had promised afore by his Prophetes in the holie scriptures.)

2. De filio suo, (qui factus est ei ex semine David secundum carnem.

Concerning his Sonne Jesus Christ our Lord (which was made of the seed of David according to the flesh.)

4. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.

And declared mightily to be the Sonne of God, touching the Spirit of sanctification by the resurrection from the dead.)

5. Per quem accepimus gratiam & Apostolorum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius.

By whom we have received grace and Apostleship (that obedience might be given unto the faith) in his Name among all the Gentiles.

An die Römer.

Das I. Capitel.

Paulus ein Knecht Jesu Christi, beruffen zum Apostel, aufgesondert zu predigen das Evangelium Gottes.

Paulus Jesu Christ Dienere / saldet til Apostel / vdwalt til at predike Guds Evangelium.

2. Welches er zuvor verheissen hat durch seine Propheten / in der heiligen Schrift.

Hvilket hand loffuede tilforn / formebedst sine Propheter / i den hellige Schrift.

3. Von seinem Sohn / der geboren ist von dem Samen David / nach dem Fleisch.

Om sin Søn / som er fød af Davids Sæd efter kødet.

4. Vnd erweist der allmächtige Sohn Gottes / nach dem geist / der da heiligt durch die Auferstehung der Todten / nemlich / Jesus Christ vnser HER.

De kraftelge beuist at vere Guds Søn / efter Anden / som heiliger / siden den tid hand opstod fra de Døde / som er / Jesus Christus vor HER.

5. Durch welchen wir haben empfangen Gnade vnd Apostelamt vnter alle Heyden / den gehorsam des Glaubens aufzurichten / inn seinem Namen.

Formedelst hvilcken vi finge Naade oc Apostels Embede iblant alle Hedninge / at oprette Troens lydighed / vnder hans Naamn.

A Rzymianom.

Kapitola I.

Paul. Sluzebnik Jesu Krysta / vocatus Apostol / oddeleny Ewangeliu Bozjemu.

Paul sluga Jezusa Krystusa po wolaniu Apostola / wyslany ku przepowiedaniu Ewangeliu Bozjemu.

2. Kierzezo prwe zaslihbil krze Prorozy swe w Pismisich Swatych.

(Athora przed thym obtecal byl przez Prorozy swoje w pismisich swietych.)

3. O Synu swoim / genz gest narozen z Semene Davida / wapodk tela:

O Synu swoim ktory sie stal z plemienia Dawidowe / ile wedle ciata.

4. Kierz do lazan gest / ze gest Syn Bozji w mocy / wedle Duchy poswiecenij / a wedle togo ho ze wstal z Mrtwych / Jezus Krystus Pan nasz:

Niest o lazan Synem Bozym mocnie wedle Duchy po swieceniu / przez zmarlych wstanie / to jest o Jezusie Krystusie Panie naszym.

5. Krze nchofo ptyalk gime milost Apostolskij / aby posluszni byli Wierni wsockne Pohan / pro Gmno geho.

Przez ktorego wzieslismy tak siey vszad Apostolski / to poslusnosc wiary miedzy wsockimi Pohan / dla imieni tego.

א
6 דאף אנתון מנהון א
אנתון חנני בישוע
משיחא :

Tra quelli ancor voi siete chiamati a Iesu Christo.

7 לכלהון דברחומי ה
חביבתי פאלהא קרנא
וקדישא שלמא וטובתא
עמכון מן אללה אבון
ורבן מנו ישוע משיחא :

A voi tutti che siete in Roma, diletti di Dio, chiamati ad esser suoi, gratia e pax a voi da Dio Padre nostro, e dal Signor Iesu Christo.

8 לוקדם מורה אנני
לאלהי בישוע משיחא על
אפי כלכון דהימנותכון
אשתמעת בקלה אלקמא :

Primeramente io rendo grazie di tutti voi al mio Dio per Iesu Christo che la vostra fede e annunziata per tutto il mondo.

9 סהד הו לי גיר אלקמא
דלה משמש אנא ברות
באנגליון דברה דרלה
שלנה כל לבו מתדבר
אנא לכו בצינתי :

Perciò che Iddio (al qual io servo col mio spirito ne l'Euangelio del suo Figliuolo) mi e testimoniato che senza intermissione io fo menzione di voi.

10 דמתחנן אנא דאון מן
פדו תתפתח לי אהרמא
בצבנה דאלהא דאמת
לנתכון :

Preghando sempre ne la mie orationi ch'io venga a voi se mai per alcun modo a la fine io possa qualche volta per Volunta de Dio hauere prospero cammino.

11 מטול דטב סוא אנא
דאחניכו ואתל לכו מ
מורבתנה דרונה דבה
תשמרון :

Perciò che io desidero grandemente de vederui, per farui partecipe de qualche dono spirituale in vostra confirmatione.

א
6 אשר בם חוים גם אתם
נקראי ישוע המשיח :

Entre les quales soys tambien vosotros llamados de Iesu Christo.

7 לכלכם אשר אתם ברחומי ה
לאהובי אלהים לקרואים
תקדושים תחנה לכם ושלום
מאלהי אבינו ואדונינו ישוע
המשיח :

A todos los que estays en Roma, Amados de Dios, llamados Santos, Gracia y paz ayays de Dios nuestro padre, y del Sennor Iesus el Christo.

8 ובדאשנה מורה אנני לאלהי
בישוע המשיח על כללכם כי
אמונתכם מגדה וגשמעת היא
בכל החבל :

Primeramente cierto hago gracias a mi Dios por Iesus el Christo acerca de todos vosotros, deque vuestra fe es predicada en todo el mundo.

9 כי עדי אלהים הוא אשר
אני עובד ברוחי בבשורת בנו
כי בלתי הפוגה מוכיר אני
את שמכם :

Porque testigo me es Dios, al qual siruo en mi espíritu en el Euangelio de su Hijo, que sin cessar me acuerdo de vosotros.

10 תמיד בתפלותי מתחנן אני
אי מתי אצליח דרכי ברצון
אלהים לבוא אליכם :

Siempre en mis oraciones, rogando si al fin algun tiempo aya de auer por la voluntad de Dios prospero viaje para venir a vosotros.

11 כי מתאנה אני לראות
אתכם להשביר לכם מאומה
מפיתח הדוח להעיל אתכם :

Porque hos desseo ver para repartir con vosotros algun don espiritual para confirmaros.

א.
6. Εἰς ὧς καὶ ὑμεῖς καλεῖσθε ἐν
Χριστῷ.

Entre lesquels aussi vous estes, vous qui estes appeles de Iesus Christ.

7. Πάντες ὑμεῖς ἐν ῥώμῃ, ἀγαπῶ-
μενοις ὑπὸς ἀγαπῶντος, χάρις καὶ
εἰρήνη ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

A vous tous qui estes à Rome, bien aimés de Dieu, appelés à estre saints, Grace vous soit & paix de par Dieu nostre Père, & de par le Seigneur Iesus Christ.

8. Πρώτῳ πάντοτε ὑμῖν εὐχαριστῶ ἐν
Χριστῷ ἡμῶν ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν κηρύσσεται
ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

Tout premierement ie ren graces touchant vous tous à mon Dieu par Iesus Christ, de ce que vostre foy est renommée par tout le monde.

9. Μόρως γάρ με ἰσχυρίζεται, ὅτι
λατρεῖν ἐν τῷ πνεύματι μου, ἐν
τῷ εὐαγγελίῳ καὶ ἐν αἰσί, ὡς ἀ-
διαλείπτως μνησθὲν ὑμῶν πάντοτε.

Car Dieu (auquel ie sers en tison Esprit en l'Euangelio de son Fils) m'est témoin que sans celle ie fai mémoire de vous :

10. Πάντοτε ὅτε καὶ ὡς προσευχῶ
με, διαμύρομαι ὡς ἐν ᾧ καὶ ἐν
τῷ εὐαγγελίῳ καὶ ἐν αἰσὶ καὶ ἐν
ἐλπίδι πάντοτε ὑμῶν.

Requerant tousiours en mes oraisons que ie viene à vous, si à la fin en quelque maniere que ce soit ie puis obtenir adreille pour pauerir à vous, par la volonté de Dieu.

11. Ἐπιθυμῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα
τί μακάριον χάρισμα ὑμῖν πνευμα-
τικόν εἰς τὴν ἐπαγγελίαν ὑμῶν.

Car ie desire grandement de vous voir, afin de vous departir quelque don spirituel, à ce que vous soyer confirmés :

CAP. I.

Among whom ye be also the called
of Iesus Christ.

To all you that bee at Rome beloved of God/ called to be Saints: Grace be with you/ and peace from God our father/ and from the Lord Iesus Christ.

First I thank my God through Je-
sus Christ for you all, because your faith
is published throughout the whole
world.

For God is my witness (whom I
serve in my spirit in the Gospel of his
Sonne) that without ceasing I make
mention of you.

Alwayes in my prayers beseeching
that by some means one time or other
I might haue a prosperous iourney by
the will of God to come vnto you.

For I long to see you, that I might
bestow among you some spiritual gift
to strengthen you.

Das I. Capitel.

Aff hulcke i ere oc en deel / som ere salleden aff
Ihesu Christo.

Alle dem som ere i Rom / Guds elstellige / oc fals-
lede Helligen. Naade vere med eder oc Fred / aff Gud
vor Fader / oc den HEDE Ihesu Christo.

Først tacker ieg min Gud / formedelst Ihesum
 Christum/paa alle eders vegne/as mand taler om eders
 Tro i al Verden.

Thi Gud er mit Vidne (huilken ieg tien i min
 Hand edl Euangelio om hans Son) At ieg vden aff-
 sadelse iensker vaa eder.

De formaner altid i min Bøn / om der vilde en
gong ske / at ieg kunde komme til eder / formedelsi Guds
vilie.

Thi mig forlengis effter at see eder / Paa det a
 ieg maatte dele nogen aandelig Gaffue med eder / a
 singste eder mere

Capitola I.

Wiedzy Eterym i wy testeo,
cie wezwani Jezu Chrystowi.

Wszystkim ktorzy sie kładzie w
Rzymie Bogu miłym / wezwanym
abyście byli świętymi / kładzie nade
wam będzie y pokoy od Boga Oys
ca naszego / y Pána Jezu Chrysta.

Waprzod dziękuję Bogu mo-
jemu przez Jezusa Chrystusa za
was wszystkich / iż wiara wasza
bywa opowiedana po wszystkich
świecie.

Abowiem Bog iſt namu ſa
ſtaże duchem moim w E. Intel. cy
Dyńskiego iſt mi ſwiadok / iż
ſtawierze mi o was wspomnianie
czynt.

Szczęśliwym modlitwami moich
 prosiac abym dowas przyśled i
 sibi mi sic Echorym sposobem
 Bezśmiertnej drogi zdarzyła i wolej
 Bożej.

Abowiem pragnę was widzieć
abyśmy tam wyzey i z tego dani
duchowne^o po chwileczymu wa
semu.

12. ואפחד / נתכנין
בהימנותא דילכו נדללי:

Cito, per consolarmi con essuoi, per la mutua fede vostra, e mia.

13. צבא אנא דין דתדעון
אחי דבגנין סגיאן צבית
דאמתא לנתכון ואתכניות
עד מא להשא דאף פכון
יהי לי אדשא אף
דבשדכא דצממא:

Hor io Voglio che Voi sappiate, fratelli, che io mi son molte volte proposto di venire a Voi, (ma sono stato infinita hora impedito) per haver ancora qualche frutto tra Voi, como tra l'altre nationi.

14. ונניא וברכיא חפומא
וסכלא דלכל נשחב אנא
דאכרו:

Io son debitore di Grati parimente a Barbari, a i dotti & a gli ignoranti.

15. והכנא מתחפט אנא
דאף לכו דברחומי
אסבר:

Si che per quanto è in me, io sono apparecchiato ad euangelizar, ora ancor a Voi che siete in Roma.

16. לא גיר בהת אנא פה
באונליון מטול דחיל
הו דאלהא לחא דכר
דמחמיו פה או מו
התנא לוקנס ואו מו
ארמניא:

Imperche io non mi vergogno de l'Euangelio di Christo: conciosia che egli è la potenza di Dio in salute a ciascuno che crede, al Giudeo primamente, e poi al Greco.

17. דאכנתא גיר דאלהא
פה מתעליא מו הימנותא
להימנותא אף דכניג
דכנא מו הימנותא
יהי:

Perche la giustitia di Dio si manifesta in esso, da fede in fede, si come è scritto, Il giusto vivrà per fede.

12. וזאת היא להחננתם בכם
באשר בינינו באמונתכם
ובאמונתי:

Es à sàber para ser juntamente consolado con vosotros por la comun fe, vuestra y juntamente mia.

13. לא אכחד ממכם אחי כ
פעמים רבות שמתי על לבי
לכוא אליכם ואכלא עד הנה
אשר פדי מאומה יה לי בכם
כמו גם בגוים אחרים:

Mas no quiero, hermanos, que ignoreys, que muchas vezes he propuesto de venir a vosotros, (empero hasta aora he sido estoruoado,) para tener tambien entre vosotros algun fruto, como entre las otras Gentes.

14. ליניים וללועזים לחכמים
ולפתים חוב אנכי:

A Griegos y à barbaros, a sabios y a no sabios sey deudor.

15. ככה כל אשר בי נדבות
הנה גם אתכם אשר ברחומה
לבשר:

Ainsi quant à mi, presto est à el annoncer el Euangelio tambien a los que estays en Roma.

16. כי לא בשתי על בשורת
המשיה כי גבורת אלהים היא
לישועה לכל אשר מאמין גם
ליהודי בראשונה וגם לינו:

Porque no me averguenço del Euangelio: porque es potencia de Dios para dar salud à todo aquel que cree: al Judio primeramente, y tambien al Griego.

17. כי צדקת אלהים בו גסתרה
מאמונה לאמונה באשר נכתב
וצדיק באמונתו יחיה:

Porque la justicia de Dios se descubre en el de fe en fe, como està escripto, Mas el justo biuirà por la fe.

12. Τῆς δὲ ἰσχύος, συμπεριλαμβανόμενης καὶ ἐν ὑμῶν, καὶ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν καὶ ἐμῇ.

C'est à dire afin d'estre consolé avec vous, par la foy mutuelle de vous & de moi.

13. Οὐ γὰρ δι' ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προέβλεπον εἰς ὑμᾶς, καὶ ἐκάλειθον ἀρᾶν τοῦ δεῖν, ὅτι καρπὸν τῆς χάριτος ὑμῶν, καθάως καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

Or mes freres, ie ne vueil point que vous ignoriez que j'ai souvent proposé de venir vers vous (mais l'en ai esté empêché) iusqu'à present) afin que ie recueillisse quelque fruit entre vous aussi, comme entre les autres nations.

14. Ἐλλοί τε καὶ βαρβάρους, σοφῶν τε καὶ ἀσώτων ἐφ' ὧν εἰμι.

Je suis debteur tant aux Grecs qu'aux Barbares, tant aux sages qu'aux ignorans:

15. Οὕτως ἐστὶ καὶ ἐν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν.

Ainsi tant qu'en moi est, ie suis prest d'euangelizer à vous aussi qui estes à Rome.

16. Οὐ γὰρ ἐν ταπεινώσει τοῦ λόγου τοῦ εὐαγγελίου, καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν ἐξουσίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτηρία ἐστὶν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε καὶ ἑθνικῷ.

Car ie ne pren point à honte l'Euangile de Christ, veu que c'est la puissance de Dieu en salut à tous croyans, au Iuif premierement, puis aussi au Grec.

17. Διὰ τοιαύτην καὶ θεὸς ἐν αὐτῇ δόξα καὶ ἀντιμαρτυρεῖται ἐν πίστει οἷς πιστοῖ, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δικαίος ἐν πίστει ζήσεται.

Car en icelui se descouvre tout à plein la iustice de Dieu de foy en foy: selonc qu'il est escrit, Or le iuste viura de foy.

12. Id est, simul consolari in vobis per eam quæ invicem est, fidem vestram atque meam.

That is, that I might be comforted together with you through our mutual faith, both yours and mine.

13. Nolo autem vos ignorare, quia &c. proposui venire ad vos, (& prohibitum sum alicui fructum habeam in vobis, sicut & in cæteris gentibus.

Now I would that ye should not be ignorant, how that I have oftentimes purposed to come unto you (but have bene let hitherto) that I might have some fruit also among you, as I have among the other Gentiles.

14. Græcis ac Barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.

I am debtor both to the Grecians, and to the Barbarians, both to the wise men and unto the unwise.

15. Ita, quod in me promptum est, & vobis qui Romæ estis, evangelizare.

Therefore, as much as in me is, I am ready to preach the Gospel to you also that are at Rome.

16. Non enim erubescō Evangelium. Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti, Iudæo primum & Græco.

For I am not ashamed of the Gospel of Christ: for it is the power of God unto salvation to every one that believeth, to the Jewe first, and also the Grecian.

17. Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit.

For by it the righteousness of God is revealed, from faith to faith: as it is written: The just shall live by faith.

12. (Das ist) daß ich sampt euch getröstet würde/ durch euren vnd meinen Glauben/ den wir untereinander haben.

(Deter) At ieg funde bliffue tröfter met/eder for medelst eders oc min Tro/ so wi haffue tilsammen.

13. Ich will euch aber nicht verhalten lieben Brüder/ daß ich mir offte habe fürgesetzt/ zu euch zukommen/ bin aber verhindert bißher/ daß ich auch unter euch Frucht schaffete/ gleich wie unter andern Heiden.

Ieg vil icke dolie for eder/ kære Brodre/ at ieg haffuer offte sat mig faare/ at komme til eder/ Men ieg haffuer her til veret forhindret/ At ieg funde oc faa haffue giort Fruct iblant eder/ lige som iblant andre Hedninge.

14. Ich bin ein Schuldner beyde der Griechischen vnd der Ungriechen/ beyde der Weisen vnd der Unweisen.

Ieger betie Skyldner/ baade som ere Grecker oc icke Grecker/ baade de Visse oc de Vuisse.

15. Darumb so vil an mir ist/ bin ich geneiget auch euch zu Rom das Evangelium zu predigen.

Der faare/ er ieg tilbøylig/ saa meget som mig mueliger/ at oc faa predike Evangelium faar eder i Rom.

16. Denn ich scheme mich des Evangelii von Christo nicht/ denn es ist eine krafft Gottes/ die da selig machet/ alle die daran glauben/ die Jüden erstlich/ vnd auch die Griechen.

Ihi ieg bliff icke Evangelium om Christo/ Ihi derer Guds Krafft/ som gør dem alle salige/ der tro paa/ Jederne besynderlige oc Grecker oc faa.

17. Sintemal darinnen offenbart wird die gerechtigkeit/ die für Gott gilt/ welche kommet auß Glauben in Glauben/ wie den geschriben siehet: Der Gerechte wird seines Glaubens leben.

Fordi at den Retferdighed bliffuer obenbarer der vdi/ som gælder faar Gud/ huilken som kommer aff Troen til Troen/ lige som och faar screffuit/ Den Retferdige skal leffue aff sin tro.

12. To gest/abychoim se spolu potestoli strze Wjiru spoletu nau wassp y mau.

To test abydy byl vczestnikem spol nego napominania z wami przez spoleczna wiarę wasser moze.

13. Chet pat Bratij aby ste wdzeli/ ze gsem zastokrat vnyssil sobe/ aby ch priffel wam: Ale pfezaju mel gsem aj dosawad/ aby ch nfterak vffitel mel mgy wami/ dakaj to y mgy gny mi Pohany.

Przymynte chre aby cie wie dziecie meli bracia/ item czestho vnyssil przybydo was/ (item test do rad zawetagnion) aby ch meli iakt pozitel y miedzy wami/ ias to y miedzy tosem pogany.

14. Rzekuom y Narodum gny m/ Draudym y Nemaus dym powinen gsem:

A Grekom/ y prostym ludziam/ y mady m/ y glupim powis nien istem.

15. Tak ze co za mnę gest/ gsem hotow/ y wam stech gse w Rzym/ zwistowaci Ewangeliu.

A przeto ile ze mnie byc moze/ gotowem test Ewangelia. opoz wiedac/ y wam Przymynte chre w Rymie.

16. Neb nestodjim se za Ewangelie Ewangeliu. Woc zagl sie Bozji gest/ E Spasani sa za demu wffichnu/ Zidu pteb kam/ ief y Pohanu.

Abowiem nte wstydam sie Ewangeliey Krystusowej/ adri test moc Boza Pa szawientu Eademu wierzace mu/ sydomu naprzod/ potym ief y Grekowi.

17. Nebo sprawedliwost Bozji/ zgeruzese strze nte z Wjiru E wiffe: Jakoz napfano gest Sprawedliwy fiv bude z Wjiru.

Abowiem sprawedliwosc Boza przes one byma oblatwona z miary w wiffce/ iako test napfano/ Sprawedliwy z miary bedzie zy.

18. מתגלה חזק רב
האלהים מן שמיים על כל
עולות ורשעות דבכר
בשם חזק רב וקדש
אחדיו :

Imperchè l'ira di Dio si manifesta chiaramente dal cielo sopra ogni impietà e iniquità de gli uomini che ritengono la verità nel'ingratitudine.

19. מטול ידיעותה
האלהים גלוי הי בזה
אלהים צדק בזה :

Perchè che quello che si può conoscere di Dio, è manifestato in essi: conoscendo cosa che l'Idio l'ha manifestato loro.

20. כסותה צדק האלהים
מן תרמית העלמ
לברותה בסוכל בותחיו
חלקה האלהותה העלם
דבריו ולא מפק בזה :

Imperò che le cose invisibili di esso (cioè la sua eterna potenza e divinità) si sono fatte per la creazione del mondo, considerandosi per queste opere: a fine che siano inescusabili.

21. מטול ידיעתו לאלהים
ולא אלהים אלהים
שכחוהו ואדיו לה אל
אסתרו במחשבתהו
ואתחשך לבחור העל
מסתבר :

Perchè che avendo conosciuto l'Idio, non l'hanno glorificato come l'Idio, e non gli hanno rendute grazie: anzi sono mancati ne i lor discorsi, e il loro cuore pieno d'intelligenza è stato ripieno di tenebre.

22. וכד סברין בבבשחון
דחכמין אמון שטר להון :

Faciendo essi professione d'esser savi, son divenuti folli.

18. כי-נגלה אף יהוה משמים
על-כל רשעה ועל-כל עולת
האנשים האחרים את-אמת
בעולתם :

Porque manifesta es la yrà de Dios del cie-
lo contra toda impiedad y injusticia de los hom-
bres que detienen la verdad de Dios con injusti-
cia:

19. על-כן דעת האלהים מקלה
היא בהם כי-אלהים חזק
להם :

Porque loque de Dios se conoce, a ellos es
manifesto: porque Dios se lo manifestó.

20. כי-מסתרו המברית
העולם המה במעשיו גבונים
גראו גם כחו אשר מעולם לו
וגם אלהותו אשר לא יוכלו
לדבר על-אודותם :

Porque las cosas invisibles de el, entendidas
por la creacion del mundo es à saber por las cosas
que son hechas, se veen como son su eterna po-
tencia, y diuinidad, para que queden sin excusa:

21. לכן בדעתם את-אלהים
אנם פהגן כבוד ולא ברכו
את אלהים כי-אם הבלו
במחשבותם ונחשך לבב
בסילותם :

Deque auiedo conocido à Dios, no lo glo-
rificaron como à Dios, ni le hizieron gracias an-
tes se desuanecieron en sus fantasias, y el tonto
coraçon de ellos fue entenebrecido.

22. הגראים לחיות חכמים
נבסלו :

Que diziendose ser sabios, fueron bueltos
locos.

18. Αποκαλύθη η ισχυς του Θεου
απ' ουρανοῦ ἐπὶ παντὶ ἀνομίᾳ καὶ
ἀδικίᾳ ἀνθρώπων ἣν οὐκ ἐπέ-
κρατοῦν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ.

Car l'ire de Dieu le découvre tout
à plein du ciel sur toute impiété & iniu-
stice des hommes: d'autant qu'ils detien-
nent la vérité en injustice.

19. Διὸς φανερόν ἐστιν ὅτι ὁ Θεὸς
ἐν αὐτοῖς ἐκάλει τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ.

Pour autant que ce qui se peut co-
gnoltre de Dieu est manifesté en eux:
car Dieu le leur a manifesté,

20. Ταῦτα ἀποκρύπτει ὁ Θεὸς
ἐν τοῖς αἰῶσι τοῦ κόσμου, ὅτι οὐκ ἔ-
στιν ὁ Θεὸς ὁμοιωθεὶς τῇ ἀνθρώπων
φρονήσει.

Car les choses invisibles d'icelui (af-
fauoir tant la puillance eternelle que sa
diuinité) se voyent comme à l'occi par
la creation du monde, estans considere-
es en ces ouurages, afin qu'ils soyent
rendus inexcusables.

21. Διὸ οὐκ ἔτι δόξα-
σάντες τὸν Θεόν ὡς Θεόν, οὐκ
ἐχαίρουν αὐτῷ ὡς αὐτῷ, ἀλλὰ
ἐγενήθησαν ὡς τὸν Θεόν ὡς τὸν
ἀνθρώπου νοῦν.

Pource qu'auans connu Dieu, ils ne
l'ont point glorifié comme Dieu, & ne
lui ont rendu graces: ains ils sont de-
uenus vains en leurs discours: & leur
corar desliuë d'intelligence a esté rem-
pli de tenebres.

22. φάσαντες ἑαυτοὺς σοφοί, ἑα-
νέθησαν.

sed ilans estre sages, ils sont deu-
nus fols.

CAP. I.

18. Revelatur enim ira Dei de caelo, super omne impietatem & iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent.

For the wrath of God is revealed from heaven against all ungodliness, & unrighteousness of men which withhold the truth in unrighteousness.

19. Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestatus est.

Forasmuch as that which man be known of God, is manifest in them: for God hath shewed it unto them.

20. Invisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea quae facta sunt intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & divinitas: ita ut sint inexcusabiles.

For the invisible things of him which are his eternal power and Godhead, are seen by the creation of the world: being considered in his works, to see that they should be without excuse.

21. Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.

Because that when they knew God, they glorified him not as God, neither were thankful: but became vain in their imaginations, and their foolish heart was full of darkness.

22. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.

When they professed themselves to be wise, they became fools.

Das I. Capitel.

18. Denn Gottes zorn vom Himmel wird offenbaret über alles Gottloses wesen / vnd ungerechtigkeit der Menschen / die die warheit in ungerechtigkeit auffhalten.

Thi Guds vrede skal obenbæris aff Himmelen offer alt ugudelige væsen oc Menneffens uretferdighed / som oppholde Sandhed i uretferdighed.

19. Denn daß man weiß / daß Gott sey / ist ihnen offenbar / denn Gott hat es ihnen offenbaret.

Thi at mand veeð / at Gud er ill / der er dem obenbæret / Thi Gud obenbæred dem det.

20. Damit / daß Gottes unsichtbares wesen / das ist / seine ewige All-Kraft vñnd Gottheit wird ersehen / denn man muß es merken an den Wercken die er thut an der Welt die er geschaffen hat. Also daß sie keine entschuldigung haben.

Der mer at Guds vsynlige væsen / der er hans ewige Kraft oc Gudsdom bliffuer seer / naar mand ætter det / paa Gerningerne / som er / paa Verdens stabel se. Saa / at de haaffue ingen aarsag.

21. Dieweil sie wußten / daß ein Gott ist / vñnd haben in nicht gepreiset als einen Gott / noch gedancket / sondern sind in irem tichten entel worden / vñnd ihr vñndersendiges Hertz ist verfinstert.

Effterdi de viffe / at der er en Gud / oc de vilfede hannem icke / oc en heller tættede hannem som en Gud / Men de ere blesfne / forfengelige i deris Tænder / oc deris vñndforstandige. Hiæfter formorder.

22. Da sie sich für Weise hielten / sind sie zu Narren worden.

Der de hulde sig Vise / ere de blesfne til Daar.

Kapitola I.

18. Sagvuge se sagist hñw Bofh o Nebe / nad laskau bezbofnostij a nesprowadliwosij / rzec i idij / kiejij Prawdu Bofij w nesprowadliwosij zadrzugi:

Do gñtem Bofij tãmp test z nteb / przetwó w skłatcy niepo- bofnoci y niesprawiedliwosci ludzkiej / Ktozy zãtrzymawãia prawde niesprawiedliwosci.

19. Proto / se co znãm bñ hñ mã o Bogu / gest gim oznãmmeno. Bñch sagist zgwil gim

Przeto i se co moze bye wscosz ano o Bogu / test w nich tawno / gdytun to Bog obyãwi.

20. Nebo niewiditelne wten geho / strzety / kiejij gñau vñ nñny pñi swofenis Swiãta / kiejij se rozumem pochopugij / mohan spactijny bñi / totij geho wñnã moc a Bofijwñ / tak se se gñwpmiluwit nemohan.

Abowiem niewidome rzeczy tego / gdy przez stworzone rzeczy rozumiane bywãta / stworzenia swiãta bywãta opãtrwane / to test wieczna tego mocy bofstwo / dla tego aby out nie mli wy mowli.

21. Nebo poznawiffe Boga / nescawili nato Boga / anige mu dñkowali: ale zmarzeni gñau na swin my sñenij / a protoz zãmijno gest gñch nñ maudre Erde.

Przeto i znãm Bogã / przeto se ge nte chwalili nato Boga / Ant mudi se kowãli / owsem prozyny si stali w myslach swych / y zãmio- ne i se glupie serce ich.

22. Neb domniwagisse se se gñau mawdij / blãzni vñnñ ni gñau.

Ktozy mñeniac se byc mawdrymi / glupimi se stali.

23 ויחלפו תשכוחתה ד
האלהא דלא מתחמ
בדמותה דאלמא דבר
גשא דמתחמל ובדמותה
דכרתתה דאדאדעו
דגלה דנרחש דאדעו :

Et hanno mutata la gloria de l'incorruptibile Iddio rassomigliandolo a l'humano corruptibile, e a gli ucelli, e a gli animali quadrupedi, e a reptilibi.

24 מטול הנא אשלם
אפיו אלהא לתורת
טמאתה דלכהון דנאערו
בגדיוהון בהון :

Per laqual cosa Iddio gli ha ancora dati in preda a le concupiscenzie de l'orgore, a l'imunditia per s'ingrignare i lor corpi tra lor medesimi.

25 ויחלפו שכרה דאלהא
בכדבותה דחלו ושמשו
לכרתת טב מן דלכדוהון
דלה תשכחו ובקדו לעלם
אלמיו אמין :

Come quelli iquali hanno mutata la verita de desso Iddio in bugia & hanno adorato e seruito la creatura, lasciando el Creatore, il quale e benedetto in sempiterno, Amen.

26 מטול הנא אשלם
אלהא לכאבא דנאערו
בגדיוהון צד חלפי
חשחתה דכדוהון ונמדם
דלא מכו אתחשחי :

Per laqual cosa desso Iddio gli ha dati in preda a l'orgore & a l'impureta che la loro femine istesse hanno mutata l'uso naturale, cio quello che e contra natura.

27 ותבא דכדוהון ה
הכנא שבקו חשתתה
דכנא דקבתא נאשתחו
בריתא חד על חד ודכר
אל דכר פהמתא עבדו
ובדענא דנר דנר
לשכיוהון בקיומהון ה
קבלוהי :

E similmente ancor i masculij, lassando l'uso natural de la femina, si sono infiammati no la loro concupiscenza a l'uso verso l'altro, operando masculij con masculij cose disoneste, riceuendo no lor medesima la ricompensa de l'oro errore, ma le cose se gli douera.

23 וימירו את כבוד אלהים
אשר בלי חמורה בתבנית סמל
חמורת אדם ועוף השמים ושור
אכל עשב ודמש :

Y trocaron la gloria del Dios incorruptible en semejança de imagen de hombre corruptible, y de aues, y de animales de quatro pies, y de serpientes.

24 על כן גם נתנם אלהים
בתאות לבותם בטמאה לגאל
את גופותם בגנפם :

Por loqual tambien Dios los entregó a las concupiscencias de sus coraçones para immundicia, para que contaminassen sus cuerpos entre si:

25 אשר המירו את אמת
אלהים בכוב ויידא ויעבדו
את בריאה מן חבורה הקדוש
ברוך הוא לעולם ועד אמין :

Que mudaron la verdad de Dios en mentira honrrando y siruendo a las criaturas antes que al Criador, el qual es bendito por siglos. Amen.

26 על כן נתנם האלהים
במכאובות בושח כגנפיהם
המירו את דרך הטבע לרפך
הטבע :

Por loqual Dios los entregó a affectos vergonçosos, porque aun sus mugeres mudaron el natural uso en el uso que es contra nature.

27 וכמו כן האנשים עבדו
את דרך טבע הנשים ויחמו
במהמדיהם איש אל דעה
הזכרים בזכרים פועלי עול
עושי נמה ונבלה וגם את
שכיר מעשיהם ונבלתם בהוגר
בגופותם ובגנפם לקחו :

Y poreal semejante los machos, dexado el uso natural de la hembra, se encendieron en sus concupiscencias los vnos con los otros, cometiendo torpedades machos con machos, y recibiendo en si mismos la recompensa que conuino de su error.

23. Καὶ ἡλλάξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιωμάτων τοῦ ἀφθάρτου ἀνθρώπου, καὶ τῶν τετραπόδων καὶ τῶν ἐν οὐρανῷ.

E ont changé la gloire de Dieu incorruptible à la ressemblance & image de l'homme corruptible, & des oiseaux, & des bestes à quatre pieds, & des reptiles.

24. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν πάσι ἐπιθυμίαις τοῖς καρποῦσι αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τὰς ἀτιμωζήσας τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ταυτοῖς.

A raison dequoi aussi Dieu les a livrés aux conuoitises de leurs propres coeurs, à orduze, pour vilener entre eux leurs propres corps.

25. Οἱ οὖν ματήλαξαν τὴν ἀληθειάν τοῦ Θεοῦ ἐν τοῦ εὐδελῆ, καὶ ἐσέβησαν καὶ ἐλάτρευσαν τὴν κτίσιν ὡς ἐν ἰσοστάσει, ὅς ἐστι ἀκατάστατος καὶ τὸν αἰῶνα, ἀμήν.

Comme estans ceux lesquels ont changé verité de Dieu en fausseté, & ont adoré, & ont serui la creature, en delaisant le Createur, qui est benit eternellement, Amen.

26. Διὸ τὸν παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάσι ἀτιμίαις αἵτις καὶ θηλαῖαι αὐτῶν ματήλαξαν τῇ φυσικῇ ἡρώσει εἰς τὴν ὡς ἐστὶ φύσις.

A raison dequoi Dieu les a livrés à leurs affectations infames: car mesme les femmes d'entre eux ont changé l'usage naturel en celui qui est contre nature.

27. Ὅμοιος πάλιν οἱ ἀρσενες ἀφάρτοι τῷ φυσικῷ ἡρώσει καὶ ἡγλαίας, ἐξουαύσαντο ἐν τῇ ὁρῇ αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἀρσενες ἐν ἀρσενεσὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ατιμωσίᾳ, ὅς ἐστι ἀκαθαρσία καὶ τὸν αἰῶνα, ἀμήν, καὶ ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνουσιν.

Et semblablement aussi les males, de laillass le naturel usage de la femine, se sont embrasés en leur conuoitise l'un enuers l'autre, comettans male avec male choses infames, & receuans en eux-mesmes la recompense de leur error telle qu'il falloit.

23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.

For then turned the glorie of the incorruptible God to the similitude of the image of a corruptible man / and of birds / and four footed beasts / and of creeping things.

24. (Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora sua in temetipsis.)

Wherefore also God gave them up to their hearts lusts, unto uncleanness: to defile their own bodies between themselves:

25. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & servierunt creaturae potius quam creatori, qui est benedictus in secula, Amen.

Which turned the truth of God unto a lie, and worshipped and served the creature / forjaking the Creator / which is blessed for ever / Amen.

26. Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominiae. Nam feminae eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum qui est contra naturam.

For this cause God gave them up unto vile affections: for even their women did change the naturall use into that which is against nature.

27. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu feminae, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes.

And likewise also the men left the naturall use of the woman / and burned in their lust one towards another / and man with man wrought filthines / and received in themselves such recompense of their error / as was meet.

23. Vnd haben verwandelt die herrlichkeit des unvergenglichen Gottes / in ein Bilde gleich den vergenglichen Menschen / vnd der Vögel / vnd der vierfüßigen vnd der kriechenden Thiere.

De de haffue foruere den vnsorgengelige Guds Herlighed / til et Billedes / som er der sorgengelige Menneskes ligit / oc Fuglene / oc de fireføttede oc de krybende Dyr.

24. Darumb hat sie auch Gott dahin gegeben in ihrer herben gelüste / in unreinigkeit / zu schenden ihre eigene Leibe an jnen selbst.

Der saare haffuer oc Gud gifvite dem hen i deris Herbis begering / i vorenlighe / at bestemme deris egne Legeme paa dem self.

25. Die Gottes Warheit haben verwandelt inn die Lügen / vnd haben geehret vnd gedienet dem Geschöpf mehr denn dem Schöpffer / der da gelobet ist in ewigkeit / Amen.

De som foruende Guds Sandheet til Løgen / oc ærede oc tiende Skabelsen mere end Skaberen / som er loffuit i evighet / Amen.

26. Darumb hat sie Gott auch dahin gegeben in schendliche lüste / denn ihre Weiber haben verwandelt den natürlichen brauch inn den unnatürlichen.

Der saare haffuer Gud oc gifvite dem hen i skendelig begering / Thi deris Qvinder foruende den naturlige brug til vnaturlig.

27. Desselbigen gleichen auch die Mann haben verlassen den natürlichen brauch des Weibes / vnd sind an einander entbrandt in iren lüsten / vnd haben Mann mit Mann schande getrieben / vnd den lohn ihres Irthums (wie es denn sein sollte) an jnen selbst empfangen.

Disligest oc saa Mændene forlode Qvindernes naturlige brug / oc de ere opvende til huer andret deris begering / oc brugede dem skendelige Mand mer Mand / oc singe deris vildfarelses Løn (som der da skulde vere) paa dem self.

23. Azmēnili slāwu nepos / ruffhtedlncho Bogā / w vodo / bensiwij obrazu poruffhtedlncho / w slowēka / a pīactwa / a Homad tīwīrnobhch / a jīmē plāzuom.

Gdyz odmienili chwale nief / miertelnego Bogā / sprāwīwīfj obraz / tīslowēkā / a sīntertelnch / w pīactow / w jwīerzāt / a cztērech nōw gāch / w gādzīny.

24. Protoż wodalge Buoh / strze jādostī Erdec gegich / w nēfīstotū / abn wwodīlī hanbu na jwā tīla wespolek.

A przetohz podat se Bog po jādltwōsīam lērcīch / nā nēcīz / jstōc / aby mīedzy soba cīalā swē līzyl.

25. Kterījstō zmēnīlī praw / du Bogī w lēj / a cīlīlī a slaw / jīlī slwōtēnīj rādēgī / nējīlī Stwōtēlī / kterīj gēst pōjch / nānā na wētō / Amen.

Dla tego tżomī prawde Boga mīenīlī w slawstwō / w chwālīlī / a slwōjīlī rzecjām stwōrzonym / mīlī mōjstwōrczycīelā / ktrōy tēcī blōgō / tśwīōny nā wētō / Amen.

26. Protoż poddalge Buoh / w jādostī ohawnē. Nēbo jēn / gegich zmēnīlī pīroženīj bzh / w tēn bzh / ktrōj gēst prōtī pīroženīj.

A przerōj podat se Bog pōjād / ltwōsīam / tōmotnīm / gdyz nē / wīalībī tch / odmīenīlī wīzwānīe prīrozone w tō ktrōc tēst prēs cīw prīyroženīu.

27. Tēj taktē mījstē pōh / lawīj / opustīwīstē pīroženē wījwānīj / jēn / rozpālīlī se w jādostēch swōjch / mījstē pōh / lawīj wespolek mījstēj pōh / a odyplatu / ktrōj sluffala na gegich bludy / samīlī na sēbe bē / raucē.

Takjē w mējczījny opustīwīstj prīz / rōdzone wīzwānīe nēwīk / stj / zāpālīlī sē pōjādltwōsīcīa / swōtā / tēdētā / drugīm / mēj / czīznā / a mējczīznā / tōmotnē / pō / pēlīnīlī / a zāplātē / sluffā / blēdū / swēgō nā sē / bīorac.

א

28 וְאִיךָ דִּלְתָּ דְּבִגְוּ בְּנִפְשָׁהוּ
דִּדְעוּן לֹאֲלֵהָ אֲשֶׁלָּם
אֲנִי אֲלֵהָ לְמַדְעָא ד
דְּסִרְיָהוּ דִּדְהוּן עֲבָדוּ
מִדֵּם דִּלְתָּ וְלֵא :

*Impero che se come non tener conto
di riconoscere l'odio, così l'odio gli ha dato
su preda ad uno spirito primo d'ogni giu-
dicio per far cose inconvincibili.*

29 בְּדִמְלִין כָּל עֲלֻתָּא
וּנְיֻתָּא וּמִדְּרֻתָּא
וּבִשְׁוִתָּא וּבְלֹבֻתָּא
וּבְחִסְמָא וּבְקִטְלָא וּבְרִנָּא
תְּכַלָּא וּמִכְשָׁכְתָּא בִּישְׁתָּא :

*Essendo ripieni d'ogni ingiustizia, for-
nicazione, malizia, avarizia, malitia,
pieno d'invidia, d'eccezione, di contentione
d'inganno, di malizia, rapportatori.*

30 וְדִטְנָא וּמֵאֵכֶל קִרְצָא
וּסְנִיָּאִין לֹאֲלֵהָ מַעֲבָרָא
חֲתִירָא שְׂבִהֲרָנָא מִשְׁפָּחִי
בִּישְׁתָּא חֲסִידִי דְעֻנָּא
דִּלְאֲבִהֲהוּ לֵא
מִתְשָׁבִסִין :

*Detrattori, odiatori di Dio, ingurio-
si, superbi, arroganti, inuentori di mali,
disobbedienti al padre e alla madre.*

31 וְדִקְרָמָא לִית לְהוּן וְלֵא
חֻבְרָא וְלֵא שִׁנְיָא וְלֵא
רְחִמָא אִית בְּהוּן :

*Senza intelletto, senza lealtà, sen-
za naturale affezione, gente che non si
possino pacificare, senza misericordia.*

32 אֵילִין דְּכָד דִּדְעוּן דִּינָה
דִּלְהוֹנָא דִּלְאֵילִין דִּינָה
הִלּוּ סְעִדּוּ לְמוֹתָא מְחִיב
לֹא הִנָּה בְּלֹחֹד עֲבָדוּ
לְהוּן אֵלָּא אֶחָד מִשְׁתַּחֲוִיָּין
לְאֵילִין דִּדְהוּן עֲבָדוּ :

*Iguale avendo conosciuto la ragio-
ne di Dio, cioè che quei che fanno tali co-
se, son degni di morte, non solamente te
fanno essi, ma ancor favoriscano quei che
lo fanno.*

ב

1 מְטוּל הֵנָּה לִירֵג לָךְ
מִפֶּק בְּרִיחָא אִו בְּרִיחָא
דִּדְאֵן חֲבֵרָה בְּהוּן גִּיר דִּדְאֵן
אֶתְּ חֲבֵרָה נִפְשָׁהוּ הוּא מְחִיב
אֶתְּ וְאֶתְּ אֶתְּ גִּיר דִּדְאֵן
אֶתְּ בְּהוּן הוּא מְתַפְסָךְ
אֶתְּ :

*Per laqual cosa tu se' inescusabile, o
huomo, qualunque tu se' che giudichi de
gli altri: perche tu quel che tu giudichi
d'altri, condannas te stesso, com'io che
tu che giudichi, fai de te medesima cosa.*

א

28 וְכִי לֹא אָבִו לְדַעַת אֶת־
אֱלֹהִים נִתְּן אֱלֹהִים לָהֶם לֵב
סוֹדֵר לַעֲשׂוֹת אֶת־אֲשֶׁר לֹא
יִשְׁנֶה לָהֶם :

*Y como à ellos no les pareció tener à Dios en
la noticia, Dios tambien los entregó à peruerso
entendimiento, paraque hagan loque no con-
uiene;*

29 תְּמַלְאִים בְּכָל־עוֹלָה תְּוֹנָה
רָעָה בְּצַע סוֹרִים מְלֵא־קִנְיָה
רָצַח מְרִיבָה וְמָה וּמִוְמָה :

*Arefados de toda iniquidad, defornicacion
de malicia, de avaricia, de maldad: llenos de em-
bidia, de homicidios, de contiendas, de engan-
nos, de malignidades:*

30 מְלַתְּשִׁים מְלַשְׁשִׁים מַעֲבָרִי
אֱלֹהִים אֲפִיקִים גִּנְיָם הוֹלְלִים
מְפִיקִי רָעוֹת לְיוֹלְדֵיהֶם מְסוֹרְרִים :

*Murmuradores, detractores, aborrecedores
de Dios, injuriosos, soberbios, altiuos, inuentores
de males, de fobedientes à sus padres.*

31 תְּפִלִּים בְּגִדִים מְחֻסְרִים
וְדִים אֲבָדִים :

*Necios, desleales, sin affecto humano sin le-
altad, sin misericordia.*

32 אֲשֶׁר אָף כִּי יוֹדְעִי עֲדָקָה
אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי־אֲשֶׁר בְּאֵלָה
יַעֲשֵׂה מִשְׁפַּט מוֹת יִהְיֶה לָהֶם
לֹא יַעֲשֵׂה לְבָדֶם כִּי־אֵם גַּם
יִרְצֶה אֶת־עוֹשֵׂיהֶם :

*Que auiedo entendido la justicia de Dios,
no entendieron que losque hazen tales cosas son
dignos de muerte: no folo los que las hazen, mas
aun losque confienten à losque las hazen,*

ב

1 עַל־כֵּן אֵינִי נִקִּי כָּל־הַאֲנוּשׁ
הִזָּן כִּי בְּאֲשֶׁר תִּדְרֹךְ אֶת־אֲחֵר
אֶת־נַפְשָׁהוּ תִשְׁפֹּט כִּי אֶת־הָאֵלָה
אֲשֶׁר עוֹשֶׂה אֶת־שׁוֹפֵט :

*Por loqual eres in excusable, ó hombre qual
quiera que juzgas: porque en lo mismo que juz-
gas al otro, te condenas à ti mismo: porque lo
mismo hazes tu que juzgas à los otros.*

α.

28. Καὶ καθὼς οὗτοι ἐδιδόκουν
ὅτι θύοι ἐχθρὸς ὁ θεὸς γενεῶν, περιέδω-
κεν αὐτοὺς, ὁ θεὸς ὡς ἀδίκους
τοῦτο, ποιῶν καὶ μὴ κατὰ ἰσχύοντα.

*Car ainsi qu'ils n'ont tenu compte de
reconnoître Dieu, ainsi Dieu les a livrés
en sa espris despouuue de tout iuge-
ment pour commettre choses qui ne
sont nullement conuenables.*

29. Πεπληρωμένους πάσης ἀδι-
κίας, περιουσίας, πλεονεξίας,
καυρίας, φθόνου, φόνου, ἐμιμύας,
δόλου, κακοφρονίας.

*Estans remplis de toute inuistice,
paillardise, meichanceté, auarice, mau-
uaisité: pleins d'envie, meurtre, noise,
fraude, malignité:*

30. Φθονεῖς, κατὰ πόλιν, ἔρι-
στοί, ἔχθροι, καὶ ἐφ' αὐτοὺς, ἀ-
λάστοι, ἐφ' αὐτοὺς κακῶν, κατα-
στὰς ἀπειθῆς.

*Rapporteurs, detracteurs, haillans
Dieu, inuieux, orgueilleux, vanteurs,
inuenteurs de mauu, rebelles à peres &
à merces.*

31. Ἀσυνίτους, ἀσυνείτους, ἀζό-
γους, ἀσυνόδους, ἀνελπίστους.

*Sans entendement, ne tenans point
ce qu'ils ont accordé: sans affection na-
turelle, gens qui iamais ne se rappailent,
sans misericorde.*

32. Οἷοντες ὅτι δικαιοσύνη ἔστι
ἡ δικαιοσύνη, ὅτι οὗτοι περὶ αὐτῶν περὶ αὐ-
τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ, ὃς μόνος
αὐτοὺς ποιῶν, ἀλλὰ καὶ σωθῆναι αὐ-
τοὺς περὶ αὐτοῦ.

*Lesquels combien qu'ils ayent con-
gneu le droit de Dieu, auoir que ceux
qui commettent telles choses, sont di-
gnes de mort: ne les commettent pas
seulement, mais aussi tanontent à ceux
qui les commettent.*

Κ Ε + Α Α. Γ.

Δ Ἰδὲ αὐτοὺς λόγοντας ὅτι, ὃς ἀν-
θρώπου πᾶς ὁ κρίνον· ἐν ᾧ
καὶ κρίνει τὸν ἑαυτοῦ, σαυτὸν κα-
τακρίνει· τὸ καὶ αὐτὸν περὶ αὐτοῦ ὁ
κρίνει.

*Portant ὁ homme, quiconque fois,
tu qui iuges des autres, tu es sans excu-
se: car en ce que tu iuges d'autrui, tu te
condannes toi-même, veu que toi qui
iuges, commets les mêmes choses.*

CAP. I.

28. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum: ut faciant ea quae non conveniunt.

For as they regarded not to knowe God: even so God delivered them up unto a reprobate minde: to doe those things which are not convenient.

29. Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, insurrones.

Being full of all varightconnesse / fornication / wickednes / couetousnes / malitiousnes / full of hate / of murder / of debate / of deceite / rating all things in the euill part / whisperers.

30. Detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obediētes.

Backbiters / haters of God / doers of wrong / proude / boasters / inuencers of euill things / disobedient to parents.

31. Insipientes, in compositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia.

Without vnderstanding / couenant breakers / without naturall affection / such as can neuer be appeased / merciflesse.

32. Qui cum iustitiam Dei cognouissent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

Which men though they knewe the Law of God / howe that they which committ such things / are worthe of death / yet not onely to be same / but also fauour them that do them.

CAP. II.

Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas, in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas eadem enim agis quae iudicas.

Therefore thou art inexcusable: O man / whosoener thou art that iudgest: for in that that thou iudgest another / thou condemnest thy selfe: for thou that iudgest / doest the same things.

An die Römer.

Das I. Capitel.

28. Und gleich wie sie nicht geachtet haben daß sie Gott erkennen / hat sie Gott auch dahin gegeben in verkerrten sinn / zu thun eitel laster.

De lige som de icke accede / at kende Gud / saa gaff Gud dem oc hen i deris vanarrige sind / at gøre / det som icke duet.

29. Voll alles ungerechten / Hurerey / Schalkheit / Geiges / Bosheit / voll hasses / mordes / haders / listis / giff-tig / Ohrenbläser.

Fulde aff al Bretferdigheb / Hereri / Skald- heb / Berigheb / ondslaff / fulde aff Auind / Mord / Tre- te / Suig / Torgiffthigheb / Dretudere.

30. Verläumbder / Gottes feinde / frefeler / hochfertig / thumrettig / erfin- der böser tück / den Eltern ungehor- sam.

Baguastere / Gudsforactere / Fortredere / Hoff- modige / Stortalende / Skadelige / deris Foreldre whydige.

31. Unvernünftige / treulose / stör- rige / vnversänlich / vnbarmerzig.

Wforumstige / Trelose / Wfarlige / Wforli- gelige / Wbarmerzige /

32. Die Gottes Recht wissen (daß / die solches thun / des Todes würdig sind) thun sie es nicht allein / Son- dern haben auch gefallen an denen / die es thun.

Som vde Guds Retferdigheb (at de / som saa- dant gøre / ere stindige at de) De gøre der icke aleniste / men hafter oc behagelighed til dem / som der gøre.

Das II. Capitel.

Darumb / O Mensch / kanst du dich nicht entschuldigen / wer du bist / der da richtet. Denn worinnen du einen andern richtest / verdamnest du dich selbst / Sintemal du eben dasselbe ge thust / das du richtest.

Der saare / O Wenniste / tant du icke aarsage dig / ehue du est / som dømer. Thi du fordømer dig self i det / du dømer en anden / Effterdi du gør lige der sam- me som du dømer.

K Kijimaniom.

Kapitola I.

28. A pakoš gšau nedbaki aby Boga znali: wydal je Boga w přewrácený smysl / aby činili to / což nejlustý.

Aleto sie im nie zdalo aby Bo- ga poznali / takžerež podal je Bog w mysl bez rozjuma / aby czynili to co sie nie godzi.

29. Šsauce naplněni všoh nepravostí / zlostin / smilstvom / lakomstvom / nestřechetno- stí / plni závisti / vražd / svád- ru / lstí / zlobivostí / pomilui- wati.

Plněni všehřieš nespřa- wědností / nectřstostí / zlosta / lakomstvá / lictnost / plni zá- visti / morděstvá / swaru zbrá- dy / přewrotností.

30. Vtrhali / Boga nemá- wibíje / hánliví / posilni / na- duší / wymaňstěgice žít wěcy / rodituow neposilni.

Šaňstacy / obnawce / nie ná- wdzacy Boga / gwałtownicy / p- šai / chlaba / wynálarce zlości / nieposilni roditcom.

31. Nemauděl / rozpustilí / bezestý přiwětiwosti / nez- drželi / smilui / bez Wstoli- denstwi.

Bez rozjumi / nie dšeržacy omowy / bez mlości přywodzo- ucy / nie přisadnani / nie mloš- crni.

32. Kteřížto poznawše šprawedlnost Bost / žeti ke- ři takowě wěcy činí / hodni gšau smrti / ne toliho sami to wěcy činí / ale y tinišcm po- wolují.

Kterzy zaktoc práwo Bože / a co takowě zecy czynia / godni sa śmierci / nie toliho sami ty zecy czynia / ale též zezwalia tym ktorzy to czynia.

Kapitola II.

A pakoš nemáje se wy- mluwiti / o slowě / ka- dy kterž saudijs giněho / Ne- bo w tem saudijs giněho sám sebe potupuješ / poněwadž to reš činíš / co na giněm sau- dijs.

Y přezhoš wymowiti nie máš / o zlowieře / kromělowie / nie posadzaš / abowiem týmž drugie- ho sadíš / sámego aiebie osadzaš / gýž tož czyníš nie posadzaš.

2 וְדַעְיוּ דְאִיתְּוֵי דִינָה
דְּאַלְהָא בְּקוּשְׁתָּא עַל-
אַיְלֵיוּ דְּבִהְלִין מִתְּהַפְּכִין :

*Or noi sappiamo che il giudizio di Dio
è secondo la verità contra quelli che fan-
no tali cose.*

3 מִנָּה דִין מִתְּחַשֵּׁב אֲנִי
אוּ בְרִי-נֶשֶׁמָה דְּדָאָן אֲנִי
לְאִילֵיוּ דְּבִהְלִין מִתְּהַפְּכִין
כִּד אִתָּהּ אֲנִי בְּהִין מִתְּהַפְּכִין
אֲנִי דְּאִתָּהּ תִּשְׁרִיק מִן ד
דִּינָה דְּאַלְהָא :

*Expensum, ó huomo che giudichi di
quello che fanno solo cose : es tu la me-
desimo, haveris a compere al giudizio di
Dio ?*

4 אוּ עַל עֲוִיבֵי ד
דְּבִסִּימִיּוּתָהּ וְעַל מִצְוֵי-
רוּחָהּ וְעַל אֲתִירָהּ דִּיהֵב לָךְ
מִמֶּדְרָא אֲנִי וְלֹא אֲדַע אֲנִי
דְּבִסִּימִיּוּתָהּ דְּאַלְהָא ל
לְתִיבְתָּא הוּא מִצְוֵי לָךְ :

*Omero desprecia su la riqueza de
la sua benignidad, ó de la tolerancia de
la penitencia sua : non reconociendo que la
benignidad de Dios l'invita a penitencia.*

5 אֲלֵא מְטוֹל קְשִׁיּוּת לָכֵךְ
וְלֹא תִּתְּבִיב אֲנִי לָךְ
סִמְתָּא דְּרוּחָהּ לְיוֹמָהּ
דְּרוּחָהּ נִלְגִינָא דְּדִינָה
כְּאַנָּה דְּאַלְהָא :

*Ma per la tua durezza, e cuore im-
penitente, contraccogli iram el giorno de
l'ira, e de la declaracione del giusto giu-
dicio di Dio.*

6 הוּ דְּפִרַע לְכָר-נֶשֶׁ
אִיךְ עֲבִדְוֵיהּ :

*Il qual renderà à ciascuno secondo la
sua opera.*

7 לְאִילֵיוּ דְּבִסִּימִיּוּתָהּ
דְּעִבְדָּא טְבָא תִּשְׁבִּיחִתָּא
וְאִתְּקִרָא וְלֹא מִתְּחַבְּלִינָא
בְּעִין יְהֵב לְהוֹן חֲגִיגָה ד
דְּלֵעֵלָם :

*Cioè à quelli che con patientia à ben
fara cercano gloria, ó honore, ó immor-
talit à la vita eterna.*

8 אִילֵיוּ דִין דְּעִצִּין וְלֹא
מִתְּשַׁבִּישִׁין לְשִׁכְרָא אֲלֵא
לְעִלָּא מִתְּשַׁבִּישִׁין יִפְרוּעַ
אֲנִי רִיגָא וְחִמְתָּא :

*Ma à quello che son contentosfi, e che
non obbediscono a la verità, ma obbedi-
sceno à l'ingratia far à furrore ó ira.*

2 כִּי-יִדְעֻנוּ כִּי-מִשְׁפַּט אֱלֹהִים
כְּצִדְקָה הוּא עֲלֵיהֶם אֲשֶׁר בְּאַלְהָ
מוֹעֲלִים :

*Porque sabemos que el juyzio de Dios es se-
gun verdad contra los que hazen tales cosas.*

3 הִתְחַשֵּׁב וְאֵת הָאָדָם הַשּׁוֹמֵט
אֵת אוֹתָם הַעוֹשִׂים אֶחָד-בָּדִים
בְּאַלְהָ וְאֵת עוֹשֵׂה אוֹתָם כִּי-
אֵת תִּכְרַח מִמִּשְׁפַּט אֱלֹהִים :

*Pienas porventura esto, ó hombre que juz-
gas à los que hazen tales cosas, es à saber que tu
escaparás el juyzio de Dios ?*

4 אֵל-אֶת-עֵשֶׂר טוֹבָתוֹ וְדוֹמִיָּתוֹ
וְאַחַר אֲפִים תְּבוּן הֵלֵא תִדַּע
כִּי-טוֹבַת אֱלֹהִים מוֹלִיךְ אוֹתָךְ
אֶל-תְּשׁוּבָה :

*O menosprecias las riquezas de su benigni-
dad, y paciencia, y longanimidad : ignorando que
su benignidad te guía à penitencia.*

5 וּבִקְשֵׁיךָ וּבְסִרְתָּ לְכָךְ תִּתְּנָה
לְנִפְשֶׁךָ חֲרוֹץ אִתָּהּ יְהוָה בְּיוֹם אֲפִי
בְּהִנְלֹחַת מִשְׁפַּט צִדְקַת הָאֱלֹהִים :

*Mas por tu dureza por tu coraçon inpeni-
tenteatheforas para ti mismo y para el dia de la
yray de la manifestacion del justo juyzio de Dios :*

6 אֲשֶׁר יִתֵּן לְכָל-אִישׁ כְּמַעֲשָׂיו :

*El qual pagará à cada vno conforme à sus
obras.*

7 לְאַלְהָ אֲשֶׁר בְּתִקְוָתָהּ מַעֲשֵׂה
טוֹב אֶת-כְּבוֹד וְהַדָּר וְלֹא שְׁחִיתָהּ
מִבְּקָשִׁים אֶת-חַי עוֹלָם :

*A los que perscueraron en bien hazer, glo-
ria, y honrra y incorrupcion es à saber à los que
buscan la vida eterna.*

8 וְלְאַלְהָ אֲשֶׁר מִמְרִיבָהּ וְלֹא
מֵאֲמִינִים לְאַמְתָּ כִּי-אֵם בּוֹטְחִים
עַל-עֲוִלָתָהּ חֲרוֹץ אִתָּהּ יְהוָה :

*Mas à los que son contenciosos, y que no o-
bedecen à la verdad : antes obedecen à la injusti-
cia, enojo, y ira.*

2. Οὐδ' αὐτοὶ δι' ὅτι καὶ κριμαὶ τῶ
ἡτοῦτοι καὶ ὁ ἀληθινὸς ὁ δὲ τοῦ τοῦ
τοῦαὐτὰ πρὸς αὐτοὺς.

*Or nous savons que le iugement de
Dieu est selon verité sur ceux qui com-
mettent telles choses.*

3. Λογίζῃ δὲ τὸν ὡς ἀνθρώπον ὁ
κρίνων τοὺς ταῖς ἡμιῶν πρὸς αὐτοὺς-
τας, ὅτι τοιοῦτοι αὐτοὶ, ὅτι οὐ ἐκκαθά-
ξῃ τὴν κριμαὶ τῶ δι'.

*Et culdes-tu, à toi homme, qui iuges
de ceux qui commettent telles choses,
& qui les comets, que tu dois eschap-
per le iugement de Dieu ?*

4. Ἢ τὸ πλεονεξῆς τῆς χρηστότητος
αὐτοῦ καὶ τῆς ἀσχετοῦ καὶ τῆς μα-
κροθυμίας κατεφροῦς εἶς, ἀγνοοῦς ὅ-
τι τὸ χρηστὸν τῶ ἡτοῦ εἰς μετανοίας
οὐ ἀγῃ :

*Ou mescrises-tu les richesses de sa
benignité, & de sa patience, & de sa lon-
gue attente : ne cognoissant point que
la benignité de Dieu te conduise à repen-
tance.*

5. Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητα τοῦ
ἀμετανόητος κατέδωκεν, ἡτοῦ ἐλπί-
σασθαι ὅτι ὁ ἡμῶν ὁ ἡμῶν, καὶ
ἀποκαλύψας καὶ δικαιοκρισίας
τῶ ἡτοῦ.

*Mais par ta dureté, & ton cœur qui
est sans repentance, tu t'amaillies ire au
jour de fire & de la declaration du iuste
iugement de Dieu :*

6. Ὅς ὁ καθ' ἑκάστην καὶ τὰ ἑ-
καῖ αὐτοῦ.

*Qui rendra à chacun selon ses ou-
vres :*

7. Τῶν μὲν κατὰ ἐκπαυσίαν ἔργου
ἀγαθῶν, ὁ δὲ καὶ τοῦ καὶ ἀφ-
ἡτοῦ αὐτοῦ τῶν καὶ, καὶ αὐτοῦ.

*A l'avoir à ceux qui avec patience à
bien faire cherchent gloire, honneur &
immortalité, la vie éternelle :*

8. Τοῖς δὲ ἐξ ἐρησίας καὶ ἀπ-
ἡτοῦ αὐτοῦ τῶν ἀληθινῶν, καὶ ἡτοῦ
δὲ τῶ ἀδολογῶν, ἡτοῦ καὶ ἡτοῦ.

*Mais à ceux qui sont contentieux,
& qui se rebellent contre la verité & ob-
eissent à injustice, sera indignation &
ire.*

CAP. II.

Due vnto them that are contentions
and discebe the truth and then bright-
teynnes / shalbe indignation and
wrath.

Das II. Capitel.

Wen dem/ som ere tiffactige/ of icke in de sandhed.
men in de werckferdigheid/ Wunst oc vrede.

Capitola II.

Ja sie swarlowymy Erozzy nse
saposlugm prawdzic / ale siudk:
ta niesprawiedliwosc / oddana
biedke papreblimowosc / aniem.

CAP. II.

9. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei primum & Graeci.

Tribulation and angustie shalbe vpon the soule of euery man that doeth euill: of the Jewe first, and also of the Greecian.

10. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudaeo primum & Graeco.

But to euery man that doeth good, shalbe glorie and honour and peace: to the Jewe first, and also to the Greecian.

11. Non enim est acceptio personarum apud Deum.

For there is no respect of persons with God.

12. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: & quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur.

For as many as haue sinned without the Law, shall perish also without the Law: and as many as haue sinned in the Law, shall be iudged by the Law.

13. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum: sed factores legis iustificabuntur.

For the hearers of the Law are not righteous before God: but the doers of the Law shall be iustificed.

14. Cum enim Gentes quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex.

For when the Gentiles which haue not the Law, do by nature the things contained in the Law, then hauing not the Law, are a Law unto them selves.

15. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium.

Which sheweth the effecte of the Law written in their hearts: their conscience also bearing witness, and their thoughts accusing one another or excusing.)

Das II. Capitel.

9. Trübsal vnd angst / über alle Seelen der Menschen / die da böses thun / fürnemlich der Jüden vnd auch der Griechen.

Droßfuelle oc angst / offuer alle Menschen Seelen / som gore ont, besynderlige Iudaeer oc Grecker ne ocsaa.

10. Preiß aber / vnd ehre vnd fride / allen denen die da guts thun / erslich den Jüden vnd auch den Griechen.

Men priß oc ere oc frid / alle dem / som gare gaar / besynderlige Iudaeer oc Grecker ne ocsaa.

11. Denn es ist kein ansehen der Person für Gott.

Thi derer ingen Personers anselße saar Gud.

12. Welche ohn Gesetz gesündigt haben / die werden auch ohn Gesetz verloren werden / vnd welche am Gesetz gesündigt haben / die werden durchs Gesetz verurtheilt werden.

Hullße som haffue synder vden Löwen / de bleffue oc fortabre vden Löwen / De hullße som haffue synder i Löwen / de bliffue fordomde forweddelsi Löwen.

13. Sintemal für Gott nicht die das Gesetz hören / gerecht sind / sondern die das Gesetz thun / werden gerecht sein.

Effterdi de ere icke refferdige saar Gud / som hare Löwen / Men de som gore Löwen / stulle bliffue refferdige.

14. Denn so die Heiden / die das Gesetz nicht haben / vnd doch von Natur thun des Gesetzes werck / dieselbigen / die weil sie das Gesetz nit haben / sind sie ihnen selbs ein Gesetz.

Thi ar Hedninge / som icke haffue Löwen / oc gore dog aff naturen Löwens gerninger / de samme effterdi de haffue icke Löwen / de ere de dem selfi ein Löw.

15. Damit / daß sie beweisen / des Gesetzes werck sey beschreiben in irem Herzen / Sintemal ihr Gewissen sie bezeuget / darzu auch die gedanken / die sich untereinander verklagen oder entschuldigen.

I der ar de beuise / ar Löwens gerninger er screffuen i deris herte / Effterdi deris Samuitighed gifuer dem vidnißghed / oc der al mer betanker / som stulle fortlage eller aarfage sig iblant huer andre

Kapitola II.

9. Samuelt a aużstoj / na każdan bużsso łłowia / kiej j tyni jst. Żidow pśedtem / też v Rżetu.

Utrapienie v ożist pśeciświo kiej dny dny cżłowieka kiej dny słoś / popelnia / dyk naprzed / pny tymy Greka.

10. Ale sława a też / a pokoj / każdemu kiej tyni do br / pśedtem Żidu / też v Rżetu.

Adwalay cje d / y pokoy wśels kiejma kiej cym do brze / naprzed 30b dybowi / porym y Grekowi.

11. Neboť není přisluhování osob v Bohu.

Abowiem nje mǝ brǝu ofor by v Boga.

12. Kteřikoli žagist bez zákona hřěšili / bez zákona žag hynau: a kteřikoli pod zákonem hřěšili / zákonem odsauzeni budau.

Gdyj kiej sedna bez zákonn žgřěšili / bez zákonn pogina / k kiej w zákonu žgřěšili / přez zákon brda ofadjeni.

13. Nebo ne posluhují zákonu, gšau spravedlivij přeb Bohem / ale tinitelž zákonu spravedlivij vliněni budau.

Abowiem nje ci kiej stuchá sa zákonu sa spravedlivym v Boga: ale ci kiej zákon pelata brda ofpravedličenat.

14. A poněvad Bohán kiej kiej zákonu nemagij / od pširo ženi tyni to což gest zákonu: takowij zákonu nemagice / sa mi gšau joť za zákon.

Bo gdyj pogin kiej 300 fonn nie mǝta / 3 przyrodzenia cymia to co jest: zákonnego / ci 300 fonnu mǝmǝta / sam sobe sa 300 fonnem.

15. Kteřikž vřazugli stueť zákonu napřam na ředčch řwch / neč gim řwředčwij wř: dǝwǝ řwředomij gegich / a tǝř gegich mǝřlenij / kieraž budau žalowatj / aneb ge řařawatj.

Kiej dny of kija w cym kiej 300 nu by cǝnǝřany w ředčch řwch / a sam nje nje w ředčch řwch: cym / y mǝřli ich w ředčch řwch: řařawatj / a bǝ řj w ředčch řwch.

ב

16. ביוםא דדאן אלהא
בשיתא דבני נשא איה
אנגליון דילי ביד ישווע
משיתא :

*Nel giorno quando Iddio giudicherà
le cose occurre de gli huomini, secondo il
uero Euangelio, per Iesus Christo.*

17. או אנת דין דיהודיא
מתקרא אנת ובמתתניה
אנת על נמוסא :

*Et tu sis cognominatus Iudeo, et si
tripes in La Legge, et si glorij di Dio.*

18. דידע אנת בבניה ובדש
אנת נליתא דלית אנת
מו נמוסא :

*Et cognosce la sua voluntà, e sai discer-
nere quello ch'è contrario, offendone instrui-
to per la Legge.*

19. ואתבלת על נבשא
דמרבנא אנת דגורא
ובגורא דאילון דאיתתהו
בחסוכא :

*E ti persuadi d'esser guida de spechi,
lume da quella che sono tu tenebra.*

20. ורדויה דחסורי רצנא
ומרבנא דטלנא ואית לך
דומיא דידעתא נבשדא
בנמוסא :

*Admonstrator de gl'ignoranti, mas-
stro de gl'idioti, che habbi la forma de la
cognitione, e de la verità per la Legge.*

21. אנת הביל דמלך אנת
לאיתתא לבשך לא מר
אנת דמכדו אנת דל
גנבון אנת גנב אנת :

*Tu dunque che insegna ad altri, non
insegna di te stesso? tu che predichi che non
si debbe furare, furi?*

22. דאמר אנת דל
יגורו אנת צאר אנת
ואנת דשאט אנת שתקרא
במלץ אנת בית מקדשא :

*Tu che dici che non si debbe adulte-
rare, adulteri? tu che hai in abominatio-
ne gl'idoli, far sacrilegio?*

23. ואנת דמשתבחר אנת
בנמוסא ביה דעבר אנת
על נמוסא לאיתתא הו
מצצר אנת :

*Tu che ti glorij in la Legge, dishonori
Iddio con la tua, e, l'onore de la Legge?*

ב

16. ביום אשר ישפט אלהים
את נסתרות האנשים בבשורת
בישווע המשית :

En el dia que juzgará el Sennor lo en cubier-
to de los hombres conforme à mi Euangelio, por
Iesus el Christo.

17. הנה את יהודי תקרא ותגון
בתורה ולהתהלל באלהים :

Heaqui, te llamas por sobre nombre Iudio:
y estas repofado en la Ley, y te glorias en Dios.

18. וידע את אחרצונך להבדיל
בין הקדש ובין החל ובין השמא
ובין חטור מלמד בתורה :

Y sabes su voluntad, y apruevas lo mejor in-
struydo por la Ley.

19. כי מבטיח את להיתק
מדריך העורים ואזרים אשר
בהשך :

Y confias que eres guia de los ciegos, luz de
los que estan en tinieblas.

20. מורה הפתלים מלמד
עלילים אשר לך דמות הדעת
ואמת בתורה :

Enfennador de los que no saben maestro de
ninno, que tienes la forma de la sciencia y de
la verdad en la Ley.

21. ואשר את מלמד את אחר
את נבשא איך מלמד הקורא
לא לגנא חגנה :

Elque, pues, ensennar à otre, no re ensennas
à ti mismo? Elque predicas que non ha de hur-
tar, hurta?

22. האומר לא לנאף תנאף
המתעב את האלילים גזל את
בית הקדש :

El que dizes que non se ha de adulterar, adul-
terar? Elque abominas los idolos, hazes sacrile-
gio?

23. אשר בתורה תתהלל בעבור
התורה את יהיה תקלל :

El que te jactas de la Ley, con rebellion de
la Ley dishonrras à Dios?

ב

16. Ἐν ἡμέρᾳ ἣν κεκοιμήθῃς τὰ
κρυπτά τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ εὐαγ-
γέλιόν μου, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Am jour que Dieu jugera les secrets
des hommes par Iesus Christ selon mon
Euangile.

17. Ἰδοὺ σὺ ἰουδαῖος· ἐπικαλεῖ-
σαι ἰουδαϊσμοῦ τὸ ὄνομα, καὶ καυ-
χῶμαι ἐν τῷ.

Voici, tu es surnommé Iuis, & te réter-
poses du tout en la Loy, & te glorifies
en Dieu :

18. Καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ
δοκιμαζῇς τὰ διαφαιρικά, καὶ τὴν
χουρίαν· ὡς τὸ νόμον.

Et cognois la volonté, fais discer-
ner ce qui est contraire, et aux instruit
par la Loy :

19. Παιδείας τὸ σαυτὸν ἐδιδά-
σκει τοὺς φλυῶν, φῶς γὰρ εἶ τοῦ σπότη.

Et te cuides estre conducteur des a-
ueugles, lumière de ceux qui sont en te-
nebres :

20. Παύλει τὸν ἀφροῦνον, δι-
δάσκαλος ἰδιώτων, ἔχοντα τὸν
μόρφωτον τοῦ γινώσκουσ· καὶ τὴν ἀλη-
θείαν ἐν τῷ νόμῳ.

Instructeur des ignorans, enseigneur
des idiots, ayant le patron de la cogno-
issance & de la vérité en la Loy ?

21. Ὁ ὡς διδάσκων ἄλλους, σαυ-
τὸν ἐδιδάσκει· ἀπαυδαῖς μὴ κλέ-
πτει, καλεῖται.

Toi, donc qui enseignes autres, ne
t'enseignes-tu point toi-même? toi qui
prêches qu'on ne doit point desrober,
desrobbes-tu ?

22. Ὁ λέγων μὴ μοιχεύει, μοι-
χεύεις· ὁ βδελυσσόμενος τὸ ἰδω-
λόν, ἱερουργεῖ.

Toi, qui dis que son ne doit point
commettre adultere, commets-tu adul-
tere? toi qui as en abomination les ido-
les, commets-tu sacrilege.

23. Ὁς ἐν νόμῳ καυχᾶται· διὰ
τῆς ἀπειθείας τοῦ νόμου οὐ θύει
ἀμαρτίαν :

Toi qui te glorifies en la Loy; des-
honores-tu Dieu par la transgression de
la Loy ?

16. In die cūm iudicabit Deus occulta hominum, secundū evāgelium meum, per Iesum Christum.

Thē day when God shall iudge the secretes of men by Iesus Christ: according to my Gospell.

17. Si autem tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in Deo.

Thou art called a Jewe: and restest in the Law: and gloriest in God.

18. Et nosti voluntatem eius, & probas utiliora, instructus per legem.

And knowest his will: and allowest the things that are excellent: in that thou art instructed by the Lawe.

19. Confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt.

And persuadest thy selfe that thou art a guide of the blind: a light of them which are in darkness.

20. Eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & veritatis in lege.

And instructor of them which lacke discretion: a teacher of the unlearned: which hath the forme of knowledge: and of the truth in the Lawe.

21. Qui ergo alium doces, teipsum non doces, qui prædicas non furandum, furaris.

Thou therefore: which teachest another: teachest thou not thy selfe: thou that preachest: a man should not steale: dost thou steale?

22. Qui dicis non mœchadum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis.

Thou that saiest: A man should not commit adulterie: dost thou commit adulterie? thou that abhorrest idols: comittest thou sacrilege?

23. Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.

Thou that gloriest in the Lawe: through breaking the Law dost thou honour God?

16. Auf den Tag/da Gott das verborgen der Menschen/ durch Iesum Christ richten wird/ laut meines Evangelij

Paa den dag/ naar God skal domme Menntens lantige/ formedelst Ihesum Christum/ effier mit Euangelij indelse.

17. Siehe aber zu/ Du heissest ein Jude/ vnd verlessest dich auff's Gesetz/ vnd rühmest dich Gottes.

Men seer til/ Du kaldes en Jøde/ oc forlader dig paa Loven/ oc roser dig aff Gud.

18. Vnd weissest seinen willen/ vnd weil du auß dem Gesetze vnterrichtet bist prüfest du was das beste zu thun sey.

De vedst hans vilie/ De effierdi du est vnderuist aff Loven/ da forserger du huad der beste er at gøre.

19. Vndd vermissest dich zu sein ein Leiter der Blinden/ ein Licht dere/ die im Finsterniß sind.

De du fordrister dig til at vere de Blinds leder/ deris liuff/ som er i mørke.

20. Ein Rühriger der Törichtten/ ein Lehrer der einfeltigen/ hast die forme/ was zu wissen vnd recht ist im Gesetze.

De daarligis Lærere/ de enfoldigis Lærere/ oc du hafluer stickeffe/ paa huad mand skal vide oc rere i Loven.

21. Nun lehrest du andre/ vnd lehrest dich selber nicht/ du predigest man solle nicht stelen/ vnd du bist selbst ein Dieb.

Du lærer du andre/ oc lærer dig self icke/ Du prediker/ at mand skal icke stiele/ oc du stiel.

22. Du sprichst man solle nicht Ehe brechen/ vndd du bist selber ein Ehebrecher. Dir greueli für den Gößen/ vnd du bist selbst ein Gottesdieb.

Du siger/ at mand skal icke bedriffue hoer/ oc du bedriffuer hoer/ Du græder for Afguder/ oc beroffuer Gud fra der hans er.

23. Durühmest dich des Gesetzes/ vndd schendest Gott durch übertretung des Gesetzes.

Du roser dig aff Loven/ oc skender Gud forme delst Lovens offuertrædelse.

16. Wten den/ w tterijho laudlet bude Dāh tagnē wēco lidstē/wedle Ewangelium ind: ho strze Gēzisse Krysia.

Dnia tterego Bogosadst tā iemniceludstic/wedlug Ewāntelicy motey przez Jezusa Krysusa.

17. Ponēwadz pak ty sloweso Jid/ a zrotijhajs na Jāton/ a chlubijsse se Dohem.

Orho ciebte nāzwykta Sydem/ y przez kōwāz nā Jātonie chlubijsse w Bogu.

18. A znafs wāil geho/ a zfu' slugeso toho coj gest wjucnē' ho/ nauten gsa Jātonam.

A znaf wola tego/ prozema: wāil zsercy khoru sa rozne od nicy/ bedac nāuczony z Jātonu.

19. A mās nādēgi d sobt je by byl wādce stępich/ swēteln rēch tterijz gsu w temnosiech.

Atory dusz i zēs iest wōdzem stępych/ y swētłōścia tych tteryz sōw ciemności.

20. Wētelnem nēmaudrēch/ Wistrem nēomēsch/ a nālo: by mēl spāsob w mēny a praw: do Jātona:

Wāczycēlēm nēomēzicnych/ wistrem nēomōwāczē/ mātice spōsobnik wōmōci y prawdy przez Jāton.

21. Protoz ty tterijz gintēho wēijs/ tterat sām sebe nēotijse Wyprawugēs je nēma trādes nō bōil/ a sām trādeso t

Atory tēdy wēijs drugie/ kēs bie sāmego nie wēijs/ ttorz przez powiēdāz i z mē mātā trādc/ ty trādnych.

22. Prawijs se nēmagi smilniti/ a sām smilnijo t tter rōz mās za ohamnosti Wōdij/ a sām swatōtrādeso se do pau: stijse

Atory powiēdāz i z mē mātā cudzōlozyc/ cudzōlozyc/ ttorz se brzydjis bākwāz/ swētłōs trāquēstwo pelnijs.

23. Kterijz se Jātonem chlubijsse/ a sām pēstipowānijm Jātona/ tujijsse Wōha t

Atory sēs Jātonu chlubijsse/ pēstie powānijm Jātonu Bog t lizs.

ב
24 שמה ציר דאלהג
מטולתכחן הו מתענה בית
עממא איך דפתריב :

*Perche il nome di Dio per cagion
Sofra e blasphemato tra i Gentili: si co-
me è scritto.*

25 צוידענא ציר מהניא און
נמוסא תגמור און תעבר
לך דין מן נמוסא צוידענא
היות לה עוילותא :

*Perche la Circuncisione è ben giu-
venole, se tu offeris la Legge: ma se tu fu-
traiggis de la Legge, la tua circuncisione
non te profita.*

26 און הו דין העוילותא
תשר פקדנה דנמוסא לא
הא עוילותא מתחשבה
לה צוידענא :

*Se adunque il preputio offerma le or-
dinazioni de la Legge, il suo preputio non
sarà di quella reputato per circuncisione?*

27 ותדון עוילותא המן
כניה גמרא נמוסא לך
דבכתבא ובצוידענא עבר
אמת על נמוסא :

*Est il preputio, che è di natura, offer-
ma la Legge, non te giudicarà de ella, tu che
per la lettera e per la circuncisione, fu-
traiggis de la Legge?*

28 לא הוא ציר מן הפקליא
הו הו יהודיא אף לך
אידא דמתחנא בפקדא
צוידענא :

*Imperche non è mica Giudeo colui,
che è tale per la forza: ma quella è circun-
cisione, che si fa esteriormente me la carne.*

29 אלא הו הו יהודיא
אינא דפקסיה הו תצוידענא
אידא דדילכא הי ברוח ולא
בכתבא אידא דתסבוחתא
לא היות מן בני אנושא
אלא מן אלהא :

*Ma colui è Giudeo, che è tale interi-
ormente: e la circuncisione, è quella del
cuore me lo spirito, e non me la lettera: la
pude del quale non è de gli homines, ma
de Dio.*

ד
24 כי שם יהוה בכם מקלל
בגוים כמו נכתב :

*Porque el Nombre de Dios es blasphemado
por causa de vosotros entre las Gentes, como
está escripto.*

25 ב" המולה מועלת היא ואם
תעשה את התורה ואם תבגד
בתורה און מולתך לערלה
נהיתה :

*La circuncision à la verdađ aproucha, si gu-
ardáres la Ley: mas si eres rebelle à la Ley, tu cir-
cuncision es hecha capullo:*

26 ואם הערלה אח צדקוח
התורה תשמור תלא ערלתו
למולה תחשב :

*De la manera que si el capullo guardare las
justicias de la Ley, no sera zuido su capullo por
circuncision?*

27 ותשפוט הערלה אשר
מעצמה את התורה מכלה אותך
אשר את פאות זבמולה בוגד
בתורה :

*Y lo que de su natural es capullo, guardan-
do perfectamente la Ley, te juzgará à ti, que con
la letra y con la circuncision eres rebelle à la Ley?*

28 כי איננו אשר בגלוי יהודי
הוא ואיננה אשר בגלוי בבשר
המולה היא :

*Porque no el que es Iudio en manifesto, ni
la circuncision que es en manifesto en la carne:*

29 ב" אם אשר בפקסיה יהודי
הוא ומולת תלב פדות ולא פאות
אשר תהלתו איננה מאנשים
כי אם מאלהים היא :

*Mas el que en lo secreto es Iudio: y la cir-
cuncision del coraçon: en espiritu, no en letra:
el alabança del qual no es por los hombres, mas
por Dios.*

ג.
24. Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ κυρίου δι' ὑ-
μᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι,
καθὼς γέγραπται.

*Car lenom de Dieu est blasphemé
à cause de vous entre les Gentils: com-
ment est écrit.*

25. Περιττὸν γὰρ καὶ ὠφελὺν,
ἐὰν τὸ νόμον τηροῖς· ἀλλ' ἢ ἐὰν ἁ-
πάτης νόμου εἶ, ἡ περιτομή σου ἀνε-
ργία γίνεται.

*Car vrai est, que la circuncision est
profitable, si tu gardes la Loy: mais si tu
es transgresseur de la Loy, ta circun-
cision devient piepue.*

26. Ὅτι εἰ καὶ ἡ ἀποκομιὴ τοῦ δι-
καιώματος τοῦ νόμου φυλάσσεται,
καὶ ἡ ἀποκομιὴ αὐτοῦ εἰς περι-
τομὴν παρατίθεται:

*Si donc le preputio garde les ordon-
nances de la Loy, son preputio ne lui se-
ra-il point requis pour circuncision?*

27. Καὶ κριτὴν ἡ ἐκ φύσεως ἀ-
ποκομιὴ, καὶ νόμον πολλοῦτον, οἱ οὗτοι
ἀλλ' ἢ ἀνέμμεται· καὶ περιτομή
ἀνεργία γίνεται:

*Et si le preputio qui est de nature, ac-
complir la Loy, ne te iugera-il point, toi
qui par la lettre e circuncision es tran-
gresseur de la Loy?*

28. Οὐ γὰρ ὁ ἐκ τοῦ φαιψῆ, ἐν-
δαίς ἐστιν, ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ φαιψῆ,
ὁ σαρκί, περιτομῆ.

*Car celui n'est point Iuif qui l'est par
dehors, & celle n'est point circoncision
qui est faite par dehors en la chair.*

29. Ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ κρυφίου ἐν δα-
ιδίᾳ περιτομῆ καρδίας, ὁ πνεύ-
ματος, οὗ ἀνέμμεται· οὗ ὁ ἱσχυρὸς
ἐκ τῆς καρδίας, ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ
κυρίου.

*Mais celui est Iuif, qui l'est au de-
dans, & la circuncision est celle qui est
du cœur en esprit non point en la lettre:
duquel Iuif la louange ne vient point
des hommes, mais de Dieu.*

CAP. II.

24. (Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentem, sicut scriptum est.)

For the Name of God is blasphemed among the Gentiles through you: as it is written.

25. Circumcisio quidem prodest, si legem observas: si autem pravicator legis sis, circumcisio tua praputium facta est.

For circumcision barely is profitable: if thou do the Law: but if thou be a transgressor of the Law: the circumcision is made uncircumcision.

26. Si igitur praputium in stitias legis custodiat: nonne praputium illius in circumcissionem reputabitur?

Therefore if the uncircumcision keep the ordinances of the Law: shall not his uncircumcision be counted for circumcision?

27. Et iudicabit id quod ex natura est praputium, legem consummans, te, qui per litteram & circumcissionem pravicator legis es?

And shall not uncircumcision which is by nature (if it keep the Law) judge thee: which by the letter and circumcision art a transgressor of the Law?

28. Non enim qui in manifesto, Iudaeus est, neque qui in manifesto in carne, est circumcisio.

For he is not a Jew which is outward: neither is that circumcision which is outward in the flesh.

29. Sed qui in abscondito, Iudaeus est, & circumcisio cordis, in spiritu, non littera: cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

But he is a Jew which is inward: the circumcision is of the heart: in the spirit, not in the letter: whose praise is not of men: but of God.

Das II. Capittel.

24. Denn eurenthalben wird Gottes Namen gelesert unter den Heiden / als geschrieben stehet.

Thi art for eders skold bliffuer Gude Naffen be spaater iblant Hedningene / ligesom scerffuit staar.

25. Die Beschneidung ist wol nütz / wenn du das Gesetz heldest. Heldest du aber das Gesetz nicht / so ist deine Beschneidung schon ein Vorhaut worden.

Omstarelsen er vel nyttelig / naar som du holder Loven / Men holder du icke Loven / da er din Omstarelse allerede bliffuen en Forhud.

26. Sonun die Vorhaut das Recht im Gesetz helt / meinst du nicht / daß seine Vorhaut werde für eine Beschneidung gerechnet?

Der som nu Forhud holder den retferdigbed i Loven / mente du icke / at hans Forhud bliffuer regnet for en Omstarelse?

27. Vnd wird also / das von Natur eine Vorhaut ist / vnnnd das Gesetz vollbringet / dich richten / der du vnter dem Buchstaben vnd Beschneidung bist / vnnnd ein übertreter des Gesetzes.

De der som er aff naturen en Forhud / oc fuldkommer Loven / skal saa domme dig / du som est vnder Bogstaue / oc Omstarelse / oc offuertraar Loven.

28. Denn das ist nicht ein Jude / der außwendig ein Jude ist / auch ist das nicht eine Beschneidung die außwendig im Fleisch geschieht.

Thi den er icke en Jøde / som er vduortis en Jøde / Der er icke Omstarelse som steer vduortis i kødet.

29. Sondern das ist ein Jude / der innwendig verborgen ist / vnd die Beschneidung des Herzens ist eine Beschneidung / die im Geist / vnnnd nicht im Buchstaben geschieht / welches lob ist nicht auß den Menschen / sondern auß Gott.

Men der er en Jøde / som er skult indvortis / oc den Omstarelse i hjerter / er en Omstarelse som steer i Handen oc icke vdi Bogstaue / hues loff icke er aff Mennisten men aff Gud.

Kapitola II.

24. Nebo Gmtno Bofij pro was ro rauhānij gest meqj Dohany: Jafog gest napsano.

Abowtem tinte Boje dia was blazmone iest miedzy pogany / las to napsano iest.

25. Obfegānij jaglitz pro spęge / budessli Zākon zachowawati: Pakli budess pęstus pi telem Zākona / obfegānij twę vřinens gest ne obfegas nijm.

Boć obfegānietest pżyteczni iestli zachowasz zakon / a tepli byś był pżystepcą zakonowi / twaie obfeganie stało się nieobfeganiem.

26. Pakli neobfegany sprawedlnosći Zākona bude ofęcijski / wssak geho neobfegānij za obfegānij poćemo bude.

Jestli chędy nieobfegāny dios wa prawā zākonne / a zaś tego nieobfegānie nie będzie poczytane za obfegānie.

27. Tenktęřz gest od pęfifozānij neobfegānj / plnijsi Zākon saudit bude tebe / ktęřz kęze Litem a obfegānij pęstus pnijsi gęj Zākona.

A jestli nieobfegāny z pżyprodeżeń / chowa zakon / a zaś cie nie osadzisz kęzey pżyz pismo y obfegānie iestli pżystepca zakonowi.

28. Nebo ne ten gest prawęř Zid / ktęřz gest zgwęnt Zidem / aniż to gest prawę obfegānij / ktęřz bęwā zgwęnt nā Tęle i

Abowtem nie ten kęzey tyko tawnie będzie żydem / iest żydem / ani obfegānie ciak kęte iest tyko to iawnia / obfegāniem iest.

29. Ale ten gest prawęř Zid / ktęřz to sapnę gest Zidem : a toť gest prawę obfegānij / ktęřz gest sřednie w duchu / a ne rođile Litem / ktęřz hořto chwała neź Lidi / ale z Boga gest i

Alektory iest w skęroćci żydem / y obfegānie sęrch / to iestli w duchu nte w pđamie / ktęre go chwała nie z ludzi ale z Boga.

Quid ergo amplius Iudaeus est? aut quae utilitas circumcisionis?

What is then the preferment of the Jew? or what is the profit of circumcision?

2. Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei.

Much more manner of way: for chiefly / because unto them were committed the oracles of God.

3. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit?

For what though some did not believe? / shall their unbelief make the faith of God without effect?

4. Absit. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax: sicut scriptum est, Ut iustificeris in sermonibus tuis: & vincas cum iudicaris.

God forbid: / yea let God be true; and every man a liar: as it is written; That thou mightest be justified in thy words; and overcome when thou art judged.

5. Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus qui infert iram? (secundum hominem dico.)

Now if our unrighteousness commend the righteousness of God / what shall we say? Is God unrighteous which puniseth? (I speak as a man.)

6. Absit, alioquin quomodo indicabit Deus hunc mundum?

God forbid: / else how shall God judge the world?

7. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit, in gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquam peccator iudicor?

For if the verities of God have more abounded through my lie unto his glory: / why am I yet condemned as a sinner?

Warumb wird denn das Zeugenthumb so hoch gehalten? Oder was nützet die Beschneidung?

Was fordel hasstue da Joderne? Eller huad gaffnet Hinstreckessen?

2. Zwar fast vil. Zum ersten: Inen ist vertrauet Gottes Wort.

Sandelige ganiste meger. Forst / Aede erbe trode til der / som Gud talede.

3. Daß aber etliche nicht glauben an dasselbige / was ligt dran? solt irer Unglaube Gottes Glaube auffheben?

Men at nogle icke tro paa det samme / huad ligger der paa? Skulde deris vanetro gøre Guds tro til intet?

4. Das sey ferne. Es bleibe vil mehr also / daß Gott sey warhafftig / vnd alle Menschen falsch. Wie geschrieben stehet: Auff daß du gerecht seyst inn deinen Worten / vnd überwindest wenn du gerichtet wirst.

Det vere langt fra. Det bliffue meger mere saa / A Gud er sandt / oc alle Menntiske falske. Lige som scerffuit staar / Paa det du skal vere ræderdig i dine ord / oc offeruinde / naar du bliffuer dømt.

5. Ist aber also / daß vnser vngerichtigkeit Gottes Gerechtigkeit preiset / was wollen wir sagen? Ist denn Gott auch vngericht / daß er darüber zürnet? (Ich rede also auff Menschen weise.)

Men er der saa / at vor uretferdighed priser Guds Retferdighed / huad vil vi sige? Er da Gud oc uretferdig / at hans bliffuer vred der saare? (Jeg taler saa effter Mennteselig visse.)

6. Das sey ferne wie köndte sonst Gott die Welt richten?

Det vere langt fra. Hvorledis kunde Gud ellers døme Verden?

7. Denn so die Wahrheit Gottes durch meine Lügen herrlicher wirdt zu seinem preis / Warumb solt ich denn noch als ein Sünder gerichtet werden?

Hi at bliffuer Guds sandhed herligere til hans pris / formedels min løgn / Hui skulde ieg da end nu bliffue dømt som en Synder?

Waz jest tedy przewyższe? Albo i aneb ktery jest vřitel obřezování?

Gdy tedy są godności ma być / bo co są pożyteczne obřezania?

2. Wielki naderamnie. Napierwiec tym / że jest Biedom słowne Jacon Boga.

Wielka wśelkimi sposobem / Abowiem naderdnieyba to test rzecy iż im zwyciężone są słowa Boga.

3. A coż pał / że gśau niektórzy iż nich niewierści? Żdali gśe niewiera gęgich wśiru Boga wyprzeczniac?

Bo coż na tym / jeśli niektórzy byli niewowierści / a są niewowierstwo ich wymawia wiarę Boga.

4. Nikoli. Nieboż gśe Bóg prawdomiłowny / ale każdy człowiek łhac. Jakoż pśano gśe: Abo sprawiedliwy był wśimem wśetech twych / a pśemógł kbyś budość sądzić.

Nie dary tego Boga / y owśem nieg Bóg budość prawdomiłowny / a wśelki człowiek łamacz iako napsano jest. Abyś był naklezione sprawiedliwym w powieściach twoich / y abyś zwyciężył i. l. gdy by wśeś sądził.

5. Pakti nieprawość nasse / sprawiedliwość Boga wochwaluge / coż dymie? Żdali nieprawdomiłowny gśe Bóg / ktery wś modli hñeć / obyćtem lidę kęmprawiym.

A jeśli nieprawdomiłowność napsa Boga sprawiedliwość zaleca / co rzeczymy? A są nieprawdomiłowny Bóg ktery karanie przepuścic? (mowic wedle człowieka.)

6. Odstupco: Niebo / kteral budo sądzić Bóg tento świć.

Nie chaci jest / bo inaczey / Jaki Bóg sądzić budoć świat?

7. Gśili pał że prawda Boga jmau kji rozmo hla se i sławę geho / proć gśeć pśa pał so hśiśni i bęwām sązen?

Abowiem jest prawda Boga przez mōie kłamstwo obśromiła / a chwale tego / czemuż ja dālcę byś wam osadzon iako grześny?

8 או דלמא איך דמקדפין
עליו אנשן ואמרין ד
דאמרין דנעבד בישתא
דיאיתן טבתא חגון דדיגהון
בטיר דהו ללכאנטא :

*Ex non pio vestro (secundo che noi siamo
alumniati, e secundo che) alcuni dicono
che noi diciamo) facciam da mali, accor-
che ne tengano a beni? la damnatione de
quale è giusta.*

9 מננה הכיל אחדינו
דתיכא דקדכון פסקון על
יהודינא ועל ארמנינא
דתיכורין חטינתא אגון
פלחון :

*Che dunque? siamo noi più excellen-
tiper min modo, imperche noi habbiamo
qui sopra conuuto che, tanto Giudei
che Greci, tutti son sotto i peccato.*

10 איך דכתיב דלית באנא
אף לא חד :

*Si come è scritto, Non è chi sia giusto,
ne pur vn solo.*

11 ולא דמסתכל ולג
דבעא לאלהא :

*Non è alcuno che intenda, non è chi
cerchi l'Idro.*

12 פלחון סטו אפחדנא
ואסתליו ולייג דעבד ט
טבתא אף לא חד :

*Tutti hanno demiato, e sono infa-
memente disonesti omnia: non è chi fac-
cia bene, ne pur vn solo ad vn solo.*

13 קברא פתיחא גברתהון
ולשניהון נכולחנין וחמתא
דאספס תמית ספנתהון :

*La lor gola è vn sepulchro aperto: han-
no adoperato le lor lingue ad ingannare,
fatto le lor labbra, è veleno d'affido.*

14 פומיהון מלא לשתא
ומרתא :

*La bocca de quali è piena di mala-
dictione e d'amertudine.*

8 וליא באשר מדקפין אונתנו
וכמו אומרים אנשים לאמר
לנו כי-נעשה את-הרעות אשר
תבואנה הטובות אשר משפטם
גשמת הוא :

No siendo, como somos blasphemados, y
como algunos dicen que nosotros dezimos, Ha-
gamos males, para que vengan bienes? la conde-
nacion de los quales es justa.

9 ומה גיקר לא מאומה וגחב
את-היהודים ואת-הינים כלם
להיותם תחת החטא :

Pues que? Somos mejores que ellos? En nin-
guna manera: porque ya auemos acusado a Ju-
dios y a Griegos, que todos estan debaxo de pec-
cado:

10 כמו גכתב אינגו צדיק אין
גם אחד :

Como esta escripto, Que no ay justo, ni aun
vno.

11 לא יש משכיל אינגו דורש
את-אלהים :

No ay quien entienda, no ay quien busque a
Dios.

12 הכל סר יחדו גאלחו אין
עושה טוב אין גם אחד :

Todos se apartaron, à vna fueron hechos in-
utiles: no ay quien haga lo bueno: no ay ni aun
vno.

13 קבר פתוח גהגם לשונם
יחליקון תמח עכשוב תחת
שפתיהם :

Sepulchro abierto es su garganta: con sus
lenguas tratan engannosamente: veneno de as-
pides esta debaxo de sus labios.

14 אלה פיהו מלא ומרמור
ותר :

Cuya boca està llena de maledicencia, y de
amargura:

8. Καὶ μὴ καθὼς βλασφη-
μοῦμεθα, καὶ καθὼς φασί τις ἡ-
μᾶς λέγειν, ὅτι ποιούμεθα κακά,
ὥστε ἔλθωσι καὶ ἀγαθὰ, αὐτοὶ δὲ κρινο-
ῦνται ἐν αὐτοῖς.

Ains plustost selon que nous sommes
blaimés, & selon que disent quelques
vos que nous disons, que ne faisons
nous des maux, afin que bien en adie-
ne? (dequels la condemnation est ju-
ste.)

9. Τί δὲ; ὡς ἂν ἄλλοι; ἢ ὑπε-
ρωτέρως; ὡς ἡμεῖς ποιοῦμεθα κακά, ὥστε ἔλθωσι
καὶ ἀγαθὰ, αὐτοὶ δὲ κρινο-
ῦνται ἐν αὐτοῖς.

Quoi donc? sommes-nous plus es-
cellents? Nullement. Car nous auons ci-
doutant conuincus que tous, tant Juifs
que Grecs, sont sous peché.

10. Καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔ-
στι δίκαιος, καὶ οὐκ ἔστι.

Selon qu'il est escript, Il n'y a nul in-
ste, non pas vn seul.

11. Οὐκ ἔστι ὁ συνιὼν, καὶ ἔστι ὁ
ἐκζητῶν τὸ θεόν.

Il n'y a nul qui entende, il n'y a nul
qui recherche Dieu.

12. Πάντες ἐξέλιπον, καὶ ὡς ἄνθρωποι
ἐκείνην, καὶ ὡς ἄνθρωποι ἐκείνην, καὶ
ἔστι ὡς ἄνθρωποι.

Ils ont tous fourvoyé, & ont esté
ensemble rendus inutilis: il n'y a nul
qui face bien, non iusqu'à vn.

13. Τάφῳ ὡς ἄνθρωποι ὡς ἄνθρωποι
ἐκείνην, καὶ ὡς ἄνθρωποι ἐκείνην, καὶ
ἔστι ὡς ἄνθρωποι.

C'est vn sepulchre ouvert, que leur
gossier: ils ont frauduleusement vste de
leurs langues: sous leurs leures il y a
venin d'aspic.

14. Ὡς τὸ στόμα αὐτῶν ὡς πικρὸν
καὶ γάμψ.

Desquels la bouche est plein de ma-
lediction & d'amertume.

CAP. III.

8. Et non (sicut blasphemamus, & sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut veniant bona? quorum damnatio iusta est.

And (as we are blamed / & as we affirm that we / an) who do we not evil / that good may come thereof? whose damnation is iust.

9. Quid ergo? praeclimus eos? Nequaquam. Cautati enim sumus Iudaeos & Graecos, omnes sub peccataelle.

What then? are we more excellent? No: as do we: for we have already proved: that all: both Jewes & Gentiles are under sinne.

10. Sicut scriptum est: Quia non est iustus quisquam.

As it is written / There is none righteous: no not one.

11. Non est intelligens, non est requirens Deum.

There is none that understandeth: there is none that seeketh God.

12. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

They have all gone on of the way: they have bene made altogether vntuseles: there is none that doeth good: no not one.

13. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant. Venenum aspidum sub labiis eorum.

There their is an open sepulchre: they have vnto their tongues so deceite: the poison of asps is vnder their lips.

14. Quorum os maledictione & amaritudine pleum est.

Whose mouth is full of cursing and bitterness.

Das III. Capitel.

8. Vnd nicht vil mehr also thun (wie wir gelehrt werden / vnd wie etliche sprechen / das wir sagen sollten) Lasset vns übel thun / auff das vns gutes dar auß komme? Welcher verdammis ist ganz recht.

Deide meger mere gore saa (lige som vil besbaatris / de som nogle fige / at vi skulde fige) lader oss gore ilde / at der sand komme gaar aff? Quilde fordomelse ere ganske refferdig.

9. Was sagen wir denn nun? haben wir einen Vortheil? Gar keinen. Denn wir haben droben betweisert / das beyde Jüden vnd Griechen alle vnter der Sünde sind.

Quad fige vil da nu? Haffne vi nogen fordel? Aldels ingen. Thi vi haffue for beuist / at baade Jøder oc Grecker ere alle vnder synden.

10. Wiedenn geschrieben stehet: Da ist nicht der gerecht sey / auch nicht einer.

Lige som oc seerffuit skaar / der er ingen som er refferdig: ja icke en.

11. Da ist nicht der verständig sey / da ist nicht / der nach Gott frage.

Der er icke nogen som er forstandig / der er ingen som spør efter Gud.

12. Sie sind alle abgewichen / vnd allesampt vntüchtig worden. Da ist nicht der gutes thu / auch nicht einer.

De ere alle affvige / oc ere allesammen bleffne vntüfige. Der er icke nogen som gør gaar / oc icke end en.

13. Ihr Schlund ist ein offen Grab / mit iren zungen handeln sie trüglich / Ottern gift ist vnter ihren Lippen.

Deris Grube er en open Græft mer deris Tunge handle de beffugelige / der er Døle forgift vnder deris labe.

14. Ihr Mund ist voll fluchens vnd bitterkeit.

Deris Mund er fuld aff Vand der oc biffhed.

Kapitola III.

8. A neradegij podle roho / natoz se nam rauha gij / a nas koz prawij niefctij / jechom tskali: E jime jle wien / at pñigdan dobre & kerpchjo obfauzenij gest sprawedliw.

8 (isto je nas mowa / y kto nie kroyz podieba i fno / mieny) E jime jle wien / at pñigdan dobre & kerpchjo obfauzenij gest sprawedliw.

9. Koz ichdy my pñawstus ganget Jandym obdlegem. Neb gime dokazali toho je gfaui Jide vñ jekow wñstini pod hñichem:

Koz teddy / & zai my testefny: karety hymi? Jandym pñobem / gdy jemy pñed thym: pñepark Jedy y Greki jz wñstny se pod grechem.

10. Natoz gest pñano: Zene nij sprawedliwcho Jandno.

Jako napsano jest / Nie mäs Jandego sprawedliwego äz do teraz.

11. Neni rozumnyho / neni kdoby hledal Boga.

Nie jest Jaden kroyz rozum / nie mäs kdoby Boga Jazal.

12. Wñstni se wñstni / wñstni ne wñstni gfaui vñstni: Neni kdoby tñst dobre / neni äz do gedwoho.

Wñstny obfauziti y spola sta: it sic niepoznygnym? nie mäs kroyz dobre cym / nie mäs äz do tchnego.

13. Hrob otworny gest hrblo gegich / wazoly fropni lñwñ mluwñ: Sed Jadowy pod rty gegich.

Grblo ich jest grobem otwarym / wazoly fropni lñwñ mluwñ: Sed Jadowy pod rty gegich.

14. Kerpchjo wñstni pñd gfaui glotekstniw a hofkosi.

Których wñstni wñstni se prze kłaniam y gorzkosc.

CAP. III.

15. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Their feet are swift to shed blood.

16. Contritio & infelicitas in viis eorum.

Dejection and calamity are in their ways.

17. Et viam pacis non cognoverunt.

And the way of peace they have not known.

18. Non est timor Dei ante oculos eorum.

The fear of God is not before their eyes.

19. Scimus autem quoniam quaecunque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur: ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo.

Now we know that whatsoever the Law saith, it saith it to them which are under the Law: that every mouth may be stopped, & all the world be subduers before God.

20. Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

Therefore by the works of the Law we shall no flesh be justified in his sight: for by the Law cometh the knowledge of sin.

21. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est: testificata à lege & Prophetis:

But now is the righteousness of God made manifest without the Law: bearing witness of the Law and of the Prophets.

22. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi, in omnes & super omnes qui credunt in eum, non enim est distinctio.

To wit, the righteousness of God by the faith of Jesus Christ: unto all, and upon all that believe.

23. Omnes enim peccaverunt: & egent gloria Dei.

For therein is no difference: for all have sinned, & are deprived of the glory of God.

Das III. Capitel.

15. Ihre Füße sind eilend Blut zu vergießen.

Deris Foder ere snare til at vdslytte Blod.

16. In ihren wegen ist eitel Unfall vnd Herckenleid.

Der er idel vnsyde oc Hercks sorg i deris vey.

17. Vnd den Weg des Friedens wissen sie nicht.

De befende ide fredens vey.

18. Es ist keine Furcht Gottes für ihren augen.

Der er ingen Guds fryer saar deris øyem.

19. Wir wissen aber das/was das Gesetz saget / das saget es denen / die vnter dem Gesetze sind / auff daß aller Mund verstopffet werde / vnd alle Welt Gott schuldig sey.

Men vi vide / at hvad som Loven siger / der siger hun til dem / som ere vnder Loven / Paa der alles Mund skal tilstoppis / oc al Verden skal vere Gud skyldig.

20. Darumb / das kein Fleisch durch des Gesetzes werck für ihm gerecht sein mag. Denn durch das Gesetz kompt erkennniß der Sünde.

Sordi / at der sand inted sad vere refferdig saar hannem / formedelst Lovens Beringer. Thi at formedelst Loven kommer syndens bekendelse.

21. Nun aber ist ohnzuthun des Gesetzes / die Gerechtigkeit / die für Gott gilt / offenbaret / welche doch ist bezeuget / durch das Gesetz vnd die Propheten.

De nu er den Refferdighed som gelber saar Gud / obnbaret oc vidnet / formedelst Loven oc Propheterne / vden Lovens tilgørelse.

22. Ich sage aber von solcher Gerechtigkeit für Gott / die da kompt durch den Glauben an Iesum Christ / zu allen / vnd auff alle die da glauben. Denn es ist hic kein vnterscheid.

Men ieg siger om saadan refferdighed saar Gud / som kommer formedelst Troen til Ihesum Christum. til alle oc paa alle / som tro. Thi at her er intet forskel.

23. Sie sind allzumal Sünder / vnd mangeln des Ruhms / den sie an Gott haben sollen.

De ere allesamme Syndere / oc dem fattis den Roels / som de skulle haaffet Gud.

Kapitola I.

15. Hoch geglich rockte t wysliij frwe.

Hoglich sa predkie fu rozlas na frwe.

16. Seitenij a nessesij na testach geglich.

Spuslo Genie y wtrapiente test na drogach ich.

17. Aesth pokogene nepoznali:

A drog pokolnate poznali.

18. Nenijs bafne Bosij pted olima geglich.

Bola jil Bosia nie test przewozczynik ich.

19. Wijne pal / je cossoli Zaton mluwij / tim kiejij glau pod Zatonem mluwij: aby ksjda wsta byla zapana / a aby poddan byl westeren Swet Bohu:

Imy wiemyz co kolwiek za Tomowij tym kiejij w zakonie sa mowi / aby wszelkie wsta byly zapalone / y aby byl wintem wbyta test swietu Bozego.

20. Nebo j skutuow Zatonu / nebud sprawedliw vlinen jadno elowet pted nim Nebo strze Zaton poznaniij hrijchu gest.

Przetho jadne cialo nie bedzie sprawiedliwione przed obliczem: i. i tego wczynkow zakonni gupj przez zakon bywa poznanie grzeszchu.

21. Ale nynij bez Zatonu sprawedlnosi Bosij jagrena gest oswiedlena glau Zatonem y Prorokow.

Ale teraz sprawiedliwosc Bosia jest obawien na przez zakon, poswiadczona swiadectwem zakonny y Prorokow.

22. Sprawedliwosc pal Bosij / strze wijru Giejijst Krosia krowsem / a nadawsemi kiejij wzejij w ncho. Nebo nenijs jadno rozdijsu.

Sprawiedliwosc mowic Bosia / przez wate Jezusa Chrystusa / wstetum y uk wbycia Krosy wnet sa / gupj nie maff roznoaci.

23. Wstetnig glau zagiste zhesoli / a postebugh slawny Bosij.

Abowiem wbycy igzestyl y nie dostawiam chwały Bozej.

24 וימנעוהו בטיבונה
מנו ובפירנה דאיתנהי
בשוע משיח:

Essendo giustificato in dono per la sua gratia, per la redemtion che e in Christo Iesu.

25 הנה דקדם סמה
אלה חוסיה בהימניה
דרימה מטול חסיהו דמו
הדים חסין:

Il quale Iddio ha costituito proprio- tore per la fede nel sangue di esso, a dimo- strar la sua gratia, per la remission de peccatis procedenti, per la patientia di Dio.

26 באחרונה דיהב לו
אלה במערת רוחה
לתחייתו דבאנתה ד
דפובנה הנה דהו יהנה
באנא ויורק בבאנתה
למו דבחימניהו הו דמנו
שוע משיח:

Per dimostrar duci la sua gratia in questo presente tempo: acciò che restia trouato giusto, e giustificante colui che e da la fede di Iesu.

27 איכו חכיל שוכרה
אחבטל לה באנא נמוסא
דאדא לא אלא נמוסא
דהימניה:

Donec donque la gloriatione? Elle e esclusa. Per qual Legge? de le opere. Non gia: ma per la Legge de la fede.

28 מתרענו דכיר ד
דכהימניהו הו מודיק
כי נשא ולא פאבר
דנמוסא:

Nos concludiamo dunque che l'ho- mo e giustificato per fede, senza l'opere de la Legge.

29 למנהיג אלה
דיהימניהו הו פלחור ו
דעממא לאו אף
דאממא:

Iddio e egli solamente Dio de Gentes? non e egli ancor de Gentes? certo egli e ancor de Gentes.

30 מטול דחר הו אלה
במודיק דאיתנהימניה
אף עורלותה ביה
בהימניה:

Conclusio ch'egli e un sol Iddio a ilqual giustificara la Circuncisione de la fede, e el Preputio per la fede.

24 נצדקים חנם בתחנתו בפדוה
אשר היא בישוע המשיח:

Iustificados graciosamente por su gracia por la redemcion que es en Iesus el Christo.

25 אשר שמו אלהים לפדוה
באמניה בדמו להחיות את
צדקתו בשחתו את חטאת
הראשונה:

Alqual Dios ha propuesto por aplacacion por la fe en su sangre para manifestacion de su justicia por para la remission de los peccados pasados:

26 ברמית אלהים להראות
את צדקתו בעתותיו לרוחו
צדיק ומצדק לאשר מאמנה
ישוע הוא:

Por la paciencia de Dios: manifestando su justicia en este tiempo: para que el solo sea el ius- to, e el que justifica algunos de la fe de Iesus el Christo.

27 ואין המהלל נהבל במה
הזכה תפחורת המעשים לא
כי אם בתורה האמונה:

Donde pues esta la jactancia? Es Echada fu- era. Por qual Ley? De las obras? no: mas por la Ley de la fe.

28 לכו מחשבים אנחנו באמונה
להצדק את האדם בבל
מעשי התורה:

Antique determinamos ser el hombre justifi- cado sin las obras de la Ley.

29 אף אלהים אלה
היהודים לבדו חלל גם אלה
הגוים אף כי הגוים:

O es Dios solamente de los Judios? No es tambien Dios de las Gentes? cierto tambien es Dios de las Gentes.

30 על כן יהנה אחד הוא אשר
מצדיק לבולה באמונה ולערלה
באמונה:

Porque un Dios es de todos, el qual justifica- ra de la fe la Circuncision y por la fe el Capollo.

24. Δικαιοῦνται δωρεάν ἐν αὐτῇ
χάριτι τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως
ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ.

Estans iustificés gratuitement par la grace d'icelui, par la redemption qui est en Iesus Christ:

25. Ὁς ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν
τοῦ Θεοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ
ἀιματι, ἐκ δόξης τῆς δικαιοσύνης
αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ τοῦ Θεοῦ
τοῦ Θεοῦ ἀπολυτρώσαντος.

Lequel Dieu a donné de tout temps pour propitiatoire par la foy, au sang d'icelui, afin de démonstrer sa justice, par la remission des pechés precedens.

26. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Θεοῦ, πρὸς
ὁμοδοξίαν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῇ
αὐτῇ χάριτι, ἐκ δόξης αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ
τοῦ Θεοῦ ἀπολυτρώσαντος ἐν τῇ
ἐκείνῃ.

Suivant la patience de Dieu: Voi- re afin de démonstrer sa justice au temps present, afin qu'il soit troué iuste, & iustificans celui qui est de la foy de Iesus.

27. Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐν
καρίᾳ. Τοῦ Θεοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ
ἐκείνῃ χάριτι, ἐκ δόξης αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ
τοῦ Θεοῦ ἀπολυτρώσαντος.

Où est donc la vantance: Elle est forcee par quelle loy: est ce par celle des oeuvres: Non, mais par la loy de la foy.

28. Αὐτοὶ οὖν οὐκ ἔχουσιν τι
καυδοῦν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐν τῇ
ἐκείνῃ χάριτι.

Nous concluons donc que l'homme est iustifié par foy sans les oeuvres de la Loy.

29. Ἢ ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνος ἐστὶν
ὁ Θεὸς ἡμῶν; καὶ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσιν.

Dieu est il seulement le Dieu des Juifs: ne l'est il point aussi des Gentes? certes il l'est aussi bien des Gentes.

30. Ἐπιτιμᾷ ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς, ἐκ δόξης
αὐτοῦ, ἐκ δόξης αὐτοῦ, ἐκ δόξης αὐτοῦ, ἐκ δόξης
αὐτοῦ, ἐκ δόξης αὐτοῦ, ἐκ δόξης αὐτοῦ.

Car il y a un seul Dieu qui iustifie- ra de la foy la Circuncision, & le prepu- ce par la foy.

CAP. III.

24. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu.

And are iustified free of his grace / through the redemption that is in Christ Iesus.

25. Quem proposuit Deus propitiationem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.

Whome God hath set forth to be a reconciliation through faith in his blood / to declare his righteousness / by the forgiveness of sinnes that are past / through the patience of God.

26. In sustentatione Dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore: ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.

To shew at this time his righteousness / that he might be iust / and a iustifier of him which is of the faith of Iesus.

27. Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est, Perquam legem factorum? Non, sed per legem fidei.

Where is then the glorying? It is excluded. By what Law? of works? Nay: but by the Law of faith.

28. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis.

Therefore we conclude that a man is iustified by faith without the works of the Law.

29. An Iudæorum Deus tantum? nonne & Gentium? Imò & Gentium.

God is he the God of the Iewes only / and not of the Gentiles also? yea / even of the Gentiles also.

30. Quoniam quidem unus est Deus, qui iustificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.

For it is one God who shall iustifie circumcision of faith / & uncircumcision through faith.

An die Römer.

Das III. Capitel.

24. Vnd werden ohn verdienst gerecht auß seiner Gnade / durch die Erlösung / so durch Christo Iesu geschehen ist.

De de bliffue reerfderige aff hans naade vden forieniste / ved den Genlesning / somer steet forme delst Ehnstum Ihesum.

25. Welchen Gott hat sarge stellt zu einem Gnadenstul durch den Glauben in seinem Blut / damit er die Gerechtigkeit / die für ihm gilt / darblete / in dem / daß er Sünde vergibt / welche biß anher blieben war.

Quilcken Gud haßuer sticket til en Raadestof / forme delst Troen i hans Blod / Huor mer hand til biuder den Reiferdighed / som gelder saar hannem / i det / at hand forlader Synden. Quilcken som vaar bleffuen hid indtil.

26. Vnter Göttlicher Gedult / auff daß er zu disen Zeiten darböte die Gerechtigkeit / die für ihm gilt / Auff daß er allein Gerech sey / vnd gerecht mache den / der da ist des Glaubens an Iesu.

Vnder Guddommelig saalmodighed / At hand vilde paadenne id frembtude den Reiferdighed / som gelder saar hannem / Paa derat hand skal alene vere Reiferdig / oc gøre den reiferdig / som haßuer Troen til Ihesum.

27. Wo bleibet nun der Ruhm? Er ist nichts. Durch welch Gesetz? durch der werck Gesetz? Nicht also / sondern durch des Glaubens Gesetz.

Huor bliffuer nu den Roest? Hand er vde / For medelst quilcken som? ved Berningers comen? Jæ saa / forme delst Trocus som.

28. So halten wir es nun / daß der Mensch gerecht werde / ohndes Gesetzes Werck / alleine durch den Glauben.

Saa holde vi det nu / At Mennisten bliffuer reiferdig / vden comen Berninger / alene forme delst Troen.

29. Oder ist Gott allein der Jüden Gott? Ist er nicht auch der Heiden Gott? Ja freylich auch der Heiden Gott.

Eller er Gud alene Jødernts Gud? Er hand oc icke Hedningerns Gud? Ja freilike oc saa Hedningerns Gud.

30. Sintemal es ist ein einiger Gott / der da gerecht machet die Beschneidung auß den Glauben / vnd die Vorhaut durch den Glauben.

Eskeerdi hand er en eniste Gud / som reiferdig gør Omiskarelsen aff Troen / oc Forhuden forme delst Troen.

K Rismannuom

Kapitola III.

24. Sprawedliwsi vćinśni gśauce darmo / miłosij geho / strze wyłupenij / tiercz gest w Krysću Gęziśśy.

Alęv sprawiedliwśeni sa dęre mo / to tęst / 3 lękt tęgo / przę obę kępięte spręwienę przę Jęzųś Kęziśśy.

25. Gęhożto Bęś wyłupal ja Smiřcy / strze wiřcy / we trwł geho / t dokężanij sprawedliwśi Bęzi / pro odpęśńenij pęv deśśiřch hęřiřchuow.

Ktorego Bog pośńowit aby był vblęganem przę włęre / wyłupę tręw swęre / tę okężanij spręwiedliwśę siwłęre / dla odpęśńenij gręchęw przęřlęch.

26. Węhowiřwłńś Bęzi / t okężanij sprawedliwśi geho wtomto kęśi: aby on sprawedliwśy był / a spręwiedliwśę tınıl toho / tiercz gest i wiřcy Gęziśśy Kęziśśy.

Śęřpliwłńś Bęzi / aby śę okężł spręwiedliwśę włęre / nęęřęgo kęśi / aby on był spręwiedliwśy / y spręwiedliwłńciacy tęgo kęřęw tęst z wiłęry Jęzųś węř.

27. Kde gest tędę chlęba twę / wyprężnęna gest. Strze tiercz Bęřon t Śęřkři wli t Nic / ale Bęřonem wiřcy.

Odjęt tędę chlęba? Węřęs conę tęst. Przę tręw bęřon t vęř jęřnłwłń t tęř / ale przę bęřon włęry.

28. Nebo ja to dręjime / tę kłwłt sprawedliw bęřwł vćinęn strze wiřcy bęř Śęřkřw Bęřona.

Nę tędę dęwłdřimę tę kłwł włę. bywł vřpręwiedliwłon przę włęre / oprocz vęřjęřnłw bęřonę.

29. Bęali gest toliśo Bęřwł Bęřwł t Bęali nęniřy Bęřwł nłw t Bęgiřt y Bęřwłnłw.

Jęali Bog tęst tęřkřo Bęřwł t tęřnł tęřt y Bęřwłnłw t tęřt y Bęřwłnłw.

30. Nebo jagiřt gęden gest Bęř / tiercz obęřęanij spręwiedliwł tınıl z wiřcy / y tęst nęobęřęanij strze wiřcy.

Abowłem tęden tęst Bog kęřy vřpręwiedliwł obęřęęnłe zwiłęry / y nę obęřęęnłe przę włęre.

למה תכיל נמוסא דהו
מבטלינו בהימנותא דס
אלא נמוסא דהי מקימינו:

Annuliamo noi dunque la Ley per la fede? Non gia: anzi stabiliamo la Legge.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Luego deshazemos la Ley por la fe? En ninguna manera? antes establecemos la Ley.

31. Νόμον ὡς κατὰ νόμον ἀπὸ τῆς πίστεως ἢ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ ὡς κατὰ νόμον.

Annullons-nous donc la Ley par la foy? Ainfi n'aduient: ains nous etablissons la Loy.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Che diremo dunque noi, che secundo la carne habbiamo trovato Abraham padre nostro?

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Que pues diremos que halló Abraham nuestro padre segun la carne?

ΚΕΦΑΛΑ. δ.
Τὸ ὡς ἔχοντες ἀπὸ τῆς πίστεως ἢ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ ὡς κατὰ νόμον.

Que dirons nous donc qu'Abraham nostre pere a troué selon la chair.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Perche se Abraham fu giustificato per le opere, ha di che gloriarsi, ma non appresso Iddio.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Que si Abraham fue justificado por las obras, tiene gloria; mas no acerca de Dios.

2. Εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς πίστεως ἢ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ ὡς κατὰ νόμον.

Certes si Abraham a esté justifié par les œuvres, il a de quoi se vanter, mais non pas envers Dieu.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Ma che dice la Scrittura? Abraham credette a Dio, e fu gli reputato da esso a giustizia.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Porque que dize la escriptura? Y creyo Abraham a Dios, y fuele atribuydo a justicia.

3. Τίς γὰρ ἢ γενομένη ἀπὸ τῆς πίστεως ἢ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ ὡς κατὰ νόμον.

Carque dit l'Escripture? Abraham a creu a Dieu, & il lui a esté alloué a justice.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Deus a colui qui opera, la mercede suo gli e deputata per gratia, ma per debito.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Empero a lqu obra, no se le cuenta el salario por merced, mas por deuda.

4. Τὸ δὲ ἔχοντες ἀπὸ τῆς πίστεως ἢ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ ὡς κατὰ νόμον.

Or a celui qui oeuvre, le loyer ne lui est point alloué pour grace, mais pour chose due.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Et a celui qui n'oeuvre point, ains croit (seulement) en celui qui justifie le mescbant, sa foi lui est allouée a justice.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Mas alqueno obra, sino crée (tambien) en aquel que justifica al impio, la fe le es contrada por justicia.

5. Τὸ δὲ ἔχοντες ἀπὸ τῆς πίστεως ἢ μὴ ἔχοντες ἀλλὰ ὡς κατὰ νόμον.

Mais a celui qui n'oeuvre point, ains croit (seulement) en celui qui justifie le mescbant, sa foi lui est allouée a justice.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Como aincor David dichiara la beatitudine de l'huomo, a cui Iddio imputa la giustizia senza le opere, dicendo.

וְנִאֲמַר אֶת־הַחֹלָה בְּאַמוֹנָה
חֲלִילָה לָנוּ כִּי־אֵם נִקִּים אֶת־
הַחֹלָה:

Como tambien David dize, Ser bienaventurado el hombre, al qual Dios atribuye justicia sin las obras, Diciendo.

6. Καθὼς καὶ δαυὶδ λέγει τὸ μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐκ πίστεως δικαιοσύνην ἔχει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ (ἀπὸ πίστεως).

Comme aussi David declare la beatitude de l'homme a qui Dieu alloue justice sans œuvres, disant.

AD ROMANOS.

CAP. III.

31. Legem ergo destrui-
mus per fidem? Absit, sed
legem statuimus.

Do we then make the Law of none
effect through faith? God forbid: Yea
we establish the Law.

CAP. IIIL.

Quid ergo dicemus in-
venisse Abraham pa-
trem nostrum secundum
carne[m]?

What shall we say then / that Ab-
raham our father hath founde concern-
ing the flesh?

2. Si enim Abraham ex
operibus iustificatus est: ha-
bet gloriam, sed non apud
Deum.

For if Abraham were justified by
works, he hath wherein to rejoice; but
not with God.

3. Quid enim dicit scriptu-
ra? Credidit Abraham Deo:
& reputatum est illi ad iusti-
tiam.

For what saith the Scripture? Ab-
raham believed God; and it was count-
ed to him for righteousness.

4. Et autem qui operatur,
merces non imputatur se-
cundum gratiam, sed secun-
dum debitum.

Now to him that worketh, the wa-
ge is not counted by favour; but by
debt.

5. Et verò qui non opera-
tur, credenti autem (san-
ctum) in eum qui iustificat
impium, reputabitur fides
eius ad iustitiam (secundum
propositum gratiae Dei.)

But to him that worketh not / but
believeth (only) in him that justifieth
the ungodly / his faith is counted for
righteousness.

6. Sicut & David dicit bea-
titudinē hominis, cui Deus
accepto fert iustitiam sine
operibus (dicens.)

Even as David beareth the testi-
mony of the man / unto whom God
imputeth righteousness without work-
ing.

In die Römer.

Das III. Capitel.

3. Wie? heben wir denn das Gesetz
auff durch den Glauben? Das sey
ferne / sonder wir richten das Gesetz
auff.

Quorledis? Gore wi da Lowen til lred / forme-
delt? Troen? Der vere longe / sca / Men wi oprette Lowen.

Das IIIL. Capitel.

Wie sagen wir denn von un-
serm Vater Abraham / daß er sun-
den habe nach dem Fleisch?

Hvad siæmet da om vor Fader Abraham / at hand
haffu / under effier toder?

2. (Das sagen wir.) Ist Abraham
durch die Werck gerecht / so hat er wol
erhum / aber nicht für Gott.

Der siæge wi: Er Abraham reiserdig forme delft
Gerninger / da haffuer hand vel roeff / Men icke saar
Gud?

3. Was sagt aber die Schrift? A-
braham hat Gott geglaubet / vmd
das ist ihm zur Gerechtigkeit gerech-
net.

Quad siæge da Seriffen? Abraham trode Gud /
oc der æ regner hannem til Retterdighed.

4. Dem aber / der mit Wercken um-
gehet / wirdt der Lohn nicht auß ge-
den zugerechnet / sondern auß pflicht.

Men den som omgaaff met Gerninger / han-
nem bliffuer icke Lon tilregner aff naade / men aff for-
tæntise.

5. Dem aber / der nicht mit Wercken
umgehet / glaubet aber (alleine) an
den / der die Gottlosen gerecht macht /
dem wirdt sein Glaube gerechnet zur
Gerechtigkeit.

De den / som icke omgaaff Gerninger / oc troer
(alene) paa den / som gaar den Ugudelige retterdig /
hannem bliffuer hans Tro regner til retterdighed.

6. Nach welcher weise auch David
sagt / daß die Seligkeit sey allein des
Menschen / welchem Gott zurechnet
die Gerechtigkeit / ohn zuthun der
Werck / da er spricht:

Effier huiltaten siæ David oc taler / At salighed hø-
rer alene der Mennekst / huiltet Gud re: / er reiser-
dighed til / uden Gerningers tilgættelse. Der som hand
siæger.

R Ryzimanuum.

Kapitola III.

31. Coſceda Zaton kaſyme
ſtræ wiru t Diſoli / ale Zä-
ſon twrdijmet

Zaton tedy nſentemy pzeſ
wikre: By namany / ale zaton
ſtanowimy.

Kapitola IIIL.

Coſcedy diyme / Je geſt doſ
ſſet Abraham Dece naſſa
podſtela.

C Oſ tedy rzeçemy ſz Abrahäm
ſocucnaſſ otrzymal wedle cta-
la.

2. Geſſi Abraham i ſtue-
täm Zätöna ſprawedliw vti-
nën / mäkt chwałü / ale ne o
Boha.

Abowtem teſti Abrahäm z we-
rynkow byl ſprawiedliwym / mi-
ſieç ciego / chwałie / ale nie przed
Bogiem.

3. Nebo co piſſmo o nëm
prawie? Dwëti Abraham
Bogu / y poſtieno ganu i ſpra-
wedliwoſti.

Abowtem coſ piſſmo mowi t
Dwierzył Abraham Boga / y poſ-
tycano mu teſt ſa ſprawiedliwoſ-
ci.

4. Tomu pał ſdoſ tyni
ſtue / odplata nebywä po-
tma wedle miłoiſi / ale wedle
dłuhu.

Z chemu coaby / zapłata nie
teſt poçyżnäk zä läſci / ale zä po-
winnarçeci.

5. Tomu pał ſdoſ neſtyni ſtue-
täm / ale weſſi Cioliſo) w toho
ſterpſz ſprawedliweſho tyni ſſi
ſnëho / bywä poſtiena wiſra-
geho i ſprawedliwoſti / (wedle
wloženij miłoiſti Boſi.)

Temu zä co nte robi / ale wi-
erzy (chylſo) wtego ſterpſz wſp-
wiedliwia niepobo žnego / teſt po-
çyżnäk wiäka iego zä ſprawedli-
woſci.

6. Jaſoſn David prawie o
blaſoſlaweniſw klonoſa / ſte-
rëmu Buoſi ptiſtſtſa ſprawedli-
woſti bez ſtükow Zätöna:
(ſſa)

Jä. te i David opowieda
ſieçſlawoſci ſłowick / tioremu
Bog poçyżnäk ſprawiedliwoſci bez
weſynkow / mowiac:

ד
ד טוביהו לאילין
דאשתבך לתון עולהו
דאשתבך חטיהו
Beati coloro, de quali la iniquità son rimessa, & i peccati de quali son coperti.

ט
טוביהו לגברא דלא
יחשוב לה אלהא חטיתה
Beato l'huomo, à cui il Signore non imputa il peccato.

ט
Beato l'huomo, à cui il Signore non imputa il peccato.

י
הנא הביל טובא על
גורמתא הווא על עור ליתא
אמרין גיר דאשתבך
לאברהם הימנותה לכאנו

Questa dichiarazione dunque della beatitudine tocca ella solamente à la circumcissione, o al prepuzio ancora? Impero che noi diciamo che la fede ad Abraham fu riputata à giustizia.

י
אברהם הביל אתחשב
לה בגורמתא או
בעור ליתא לא הנא
בגורמתא אלא בעור ליתא

Come dunque gli fu riputata? quando egli era nella circumcissione, o per quando egli era nel prepuzio? Non gli era la circumcissione: ma nel prepuzio.

יא
אתנא הוציר שקלה
לגורמתא וחתמא ד
המנותא דהמנותא
דבעור ליתא דהוא אפא
לכלהו אילין דמחמינן
מן עור ליתא דתחשב
אף להו לכאנו

E poi prese il segno de la circumcissione per sigillo de la giustizia de la fede, che era stato nel prepuzio: acciò ch'ei fusse padre de tutti i credenti che si trouassero nel prepuzio: à fine che anco à loro fusse imputata la giustizia.

יב
נאפא לגורמתא לג
הנא לאילין דמן גורמתא
אמן בלחד אל
לאילין דשלמין לעקבתא
דהמנותא דעור ליתא
דאבון אברהם

E fusse padre de la circumcissione, cioè à quelli che non solamente sono de la circumcissione, ma che ancor seguitano le vestigia de la fede, del nostro padre Abraham, che hebbe, durando il prepuzio.

ד
אשרי נשוי פשע כסוי חטאיהו
Bienaventurados aquellos cuyas iniquidades son perdonadas, y cuyos peccados son cubiertos.

ט
אשרי אדם לא יחשב יהוה
לו עון
Bienaventurado el varon à qual el Sennor no imputó peccado.

ט
Bienaventurado el varon à qual el Sennor no imputó peccado.

פ
והאשור חיה חיש על המולה
או גם על הערלה ואומרים
אנחנו כי נחשבה לאברהם
במנותו לצדקה

Esta beatificación pues es solamente en la circumcission, o tambien en el capullo? porque dezimos que à Abraham fue contada la fe por justicia?

פ
ואך נחשבה אם ביהוה
במולה או בערלה לא במולה
כי אם בערלה

Como pues le fue contada en la circumcission o en el capullo? no en la circumcission, sino en el capullo.

ז
ואות המולה לקח לחותם
הצדקה ואמונה אשר בערלה
להיותו אבי כל המאמינים
בערלה להחשב גם להם
לצדקה

Y recibió la circumcission por sennal, por sello de la iusticia de la fe que tuuo en el capullo: porque fuesse padre de todos los creyentes por el capullo, para que tambien à ellos les sea contado por justicia:

ז
נאבי המולה לאלה לא לבד
אשר במולה כִּי־אם גם לאלה
אשר יקומו בעקבות אמונת
אברהם אביו אשר היתה לו
במולה

Y que sea padre de la circumcission, no solamente à los que son de la circumcission, mas tambien à los que siguen las pisadas de la fe que fue en nuestro padre Abraham antes de ser circumcidado.

δ.
7. Μακάριοι οἱ ἀφίηται αἱ ἐνομίαι, καὶ οἱ ἡμαρτανύφρηται αἱ ἀμαρτίαι·
Bien-heureux sont ceux desquels les iniquités sont pardonnées, & desquels les pechés sont couverts.

8. Μακάριος ὁ ἀνὴρ ὃς μὴ λογίσσεται κύριος ἀμαρτίαν.

8. Bien-heureux est l'homme auquel le Seigneur n'aura point impute le peché.

9. Ὁ μακαριστὸς οὗτος ὃς ὁπλὴ τῶν ἐπιτηδίων, ἢ καὶ τῶν ἀρεβούσιων; λογισμὸν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραάμ, ἢ πιστὸς εἰς δικαιωσάτω.

Cette declaration done de la beatitude est-elle seulement en la circumcission, ou aussi au prepuzio? car nous disons que la foy à esté allouée à Abraham à iustice.

10. Πῶς ἐλογίσθη; ὅς ἐστιν ἀρεβούσιος; ὅς ἐστιν ἐπιτηδίων, ἀλλ' ἐς ἀρεβούσιαν.

Comment done lui a-elle esté allouée? a-ce esté lui étant la circumcission, ou durant le prepuzio? ce n'a point esté en la circumcission, mais durant le prepuzio.

11. Καὶ σημεῖον ἔλαβεν ἐπιτηδίων, σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀρεβούσιᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀρεβούσιαν, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτῷ τῷ δικαιοσύνῳ.

Puis il receut le signe de la circumcission pour un sceu de la iustice de la foy, laquelle il auoit receue durant le prepuzio, afin qu'il fust pere de tous ceux qui croyent estans au prepuzio, & que la iustice leur fust aussi allouée.

12. Καὶ πατὴρ ἐπιτηδίων, τῶν ὅς ἐστιν ἐπιτηδίων μόνον, ἀλλ' καὶ τῶν ἐκχέοντων αἱς ἰσχυρῶς τῆς ἐν τῇ ἀρεβούσιᾳ πίστεως τῇ πατρὶς ἡμῶν ἀβραάμ.

Et pere de la circumcission, assauoir de ceux qui ne sent point seulement de la circumcission, mais qui aussi suivent le train de la foy de nostre Pere Abraham, laquelle il a eue durant le prepuzio.

7. Beati, quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Blessed are they / whose iniquities are forgiven / and whose sinnes are covered.

8. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.

Blessed is the man / to whom the Lord imputeth not sinne.

9. Beatitudo ergo haec in circumcisione manet, an etiam in praeputio? Dicimus enim quia reputata est Abraham fides ad iustitiam.

Came this blessednes then vpon the circumcision onely / or vpon the vncircumcision also? For we say that saye he was imputed vnto Abraham for righteausnes.

10. Quomodo ergo reputata est in circumcisione, an in praeputio? Non in circumcisione, sed in praeputio.

How was it then imputed? when he was circumcised / or vncircumcised? Not whē he was circumcised / but when he was vncircumcised.

11. Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitiae fidei quae est in praeputio: ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputeetur & illis ad iustitiam.

After he receyued the signe of circumcision as the seale of the righteousnes of the faith which he had / when he was vncircumcised / that he should be the father of all them that beleue / not being circumcised / that righteousnes might be imputed to euen also.

12. Et sit pater circumcisionis, non iis tantum qui sunt ex circumcisione, sed & iis qui sectantur vestigia fidei quae est in praeputio patris nostri Abraham.

And the father of circumcision / not vnto them onely which are of the circumcision / but vnto them also that walke in the steppes of the faith of our father Abraham / which he had when he was vncircumcised.

7. Selig sind die / welchen ihre Vngerechtigkeit vergeben sind / vnd welchen ihre Sünde bedeckt sind.

Salig ere de / hullede deris vverferdighed er forladen / De hullede deris synder ere stulten.

8. Selig ist der Mann / welchen Gott keine Sünde zurechnet.

Salig er den Mand / hulleken Gud isregner ingen synd.

9. Nun diese Seligkeit / gehet sie über die Beschneidung / oder über die Vorhaut? Wir müssen es sagen / daß Abraham sey sein Glaube zur Gerechtigkeit gerechnet?

Nu denne Saligheid / gaar hun offuer Omstarelsen / eller offuer Forhuden? Wi maa so sige / at Abrahams Tro er regnet hannem til reiserfighed.

10. Wie ist er im denn zugerechnet / in der Beschneidung / oder in der Vorhaut? Ohn zweifel nicht inn der Beschneidung / sondern in der Vorhaut.

Hvorledis er hun hannem da isregnet? I Omstarelse / eller i Forhuden? Vden tiffel icke i Omstarelsen / men i Forhuden.

11. Das Zeichen aber inn der Beschneidung empfieng er zum Sigel der Gerechtigkeit des Glaubens / welchen er noch inn der Vorhaut hatte / auff daß er würde ein Vater aller / die da glauben in der Vorhaut / daß denselbigen solchs auch gerechnet werde zur Gerechtigkeit.

De handtog dette tegn i Omstarelsen allen Beslutning paa den reiserfighed som er i Troen / hulleken hand hadde end nu i Forhuden / Paa den hand stulde vorden alle dens Fader / som tro i Forhuden / at saadant skal oerregnis dem til reiserfighed.

12. Vnd würde auch ein Vater der Beschneidung / Nicht alleine dere / die von der Beschneidung sind / sondern auch dere / die da wandeln in den Fußstapffen des Glaubens / welcher war in der Vorhaut vnsers Vaters Abraham.

De hand stulde oesaa bliffue Omstarelsens Fader / Icke aleniste deris / som ere aff Omstarelsen / Men oesaa deris / som vandre i Troens Fodspor / som vaar i vor Faders Abrahams Forhud.

7. Blahoslavenij kerymizto vdpustizny gšau nepramošij / a gichiz hšichomē gšau pšitryti.

Blagosławieni są Ewrych nio przymocni są odpuszczone / a Ewrych zachęci są grzechy.

8. Blahoslavenij muž / kerymiz PAN-nepošlijš hšichu.

Blagosławiony ten / Ewrymu Pan grzechu nie poczyna.

9. Protož blahoslavenství to / k obřezování / či se vřezává / ge toliko / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

To tedy blahoslavenství to / k obřezání / či se vřezává / ge toliko / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

10. Kterakž tedy geť geť poctěna / i spravědlnosti / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

Jakož mu tedy geť geť poctěna / i spravědlnosti / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

11. Potom znamenij obřezání / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

Avšak znať obřezání / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

12. Ať aby byl Otceť obřezání / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

Kterakž tedy geť geť poctěna / i spravědlnosti / či li tať / neobřezování / či li Březav praviť / že Abrahamovi vřezá geť poctěna / i spravědlnosti.

13 לא הוא ציר בנמוסא
הוא מולכנא לאברהם
והוצעה דהוא יורש
לעלמא אלא בכאנותא
דהימנותא :

*Imperche la promesse n'est aduenue
ad Abraham, & al suo fmo per la Leg-
ge, cioè da effere herede del mondo ma per
la giustizia de la fede.*

14 אלו ציר הליו דמו
במוסא הו יורש סריקא
הות הימנותא ומבטל
הוא מולכנא :

*Perche se fono herede de quella che s'è
feda la Legge, la fede è fatta vana, & la
promessa è annullata.*

15 במוסא ציר מעבדנא
הו דהוצא פד הליו ציר
במוסא אף לא עבר
במוסא :

*Perche la Legge genera ira : con-
cia cosa che demo non è Legge, ma non è
transgression.*

16 מטול הנא ביהימנותא
הבטיבותא נודק דהוא
סריר מולכנא לכלה ורעה
לא לאינא דמו במוסא הו
בלחוד אלא אף לאינא
דמו הימנותא הו דאברהם
דא יתחי אבא דכל :

*Per questo l'heredità fida per la fede
accorche sia per gratia, & fin che la pro-
messa sia fida a tutto il seme : non so-
lamente a quello che è da la Legge, ma
ancor a quello che è da la fede d'Abraham
il quale è padre di tutti noi.*

17 איכנא דכתיב דסמך
אבא לסוגא דעממא
דא אלהא הו דהימנותא
בה דמהא מיתא וקרא
לאילו דלא איתיהו אור
איתיהו :

*(Siccome è scritto, Io t'ho costituito
padre de molte nationi) denanz a Dio,
a cui ego credetti: il qual fa vivere a mor-
tuo chiama la cose che non fono, come s'el-
le fuffono.*

18 ודלא סבדא לסבדא
הימן דהוא אבא לסוגא
דעממא אור דכתיב ד
הכנא יהו ורעה :

*Equale Abraham fuor de speranza cre-
dette fuffo speranza, huncoro ad effe pa-
dre de molte nationi : secondo che gli era
stato detto, Cessarà il tuo seme.*

13 כהשבעה אינא בתורה
לאברהם או לורעו להוצא
יורש את העולם כהא
בצוקת האמורה :

*Porque no por la Ley fue dada la promessa à
Abraham ó a su simiente, que sería herederero del
mundo : sino por la justicia de la fe.*

14 לכא אלא אשר בתורה
הבית יורשים הו או הוצאה
האמורה ונהבל השבעה :

*Porque si losque son de la Ley, son los here-
deros, vana es la fe: y anulada es la promessa.*

15 כה תורה פועלה את-הדור
אף יהוה כהא ינא תורה גם
אינא סורה :

*Porque la Ley obra yra: porque donde no ay
Ley, alli tampoco ay rebellion.*

16 על כן מאמנה אשר בתורה
יורד השבעה על כל-ורע לא
לכדו על-אשר מן-תורה
כהא גם על-אשר מאמנה
אברהם אשר הוא אבי-כלנו :

*Portando por la fe, paraque sea por gracia :
porque la promessa sea firma à toda simiente, es
a saberno solamente à quies de la Ley, mas tam-
bien à quies de la fe de Abraham el qual es pa-
dre de todos nosotros.*

17 כמו נכתב כה לאברהם
גוים נתתיך לפני אלהים אשר
האמנה בו אשר מחיה את-
המתים וקורא לאשר לא הוים
כהוים :

*Como esta escripto, Que por padre de mu-
chas gentes te he puesto delante de Dios al qual
creyó: el qual da vida à los muertos, y llama las
cosas que no son, como las que son.*

18 אשר על-שבר בשבר האמין
להוצא אב המין הגוים כמו
נאמר כה יהו ורעה :

*El qual creyó para esperar contra esperan-
ça, Que sería hecho padre de muchas gentes con-
forme à loque le auia sido dicho, Anti será tu si-
miente.*

13. Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία
ἐλάλησεν ὡς ἐπαγγελία. ἡ δὲ ἐπαγγελία
πρὸς αὐτὸν, τὸ ἀναρροῦμαι αὐτὸν ὡς αὐτὸν
τὸ ὡς μου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης
πίστεως.

*Car la promesse n'est point adue-
nue par la Loy à Abraham, ou à sa se-
mence (affauroir d'estre heritier du mon-
de) mais par la iustice de la foy.*

14. Εἰ γὰρ εἰς καινότητος, καὶ ἀπο-
κρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως
καὶ ἀποκρίσεως.

*Car si ceux qui sont de la Loy sont
heritiers, la foy est aneantie, & la pro-
messe abolie.*

15. Ὅ γὰρ νόμος ἐργαζομένη
καὶ ἀποκρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως
καὶ ἀποκρίσεως.

*Veu que la Loy engendre ire: car là
où il n'y a point de Loy, il n'y a point
aûsi de transgression.*

16. Διὰ τὴν ἐκ πίστεως, ὡς καὶ
χάρις, εἰς τὸ εἶναι βεβαιῶς τὴν ἐ-
παγγελίαν πρὸς τὸν ἀνθρώπον, οὐ
τὸ ἐκ τῆς νόμου μόνης, ἀλλὰ καὶ τῆς
ἐκ πίστεως ἀποκρίσεως, ὅς ἐστι πρὸς
παντὸς ἡμῶν.

*Pour cette cause c'est par foy: à ce
que ce soit par grace, afin que la pro-
messe soit assurée à toute la semence:
non seulement à celle qui est de la Loy,
mais aûsi à celle qui est de la foy d'Ab-
raham, lequel est pere de nous tous.*

17. Καθὼς γὰρ ἀπὸ τοῦ, ἐκ παν-
τός, ὡς ἐκ παντός, ὡς ἐκ παντός, ὡς ἐκ παντός,
καὶ ἀποκρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως,
καὶ ἀποκρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως, καὶ ἀποκρίσεως.

*(Selon qu'il est escript, Te t'ai establi
pere de plusieurs nations) denant Dieu,
auquel il a creu, lequel fait viure les
morts, & appelle les choses, qui ne sont
point comme si elles estoient.*

18. Ὅς καὶ ἐλάλησεν ἐπὶ ἀπὸ τοῦ
ἀνθρώπου, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πα-
τέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ ἀρ-
ροῦμαι, οὕτως ἔφη τὸ ἀνθρώπου.

*Lequel Abraham outre esperance
creutious esperance à ce qu'il deinst
pere de plusieurs nations: selon ce qui
lui auoir esté dit, Ainsi sera ta semence.*

CAP. IIII.

13. Non enim per legem promissio Abraham, aut semini eius ut haeres esset mundi: sed per iustitiam fidei.

For the promise that he should be the heir of the world: was not given to Abraham: or to his seed: / through the Law: but through the righteousness of faith.

14. Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio.

For if they which are of the Law / be heirs: faith is made void: and the promise is made of none effect.

15. Vbi enim non est lex: nec praevaricatio.

For the Law causeth wrath: for where no Law is: there is no transgression.

16. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed & ei qui ex fide est Abraham, qui pater est omnium nostrorum.

Therefore it is by faith that it might come by grace: and the promise might be sure to all the seed: not to that one in which is of the Law: but also to that which is of the faith of Abraham: who is the father of us all.

17. (Sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te ante Deum, cui credidisti, qui vivificat mortuos: & vocat ea quae non sunt, tanquam ea quae sunt.)

(And it is written: I have made thee a father of many nations) even before God: whom he believeth: who quickeneth the dead: and calleth those things which be not: as though they were.

18. Qui contra spem in spem credidit: ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum (sicut stellae caeli, & arena maris.)

Which Abraham believed: that he should be the father of many nations: according to that which was spoken to him: / so he shall be.

Das IIII. Capitel.

13. Denn die Verheissung / daß er sollte sein der Welt Erbe / ist nicht geschehen Abraham oder seinem Samen durchs Gesetz / sondern durch die Gerechtigkeit des Glaubens.

Die der loffe / At hand skulde vere Verdens Arffuing / stede ick Abraham eller hans Sad formedelt Ertven / men ved Troens retferthighed.

14. Denn wo die von Gesetz Erben sind / so ist der Glaubenichts vnd die Verheissung ist abe.

Die at ere de Arffuinge som ere aff Ertven / da er Troen in ved / oc loffet er vde.

15. Sintemal das Geseherichtet nur Zorn an. Denn wo das Gesehenicht ist / da ist auch keine überrettung.

Effierdi at Ertven kommer Ertven vrede aff sted / Die at huor som Ertven ick er / der er oc ingen offerret: delfe.

16. Derhalben muß die Gerechtigkeit durch den Glauben kommen / auff daß sie sey auß gnaden / vnd die Verheissung vest bleibe / allem Samen / nicht dem alleine der vnter dem Geseze ist / sondern auch dem / der des Glaubens Abraham ist / Welcher ist vnser aller Vater

Der faare kommer Reiserdighed formedelt Troen / Paa der hun skal vere aff Raader / oc loffet skal bliffue fast hoffal Sad / Jaa alenise hoff den / som er vnder Ertven / men oc saa hoff den / som er aff Abrahams Tro / huilken som der er alls vaare Fader.

17. Wie geschriben stehet: Ich habe dich gesetzt zum Vater vieler Heiden / für Gott / dem du geglaubet hast / der da lebendig machet die Todten / vnd ruffet dem das nicht ist / daß es sey.

Lige som scerffuit faare / Jeg sette dig til en Fader / der faar mange Hedninge / faar Gud / den som du trode / huilken der leffvendisger de Døde / oc kaldet der som icke er / at der skal vere.

18. Vnd der hat geglaubet auff Hoffnung / da nichts zu hoffen war / auff daß er würde ein Vater vieler Heiden. Wie denn zu ihm gesagt ist / Also soll dein Same sein.

De hand trode paa Haabet / der som in ved vaar at haabte til / Paa der hand skulde bliffue mange Hedningers Fader. Lige som oc er sagt til hannen / Saa skal din Sad vere.

Kapitola III.

13. Nebo ne strze Zafon sto / so se zaslihenij Abrahamovi / aneb Semeni geho / aby byl dēdicem svēta / ale strze spras vedlnost vijry.

Abowtem nteprzez Zafon obsetnicki si: zstela Abrahamowi / abo plemenuis tego / aby byl dziedzicem swiat / ale przez sprawiedliwosc wiary.

14. Nebo gesill ti / tēctij gfaui Zafona / toliko dēdicow gfaui / darenna gest wšira / a imakent zaslihenij.

Do iesli ci troczy sa z Zafona dziedzic cniusa / tedyc prozba zstela wšira / a w niwec si obracis obietnicki.

15. Zafon zagiste hntw pš sobij. Nebo kdej nentij Zafona / tu nentij pšciaupemij.

Gdyz Zafon gniem sprawiedliwoscim gdiu Zafona nie ma / tamy przestępków nie ma.

16. A protoz gfaui dēdicow z wširn / aby wedl niofosi pšwnē bylo zaslihenij zafonmu Semeni: ne toliko toinu kē rōz / Zafona gest / ale z tomu kē rōz gest z wširn Abrahamowi / w / genz gest Dzwiffsch nas:

A przeto z wširn i z dēdzic jest two / aby bylo z taki / żeby była twa obietnica wširnmu plemieniom / to jest / niemy. To temu troce jest z Zafona / ale z temu troce jest z wširn Abrahamowi / żeby był oćcie nas z wširn.

17. Zafon pšano gest / Dzem mnohych narodow postia: wš gsem tebe / pšed Bohem / kē rōz gfaui wširn / kē rōz job: Jiwuge mrtw / a woiā to kē hojnenij / nako bylo.

(Zafon test napisano: Dzem wšela narodow postianowilem cie) & to przeto tym Bogiem troce temu on wširn / ożywiacy mrtwe / y wširnacy tym rōzcy troce nie sa / takoby byly.

18. Kē rōz proti nadēgi / w nadēgi wširn / aby byl Dzem mnohych narodow / wš dē toho Zafon gest rōcno gē mu / Tak bude Šimē wš / (Zafon hntw hntw / a Zafon pšist mofst.)

Trocy Abraham przēd nād, ziet pod nādiera wširn / aby si zstela Dzem wšela narodow / pšing tego co mu bylo rōcno / Tak bōdzie plemie twoie.

7
פולא אתפנה פהימביתה
כד מתפנה פהימביתה
דחנה פהימביתה
וכתפנה פהימביתה:

Et non offenda debilem la fede, non considero il suo corpo già meo, o morto, essendo egli quasi d'età di cento anni: no la matrice mortificata di Sara.

20 וכתפנה פהימביתה
לכתפנה פהימביתה
המתפנה פהימביתה
המתפנה פהימביתה:

Equanto à la promessa di Dio, non ando dubitando per diffidenza: ma fu fortificato per fede, dando gloria à Dio.

21 ואשר דמדם דמלך לה
אלהא משפח למגמר:

Essendo pienamente certificato, che colui che ha uenuta promessa, era potente ancor à farla.

22 מטול הנא אתחשבת
לה לכאנו:

Per laqual cosa ancora questo gli fu riputato à giustizia.

23 ולא הננא מטולתה
פלחוד אתפנתת דחנה
דאתחשבת היתפנה
לכאנו:

E non è scritto per lui solo, che gli fu riputato.

24 אלנא אף מטולתו
דאף לו צתיר הו דיתחשב
אילו דהימנ במו דאקים
למנו ושוצ משיתה
בית מיתנה:

Ma per noi ancora: ai quali ancora questo sarà riputato, cioè à noi che crediamo in colui che ha giustificato da morte il nostro Signor Iesù.

25 דהו אשתלם מטול
תחיו וקם מטול
דיתחבו:

Il quale è stato dato à la morte per li nostri peccati, & è resuscitato per la nostra giustificazione.

7
19 ולא נחלה באמונה ולא
הקשיב אל צויתו אשר מאו
מתה ברוחו בלמאת שנה ולא
אלמות דחם שרי:

Y no se enflaqueció en la fe, ni consideró su cuerpo ya muerto (siendo ya de ca si cien annos) ni la matriz muerta de Sara.

20 ובמאמר אלהים לא תקר
בסודו כלאם החחוק באמונה
לשים כבוד ליהוה:

Tiempo en la promessa de Dios dubdo con desconfianza: antes fueres forçado en se dando gloria à Dios:

21 ממלא בלבו כי המדבר
יכול הוא גם לעשותו:

Sabiendo enteramente que todo loque aura prometido era tambien poderoso para hazerlo.

22 לכך נחשב לו לצדקה:

Por loqual tambien le fue atribuydo à justicia.

23 ולא נכתב בעבורו לברו
כי נחשב לו לצדקה:

Y no es escripto esto solamente por el, que le aya sido ansi contado:

24 כי נאם גם בעבורנו לאשר
נחשב למאמינים בו אשר הקים
את ישוע (המשיח) ממתים:

Sino tambien por nosotros aquien será ansi contado à losque creen en el que leuanto de los muertos à Iesus el Sennor nuestro.

25 אשר מחולל מפשעינו מדנה
מעונתנו ויקם בעבור צדקתנו:

El qual fue entregado por nuestros delictos, y resuscitó por nuestra justificacion.

8.
19. Καὶ μὴ ἀδυναστεύει τῇ πίστι, οὐδὲ κατανοεῖ τὸ κατὰ σαρκὸς ὄντως ἔμνεστον, οὐδὲ τὴν ἐκείνης τῆς μήτρας ἀνεπιβίαν.

Et n'estant pas debile en la foy, n'eut point esgard à son corps ia amorti, veu qu'il auoit enuiron cent ans, ni aussi à la mortellement de la matrice de Sara.

20. Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ, οὐδὲν ἐκρίθησαν αὐτῷ, ἀλλὰ ἐνισχυμένῳ τῇ πίστι, δόντος δὲ ἐξ αὐτοῦ.

Et ne sic point de doute sur la promesse de Dieu par desiance: mais fut fortifié par foy, donnant gloire à Dieu,

21. Καὶ ἀναμφισβήτητος ὁ ὁτι-πιστεύων, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

Et sachant certainement que celui qui lui auoit promis, estoit puissant aussi de ce faire.

22. Αὐτῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ ὡς δικαιοσύνη.

Parquoi aussi cela lui a esté alloué à iustice.

23. Οὐκ ἐκρίθη δὲ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ ἐλογίσθη αὐτῷ.

Or que cela lui ait esté alloué à iustice, n'a point esté escript seulement pour lui.

24. Ὅτι καὶ ὁ Θεὸς οἱ ἡμῶν ἵνα μὴ ἀποθῇ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἵνα ἐκείνους τῶν νεκρῶν ἐκταράξῃ.

Mais aussi pour nous, auxquels aussi il fera alloué, à sauoir à nous qui croyons en celui qui a resuscité des morts Iesus nostre Seigneur.

25. Ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἵνα μὴ ἀποθῇ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἵνα ἐκείνους τῶν νεκρῶν ἐκταράξῃ.

Lequel a esté livré pour nos offenses, & est resuscité pour nostre justification.

CAP. IIIL.

19. Et non infirmatus est fide: nec consideravit corpus suum emortuum, cum iam scire centum esset annorum, & emortuam vulvam Saræ.

And he not weak in the faith/ considered not his own body/ which was now dead/ being almost an hundredth year old/ neither the deadness of Saras womb.

20. In re promissione etiam Deinon habuit diffidentia: sed confortatus est fide, dans gloriam Deo.

Neither did he doubt of the promise of God through unbelief/ but was strengthened in the faith/ and gave glory to God.

21. Plenissime sciens quia quæcunque promissit, potens est & facere.

Being fully assured that he which had promised/ was also able to do it.

22. Ideo & reputatum est illi ad iustitiam.

And therefore it was imputed to him for righteousness.

23. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam.

Now it is not written for him only/ that it was imputed to him for righteousness.

24. Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum à mortuis.

But also for us/ to whom it shall be imputed for righteousness/ which believe in him/ that raised up Jesus our Lord from the dead.

25. Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

Who was delivered to death for our sinnes/ and is risen againe for our iustification.

Das IIII. Capitel.

19. Vnder ward nicht schwach im Glauben/ sahe auch nicht an seinen eigen Leib/ welcher schon erstorben war/ weil er fast hundertjähig war/ auch nicht den erstorben Leib der Sara.

De hand bleef icke sterbelijc i Troen/ hand saa oc icke til sieger legeme/ hultet som vaar allerede dæ/ effert hand vaar meger nar hundrede aar/ De icke heller til Sare døde legeme.

20. Denn er zweiffelt nicht an der Verheissung Gottes durch unglauben/ sondern ward stark im Glauben/ vnd gab Gott die Ehre.

Thi hand uilde icke paa Guds Løffte forme dets vantro/ Men hand bleef stark i Troen/ oc gaff Gud ære.

21. Vnd wuste auffß aller gewissheit/ daß/ was Gott verheisset/ das kan er auch thun.

De risse paa der alermøsticke/ at/ huad som Gud loffuer/ det kand hand oc gøre.

22. Darumb istß ihm auch zur Gerechtigkeit gerechnet.

Der saare bleff det oc regner hannem til Retsfærdighed/

23. Das ist aber nicht geschrieben allein vmb seinen willen/ daß ihm zugerechnet ist.

Dette er icke alenist skreffuit for hans skyld/ at der er hannem tilregnet.

24. Sondern auch vmb unsern willen/ welchenes soll zugerechnet werden/ so wir glauben an den/ der unsern HERRN Iesum auferweckt hat von den Todten.

Men oc for vor skyld/ som det skal tilreanis/ Der som vi tro paa den/ som opuerre vor HERRN Iesum/ fra de Døde.

25. Welcher ist vmb unser sünde willen dahin gegeben/ vnd vmb unser gerechtigkeit willen auferweckt.

Huilsken som er giffuen der hen for vore Synder skyld/ De opuerre for vor Retsfærdighed/ skyld.

Kapitola IIIL.

19. Anapochybował o wijsze/ ani pakti na swie tślo gij jesi/ k/ kierz tśmierz gij we Siu/ kierz bylo/ ani na żywot Sar/ y gij jesi.

Kate bedae temdonym w wi/ erce/ nie ogladal sie na swe cialo/ tui martwiale/ gbyj must o kolo/ sta lat/ ani na martwiale żywot Sar/ y.

20. Tef tate o pti jasthbenij/ Doshim nepochybował newe/ rau/ ale peshit sebt o wijsze/ daw chwalu Doshu.

Przechwale obietnicy Dosh/ y/ nie swierzył sie niedowiarskowni/ ale sie ystal mocnym w wierze/ y dal chwałę Doshu.

21. Dokonale to wēda/ ze co gest kōli slijbił Dosh/ mocni gest vtrinitii.

Aprawdzi/ wie wiedziac/ tjon co byl obiect/ mogli tef y wciy/ nie.

22. Aprowoz potieno gest genu to f sprawedlinosti.

Dla tego y to mu porczytano za sprawedlinosc.

23. Anenij to napsano to/ lko pro nēho/ ze gest genu to potieno f sprawedlinosti.

W nie napisano test dla niego/ y lko/ to mu przyczytano test.

24. Ale y pro nās/ kierz y/ to bude potieno f sprawedlinosti/ gen y wērijme w toho/ kierz rōj gest w kierz y/ kierz y/ sta P A N A nassho y mte/ w ych.

Ale tef dla nas/ kierz y/ byc porczytano/ kierz y/ w kierz y/ mte w thego kierz y/ w kierz y/ Jezus P A N A nassho y martwy y.

25. Kierz y/ w ydan gest na Smrti pro hēnchy nassho/ a w stal y mte w ych pro osprawedlinosti nassho.

Kto y byl w ydan na smierci dla w ydan nassho/ a w stal y mte w ych pro osprawedlinosti nassho.

KE + AA. 6.

Δικαιοσύνην δωκεν πίστιν, εἰς τὴν ἡμετέραν χάριν, ὅτι διὰ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμεῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Estans donc justifiés par foy, nous avons paix envers Dieu par nostre Seigneur Iesus Christ.

2. Δι' οὗ καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἡμεῶν τὴν ἐν τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ἡμεῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ καυχώμεθα ἐν αὐτῇ ὡς ἐν δόξῃ τοῦ κυρίου.

Par lequel aussi nous avons esté amenés par foy à cette grace, en laquelle nous nous tenons fermes, & nous glorifions en l'esperance de la gloire de Dieu.

3. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομένει μαρτυρίαν.

Et non seulement cela, mais nous nous glorifions mesmes en tribulation: sachans que la tribulation produit patience.

4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὰ, ἡ δὲ δοκιμὴ ἰσχύς.

Et la patience espreuve, & l'espreuve esperance.

5. Ἡ δὲ ἰσχύς ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀγάπης τοῦ κυρίου, ὡς καὶ τῆς ἀγάπης ἡμεῶν ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡμεῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Or l'esperance ne confond point, pour autant que la dilection de Dieu est esprindue en nos cœurs par le saint Esprit qui nous a esté donné.

6. Ἐν γὰρ ἡμεῖς, ὄντες ἡμεῖς ἀδικοί, κατὰ χάριν καὶ ἀποκατάστασις.

Car du temps que nous estions enoore delinqués de toute force, Christ est mort en son temps pour nous qui estions de tout méchants.

7. Μόλις γὰρ καὶ ὑπερδικαιοῦντος δικαιοῦνται καὶ ὑπερκαρῶν τῶν ἀκαρῶν τίς καὶ ἁλμὺς δικαιοῦνται.

Car à grand' peine advenit-il que quelcun meure pour un iuste: mais encore pourroit-il estre que quelcun oseroit mourir pour quelque bien-faiteur.

ה
מטול דאזידקו דכיל
בהימנותא יהוא לן שלמא
לוח רחומים
משה:

Essendo dunque giustificati per fede, noi habbiamo pace verso l'Idio per il nostro Signor Iesu Christo.

2 דבה אלקהו בהימנותא
לטיבותא דבה
הימנו ופשימיהנו
בסברא דתשביחתה
דאלה:

Per il quale habbiamo ancor habbuto l'entrata per la fede a questa gratia, ne la qual noi firmo, a gloriamoci ne la speranza de la gloria de Dio.

3 ולא תכבא בלחוד אלא
אח באולצנו משתכחרינו
דכרינו דאולצנו
מסיבתנו גמר בן:

Enon sol questo, ma ci gloriamo ancor ne le tribulationi: sapendo che la tribulatione produce patientia.

4 ומסיבתנו ביקא
וביקא סברא:

Et la patientia espression, & l'espression esperance.

5 סברא דיו לא מכהת
מטול דחובה דאלה
משפע על לבנו דרוחא
דקידשא דאחיבת לן:

La speranza poi non fa vergognare, perche l'amor di Dio è sparto ne i nostri cuori per lo Spirito Santo che ci è stato dato.

6 אודיו משיחא מטול
דריחתו דבבנא הנא חלף
רשיעא מור:

Imperche Christo, essendo noi ancor infirmi, al suo tempo è morto per noi che eravamo senza religione.

7 למחשו זיר אנש חלף
רשיעא מאת חלף שבא
זיר טח ממרה אנש
לממרה:

Certo à gran pena sarà che alcuno muera per un giusto: perche per un buono forse qualcuno oserà esse ancor da morire.

ו וכל צדקו באמונה ישלע
שלום את האלדים בארצנו
ישוע המשיח:

Iustificados pues por la fe tenemos paz para con Dios por el Sennor nuestro Iesus el Christo:

2 אשר בו גם מצאנו חן
בעיני יהוא לקחב אליו באמונה
לחנה הואת אשר בה שמדים
אנחנו ומתהללים בשבד כבוד
אלדים:

Por el qual tambien tenemos entrada por la fe à esta gracia en la qual estamos firmes, y nos gloriamos en la esperanza de la gloria (de los hijos) de Dios.

3 לא לבד בכבוד כ"א גם
מתהללים אנחנו בצרות ידעים
כ"א הצרה פועלה אחדמיה:

Y no solo esto, mas aun nos gloriamos en las tribulaciones, sabiendo que la tribulation haze paciencia:

4 והדומיה את תבחן ותבחן
אח השבד:

Y la paciencia, prueva: y la prueva, esperanca.

5 השבד איננו מביש כ"א אהבת
אלדים נשפכה בלבוננו ברוח
הקדש הנותן לנו:

Y la esperanca no será avergonçada: porque el amor de Dios está derramado en nuestros corazones por el Espiritu Sancto que nos es dado.

6 ואם המשיח בהיותנו חולים
בעתו מל על תרשעים:

Porque el Christo, aun quando eramos flacos, à su tiempo murió por los impios.

7 כ"א ברחק על הצדיק איש
ימות כ"א על תשוב אולי גם
איש ימלאו לבו למות:

Ciertamente à penas muere alguno por lo justo: porque por lo bueno por ventura alguno osará morir.

ה

8. הרבה מחנא אל-הו
חובבא בליתו ואן כד חטא
איתו הווי משיחא חלפיו
מיר:

*Ma Iddio mercede ben corra, la sua
charità verso noi. Perciò che, essendo noi
ancor peccatori, Christo è morto per noi.*

9. כמא הכיל ויתראית
נדרבה השג פדמה ובה
בתפא מן רוגא:

*Multo più dunque essendo noi hor-
giustificati per il suo sangue, saremo salui
per lui da l'ora.*

10. אן ציר כד איתו בצל
דבא אתראי עמו אל-הא
במיתא דברה כמא הכיל
בתרעיתא נחא בתחור:

*Imperò che, se quando noi eravamo
nimici, siamo stati riconciliati a Dio per
la morte del suo Figliuolo, molto più effen-
do riconciliati, saremo salui per la sua
vita.*

11. ולא חכנא בלחד אל-הא
אח נשתכרד באל-הא ביר
מרו ישוע משיחא דבה הו
השא קבלו תרעיתא:

*Et non sol questo, ma ancor ci gloria-
mo in Dio per il nostro Signor Iesv Chri-
sto, per cui habbiamo hora conseguita la
riconciliatione.*

12. איכנא דביר חד בר
נשא עלת חטיתא לעלמא
וביר חטיתא מיתא ו
והיכנא בכלהון בני אנשא
עבר מיתא בתי דכלהון
חטו:

*Per laqual cosa, si come per vn buo-
mo il peccato è entrato nel mondo, & per il
peccato la morte: e così la morte è trascor-
sa in tutti gli huomini, in quanto che tutti
hanno peccato.*

13. עד-מא ציר לגמוסא
חטיתא כד איתנה הווי
פעלמא לא חשיבא הית
חטיתא מטול דלית הווי
גמוסא:

*Perciò che il peccato era ben nel mondo
infra di la Legge: or quando non c'ioè Leg-
ge, il peccato non è imputato.*

ה

8. ומקים את-אחבתו אלינו
האלהים כי-בחיולתנו עוד
חטאים חמשיח עלינו מת:

Mas Dios, encarece su Charidad para con
nosotros, que siendo aun peccadores, el Christo
murio por nosotros.

9. וכמה יותר כי-נצדקים עתה
בדמו נושע בדו מחרון אף
יהיה:

Luego mucho mas aora justificados en su san-
gre, por el seremos saluos de la yra.

10. ואם בחיולתנו איביו התימרנו
בכבוד אלהים במות בנו במה
יותר כי-מתמרים נושע בחייו:

Porque si siendo enemigos, fuemos reconci-
liados con Dios por la muerte de su Hijo, mucho
mas ya reconciliados seremos saluos por su vida.

11. לא לבד כי-אם גם מתהללים
באלהים באדגינו ישוע חמשיח
אשר בו עלת את החליפה לקחנו:

Y no solo esto, mas aun nos gloriamos en
Dios por el Sennor nuestro Iesus el Christo, por
el qual hemos aora recebido la reconciliacion.

12. על-כן באשר באדם אחד
החטאה באה אל-העולם
ובחטאה המות וכו' בכל-האנשים
בא חיות על-כי כלם חטאו:

Por tanto, de la manera que el peccado en-
tró en el mundo por vn hombre, & por el peccado
la muerte: y la muerte así passó a todos los hom-
bres en aquel en quien todos peccaron.

13. כי-עד התורה חטאה היתה
בעולם והחטאה לא נחשבה
באינה התורה:

Porque hasta la Ley el peccado estaua en el
mundo: mas el peccado no era imputado, no a-
nuiendo Ley.

ה

8. Σωίσθηδε τὸν ἑαυτοῦ ἀγά-
πην ὡς ἡμεῖς ὁ ἱὸς, ὅτι ἔτι ἀ-
μαρτωλοὶ ὄντες ἡμεῖς, χρίστος ὁ
πῆρ ἡμῶν ἀπέθανε.

Mais Dieu recommande du tout sa
dilection enuers nous en ce que lors que
nous n'estions que pecheurs, Christ est
mort pour nous.

9. Πολλὸν ὡν μαλ' ἔτι, ἀκαριαί-
της ἡμῶν ἐστὶν ἡ ἀμαρτία αὐτοῦ, ὡς ἡ-
σίου δι' αὐτοῦ τὸ πρὸς τῆς εἰρήνης.

Beaucoup plustost donc, estans ma-
intenant iustificés en son sang, les ô- nous
saués de l'ire par lui.

10. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλά-
γημεν τῷ ἱῷ Δαὶδ ἐν τῷ αἵματι τοῦ
ἑοῦ αὐτοῦ, πολλὰ μάλ' ἔτι κατηλά-
γητες σωθήσεμεν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

C'est si lors que nous estions enne-
mis nous auons esté reconciliés à Dieu
par la mort de son fils: beaucoup plus-
tost, estans de si reconciliés, serôs-nous
saués par la vie d'icelui.

11. Οὐ μόνον δι' ἀλλὰ καὶ καυχώ-
μεθα ἐν τῷ ἱῷ Δαὶδ ἐν τῷ αἵματι ἡ-
μῶν ἱεροῦ χρίστου, δι' ὃ καὶ τὸν κα-
τηλάγημεν ἐν εἰρήνῃ.

Et non seulement cela, mais nous-
nous glorifions mesmes en Dieu par
nostre Seigneur Iesus Christi: par lequel
maintenant nous auons obtenu recon-
ciliation.

12. Διὸ τὸν ἄνθρωπον δι' ἐνὸς ἀνθρώ-
που ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ὅς τις ἄσμενος ἐ-
σθλή, ἐστὶν ὁ Δαὶδ τῆς ἀμαρτίας ὁ ἱε-
ροῦ (C), καὶ οὕτως ἐν πάσι τοῖς ἁ-
θρώποις ὁ ἱερός ἐστὶν, ἐφ' ὃ
πάντες ἡμαρτοῦ.

Parquoi comme par vn seul homme
le peché est entré au monde, & par le
peché la mort: & ainsi la mort est par-
uenue sur tous les hommes, d'autant
que tous ont peché.

13. Ἀχρὶ γὰρ νόμου ἀμαρτία ἦν
ἐν τῷ κόσμῳ ἀμάρτια δὲ οὐκ ἔλα-
γεται, μηδ' ὀντ (C) νόμου.

Car infqu'à la Loy le peché estoit au
monde: or le peché n'est point imputé
quand il n'y a point de Loy.

8. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quoniam adhuc cū peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.

But God senteth out his love to-ward us / seeing that while wee were yet sinners / Christ died for us.

9. Multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum

Much more then / being nowe ius- tified by his blood / wee shall be saved from wrath through him.

10. Si enim cū inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius.

For if when we were enemies / we were reconciled to God by y death of his Sonne / much more being reconciled / shall wee be saved by his life.

11. Non solum autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

And not onely so / but wee also re- joice in God through our Lorde Iesus Christ / by whom we have now received y reconciliation.

12. Propterea sicut per unū hominē peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

Wherefore as by one mans sin- ners entered into the worlde / and byach by sinne / and by death went over all men: soe as much as all men have sinned.

13. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cū lex non esset.

For unto the time of the Law was sinne in the worlde: but sinne is not im- puted while there is no Law.

8. Darumb preiset Gott seine Lie- be gegen uns: daß Christus für uns gestorben ist / da wir noch Sünder waren.

Der faare preiset Gud sin kærlighed mod oss / der at Christus er død for oss / der vi vaare end da syndere.

9. So werden wir je vielmehr durch ihn behalten werden für dem Zorn / nach dem wir durch sein Blut gerecht worden sind.

Saa stulle vi lo meget mere bliffue formiddelt hannem beuarede fra vreden / effterdi vi ere bleffue formiddelt hans Blod.

10. Denn so wir Gott versöhnet sind / durch den Todt seines Sohns / da wir noch Feinde waren / vil mehr werden wir selig werden durch sein Leben / so wir nun versöhnet sind?

Thi ac ere vi forligte med Gud / formiddelt hans Sønns Død / der vi end vaare Fiender / Da stulle vi meget mere bliffue salige formiddelt hans Liff / effterdi vi ere nu forligte?

11. Nicht allein aber das / sondern wir rühmen uns auch Gottes / durch unsern Herren Jesum Christ / durch welchen wir nun die Versöhnung empfangen haben.

De icke der aleniste / men vi rose oss oc aff Gud / formiddelt vor HERRE Jesum Christum / forme- delt hvielsen vi haue nu faaet Forligelsen.

12. Derhalben wie durch einen Men- schen die Sünde ist kommen in die Welt / vnd der Todt durch die Sün- de / vnd ist also der Todt zu allen Men- schen durchgedrungen / diessell sie alle Sünder sind.

Der faare / siige som Synden kom i Verden for- medelt i Menneiste / oc Døden formiddelt Synden / oc Døden vrenge saa igennem til alle Menneiste / effterdi ac desyndede alle.

13. Denn die Sünde war wol in der Welt / biß auff das Geseß / Aber wo kein Geseß ist / da achtet man der Sünde nicht.

Thi Synden va ar vel i Verden / indtil Loven kom / Men der som ingen Lov er / der aetser man icke Synden.

8. Dofazuge jagist Drog / lasti sot nam / Debo / fong / gime mo gessit hristini bly / tchop krysus vmsel za nas.

Me Bog / alera mloact mlo- fti nam / se gofimy mytesce bly / li grzeszomy / dypilus za nas va marl.

9. Mnoham tchop wlice n- ni gi / sprawedliwiy vlineni / gsaue krwij geho / wpswobor- deni budeme ob hnt wu strz- ncho.

Bedac thedy sprawedliwie- ni krwia tego / biale wiecey / es- raz bedjemy przesi od goitwa- zachowani.

10. Dvntwad / jagist fong / gime bly nepfate / sinisteni / gime s / wofem / strze smre / Syna geho: Wneham wlice / gi sinisteni / gsaue / wpswobor- deni budeme strze swot geho.

Do tesze bedac nieprzyjaceli / testchmy niedani / Bos- giem przez smierc Syna tego / d- lezo wiecey bedac niedani / bed- ziemy przez swot tego zachowani.

11. Ane tolito to / aley chlu- bliwe se w Bohu / strze Pana- nasho Gessite krysia / strze- ncho / nym sinisteni / gime dofill.

Ane ysto to / aley chlu- bliwy w Bogu przez Pana nasho / Jzusa Krysia / przez kroczo- mi y tacz niedani / zachowani.

12. Proto / wafos strze gebi- noho klowitania tento Swet- hrich wessel / a strze hrich / smre / a tal na wsecky lidi / smre ystilla / uch gsaue wssy- clni zhrzost.

A dla tego / i za prtes ladne- go cziowicka / gzech na swet- wsecl / a przez gzech smierc / y- rafje na wssyeli ludzi smierc / gze- pla / w krocym wssyeli gzech pla.

13. Az do zalona jagist / hrich bly na Swet: Ate / hrich nchyl wafen dotud / do- kud nchyl zalona.

Abowiem az do zalona gzech / byl na swiecie / a gzech nie bywa / przycytna goy zalona nie mof.

14 אלה אמלך מות
מן אדם ועד מות
אף על אילין דלג חטו
בדמות עולת אדם אשר
הוא צורת האדם תבא :

Ma la morte ha regnato da Adamo infino a Moise, ancor sopra quella che non hanno peccato al modo de la trasgressione d' Adamo, el quale era figura di quel d'abbondanza d' amore.

15 אלה לא הונח
שורעתא הכנה מוחבתא
אז ציר מותא שורעתא דחד
סגאא מיתא כמא דכיל
תיראת טבותא דאלהא
ומתבתא מטול חד בן
נשוא ושוע משיחא
בסגאא תחתית :

Ma non è già così il dono, come el delitto, peccato che per el delitto d'vno molti son morti, molto più la gracia di Dio, e el dono per la gracia, che d'vno uomo, cioè Iesus Christo redondato sopra molti.

16 ולא חיד סכולות
חד הכנה מוחבתא דיהא
ציר דיהא מוחד להויבא
הנ מוחבתא דיהא
טהא סגאא חות לכאגא :

Ma costì del beneficio come di quello del peccato, per vno, de peccato, vniuerso, che la colpa è ben da vno delicto, e condanna multos, ma el dono è di molti delictis a giustificacione.

17 או ציר מטול סכולות
חד אמלך מותא תיראת
אילין דנסבו סגאא
הטבותא דמוחבתא
דכאטתא בתא ומלכו
ביר חד ישוע משיחא :

Per che se per el delicto d'vno, la morte ha regnato per vno, sopra quelli che riscuono l'abbondanza de la gracia e del dono de la giustitia, regneranno in vno per vno, cioè Iesus Christo.

18 איכנא דכיל דמסול
סכולותא דחד הונח תיראת
לכלהון בני גשא הכנה
מטול פאנותא דיהא תיראת
וכותא ליהא לכלהון בני
גשא :

Si come dunque per vno delicto la colpa è venuta in tutti gli homines: così ancora per vna giustitia che ci giustifica el beneficio d'vno Iesus Christo in tutti gli homines a giustificacione de la vita.

14 אלה מלך מות מאדם עד
משה גם על האלה האנים
חטאו בדמות עולת אדם אשר
הוא צורת האדם תבא :

Conrado esso reynó la muerte desde Adam hasta Moysen aun en los que no peccaron a la manera de rebellion de Adam, el qual es figura del que aua de venir.

15 אלה לא כמו העולה לו
גם תחתיה ואם בעולת אדם
אחד רבים מתו כמה יותר
תחת האלהים ותחתיה בתחת
האדם אחד ישוע המשיח ברבים
תחת :

Mas no como el delicto, tal fue el don: porquesi por el delicto de aquel vno murieron muchos, mucho mas la gracia de Dios y el don por la gracia de vn hombre Iesus el Christo abundó a muchos.

16 וחלל כמו באחד החטאות
לו תחתיה כה המשפט מאחד
לרוב אלה מתו חן מעולות רבות
לצדקה :

Ni tampoco de la manera que por vn peccado, anfi tambien el don: porque el juyzio a la verdad vino de vn peccado para condenacion, mas la gracia vino de muchos delictos para justificaciõ.

17 ואם בעולת האחד מלך
המות באחד כמה יותר האלה
אשר את יתר תחתיה ומתות
הצדקה לקחים בחיים ימלכו
באחד ישוע המשיח :

Porque si por vn delicto, reynó la muerte por causa de vno, los que reciben la abundancia de la gracia, y de la merced, y de la justicia, mucho mas reynarán por vn Iesus el Christo.

18 על כן כאשר בעולת אחד
על כל האנשים למשפט כן
גם בצדקה אחד על כל האנשים
לצדקה :

Antesque de la manera que por vn delicto vino el juyzio a todos los hombres para condenacion, anfi, por vna justicia vino la gracia a todos los hombres para justificaciõ de vida.

14. ΑΛΗ ΕΒΛΑΒΗΘΗ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ
ΑΠΟ ΑΔΑΜ ΜΕΧΡΙ ΜΩΥΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ
ΤΟΥΤΗ ΕΙΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ ΤΑΙΣ ΤΗΤΕΡΑΙΣ
ΕΙΣ ΜΟΙΣΑΙΟΝ ΤΗΣ ΕΒΛΑΒΗΘΗΣ ΑΔΑΜ,
ΟΣΕΙ ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΥΣ.

Mais la mort a regné depuis Adam iusqu'à Moysc, mesme sur ceux qui n'auoyent point peché à la façon de la transgression d' Adam, qui est figure de celui qui deuoit venir.

15. ΑΛΗ ΕΧΕΙ ΤΟ ΕΒΛΑΒΗΘΗ,
ΟΥΤΑΥΤΟΙ ΤΙ ΧΑΡΙΣΜΑ, ΕΙ ΠΑΡ ΤΩ
ΕΙΣ ΕΒΛΑΒΗΘΗΜΕΝ ΕΙΣ ΜΟΙΣΑΙΟΝ
ΙΗΣΟΥΣ, ΟΛΛΟΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙΣ
ΚΑΙ Η ΔΩΡΟΝ ΕΙΣ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΩ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙΣ ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟ
ΑΒΟΝΔΕΙ ΠΛΗΘΥΝΟΝ.

Mais il ne en prend pas du don comme de l'offense. Car si par l'offense d'un seul plusieurs sont morts, beaucoup plus est la grace de Dieu, & la donation par la grace, qui est d'un seul homme, auoir de Iesus Christ, à abondé sur plusieurs.

16. Καί ουχ ος δι ενός αμαρτίας
οὐτος, το δώρημα, το χάρισμα, καί
μα εἰς τοὺς ἁγιάσματα, το δὲ
χάρισμα ἐκ πολλῶν ἐβλαβηθη-
των, ἡς ἀδικημάτων.

Et n'en prend pas ainfi du don comme de ce qui est entré par vn seul qui a peché. Car la coulpe est d'vne seule offense, seron condemnation; mais le don est de plusieurs offenses à justification.

17. Εἰς ἅπαντας τὸ εἰς ενός ἐβλαβη-
θητο ὁ θάνατος, ὡς ἀπὸ μιᾶς
τῆς δι, πολλῶν μάλλον οἱ τῶν ὁ
οὐκ ἄν τις χάρις, καὶ τῆς δωρε-
ᾶς τῆς δωρεᾶς ἀποδομένης,
ὡς ὡς βρασμοῦ δι μιᾶς τῆς
ἐκ μιᾶς χάρις.

Car si par l'offense d'un seul la mort a regné par vn seul, beaucoup plus est ceux qui reçoient l'abondance de grace, & du don de iustice, regneront en vie par vn seul, auoir par Iesus Christ.

18. Ἀπερ εἰς οἱ εἰς ενός ἐβλαβη-
θητο ἡς πάντας ἀνθρώπους εἰς κα-
τάκριμα, οὕτως εἰς τοὺς ἀγαθ-
ματὶς οἱ πάντας ἀνθρώπους εἰς
δικαίωσιν ζωῆς.

Comme donc par vn seule offense la coulpe est venue sur tous hommes en condemnation, ainsi aussi par vne seule iustice nous iustificans le don est venu sur tous hommes en iustification de vie.

CAP. V.

14. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis Adae, qui est forma futuri.

But death reigned from Adam to Moses, even over them also that sinned not after the like manner of the transgression of Adam, which was the figure of him that was to come.

15. Sed non sicut delictum, ira & donum, si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum, in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.

But yet the gift is not so as to the offence: for if through the offence of one many be dead, much more the grace of God, and the gift of grace, which is by one man Jesus Christ, hath abounded unto many.

16. Et non sicut per unum peccatum, ira & donum, nam iudicium quidem ex uno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in iustificationem.

Neither is the gift so, as that which entered in by one that sinned: for the fault came of one offence unto condemnation: but the gift is of many offences to justification.

17. Sicut enim in unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiae & donationis & iustitiae accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum.

For if by the offence of one, death reigned throughout: much more shall they which receive the abundance of grace, and of the gift of righteousness, reign in life through one, that is, Jesus Christ.

18. Igitur sicut per unius delictum, in omnes homines in condemnationem: sic & per unius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitae.

Likewise then as by the offence of one, the fault came on all men to condemnation: so by the justifying of one, the benefit abounded toward all men to the iustification of life.

Das V. Capittel.

14. Sondern der Tode herrschet von Adam an bis auff Moysen / auch über die / die nicht gesündigt haben / mit gleicher übertretung / wie Adam / welcher ist ein Bilde des der zukünftig war.

Wen Deden regnerede fra Adam indrit Moyses / so sae offuer dem / som icke syndede / met lige saadan offuertrædelse / som Adam / huiusce der er et Bilde / til det / der tilkomende vaar.

15. Aber nicht helt sichs mit der Gabe / wie mit der Sünde. Denn so an eines Sünde vil gestorben sind / So ist vil mehr Gottes Gnade vnd Gabe vilen reichlich widerfahren / durch die Gnade des einigen Menschen Jesu Christi.

Wen der vaar icke met Gaffuen / som met Synden. Thi at dede de mange vdi icke syndetis synd / Da ere meger mere Guds Naade oc Gaffue rigt-lige vederfaaren mange / formeðest Ihesum Christum. som vaar der eniste Menneiste i Naade.

16. Vnd nicht ist die Gabe alleine über eine Sünde / wie durch des einigen Sünders einige Sünde alles verderben. Denn das Verheil ist kommen auß einer Sünde zur verdammis / die Gabe aber hilfft auch auß vilen Sünden zur Gerechtigkeit.

De den Gaffue er icke aleniste offuer en Synd som alting er forderfulle / formeðest den eniste Synders eniste synd. Thi kommen er kommen aff en synd til fordommelse / Wen Gaffuen hælper / oc aff mange syndes til Reiserdighed.

17. Den so vmb des einigen Sünde willen der Tode geherrscher hat durch den einen / Vilmehr werden die / so da empfahen die fälle der Gnade vnd der Gaben / zur Gerechtigkeit herrschen im Leben / durch einen Jesum Christ.

Thi at regnerede Deden formeðest den ene for en eniste Synd skuld / Da skulde de meger mere / som sae Naadens oc Gaffuens offuerlodighed til reiserdighed regneret i liffue / formeðest Iesum Christum.

18. Wie nun durch eines Sünde die Verdammis über alle Menschen kommen ist / Also ist auch durch eines Gerechtigkeit die Rechtfertigung des Lebens über alle Menschen kommen.

Lige som nu fordommelse er kommen offuer alle alle Menneiste formeðest ic Menneiste synd / Saa er liffens reiserdighed kommen offuer alle Menneiste for den enis Reiserdighed.

Capitola V.

14. Ale fratowala smrt od Adama aż do Mojższki / takż y nad temi ktetryj niezhęstoli / a to pro podobienstwiu prieslaw penij Adamowa / ktoryj byl przykladem Adama budawcy ho.

Ale smierc krolowala od Adama aż do Mojższki / nad tymi ktetryj ktorzy byli nie zgrzeszyli na podobienstwo prieslawstwa Adamowego / ktorzy iest epistalem onego ktory miel przydyj.

15. Ale ne nato hřijich / takż y milost. Nebo poněwadż pro hřijich gednoho mnoho gich zemřelo / mnohem wiće milost Boží a dar / y milosti gednoho tlowka Gręšise křista / na mnohých se rozmnožil.

Křist byl dar nie test takto prieslawstwo / kbowiem test prieslawstwo jednego wieleci pomęzlo / dalekowiecy na wiele ich oplynela laska Boží / y dar / y laska ktora iest jednego cłowka Jezusa Křista.

16. A ne nato strze hřijich gednoho / takż se semilost. Nebo saud Boží / gednoho hřijichu pochtěj / zatkaceni / ale milost je mnohých hřijichu poschěj / y sprawedlnosti.

A dobredějstwo nie takto lowe test jako smierc co prieslawstwo pries jednego ktory zgrzesyl / gdyż wić z jednego wykopka prieslawstwo potupeni / ale dar by wadan / y wić wysslowo ku sprawedlnosti.

17. Nebo poněwadż hřijichu gednoho smrt fratowala strze gednoho tlowka / mnohem wiće lid přigmauce ho gnost milosti a obdarowanij sprawedlnosti / w żywotě křistowati budau / strze gednoho Gręšise křista.

Abowiem test jednego prieslawstwo smierc krolowala pries jednego / dalekowiecy a ktorzy obřica one lasky dar sprawedlnosti bierzi / wywozi křistowaci a pries jednego Jezusa Křista.

18. A protož / pakž strze gednoho hřijich / wićcni lid přibli k potupenij / takż strze gednoho sprawedlnost / wićcni mnohu přigijiti / y sprawedlnosti žiwota.

A takže tedy takto pries jednog prieslawstwo žiti / se wysslowo ludy nie winat potupeni / takže pries jednego sprawedlnosti / dobredějstwo oplynelo na wićci ludy / ku sprawedlnosti žiti.

AD ROMANOS.

CAP. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obedientiam, iusti constituentur multi.

For as by one mans disobedience, many were made sinners: so by the obedience of one, shall many also be made righteous.

10. Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.

Moreover the Law entered thereupon that the offence should abound: wherefore where sinne abounded, there grace abounded much more.

11. Ut sicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per iustitiam in vitam eternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

That as sinne had reigned unto death, so might grace also reigne by righteousness unto eternal life, through Iesus Christ our Lord.

CAP. XI.

Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Absit.

What shall we say then? Shall we continue still in sinne: that grace may abound? God forbid.

2. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

How shall we, that are dead to sinne, live yet therein?

3. An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?

Know ye not, that all we which have bene baptized into Iesus Christ, have bene baptized into his death?

An die Römer.

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menschen ungehorsam vil Sündler worden sind / Also auch durch eines gehorsam werden vil Gerechten.

Ibi ar ligg som der ere bleffne mange Synder: for ic Menniskis vildighed / Saa bliffue oc mange retfærdige formædelt den enis Lydighed.

20. Das Gesetz aber ist neben gekommen / auff daß die Sünde mächtiger würde. Wo aber die Sünde mächtig worden ist / da ist doch die Gnade vil mächtiger worden.

De Loten kom diffimellem ind / paa der ar Synden skulde bliffue meerrigere. De haar som Synden er bleffnen meerrig / Der er dog Naaden bliffuen meerr meerrigere.

21. Auff daß / gleich wie die Sünde geherrschet hat zu dem Tode / Also auch herrsche die Gnade durch die Gerechtigkeit zum ewigen Leben / durch Iesum Christ.

Paa der ar ligg som Synden regnerederis Døden / Saa skal oc Naaden regnere ved Retfærdighed til det ewige Elff / formædelt Ihesum Christum.

Das VI. Capitel.

Was wollen wir hiezu sagen? Sollen wir denn inn der Sünde beharren / auff daß die gnade desto mächtiger sey? Das sey ferne.

Hvad villes vi sige her til? Skulle vi da bliffue varige i Synden / paa der ar Naaden kand bliffue diffimere? Der vere longt fra.

2. Wie solten wir in Sünden wollen leben / der wir abgestorben sind?

Hvorledes skulde vi villes leve i synd / vi som ere aff Døde?

3. Wisset ihr nicht / daß alle / die wir inn Iesum Christum getauft sind / die sind in seinen Tode getauft?

Vide i alle / At alle / vi som ere døbt i Ihesum Christum / vi ere døbt i hans Død?

A Rzymianom.

Kapitola V.

19. Nie jako strze neposlušni: siniswi gednoho człowieka / wi ciniżno gest mnoho hřisných: tak takž strze poslušniswi gednoho / očiněni budau mnozj spravědliwi.

Do takto przez nieposlušenie jednoho człowieka wiele ich stało sic grzeszacy / takze przez poslušenie jednoho wiele ich stane sic sprawiedliwym.

20. Zákon pak vstoupil mezi to / aby se rozhognil hřích. A kde se rozhognil hřích / tu se gest rozhogněj vřazala milost.

Zakon i temu przyszedł / aby sic mnozjlo przestępstwo / ale gdzie sic grzech rozmnożył / tam iść obfitował.

21. Aby nakon gest králowal hřích i smrt / tak aby y milost králowala strze spráwednost i žiwotu wěčnému / strze Gešisse Krysta Pána nasseho.

Aby tak grzech królował ku śmierci / tak też aby iść królowała przez spráwedność i żywot wieczny strze Gešisse Krysta Pána naszego.

Kapitola VI.

Ež techda dižme? Budeme trvati w hřichu / aby se milost rozhognila? Nikoli.

Což tedy řekneme? Budeme-li w grzechu trvati / aby sic iść obfitha zstala?

2. Nebo kdekj gšme žeměti hřichu / kteraž gest žiwot budeme w něm?

Učeday tego Boze / abowim: Proszymy wmaci grzechowi / iść: Poj daley w nim žyc budnemy?

3. Ždall newiže Bratři / že kdekjkoli pokřěni gšme w Krysta Gešisse / w smrti geho pokřěni gšme?

A zaž newiže iž že Polowiec nas w Krystu Jezusu jest okřezonych / iž iž okřezani w śmierci tego?

4. אִתְקַבְּדוּ צִיר עִמָּה בְּ
בִמְצַמּוֹדֵתָא לְמוֹתָא
דְּאִיכְנָא דְקָם יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא
מִן בֵּית מִיתָא בְּתַשְׁבּוּחֵתָא
דְּאִבּוּהִי כְּכֹנֶנֶת אַף כִּנּוּ
בְּחַיָּה תְּתָא נְהִלָּךְ :

Noi siamo dunque sepolti con effluuii in la morte: per il battesimo, acciò, beati come Christo è resuscitato da morte per la gloria del Padre, così noi ancora camminiamo in novità di vita.

5. אִן צִיר אֶחָד אִתְנַבְּדוּ
עִמָּה בְּדִמּוֹתָא דְּמוֹתָא
הַכְּנָא אַף בְּקִימָתָא הַכְּנָא :

Imperò che si noi siamo innestati insieme, concessi a la conformità de la sua morte, certo noi saremo ancora a la conformità de la sua resurrezione.

6. כְּדַעֲנוּ צִיר דְּבַר נָשׁוּן ע
עִתִּיקָא אִתְדַקֵּר עִמָּה ד
דְּתַשְׁבֵּל פְּגִרָא דְּחִטִּיתָא
דְּתוֹב לֹא יִשְׁמַשׁ לְחִטִּיתָא :

Sapendo questo che il nostro vecchio huomo è stato crucifisso insieme con lui, acciò che si si uerassi il corpo del peccato: a fin che noi non seruiamo più al peccato.

7. אִינָא דְּמִית צִיר אִתְחַדָּר
לֹא מִן חִטִּיתָא :

Perciò che chi è morto, è assolto dal peccato.

8. אִן הָכִיל מִיתָא עִם
מְשִׁיחָא הִנְיָמוּ דְּעִמָּה (עִם)
מְשִׁיחָא (נָחָא) :

Hor se noi siamo morti insieme con Christo, noi crediamo d'habere ancor a uiuere con lui.

9. כְּדַעֲנוּ צִיר דְּמְשִׁיחָא
קָם מִן צִיר מִיתָא וְתוֹב
לֹא מֵאֵת וּמִיתָא לֹא
מְשִׁיחָא בְּה :

Sapendo che Christo, poi ch'egli è resuscitato da morte, non muore più: la morte non ha più dominio in lui.

10. דְּמִית צִיר לְחִטִּיתָא
הוּא מִית תְּתָא זָבֵן דְּחִי חִי
הוּא לֹא לְהָא :

Perciò che quanto a quella ch'egli è morto, è morto al peccato una sola volta: ma quanto a quella ch'è uiuere, uiue a Dio.

4. וְנִקְבְּדוּ עִמּוֹ בְּטְבִילָה לְמוֹת
לְמַעַן כְּמוֹ קָם מְשִׁיחָא מִמֵּתִים
בְּכְבוֹד אֲבִי כֵן גַּם אֲנַחְנוּ
בְּחַדְשָׁת חַיִּים נְהִלָּךְ :

Porque somos sepultados juntamente con el à muerte por el Baptismo, paraque como el Christo resuscitó de los muertos à gloria del Padre, así tambien nosotros andemos en nouedad de vida.

5. לֵכֵן אִם נִשְׁעִים נְהִינָּה
בְּדִמּוֹת מוֹתוֹ גַּם בְּקִימָתָא
נְהִינָּה :

Porque si fuemos plantados juntamente en el la semejança de su muerte, tambien lo seremos juntamente à la de su resurreccion:

6. וְהָאֵת גִּדְעָ כִּי אִתְדַמְּנוּ הַיֶּשֶׁן
נִשְׁלַב עִמּוֹ אִשְׁר תְּהַבֵּל גִּוְיָה
הַחֲטָאָת וְעוֹד לֹא יַעֲבֹד לְחֲטָאָת :

Ciertos que nuestro viejo hombre juntamente fue crucificado con el, para que el cuerpo del peccado sea deshecho, que mas no firmamos à peccado.

7. כִּי אִשְׁר מֵת נִצְדָק מִן
הַחֲטָאָת :

Porque el que es muerto, justificado es del peccado.

8. וְאִם נָמוּת עִם מְשִׁיחָא
מֵאִמִּינִים אֲנַחְנוּ כִּי גַם נְהִינָּה
עִמּוֹ :

Y si morimos con el Christo, creemos que tambien biuiremos con el.

9. יוֹדְעִים כִּי מְשִׁיחָא קָם מִמֵּתִים
עוֹדֵנוּ לֹא יָמוּת הַמּוֹת לֹא יִמְשַׁל
בּוֹ :

Ciertos que el Christo auiendo resuscitado de los muertos, ya no muere: la muerte no se enfiennoreara mas deel.

10. כִּי אִשְׁר מֵת לְחֲטָאָת מֵת הוּא
פַּעַם אַחַת נִאֲשָׁר חִי הוּא
לְאֱלֹהִים :

Porque, que es muerto, al peccado murió vna vez: y que biue, à Dios biue.

4. Συμμετέμεθα οὖν αὐτῷ βαπτισ-
τῇ βαπτισματός ἐν τῇ θανάτῳ
ἵνα ὡς παρὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ νεκροῦ,
καὶ αὐτὸς τῆς δόξης τοῦ πατρὸς,
ὕψος καὶ ἡμεῖς ἐκ νεκρῶν (ὡς
ἐκ νεκρῶν) ζήσωμεν.

Nous sommes donc enseuelis avec lui en la mort par le Baptisme: afin que comme Christ est resuscité des morts par la gloire du Pere, nous, aussi pareillement cheminions en nouueauté de vie.

5. Ἐπεὶ ὁ συμμύθηται κατὰ τοιοῦτον
ὁμοιωμάτων τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, αὐτὰρ
καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, ζήσωμεν.

Car si nous auons esté faits vne mesme plante avec lui par la conformité de la mort, aussi le serons-nous par la conformité de la resurreccion.

6. Τὴν γὰρ ἀρχαίαν ἡμῶν οὐκ ἐπα-
λάμβανον ἡμεῖς ἀνθρώπου συνιστάμε-
νον ἵνα κατὰ τὴν ὁμοίαν τῆς ἀ-
μάρτιας τῆς κατὰ τοῦ νεκροῦ ἡμεῖς
τῇ ἀμάρτιας.

Sachans cela, que nostre vieil hom- me a esté crucifié avec lui, à ce que le corps de peché fust reduit à neant: afin que nous ne serions plus à peché.

7. Ὁ γὰρ ἀποθνήσκων δεδικαιώμενος
ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας.

Car celui qui est mort, est quitte de peché.

8. Εἰδὲς ἀποθνήσκοντες αὐτῷ κατὰ
τοιοῦτον ὅτι καὶ συζήσωμεν αὐ-
τῷ.

Or si nous sommes morts avec Christ, nous croyons qu'aussi viurons nous avec lui.

9. Εἰδόντες ὅτι κατὰ τὴν ὁμοίαν τῆς
καρμῶν, ὡς καὶ ἐκ νεκρῶν, ζήσω-
μεν αὐτῷ ὡς καὶ ἐκ νεκρῶν.

Sachans que Christ étant resuscité des morts ne meurt plus: la mort n'a plus de domination sur lui.

10. Ὁ γὰρ ἀποθνήσκων, τῇ ἀμαρτίας
ἀποθνήσκει ὁ φάσμα· ὁ δὲ ζῶν, ζῇ τοῦ
θεοῦ.

Car ce qu'il est mort, il est mort pour vne fois à peché: mais ce qu'il est viuant, il est viuant à Dieu.

CAP. VI.

4. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

We are buried then with him by baptism into his death: that like an Christ was raised up from the dead by the glorious of the Father: so we also should walk in newness of life.

5. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul & resurrectionis erimus.

For if we be grafted with him to the similitude of his death: even so shall we be to the similitude of his resurrection.

6. Hoc scientes quia verus homo noster simul crucifixus est, ut destrueretur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato.

Knowing this: that our old man is crucified with him: that the body of sinne might be destroyed: that henceforth we should not serve sinne.

7. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato.

For he that is dead: is freed from sinne.

8. Si mortui sumus cum Christo: credimus quia simul etiam vivemus cum Christo.

Wherefore: if we be dead with Christ: we beleeve that we shall live also with him.

9. Scientes quod Christus relurgens ex mortuis iam non moritur, morsilli ultra non dominabitur.

Knowing that Christ being raised from the dead: dieth no more: death hath no more dominion over him.

10. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo.

For in that he died: he died once to sinne: but in that he liveth: he liveth to God.

An die Römer.

Das VI. Capitel.

4. So sind wir je mit ihm begraben durch die Tauffe in den Todt / Auff daß / gleich wie Christus ist auffgeweckt von den todten / durch die Herrlichkeit des Vatters also sollen wir auch in einem neuen Leben wandeln.

Saa ere wi oc begraffne mer hannem formedelst Daabent Döden / Paa der / ar lige som Christus er opuect fra de Dode / formedelst Faderens Herlighed / Saa stulle wi oc saa vandrevdi i nye leffuer.

5. So wir aber sampt ihm gepflanzt werden / gleich wie er / inn seinen Todt / so werden wir auch der Auferstehung gleich sein.

De der som wi bliffue plantede mer hannem til lige Død / Da stulle wi oc vere Opstandelsen lige.

6. Diessell wir wissen / daß vnser alter Mensch sampt ihm gecreuziget ist / auff daß der sündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünde nicht dienen.

Effterdi wi vider / At vor gamle Menniste er laarfest mer hannem / Paa der ar der syndelige legeme stal afflade / ar wi stulle icke fremdells tiene Synden.

7. Denn wer gestorben ist / der ist gerechtfertiget von der Sünde.

Thi huo som død er / hand er gjort reifferdig fra Synden.

8. Sind wir aber mit Christo gestorben / so glauben wir / daß wir auch mit ihm leben werden.

De ere wi døde mer Christo / da tro vi / ar vi stulle oc leffue mer hannem.

9. Vnd wissen / daß Christus / von den Todten erwecket / hinfort nicht stirbet / der Todt wirdt hinfort über ihn nicht herrschen.

De wi vider / At Christus som er opuect fra de Døde / doer icke fremdells / Döden stal fremdells icke regnere offuer hannem.

10. Denn daß er gestorben ist / das ist er der Sünde gestorben / zu einem mal / daß er aber lebet / das lebet er Gotte.

Fordi ar der hand døde / der døde hand en gang for Synden / Men ar hand leffuer / der leffuer hand Gud.

R Rzymianom.

Kapitola VI.

4. Nebo pohřebeni jsme s nim strze křest v smrt: aby chom jako gest zmrtvých Kristus vstal / strze slávu Otce / tak y my v novost života chodili:

Jestližmy tady s ním pospolu pohřbeni v smrti tēgo przez křest / aby iako Kristus vabubs on tēst zmrtvých ku chwale Oycowstey / tak y my v novost života chodili.

5. Nebo poněwadž jsme s ním pohlaveni podobnosti smrti geho / spolu tak y vzkříšení aucta siní budeme.

De jestližmy spolu rosl i podobnosti smrti tēgo / i tēce tēj y podobnosti smrti zmrtvých vstání tēgo spolu rosti budzemy.

6. Toto vědauce / Jestarž vědēť náš s ním spolu vřst / žovāngst / aby bylo žlāzēd Zlo hřichu / abychom gž wisse nēslaužili hřichu.

Wiedzac to je stary on náš cšliewiel pospolu iest s ním vřst / žowan / aby čālo grzechu bylo wissežone / žebysmy tuž dāley nie slaužili grzechowi.

7. Neb kdož gest vmřel / spras wēdliv vřlīnē gest od hřichu.

Docten tēroty vmřel / tēst od grzechu wōlay.

8. Protož zemřelili jsme s Kristem / wēřime / je spolu s nim tak žiwi budeme:

At jestližmy s Kristem vmřel / wēřime y žiwi budzemy.

9. Vēdauce / je Kristus wstāw zmrtvých gž wisse nēslaužiti / smrt nad ním wisse panowati nebude.

Wiedzac je Kristus powstāw z y zmrtvých / wisse dāley nie omie / raj / a smrt nad ním dāley nie pānuie.

10. A je gest vmřel / hřichu vmřel gēdnau: a je gest žiw / žiw gest Wōhu:

Dož vmřel / grzechowi tēras vmřel. A žiž žiwi / žiwieć Dožgu.

11 והכנינו את אבותינו
השוכים בפשענו דמינתנו
אבותינו לחטאת וחכמה
אבותינו לאלהא במוצו בשוע
משיחיה :

Così ancor voi ripuntate esser morti al peccato, ma vivete a Dio, in Christo l'unico vostro Signore.

12 לא הביל תמלך אתך
חטיתא בפשענו מיתנה
אתך דתשתמעין לרצינתא :

Non regni dunque il peccato nel vostro corpo mortale, per obbedirli ne la sua concupiscenza.

13 ואף לנו תטיבון
הדמיכון ונבא דעול
לחטיתא אל לנו טיבו
בפשענו לאלהא אתך
אנשא דמו מיתא חיתון
והדמיכון ונבא דיהוה
לכאבותא דאלהא :

Ne presentate le vostre membra per instrumenti d'ingiustitia al peccato: ma presentate voi stessi a Dio, como quelli che hora sene stati fatti da morto vivus, a le vostra membra per instrumenti de iustitia a Dio.

14 וחטיתא לא משתלטא
עליכון לל גיד איתכון
תחית נמוסא אלא תחית
טיביתא :

Perche il peccato non hauea dominio in voi: conciosia che voi non seste sotto la Legge, ma sotto la gratia.

15 מנא הביל נחטא דלא
היו תחית נמוסא אלא
תחית טיביתא חס :

Che dunque? peccaremo noi, perche che noi non siam sotto la Legge, ma sotto la gratia? Non si piglia così.

16 לא ידעין אבותינו דלמן
המטיבין אבותינו נפשכון
התשתמעין לה לעבדותא
דילה אבותינו עבדא דהו
המשתמעין אבותינו לה או
לחטיתא ואו למשמע
אדבא דכאבותא :

Non sapete voi che a chi voi vi date per serui ad obbedire, sene serui de colui a chi voi obbedite? è sia il peccato a morto, o l'obbedientia a iustitia?

11 וכל גלים אתם תחשבו כי
בלתי אתם לחטאת וחיים
לא להים בישוע המשיח אדונינו :

Asi tambien vosotros, pensad que vosotros decierro soys muertos al peccado; mas que biuis a Dios en el Christo Iesus Sennor nuestro;

12 לכו אל תמלך החטאת
בפדרכם ימות לשמוע אותה
במאיתו :

No reyne pues el peccado en vuestro cuerpo mortal obdeciendo al peccado en sus concupiscencias.

13 ואל תכינו את נחיתכם
לכלי העולתא לחטאת כאלהם
הכינום איש איש לא להים במו
חיתם מיתים ואת נחיתכם
לכלי הצדקה לא להים :

Ni tampoco presenteys vuestros miembros al peccado por instrumentos de iniquidad: antes os presentad a Dios como resuscitados de los muertos: y vuestros miembros a Dios por instrumentos de iusticia.

14 וחטאתכם לא ימשול כי
אתם אינכם תחת החוקה כי
אם תחת החכמה :

Porque el peccado no se enfenoreará de vosotros: porque no estays debaxo de la Ley, mas debaxo de la gracia.

15 ומה נעשה הנחטא כי אין
אנחנו תחת החוקה כי אם
תחת החכמה חלילה לנו :

Pues que? Peccaremos, porque no estamos debaxo de la Ley, sino debaxo de la gracia? en ninguna manera.

16 תלל ידעתם כי לאשר
תכינו לו את נפשכם לעבדים
ליקחה כי עבדיו אתם לאשר
תשמעון או עבדי החטאת
למות או עבדי השמועה לצדקה :

O no sabeys que aquien hos presentastes a vosotros mismos por seruos para obedecer le, soys seruos de aquel a quien obdecays, o del peccado para muerte, o de la obediencia para iusticia.

11. Οὐτως οὖν ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς τῷ ἁμαρτίᾳ, καὶ ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Vous aussi faices aiosi vostre conte, que vous estes morts à peché, mais vivans à Dieu en Iesus Christ nostre Seigneur.

12. Μη δὲ τῷ ἁμαρτίᾳ ἐσθλῶς ὑπακούετε, ὥστε τῷ Θεῷ ὑπακούετε ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ.

Que le peché donc ne regne point en votre corps mortel pour lui obeir en ses concupiscences.

13. Μη δὲ αἰσχροπραγεῖτε τὰ μέλη ὑμῶν ὡς ἀνὰ ἁμαρτίαν, ἀλλὰ ὡς ἐκ νεκρῶν τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὡς ἀνὰ δικαιοσύνην τῷ Θεῷ.

En n'appliquez point vos membres pour estre instrumens d'iniquité à peché: mais appliquez-vous à Dieu comme de morts estans faits vivans, & vos membres pour estre instrumens de iustice à Dieu.

14. Ἀδελφία γὰρ ὑμῶν οὐκ ἐστὶν ὑποταγὴ τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τῇ χάριτι.

Car peché n'aura point domination sur vous, puis que vous n'estes point sous la Loy: mais sous la grace.

15. Τί γὰρ; ἁμαρτησόμεθα ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑποταγμένοι τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τῇ χάριτι καὶ ἰσχύει.

Quoi donc? pecherons-nous, pourtant que nous ne sommes point sous la Loy, mais sous la grace? Ainsi n'advient.

16. Οὐκ οὖν ὡς ἐν ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ὑπακούετε, ὥστε τῷ Θεῷ ὑπακούετε ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὡς ἀνὰ δικαιοσύνην τῷ Θεῷ.

Ne savez-vous pas bien qu'à qui-conque vous vous rendez serfs pour obeir, vous estes serfs de celui à qui vous obeissez, soit de peché à mort, ou d'obediencia à iustice?

11. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.

Let wife think ye also / that ye are dead to sinne; but are alliveto God in Iesus Christ our Lord.

12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis eius.

Let not sinne reigne therefore in your mortall bodie; that ye shoulde obey it in the lusts thereof.

13. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra vestra arma iustitiz Deo.

Neither give ye your members as weapons of variegousnes unto sinne; but give your selves unto God; as then that are alive from the dead; and give your members as weapons of righteousness unto God.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

For sinne shall not have dominion over you: for ye are not under the Law; but under grace.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.

What then? shall we sinne because we are not under the Law; but under grace? God forbid.

16. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis eius cui obedistis, sive peccati ad mortem, sive obediuntis ad iustitiam?

Know ye not that to whomsoever ye give your selves as servants to obey; ye are to whom ye obey whether it be of sinne unto death; or of obedience unto righteousness?

11. Also auch ihr / haltet euch dafür / daß ihr der Sünde todt seyt / vnd lebet Gott / in Christo Iesu vnserm HERRN.

Also saet / halber eder der saare / at i ere dode saar sonden / se leffuer i Gud / vdi Christo Ihesu vor HERRN.

12. So lasset nun die sünde nicht herrschen inn eurem sterblichen Leibe / ihr gehorsam zu leisten in iren lusten.

Saa lader nu Synden icke regnere / i eders dode / lige legeme / at vere der lydige in sin begering.

13. Auch begehbet nicht der sünden eure Glieder zu Waffen der ungerechtigkeit / Sondern begehbet euch selbst Gott / als die da auß den Todten lebendig sind / vnd eure Glieder Gott zu Waffen der gerechtigkeit.

Giffuer oc icke synden eders lemmer til overferdigheds Vaaben / Men giffuer Gud eders self / som der ere leffuendis fra de Dode / oc Gud eders lemmer til Hærfærdigheds Vaaben.

14. Denn die sünde wirdt nicht herrschen können über euch / Sintemal jr nicht unter dem Gesetze seyt / sondern unter der Gnade.

Ei at synden skal icke kunde regnere over eder / Effærdt i ere icke vnder loven / Men vnder Naaden.

15. Wie nun? Sollen wir sündigen / diereill wir nicht unter dem Gesetz / sondern unter der Gnade sind? Das sey ferne.

Hvorlevis nu? Skulle vi synde / effærdt vil ere icke vnder loven / men vnder Naaden? Det vere langt fra.

16. Wisset jr nicht / welchen ihr euch begehbet zu Knechten / inn gehorsam / des Knechte seyt ihr / dem ihr gehorsam seyt / es sey der sünde zum Tode / oder dem Gehorsam zur Gerechtigkeit?

Vide i icke / at hvem i giffue eder til Tienere / i lydigheb / da ere i hans Tienere / som i ere lydige / Hvad heller der er Synden til Døden / eller lydigheb til Hærfærdigheds?

11. Tak y wy drzeza to / że gście zmięci zagięci grzechu / ale żywi gście Bogu / w Chrystu Jezusie Panu naszym.

Alē te j wy rozumiecie że być zmierci zagięci grzechowi / a żyć w Bogu / przez Chrysta Jezusa Pana naszego.

12. Prosz / a nie panuje grzech w waszym śmiertelnym ciele / abyście mieli powolować się dośmięci go.

Niechaj je tedy nie przelecie grzech w waszym śmiertelnym ciele / abyście grzechowi nie słuszyli w sędziach ciele / wy.

13. Aniz wy dawaćcie aubaw waszych / za odmięci nieprawości grzechu / ale oddawaćcie je Bogu / jakożto wystawie je mrtwy / a gśnawie żywi / a aubaw swę wy dawaćcie / za odmięci sprawiedności Bogu.

Ani stawicie ciałom waszym aby były zbawia nieprawości wasze grzechowi / ale stawicie się samych Bogu jakożto z umierłych żywym / i ciałom waszym aby były zbawia sprawiedności Bogu.

14. A tak grzech niebude panować nad wami. Nibogiz niegście pod Zakonem / ale pod miłosznością.

Nibowiemci grzech nad wami panować nie będzie / bo nie jesteście pod zakonem / ale pod łaską.

15. Coż tedy? Będziecie budować / proto / że niegście pod Zakonem / ale pod miłosznością? Nie.

Coż tedy? Będziecie grzechy / że nie jesteście pod zakonem / ale pod łaską? Nie. Tedy tego Boże.

16. Zdaliz tobo nie wście / że komu wy dawaćcie za służeńi wasze / a posłuszeństwi / gście służeńi tobo tobo posłauć / budto grzechu / a smrti / budto posłuszeństwi / a spravedności.

Zdaliz nie wście że komu sie stawicie służeńi / a posłuszeństwu / a bóg testuje służyć / komu jesteście posłuszni / a bóg grzechu na śmierć / a bóg posłuszeństwu na sprawiedliwość.

17. טיבו דין לאלהי
דעבדא הניתון דחטינתא
נאשתמעיתון מו לבנא
לדמותנא דיוסףנא
דאשתלמיתון לה:

Non si ringratiate Iddio che Voi eravate serui del peccato, ma hauete obbedito di cuore à quella forma di doctrina, à laqual sete stati instradati.

18. וכו' אשתלמיתון מו ה
חטינתא אשתמעיתון
לכאנותנא:

Essendo dunque stati liberati dal peccato, sete fatti serui de la giustizia.

19. איד דבית בני נשנא
אמרנא מטול כדירותא
דבסרכון דאיכבנא
דטיבתון דמיוכון
לעבדותנא דטנפיתנא
דעולא הכנא אף חשא
טיבו דמיוכון לעבדותנא
דכאנותנא נדקדקישותנא:

Io parlo all'umanità de gl'homini per l'infirmità de la vostra carne: che como Voi hanete presentate la vostra membra per serui de l'immunditia & à l'iniquità & commettere iniquità: cusi anch' adesso presentate la vostra membra per serui de la giustizia in sanctificatione.

20. כד עבדא הניתון גיר
דחטינתא מחברא הניתון
לכאנותנא:

Per che quando Voi eravate serui del peccato, eravate libere quanto à la giustizia.

21. ומנא אדשא אית הנא
לכו הידיו אינא דיומנא
פיתיו אנתון בה חריתא
גיר אימיה מותנא:

Che fructo dunque haueate Voi allora in quelle cose, de lequali hora Voi vergognate? imporeche la fine de quello è la morte.

22. והשנא דאשתלמיתון
מו חטינתא הניתון עבדא
לאלהא אית לכו פאנא
דחטינתא דחרייתון חנא
דלעלם:

Ma hora essendo Voi liberati dal peccato, e fatti serui di Dio, haueate il vostro fructo in sanctità, e per fino la vita eterna.

17. ויתח' תודרה לאלהים כי
הייתם עבדי החטאה ושמעיתם
מלבב בצורת הבשורה אשר
בה נתתם:

Gracias à Dios, que fuestes siervos del peccado: mas auceys obedecido de coraçon à la forma de doctrina à la qual foyis entregados:

18. וכי חפשים מחטאה עבדים
נהייתם לצדקה:

Y libertados del peccado, foyis hechos siervos de la justicia.

19. בדרך אנש אדבר בעבור
מחלת בשלכם כאשר הכינותם
את נתיבכם לעבד לטמאה
ולעוון לעולה כן מעת הנינו
את נתיבכם לעבדות הצדקה
לקדש:

Humana cosa digo, por la flaqueza de vuestra carne: Que como para iniquidad presentastes vuestros miembros à servir à la immundicia y à la iniquidad, ansi agora para sanctidad presentey vuestros miembros à servir à la justicia:

20. וכאשר הייתם עבדי
החטאה כן חפשים הייתם
עבדי הצדקה:

Puesque siendo antes siervos del peccado, aora auceys sido hechos siervos de la justicia.

21. ומה פרייה אוליכם
מאלה כאשר היום תבושו כי
אחריתם המות:

Que fructo pues teniades de aquellas cosas, de las quales aora hos auergonçayis? porque el fin de ellas es muerte.

22. ועת כי מחפשים אתם
מחטאה עבדים נעשיתם
לאלהים יש לכם פריכם
לקדש ואחריתו אחי חיי עולם:

Mas aora librados del peccado, y hechos siervos à Dios, teneyis por vuestro fructo la sanctification, y por fin la vida eterna.

17. Χάρις δι τῆς χάριτος, ἣν ἔχατε διὰ τοῦ αἰματός. ὡς οὖν ὑποτάξατε τῇ δοκτρίνῃ, ἐν ᾗ ὑμεῖς ἐσταθῆκατε.

Or graces à Dieu que vous avez este serf du peché: mais vous avez obei de cœur à la forme expresse de doctrine à laquelle vous avez esté instrui.

18. Ἐλευθέρωσθε διὰ τοῦ αἵματος ἀμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.

Ayans donc esté affranchis du peché, vous estes faits serfs à iustice.

19. Ἀπορώπων λέγω διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν, ὡς περ γὰρ παρεστήκατε τῷ μέλει ὑμῶν ὁδῶν τῇ ἀνομιᾷ καὶ τῇ ανομίᾳ εἰς τὴν ἀσνομίαν, οὕτως νῦν παραστήκατε τῷ μέλει ὑμῶν ὁδῶν τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἀγιασμόν.

Je parle à la façon des hommes, à cause de l'infirmité de vostre chair. Ainsi donc que vous auez appliqué vos membres pour seruir à souillure & iniquité, à commettre iniquité: ainsi appliquez maintenant vos membres pour seruir à iustice, en saincteté.

20. Ὅταν γὰρ δουλοὶ ἦτε τῇ ἀμαρτίας, ἐλευθέρωσθε τῇ δικαιοσύνῃ.

Car lors que vous estiez serfs du peché, vous estiez frans quant à la justice.

21. Τίνα οὖν καρπὸν ἔχετε ἐν τῇ ἐφ' ἡμεῶν ἐπαγγελίᾳ, ἢ γὰρ τίλαται ὁκαίον θάνατον.

Quel fruit donc auiez-vous lors es choses desquelles maintenant vous auez honte? certes la fin d'icelles est la mort.

22. Νῦν δὲ ἐλευθέρωσθε διὰ τοῦ αἵματος, δουλώθητε δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἀγιασμόν, ὃς ἐστὶν τίλαται.

Mais maintenant ayans esté affranchis du peché, & faits serfs à Dieu, vous auez vostre fruit en sanctifications: & pour fin vie éternelle.

17. Gr̃atias autem Deo,
quòd fuistis servi peccati,
obedistis autem ex corde in
eam formam doctrinæ in
qua traditi estis.

But God be thanked; that ye have
bene the seruantes of sinne; but ye haue
obeyed from the heart vnto the forme
of the doctrine/wherunto ye were de-
liuered.

15. Liberati autem à peccato, servi facti estis iustitiæ.

Being then made free from sinne, we
are made the servants of righteousness.

19. Humanum dico,
propter infirmitatem carnis
vestræ, sicut enim exhibui-
stis membra vestra servire
immunditiæ & iniquitati, ad
iniquitatem : ita nunc exhi-
bite membra vestra servire
iustitiæ, in sanctificationem,

3 I speak after the manner of man !
because of the infirmities of your flesh :
for as we have given your members
servants to uncleanness and to iniqui-
ties to commit iniquities : so now give
your members servants unto righte-
ousness in holiness.

20. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiae.

For when ye are the servants of
sinne ye were freed from righteousness.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

What fruite had ye then in those
things, whercof ye are now ashamed?
For the end of those things is death.

22. Nunc vero liberati á peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.

But now we bring freed from sinnes
and made seruantes unto God: we ha-
ue your fruit in holinesse: and the ende
euerlasting life.

17. Gott sey aber gedanckt / daß jr Knechte der Sünde gewesen seyt / Aber nun gehorsam worden von her / dem Fürbilde der Lehre / welchem ihr ergeben seyt.

Men Gud vere iactet / at i haffue veret Syndene
 tienere / Men ere nu bleffne lydige aff hietet / den
 lærdoms Exempel / som i haffue giffut eder til.

18. Denn nun ihr frey worden seht
von der sünde / seht jr Knechte worden
der Gerechtigkeit.

Thi nu i ere bleffne fri fra Synden/da ere i bleff-
ne Keiserdigheds Dienere.

19. Ich muß menschlich davon reden/
vmb der schwachheit willen eures
Fleisches. Gleich wie ihr euer Glied
der begeben habet zu dienst der unrei-
nigkeit / von einer Ungerechtigkeit
zu der andern / Also begeben auch
nun eure Glieder zu dienste der Ge-
rechtigkeit / daß sie heilig werden.

Jeg maa iale mennisselige der om for eders ko-
 des strosbliched synd. Ege som i hassue gissult eders
 Lemmer tilwentsichedzienst/ oc fra en Wrentliched
 til den anden/ Saa gissuer oc nu eders Lemmer til
 desferdighebzienst/ at de funde blissue heilige.

20. Denn da ihr der sünde Knecht
waret / da waret ihr frey von der ge-
rechtigkeit.

Ehi arder i vaare Syndens riener/ da vaare i fri
fra Nærfærdighed.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für frucht? welcher ihr euch jetzt schämet/ daß das ende derselbigen ist der Todt.

Hvad haaffet nu paa den tid for Frucht? aff huil-
 det t nu stamme eder Thi enden der paa/ er Døden.

22. Nun ihr aber seit vnder sünde
frey / vnnnd Gottes Knechte worden /
habt ihr eure Frucht / daß ihr heilig
werdet / das ende aber das ewige
Leben.

Men nu i ere fri fra Synden / oc ere bliffne
Guds tiener / da haſſue i eders Brude / az i bliffue hellig-
ae / De enden der ewige Liff.

17. Aldeffugi Bohu/ Je gste
boli služebnjico hřichu/ale gste
gste vposlechl; Erdoce woble
toho nautenij/ w kterž wmede
ni gste.

Alle miedh bedzie dzieła Bos
gu / że chciacie być singami grze
chu / wsiuchaliście z serca spozobu
oney namię / podobora kśteście
podobni.

18. A tak gsauce myšľoboz
ni od hřijchu / vřinřni gřte
Sluřebnijev Spravedľnosti.

2) będać wyzwolonym od
grzechu / zżęłicie się ługami
sprawiedliwości.

19. Lidſkau węc prawliſim/pro
nemocitela waſſcho. Zaſo gſſe
gaſiſt wydbawali andy waſſe
ſlauſiti netiſtoſt a neprawo
ſti/od gednē i druht neprawo
ſti: taſ giſ wydbawac andy
waſſe ſlauſiti ſprawedlnieſti i
poſtoſtenſi.

Zubstymć obcyżatem mowie
dla młodości ciakła wśbego / abo
msem iá toście szamli cżłontk wśb
szę slugami nieczyścioci y nieprá
wości / kowypelenienu niepráwo
ści / rżk rży i tcz szawcie cżłontk
wśbę slugami spráwudliwości /
Fu swiatobliwoci.

20. Nebo tehráť byňš gste byll
služebnijet hřechu / zbaveni
gste byll spravedlnosti.

Bo gdyście byli slugami grze-
chu; byliście wolnymi sprawnymi
prawdy.

21. A protožkerý gste vřitel
měli w těch wčech/ za kterých
nyní slyšíte? Nebo konec
těch wčech/ gest Smrť.

Ktoryjście zebym na
ciś pożytek miewał i tych rzeczy za
które się dają wstydyście i boć ko
niec ich jest śmiec.

22. Nynij pał wyprawożeni
gšauce od hřij:hu / a Glužeb-
nien gšauce vřiněni Boží /
máre vřel wáso w poswěco-
nii / a konec žiwot wělný.

Altheraz bedae wyśwobadze
ni od grzechu / a zstawy sic sluzeb
nik. Dogni macie po: rtek wasz
światołiwobci / a tomec żywo
wicciny.

23. מִתְּחִלָּה הָיָה בְּחַיֵּיתָהּ
מִתְּחִלָּה הָיָה בְּחַיֵּיתָהּ
הָיָה בְּחַיֵּיתָהּ הָיָה בְּחַיֵּיתָהּ
בְּחַיֵּיתָהּ הָיָה בְּחַיֵּיתָהּ :

Imperioche lo stipendio del peccato sano la morte: & il dono di Dio e la vita eterna, per Christo l'aveva nostro Signore.

23. כִּי־שָׂכַר הַחַטָּאָה הַמּוֹת
וּמִתְּחִלָּה אֱלֹהִים חַיִּי עוֹלָם בְּאַרְבָּעִינִי
יְשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Porque las pagas del peccado es muerte: mas la gracia de Dios es vida eterna:

23. Τα γὰρ ὅψωνά τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ ἡμῶν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ.

Car les gages de peché c'est la mort: mais le don de Dieu, c'est la vie éternelle par Jesus Christ nostre Seigneur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Η Αγαθή ἀδελφεὶ· γινώσκουσιν γὰρ οἱ πολλοὶ λαλοῦντες ὅτι ὁ νόμος κυρίου τῷ ἁρμάρτυρι ἐστὶν ζωὴ ζῆντι:

Ne savez vous pas, freres (car ie parle à ceux qui entendent que c'est de la Loy) que la Loy a domination sur la personne tout le temps qu'elle ne soit en vie?

2. Ἡ γὰρ ὁ νόμος ὁ νόμος τῷ ζῶντι ἁρμάρτυρι δίδεται νόμος· ἰὰν δὲ ἀποθῇ, κατὰ τὴν τοῦ νόμου τῷ ἁρμάρτυρι.

Car la femme qui est en puissance de mari, tant que son mari est en vie, est liée à celui par la Loy: mais si son mari meurt, elle est delivrée de la Loy du mari.

3. Ὁ νόμος ζῶντι τῷ ἀνδρὶ, μοιχαλὶς χρηματίζεσθαι, ἰὰν γυνή τις ἀνδρὶ ἐπιβῇ τῷ ἀποθῇ ὁ ἀνδρὶς, ἐλευθέρησται ἀπὸ τοῦ νόμου, ὥστε εἶναι αὐτῇ μοιχαλὶς, ὥστε εἶναι αὐτῇ ἐπιβῇ τῷ ἀποθῇ.

Le mari donc vivant, si elle se joint à un autre mari: elle sera appelée adulteresse, mais son mari étant mort, elle est delivrée de la Loy: tellement qu'elle ne sera point adulteresse si elle est jointe à un autre mari.

4. Ὡς, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ὡς ἀντὶ τοῦ νόμου τοῦ σώματος τῷ κυρίῳ, ὡς τὸ σώμα τῷ κυρίῳ ἐπὶ τῷ σώματι καὶ ἐν τῷ σώματι, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ κυρίῳ.

Ainsi mes freres vous estes aussi morts à la Loy par le corps de Christ: afin que soyez à un autre, allavoir à celui qui est resuscité des morts, à celle fin que nous fructifions à Dieu.

1. Ἄνθρωπος ὁ νόμος τῷ ζῶντι ἁρμάρτυρι δίδεται νόμος· ἰὰν δὲ ἀποθῇ, κατὰ τὴν τοῦ νόμου τῷ ἁρμάρτυρι.

Non sapete, fraterelli, (io parlo a quelli che hanno cognitione della Legge) che la Legge ha dominio ne l'huomo per quanto tempo egli vive.

2. Ἄνθρωπος ὁ νόμος τῷ ζῶντι ἁρμάρτυρι δίδεται νόμος· ἰὰν δὲ ἀποθῇ, κατὰ τὴν τοῦ νόμου τῷ ἁρμάρτυρι.

Imperioche la donna sottoposta è marito, mentre che il marito vive, gli è obligata per la Legge: ma se il marito muore, ella è sciolta da la legge del marito.

3. Ἄνθρωπος ὁ νόμος τῷ ζῶντι ἁρμάρτυρι δίδεται νόμος· ἰὰν δὲ ἀποθῇ, κατὰ τὴν τοῦ νόμου τῷ ἁρμάρτυρι.

La onde, fementre che il marito vive, ella si congiunge ad un altro marito, si chiamerà adulteressa: ma se il marito muore, ella è liberata da quella Legge: in modo che ella non è adultera, congiugnendosi ad un altro marito.

4. Ὡς, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ὡς ἀντὶ τοῦ νόμου τοῦ σώματος τῷ κυρίῳ, ὡς τὸ σώμα τῷ κυρίῳ ἐπὶ τῷ σώματι καὶ ἐν τῷ σώματι, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ κυρίῳ.

Per tanto voi ancora, fratelli miei, siete morti à la Legge per il corpo de Christo: per congiungervi ad un altro, cioè a colui che è risuscitato da morte: accioche voi fructificiamo à Dio.

1. Ἄνθρωπος ὁ νόμος τῷ ζῶντι ἁρμάρτυρι δίδεται νόμος· ἰὰν δὲ ἀποθῇ, κατὰ τὴν τοῦ νόμου τῷ ἁρμάρτυρι.

Oignorays, hermanos, (hablo con los que saben la Ley,) que la Ley solamente se ensenorea del hombre entre tanto que biue?

2. כִּי־אִשָּׁת הָאִישׁ כַּעֲלֵת הָיָה
מִתְּחִלָּה הָיָה לְאִשָּׁה בְּחַיֵּיתָהּ
וְאַחַר מָתָה הָאִישׁ אָז מְחַפְּשָׁה
הִיא מִתְּחִלָּתָה הָאִישׁ :

Porque la muger que es sujeta á marido mientras el marido biue está obligada à la Ley: mas muerto el marido, ella es libre de la Ley del marido.

3. עַל־כֵּן בְּעוֹדָהּ חַיִּי הָאִישׁ
מְנַאֲפָת תִּקְרָא אִם־תָּהִי לְאִישׁ
אַחֵר וְאַחַר מָוֹת הָאִישׁ חַפְּשִׁית
הִיא מִתְּחִלָּתָה מְנַאֲפָת
אִם־תָּהִי לְאִישׁ אַחֵר :

Ansique biniendo el marido se llamará adultera, si fuere de otro varon: mas si su marido muere es libre de la Ley (del marido) del tal manera que no sera adultera, si fuere de otro marido.

4. לָכֵן אַחֵי גַם אַתֶּם תָּמָּה
לְחַיֵּיתָהּ בְּחַיֵּיתָהּ הַמָּשִׁיחַ לְהַיְוֹתְכֶם
לְאַחֵר אֲשֶׁר קֵם מִמֵּתִים לַעֲשׂוֹת
בְּרִי לְאֱלֹהִים :

Ansí tambien vosotros hermanos míos soys muertos à la Ley en el cuerpo del Christo, para que seays de otro, es à saber del que resuscitó de los muertos, para que fructifiquemos à Dios.

AD ROMANOS.

CAP. VI.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita aeterna in Christo Iesu Domino nostro.

For the wages of sinne is death: but the gift of God is eternall life through Iesus Christ our Lord.

CAP. VII.

A Nignoratis fratres (scilicet) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit?

Knowe ye not brethren / (for I speake to them that knowe the Lawe) that the Law hath dominion over a man as long as he liveth?

2. Nam quia sub viro est mulier: vivente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius: soluta est a lege viri.

For the woman which is in subjection to a man in bondage by the Lawe to the man: while he liveth: but if the man be dead: she is delivered from the lawe of the man.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro, si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro.

So then / if while the man liveth / she take another man / she shall be called an adulteresse: but if the man be dead / she is free from the Lawe / so that she is not an adulteresse: though she take another man.

4. Itaque fratres mei de vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo.

So we my brethren / are dead also to the Law by the bodie of Christ: that wee should be unto others / even unto him that is raised up from the dead: that wee should bring forth fruit unto God.

An die Römer.

Das VI. Capitel.

22. Denn der Tod ist der Sünden Sold / Aber die Gabe Gottes ist das ewige Leben / in Christo Jesu unserm HERRN.

Thi Deden er Sündens sold / Men Gude gaffue er der ewige liff / in Christo Jesu vor HERRN.

Das VII. Capitel.

Wisset ihr nicht / lieben Brüder (Denn ich rede mit denen / die das Gesetz wissen) daß das Gesetz herrschet über den Menschen / so lange er lebet?

Wisset ihr liebe Brödre / (Thi leg iaher mer dem. som vider lowen) at lowen regneret offuer Mennschen saa lenge som hand leffuer?

2. Denn ein Weib / das vnter dem Manne ist / dieweil der Mann lebet / ist sie verbunden an das Gesetz / so aber der Mann stirbet / so ist sie losß vom Gesetz des Mannes.

Thi en Quinde / som er Manden vnderdant / hun er forbunden til lowen / saa lenge som Manden leffuer / Men der som Manden dør / da er hun loss fra lowen / som er Manden antændis.

3. Wo sie nun bey einem andern Manne ist / weil der Mann lebet / wirdt sie eine Ehebrecherin geheissen. So aber der Mann stirbet / ist sie frey vom Gesetze / daß sie nicht eine Ehebrecherin ist / wo sie einen andern Mann nimpt.

Men der som hun er nu haff en anden Mand / den stund. Manden leffuer / da taldis hun en Hore. Men der som Manden dør / da er hun fri fra lowen / at hun er icke en Hore / om hun er haff en anden Mand.

4. Also auch / meine Brüder / ir seyt getödtet dem Gesetze / durch den Leib Christi / daß ihr eines andern seyt / nemlich des / der von den Todten auffgewecket ist / auff daß wir Gott frucht bringen.

Lige saa ere i / love Brödre / dode giorde fra lowen forme delft Christi legeme / at stulle vere haff en anden / som er / haff den der er opuet fra de dode / saa der wi stulle bare Gud fruct.

K Rzymianuum.

Kapitola VI.

23. Deplata zagist za hřlich / gest Einr. Ale milost Boží / život věčný / w Krystu Geží / Ihu Pánu našem.

Abowlem zaplátiš gezechu test smierci / a dar Boží testet žywot wieczny / przez Krystusa Jezusa Pána naszego.

Kapitola VII.

Szaliż niewiście bractwi / (gna / glichm) zagist Żakon młus / wim) że Żakon panuje nad / człowiekiem / dośud / dośud żyw / gest?

W niewiście bractwi (doż wos / żony / w Żakonie młus) / iż Żakon pánuje człowiekowi / doś / by żyw był?

2. Nebo kieraż Żena za Mużem gest / dośudż gest Muż / gegij / w / p / k / w / a / Żana gest genu Żakonom. Paśli w mte Muż / gegij / gij gest rożw / a / Żana od Żakona Muże.

Abowtem / niewiśta / kiera / ma me / test Żakonom me / ow / a / Żana / po / on / i / w / a / test / by / ma / w / m / a / l / test / w / y / w / o / d / o / d / o / n / a / od Żakona me / ow / e / go.

3. A protoż / dośud gest / w / Muż / gegij / slauti / bude / c / o / z / o / s / n / i / c / h / / b / u / d / e / l / i / s / g / i / n / g / m / Muż / Jan: Paśli w mte Muż / gegij / gij gest / d / a / w / e / n / a / od / Żakona / Muże / / t / a / k / że / m / b / u / d / e / c / o / z / o / s / o / f / n / i / c / h / / b / u / d / e / l / i / o / d / d / a / n / a / s / g / i / n / g / m / Mużem.

A / k / a / l / p / o / t / i / m / a / j / ž / y / w / / b / e / d / j / t / e / z / w / a / n / a / c / u / d / z / o / s / o / f / n / i / c / h / / t / e / s / t / b / y / m / e / j / a / i / n / ŝ / e / g / o / j / o / n / a / z / o / s / t / a / k / a / . / A / t / e / s / t / b / y / m / a / j / w / m / a / r / t / / w / o / l / n / a / i / e / s / t / o / d / Żakona / o / n / e / g / o / / a / b / y / n / i / e / b / y / l / a / c / u / d / z / o / s / o / f / n / i / c / a / / t / e / s / t / b / y / i / n / ŝ / e / g / o / m / e / j / a / j / o / n / a / z / o / s / t / a / k / a / .

4. Protoż / w / w / o / b / r / a / t / k / i / m / o / g / i / w / m / r / t / w / e / n / i / g / i / e / Żakona / / s / t / r / z / e / t / e / l / o / Krystowa: / a / b / y / s / t / e / b / y / l / i / g / i / n / ŝ / o / / t / o / s / o / k / i / e / r / z / g / e / s / t / i / m / r / t / w / y / c / h / w / s / t / a / l / / a / b / y / c / h / o / m / w / y / t / e / p / r / i / n / a / ŝ / t / i / B / o / g / u / .

A / t / a / k / i / e / m / o / s / b / r / a / t / k / i / a / / w / w / y / t / e / j / t / e / s / t / e / s / t / e / w / m / a / r / t / w / i / e / n / i / Żakona / w / i / c / i / e / l / e / Krystowa / w / y / m / / a / b / y / s / t / e / b / y / l / i / p / r / y / l / a / c / e / n / i / i / n / ŝ / e / m / u / / t / o / t / e / s / t / t / e / m / u / k / t / o / r / y / p / o / w / s / t / a / l / i / m / a / r / t / w / y / c / h / / a / b / y / m / y / o / w / o / c / p / r / y / n / o / ŝ / i / l / i / B / o / g / u / .

Et moi je suis devenu mort; & le
commandement qui m'estoit ordonné
pour vie, a esté trouué me tourner
mort.

AD ROMANOS.

CAP. VII.

5. Cum enim essemus in carne, passionibus peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti.

For when we were in the flesh / the motions of sinnes / which were by the Law / had force in our members / to bring forth fruite unto death.

6. Nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate literæ.

But now we are delivered from the Law / being dead unto it / wherein we were holden: that we should serve in newness of Spirit / and not in the oldness of the letter.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces.

What shall we say then? Is the Law sinne? God forbid. Nay / I know not sinne: but by the Law: for I had not known lust / except the Law had said / Thou shalt not lust.

8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

But sinne tooke an occasion by the commandement / and wrought in me all manner of concupiscences / for without the Law sinne is dead.

9. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum: peccatum revixit.

For I once was alive / without the Law: but when the commandement came / sinne reviveth.

10. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

But I died: and the same commandement which was ordained unto life / was found unto be unto me unto death.

An die Römer.

Das VII. Capitel.

5. Denn da wir im Fleisch waren / da war das wüten der Sünde (welche durchs Geseze sich erregt) kräftig inn unsern Gliedern / dem Tode frucht zu bringen.

Thi der wi vaare i Koder / da vaar den synbelige lyft / som sig oprørde formeðess & wen / krafftig i vore Lemmer / at bare Dødens frucht.

6. Nun aber sind wir vom Geseze loß / vnd ihm abgestorben / daß uns gefangen hielt / Also daß wir dienen sollen im neuen Wesen des Geistes / vnd nicht im alten Wesen des Buchstabens.

Men nu ere vi løst fra Løven / oc døde fra Hende / som h'lt oss fangne / Saa / at vi skulle tienet Andens ny væsen / oc ikke i Bogstavens gamle væsen.

7. Was wollen wir denn weiter sagen? Ist das Geseze Sünde? Das sey ferne. Aber die Sünde erkannte ich nicht / ohn durchs Geseze. Denn ich wuste nichts von der Lust / wo das Geseze nicht hette gesagt: Laß dich nicht gelüsten.

Hvad ville vi nu da sige? Er Løven synd? Det vere langt fra. Men ieg kende icke synden uden ved Løven. Thi ieg viste intet aff den lyst / der som Løven haffde icke sagt / Du skale icke begære.

8. Da nam aber die Sünde vrsach am Gebot / vnderregt in mir allerley Lust. Denn ohn das Geseze war die Sünde todt.

Da tog Synden aarsage aff Budet / oc oprørde i mig allehøndelyst. Thi at uden Løven vaar Synden død.

9. Ich aber lebete etwa ohn Geseze. Da aber das Gebot kam / ward die Sünde wider lebendig.

De ieg leffde nogen tid uden Løven. Men der Budet kom / da bleff Synden leffvendig igen.

10. Ich aber starb. Vnd es befand sich / daß das Gebot mir zum Tode reichet / das mir doch zum Leben gegeben war.

Det ieg døde. De der befandt sig / at det Bud betom mig til Døden / som mig dog vaar giffuut til lifuut.

KXijmanuom.

Kapitola VII.

5. Nebo kofj gsmebolli wte / se / jādji hřichaw / tērē blyj strze jāton / wawwodyj w audet nasspē / abyowotte ne slyt smrti.

Abowtem gōysny byli w ciele / pa jādliwości grzechow tōre slytaly przez jāton / mocmāly w ciontāch nāssy / tē prapno bō nio owocu nā smierci.

6. Ale nnyj gsmē jbowent jātona smrti / w nēm j gsmē drzymi hōll / eaf abychom slau / jili w nowotē Duchā / ā ne w tēchosti llycy.

7. Teraz testemny wolat od jātonu / gōy ren omācl w tōry / mēsmi byli jaczymānt / abyjmy sluzyli w nowotē Duchā / ā nie w tērości pismā.

7. Coj theda dijme / jāton gest hřichem? Niloti. Ale hřichu gsm nepoznat / gedine strze jāton. Nebo newēdel gsm by jādost byla hřich / by jāton nēcl / Nepojādās.

Coj thed pzejemny. 7 jāton testē grzechem? Nie daty ego Bos jēowšemem grzechu nie poznal iedno przez jāton / babych thej y pojādliwości nie poznal / by jāton nēczell: Nie bedjēj pojādā.

8. Ale pfištinu wjāw hřich strze. Pfištanij / wēmil we mnē wsseliku jādost. Bz jātona jagist hřich mrtaw bpl.

Ale grzech wjāwšy prapno ne / wrodzil we mnie wsselika pojādliwość prapno prapno / abowtem bez jātona grzech test martwy.

9. Jā jagist nēcl jw gsm bpl bez jātona: Ale kofj pfišto Pfištanij / hřich gest ob jil.

Bom ta nēclidy jyl bez jātonu / ā gōy prapno ono tosta jante / grzech o jyl.

10. Wā pak gsm omēcl: W nāslę se to Pfištanij / tērē m bpti mēlo t jiwotu / Jęgest bpl t smrti.

Alem sa omācl / y nāslę se ono prapno jante tōre bylo postā / nowione tē jywotowu / tē mēlo obrāca ku smierci.

CAP. VII.

For since took occasion by the com-
mandments and bequeathed mee, and
thereby slew me.

Wherefore the Law is holy; and
the commandment is holy, and just,
and good.

Was that then which is good; made
de death vnto me? God forbid: but thus
saie I; it might appeare stunnē; wrought
death in mee by that which is good;
that sinne might be out of measure sinne
full by the commandement.

For we know that the Law is spiritual / but I am carnal / sold under sin.

For I allow not that which I do:
for what I would, that do I not: but
what I hate, that do I.

If I do the that which I would not/
I consent to the Law: that is to good

Now then it is no more I that do
 tell of the pain that dwelleth in me.

Das VII. Capitel.

Thi at Synden tog aarsage aff Buder / oc bedrog
mig / oc dræbte mig formedelst det samme Bud.

Enn en er io hellig / oc budet helligt / rei or gaar.

Er da der / som er gaar / bleffuit mig en Død? Der beresongt fra. Men paa der / at Synden skulde ebenbaris / huorledis hun er Synd / da giorde hun mig Døden formedelst der gode / Paa der at Synden skulde bliffue offuermaade syndig / formedelst Døden.

Thi vi vide / at Ioven er aandelig / Men teg er
fødelig / oc sold vnder Synden.

Thi eg veed icke / hvad eg gør / Thi eg gør icke der
som eg vil / men eg gør der som eg hader.

Men gør ieg der / som ieg icke vil / da samment
ieg/ar Sonen er god.

Saa gør icke legnu det samme/ men Synden/
som boer i mig.

Capitola VII.

Wdyż grzech wzięwſzy przyc
ſyne zwiolb mię onym przytęsz
niem / y przez mię zabił mię.

Nieś jeżakem sam jest ci świe-
 ty / y ono przykazanie święte / y
 sprawiedliwe / y dobre.

To tedy co jest dobrego / sz n
nie sie zstalo smiercia? Nie dar
tego Boze / Wosmim grzech zstal
nie sie smiertelny / goy / aby sie o
kazal byc grzechem / na mie smierc
przymohl / przez to co jest dobre
go / to jest / aby on sam zstal sie na
miate grzeszacy / przez ono przy
kazanie.

Bowiemu iż słońce jest Duchem
winy / Ale faciele sny iestam / zapros
zedany pod grzech.

Abowiem co cynie/nie chwas
le/ gdyż nie cynie tego co chę/
cie cie^o usenawidze to cynie.

A jeśli czego niechce to czynię
 przy swalemci załonomi je dobry
 iest.

Teraz tedy już nie są to cżynta,
ale grzech i cżynta we mnie i w ciębie.

18. ידע אנה הו ציר דלא
עמבר- בי חנו דין פכסר
טבתא דאפפא ציר בטבתא
בפיק דידאסעררה דין לא
משפח אנה :

Perche io fo che in me, cioè ne la mia carne, non habito bene alcuno: impero che al volere è in me, ma non trouo come render perfetto il bene.

19. לא הו ציר לטבתא
דעכבר אנה דאעכבר עכר
אנה אלא בישתא דלא
עכבר אנה דאעכבר לה הו
עכר אנה :

Perche io non fo il bene che io voglio, anzi fo el male che io non voglio.

20. ואן מדס דלא עכבר
אנה עכר אנה לא הו
אנה עכר אנה אנה
הטיתא דעמברא בי :

Hor se io fo quello che io non voglio, non fan poi io che io fo, ma el peccato che habita in me.

21. משפח אנה המיר
לנמוסא דשלים לרעיני הו
דעכבר דעכבר טבתא מוטל
דישתא קריבא הי לי :

*Io ritrouo dunque quella Legge offe-
re in me, quando io voglio fare il bene, cioè che il male è in me.*

22. דא אנה ציר בנמוסא
דאלהא בבר גשא דלנו :

*Perche la Legge de Dio mi diletta
ben quanto à l'humano interiore.*

23. הו אנה דין נמוסא
אחר- בחדמי דמקרב
לקבל נמוסא דרעיני
ושבא לי לנמוסא דהטיתא
דאית בחדמי :

*Ma io vedo l'altra Legge me le miei
membri, che combatte contra la legge de
la mia mente, e rendemo pri-ano à la
legge del peccato, che è ne le mie membra.*

24. דוה אנה בר גשא מנו
יפציני מן פגרא הנג
דמותא :

*O me misero humano, chi mi liberarà
dal corpo di questa morte?*

25. מידא אנה לאלה
בדר מון ישוע משח
השא הכיל אנה פדעיני
עכבר אנה דנמוסא
דאלהא פכסר דין איתי
עכברא דנמוסא דהטיתא :

*Io rendo gratias à Dio per Iesus Christo
nostro Signore. Io stoffo dunque seruo ben
con la mente à la Legge de Dio: ma con la
carne seruo à la legge del peccato.*

18. בי ידעתי כי איננה שוכנה
בי זה הוא בבשרי הטובה אך
כי יש בי השווקה לטובה
אך אחיכלת ומשל לעשותה
אינני מוצא בי :

*Item, yo se que no mora en mi, es à saber en
mi carne: bien, porque tengo el querer mas perfi-
cionar el bien, no lo alcanço.*

19. פנ כי את הטובה אשר חפצי בה
אינני עושה כי אם את הרעה אשר
לא אוהב אני אותה עושה אנכי :

*Porque no el bien que quiero, esto hago:
mas el mal que no quiero, esto hago.*

20. וזנאם עושה אני את אשר אינני
אוהב אינני עוד עושה אותה כי
אם תחטא אשר בי שוכנה :

*Y si hago lo que no quiero, ya no lo obroyo
sino el peccado que mora en mi.*

21. לכן מוצא אני את-החורה
אם חפצי לעשות את-הטובה
כי דובקה בי הרעה :

*Antique queriendo yo hazer el bien, hallo
esta Ley, Que el mal me es proprio.*

22. כי חפצתי בתורת אלהים
באדם הפנימי :

*Porque con el hombre interior me deleyto
con la Ley de Dios:*

23. וירואה אני את-תורה אחרת
בנתיחי הגלחמה עם תורת בינתי
ומשברה אותי בתורת תחטא
אשר היא בנתיחי :

*Mas veo otra Ley en mis miembros que rebella
contra la Ley de mi espiritu, y que me lieua capri-
uoa à la Ley del peccado que esta en mis miembros.*

24. אמלל אנוש אני מי-תפלטני
מצורה הזאת המורה :

*Miserable hombre de mi, quien me librará
del cuerpo de esta muerte?*

25. מודה אני לאלהים בישוע
המשית אדונינו לכן אני הוא
בדוחי עובד לתורת אלהים
ובבשר לחורת תחטא :

*La gracia de Dios por Iesus el Christo, Sen-
nor nuestro. Antique yo mismo con el espiritu
siruo à la Ley de Dios, mas con la carne à la Ley
del peccado.*

18. Οὐδὲ γὰρ ἐν σαρκί ἐστι ἡ ἀγαθή,
κατὰ τὴν ἐν ἐμοὶ (καρμί μου, ἀρσένι)
τὴν γὰρ θέλω ἀγαθὴν ποιῆσαι, καὶ οὐ
καταρτίζομαι τὸ καλόν, οὐκ ἀ-
νέχω.

*Car ie fai qu'en moi (c'est à dire en
ma chair) n'habite point de bien: car
le vouloir est bien attaché à moi: mais
ie ne trouue point le moyen de paifai-
re le bien.*

19. Οὐ γὰρ ὁ θέλω ποιῶ ἀγαθόν,
ἀλλ' ὁ ἐθέλω κακόν, τὸ γὰρ πρά-
σσω.

*Car ie ne fai point le bien que ie
vueil, ains ie fai le mal que ie ne vueil
point.*

20. Εἶδὼ δὲ ὅτι θέλω, ἔγωγε τὸ
καλόν, σὰν ἐπὶ ἐγὼ καταρτίζομαι
αὐτὸ, ἀλλὰ τὴν ἀγαθὴν ἐν ἐμοὶ ἀμαρ-
τία.

*Que si ie fai ce que ie ne vueil
point, ce n'est plus moi que ie fai, mais
le peché qui habite en moi.*

21. Εὐρίσκω ἀρετὴν νόμον τοῦ
θέλω, κατὰ τὸ καλόν, ὅτι ἐ-
μοὶ τὸ κακὸν ἐστὶν ἀρσένι.

*Je trouue donc ceste Loy estre en
moi, c'est que quand ie vueil faire le
bien, le mal est attache à moi.*

22. Συναίδομαι γὰρ τοῦ νόμου τοῦ
θεώ, κατὰ τὸν ἐν ἐμὲ αἰθέριον.

*Car ie pren plaisir à la Loy de Dieu
quant à l'homme de dans.*

23. Βλέπω δὲ ἑτέραν νόμον ἐν τοῖς
μέλεσί μου ἀντιπαραδιδόντων τὸ
νόμον ὃ θέλω, καὶ αἰχμαλωτι-
ζομένη ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας
τῇ ἐν ἐμὲ τῇ σαρκὶ μέλεσί μου.

*Mais ie voy vne autre Loy en mes
membres, bataillant contre la Loy de
mon entendement, & me rendant pri-
sonnier à la Loy de peché, qui est en
mes membres.*

24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἀνθρώ-
που, τίς με ῥύσεται ἐκ τῆς σώμα-
τος τῆς θανάτου ἡ ἐμῆς.
(Laz, miserable que ie suis, qui me
deliuera du corps de ceste mort.

25. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ
χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἀρετὴ
αὐτοῦ ἐγὼ τὸν νόμον τοῦ θεοῦ
ἀγαθόν, τὸ δὲ σαρκὶ νόμον ἀμαρτι-
ας.

*Je ren graces à Dieu par Iesus Christ
nostre Seigneur.) Moi-melme donc
sers de l'entendement à la Loy de Dieu
mais de la chair, à la Loy de peché.*

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: per hoc autem bonum, non invenio.

For I knowe, that in me, that is in my flesch, dwelleth no good thing: for to will in present with me: but I finde no meanes to performe that which is good.

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.

For I doe not the good thing which I would, but the evill which I would not: that do I.

20. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

Nowe if I doe that I would not, it is no more I that do it: but the sinne that dwelleth in me.

21. Invenio igitur legē, volentē mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.

I finde then by the Lawe, that when I would do good, evill is present with me.

22. Condelector enim legi Dei, secundum interiorem hominem.

For I delight in the Lawe of God, concerning the inner man.

23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantē legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis.

But I see another lawe in my members, rebelling against the lawe of my minde, and leading me captivus unto the lawe of sinne, which is in my members.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius.

O wretched man that I am, who shall deliver me from the bodie of this death?

25. Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati.

I thanke God through Iesus Christ our Lord. Then I my selfe in my minde serve the Lawe of God: but in my flesch the lawe of sinne.

18. Denn ich weiß daß in mir / das ist / in meinem Fleisch wohnet nichts gutes. Völlen habe ich wol / Aber vollbringen das gute / finde ich nicht.

Iht ieg veed, at i mig, deere i mit sod boer inced gaat. Völlen haffuer ieg wel, Men at suldsomme der gode, sinder ieg ick.

19. Denn das gute das ich wil / das thu ich nicht / sondern das böse / das ich nicht wil / das thu ich.

Iht at der Gode som ieg vil, dei got ieg ick, men der Onde som ieg ick vil, dei got ieg.

20. So ich aber thu / das ich nicht wil / so thu ich dasselbige nicht / sondern die Sünde die in mir wohnet.

Sor da teg, der som ieg ick vil, saa got ick ieg der samme, men Synnen som boer i mig.

21. So finde ich mir nun ein Gesetz / der ich wil das gute thun / daß mir das böse anhanget.

Saa sinder ieg mig nu en Low / ieg som vil gore der Gode, at der Onde henger ved mig.

22. Denn ich habe lust an Gottes Gesetz / nach dem innwendigen Menschen.

Iht ieg haffuer lyst til Guds Low, effter der indvortis Menneste.

23. Ich sehe aber ein ander Gesetz / in meinen Gliedern / das da widerstreitet dem Gesetz inn meinem Gemüte / vnd nimmet mich gefangen in der Sünden Gesetz / welches ist inn meinen Gliedern.

Men ieg seer en anden Low i mine Lemmer, som strider mod Lowen i mit sind, oc tager mig fangen i Synnens Low, som er i mine Lemmer.

24. Ich elender Mensch / wer wird mich erlösen von dem Leibe dieses Todes?

Ieg elendige Menneste, hvo skal frelse mig aff denne Døds legeme?

25. Ich danke Gott durch Iesum Christ vnsern HERRN. So diene ich nun mit dem Gemüte dem Gesetz Gottes / aber mit dem Fleische dem Gesetze der Sünden.

Ieg tacker Gud formedels Ihesum Christum vor HERREN. Saa tien ieg nu Guds Low med sindet, Men Synnens Low med Lødet.

18. Wiim jagist / je nepe hōwā we mnē / to gest w tēle mēm / dobrē. Nebo wuole pti mnē gest / ale tēlnij dobrē ho nēnalzām.

Gdyż wtem iz nie mieśka we mni to jest w ciele moim nie dobrę / abowiem mamci wola / ale abym to czynił to jest dobrę / nie nabyć.

19. Nie netlinij to ho do brēho coż chę / ale tlinij to iś / tchoż nechey.

Bo nie czynię dobrę / forre dce / ale cęgo niechę zlego / to cęwa.

20. A tēn to tchoż nechey / ne nā tlinij to / ale hēijch kę rj ptebōwā we mnē.

Wiem to czynię cęgo niechę / iz nie iś tcho cęnie / ale grzech kęry we mni mieśka.

21. Protoż nalezām strze Zāson / je tdyż chę tlini dobrē / p pti drij se mne iś.

Snajdule tedy gdy dce dobrę cęnie / chę byc zāson / je mi przy legi zloć.

22. Nie nā se kochām w Zāson / do zjij / wedi wnietnij ho tlowēka.

Abowiem kocham się zāsonowi / do zjij / wedi wnetznego cęlo wick.

23. Ale widjij gij Zāson w audech męch / kę rj gest odi poren Zāsonu mōli mē / a kę rj mne gijmā Zāsonu hēij / chę / gęż gest w audech męch.

Ale widzę iś zāson w cęlonach moich / odporny zāsonowi w myślu mego / y kęry nie cęnie wnetnem zāsonowi grzechu / kęry jest w cęlonach moich.

24. Nēstiasij nā tlowēk / kdo mne wywobodij z tēla smrti tēto.

Wiedz iś cęlowek / Proż mne wybawi z tego ciała śmierci?

25. Milost Bosj / strze Bęjśle Kępśia Pānā nāstēho. A protoż tanż nā stauzjij mōsij Zāsonu Bosjmu / ale tētem Zāsonu hēijchē.

Dziękuję Bogu przez Jezusa Chrystusa Pana naszego. Jāc tet y omyslem służe zāsonowi Bosjmu / a cielem zāsonowi grzechu.

[illegible]

Ainsi donc il n'y a maintenant au-
cune condamnation à ceux qui sont en Je-
sus Christ, c'est à dire qui ne cheminent
point selon la chair, mais selon l'Esprit.

2. Ὁ πατήρ μου τὴν πλάνην
τῆς ζωῆς ἐώρας ὅτι οὐκ ἔλαθον
σε καὶ τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας
καὶ τὴν ἁγίαν σου.

Car la Loy de l'Esprit de vie qui est
en Iesus Christ, m'a affranchi de la Loy
du peché & de la mort.

3. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τῆς ἐξουσίας, ἐν
ᾧ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια (ἀρχὴ), ὁ γὰρ
πᾶσι ζωὴ καὶ πνεῦμα ἐν ὁμοτι-
μῳ καὶ ἀγαθῇ ἀμαρτίας, καὶ οὕτως ἀ-
μαρτίας κατὰ τὴν αἰμαρτίας
ἐν τῇ οὐρανῇ.

Car ce qui estoit impossible à la Loy
d'autant qu'elle estoit foible en la chair.
Dieu ayant enuoyé son propre Fils en
forme de chair & de péché, & pour se
pécher à condamner le péché en la chair.

4. ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατ' οὐρανὸν ὄντιναι, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Afin que la iustice de la Loy su
accomplie en nous, qui ne cheminon
point selon la chair, mais selon l'Espr

5. Οἱ γὰρ κατὰ σέξκα ὄντι, τὰ τὸ
σπέρμα φρεσύνουσι· οἱ δὲ κατὰ πνεύ-
μα, τὰ τὸ πνεύμα.

Car ceux qui sont selon la chair, sont
affectionnés aux choses de la chair,
mais ceux qui sont selon l'Esprit, aux
choses de l'Esprit.

6. Τὸ καὶ Φρόνημα τῆς σωφροσύνης
 γίνεσθαι· ὃ δὲ Φρόνημα τὰ πρὸς
 ματὸν. Ζωὴ καὶ εὐδαιμονία.

Car l'affection de la chair est mortelle
mais l'affection de l'Esprit est vie & pai

Nihil ergo nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Iesu: qui non secundum carnem ambulant: (sed iuxta spiritum.)

Now then there is no condemnation to them that are in Christ Iesus: which walke not after the flesh: but after the Spirit.

2. Lex enim Spiritus vitæ in Christo Iesu, liberavit me à lege peccati & mortis.

For the Law of the Spirit of life which is in Christ Iesus, hath freed me from the Law of sinne and of death.

3. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.

For (that that was impossible to the law, in as much as it was weak, because of the flesh) God sending his own Sonne: in the similitude of sinful flesh: and for sinne, condemned sinne in the flesh.

4. Vriusificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

That the righteousness of the Law might be fulfilled in vs: which walke not after the flesh: but after the Spirit.

5. Qui enim secundum carnem sunt: quæ carnis sunt sapiunt, qui vero secundum spiritum sunt: quæ sunt spiritus, sentiunt.

For they that are after the flesh, know the things of the flesh: but they that are after the Spirit, the things of the Spirit.

6. Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax.

For the wisdom of the flesh is death: but the wisdom of the Spirit is life and peace.

SO ist nun nichts verdamlichs an denen / die in Christo Iesu sind / vielmehr nach dem Fleisch wandeln / sondern nach dem Geist.

Alere nu inder fordamliget dem / som er i Christo Ihesu / de som icke vandre efter Røder / men efter Aanden.

2. Denn das Gesetz des Geistes / der da lebendig machet im Christo Iesu / hat mich frey gemacht von dem Gesetz der Sünden vnd des Todes.

Hi ar Aandens Lov / som gør oss leffuendigt i Christo Ihesu / giørdemig fri fra Syndens oc Dødens Lov.

3. Denn das dem Gesetz unmöglich war (Sintemal es durch das Fleisch geschwächet ward) das that Gott / vnd sandte seinen Sohn in der gestalt des sündlichen Fleisches / vnd verdammet die Sünde im Fleisch durch Sünde.

Gjordi at der som saar Løven umueligt (Effter di hun bleff stræbelig formødest Røder) Det gjorde Gud / oc hand vdsendte sin Søn / i der syndelige Rødes skedelse / oc fordamde Synden i Røder formødest Synden.

4. Auff daß die Gerechtigkeit / vom Gesetz erfordert / in vns erfüllet würde / die wir nun nicht nach dem Fleisch wandeln / sondern nach dem Geist.

Paa der at den Næserdigheð som Løven eslede / skulde fuldt ommeist i os / Wi som mætte vandre efter Røder / Men efter Aanden.

5. Denn die da fleischlich sind / die sind fleischlich gesinnet. Die aber geistlich sind / die sind geistlich gesinnet.

Hi ar de som ere kødelige / de ere kødelige til sinde / De de som ere aandelige / de ere aandelige til sinde.

6. Aber fleischlich gesinnet sein / ist der Todt / Vnd geistlich gesinnet sein / ist Leben vnd friede.

Men at vere kødelige til sinde / er Døden / De a vere aandelige til sinde / er Liff oc Fred.

Notoż nyní żadnego nie ma już zatracenia / ciem śmierci / gśau w Krystu Gejstny / gen nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

Teraz tedy żadne nie jest potępienia tym Krystyśa w Jezusie Krystuśa / to jest / Rzym / y nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

2. Niech Żalony Ducha żywoś / ta w Krystu Gejstny / wyswoś / bodź mi nie od Żalona ciałuś / a Śmiertli.

Nbowiem Żalony Ducha żywoś / to jest / Krystyśa w Jezusie Krystuśa / to jest / Rzym / y nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

3. Niebo coż było niemożliwe / Żalony / potężny / miedzi był strzeżony / Bóg posłał Syna swego / w podobieństwie ciała ciałuś / tak / ciałuś / potężny / ciałuś / strzeżony.

Bo niemożliwe / Żalony / Bóg posłał Syna swego / w podobieństwie ciałuś / tak / ciałuś / potężny / ciałuś / strzeżony.

4. Aby osprawiedliwili Żalony / doświadczeni / było na nas / ciałuś / niechodźmy wedle ciała / ale wedle Ducha.

Aby ona prawo Żalony / było osprawiedliwione / na nas / Krystyśa / to jest / Rzym / y nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

5. Et zaglądajcie ciałuś / gśau / w Krystu Gejstny / to jest / Rzym / y nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

Nbowiem Krystyśa w Jezusie Krystuśa / to jest / Rzym / y nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

6. Niech Żalony / gśau / to jest / Rzym / y nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

Gdyż rozumienie / ciałuś / to jest / Rzym / y nie wedle ciała chodzą / ale wedle Ducha.

7. Quoniam sapientia carnis, inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest.

Because the wisdom of the flesh is enmity against God: for it is not subject to the Law of God: neither can be.

8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.

So then they that are in the flesh, can not please God.

9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet: hic non est eius.

Now ye are not in the flesh but in the Spirit: because the Spirit of God dwelleth in you: but if any man hath not the Spirit of Christ: the same is not his.

10. Sicut enim Christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem.

And if Christ be in you: the body is dead: because of sinne: but the Spirit is life for righteousness sake.

11. Quod si Spiritus eius qui suscitavit Iesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis.

But if the Spirit of him that raised up Iesus from the dead: dwell in you: he that raised up Christ from the dead: shall also quicken your mortal bodies: because that his Spirit dwelleth in you.

12. Ergo fratres, debitores sumus. non carni, ut secundum carnem vivamus.

Therefore brethren: we are debtors not to the flesh: to live after the flesh.

13. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

For if ye live after the flesh: ye shall die: but if ye mortifie the deeds of the body by the Spirit: ye shall live.

7. Denn fleischlich gesinnet sein/ ist eine feindschafft wider Gott/ Sondern es dem Gesetze Gottes nicht unterthan ist/ denn es vermag es auch nicht.

Thi die er kindtschafft mod Gud/ at vere kodelige al sinder/ Eftierdi derer Guds lov icke vnderdanige/ thi hand formaar deroc icke.

8. Die aber fleischlich sind/ mögen Gott nicht gefallen.

De de som ere kodelige/ kunde icke behagis Gud.

9. Ir aber sent nicht fleischlich/ sondern geistlich/ so anders Gottes Geist in euch wohnet. Wer aber Christi Geist nicht hat/ der ist nicht sein.

Dei ere icke kodelige/ men aandelige/ Saa fremt som Guds Aand boer i eder. De hvo som icke hafter Christi Aand/ hand horer hannem icke til.

10. So aber Christus in euch ist/ so ist der Leib zwar todt um der Sünden willen/ der Geist aber ist das Leben um der Gerechtigkeit willen.

Men der som Christus er i eder/ Da er so lever mer dæ for Syndens skyld/ De Aanden er lifvort for Retsfærdigheds skyld.

11. So nun der Geist des/ der Iesum von den Todten auferwecket hat/ in euch wohnet/ so wirdt auch derselbige/ der Christum von den Todten auferwecket hat/ eure sterbliche Leibe lebendig machen/ um des willen/ daß sein Geist in euch wohnet.

Der som nu hans Aand/ der opvækte Ihesum fra de døde/ boer vdi eder/ Da skal oc den samme som opvækte Christum fra de Døde/ gøre eders dødelige Legeme Leffuendis/ for den skyld/ at hans Aand boer i eder.

12. So sind wir nun/ lieben Brüder/ schuldener/ nicht dem fleisch/ daß wir nach dem fleisch leben.

Saa ere vi nu/ kære Brødre/ icke løbet skyldige til/ at skulle leffue efter Kød.

13. Denn wo ir nach dem fleisch lebet/ so werdet ir sterben müssen. Wo ir aber durch den Geist des fleisches geschaffte tödtet/ so werdet ir leben.

Thi at leffue i efter Kød er/ da skulle i dø. Men drøbe i Kødens Gerninger formødest Aanden/ da skulle i leffue.

7. Proto je opatnost tela/ gest neptijteljnet Bohu: Nes bo Zatonu Bozjmu neni poddana/ anijmuoj bpi.

Prveto je roznimene cika test nte prziacieljhwam prsecwfo Boga/ bo nte bywa poddane zar konowi Bojemaj gdyj tej ant byc moze.

8. Ti pal kretijz gsau telu snij/ Bohu se lybiti nemohan.

Atak ktorzy sa wcale/ Boga niepodobac nie moga.

9. Wy pal tellesnij negste/ ale duchownij/ poniewadz Duch Bozy przebywa w was. Pakli tbo Ducha Krystowa nema/ tenk neni gcho.

Wy tedy nie testecie wcale/ ale w duchu/ gdy Duch Bozy mieszka w was/ a test tbo Ducha Krystusowego nie ma/ tenk nie test tego.

10. Agesti Krystus w was/ telo jagiste umrwno gest pro hrijch/ ale duch jw gest pro sprawedlnost.

Agesti Krystus w was test ciala test martwe dla grzechu/ a Duch test jwot dla sprawiedliwosci.

11. Gestije pal Duch toho tierdz wstajiel Gestijs Krysta i Martwych przebywa w was/ tenk tierdz wstajiel Gestijs Krysta i martwych/ obje wsi j smrtedlna tela wasse/ pro przebywagijegho Ducha gcho w was.

Agesti Duch onego ktorzy Krystus wybudzil martwych w was mieszka/ ten ktorzy wybudzil Krystus i martwych/ ozyw i ciala wasze smiertelne/ przez Ducha swoiago ktorzy w was mieszka.

12. Protoj Bratij/ bluznij/ co gime/ ne telu/ abychom wci dle tela jwii bpi.

Kretje bracia powinn testec smy nie cialu/ aby smy podobni cialu jyli.

13. Nebo budetel wedle tela jwii/ zemfete: Pakli byste duchem skutij tellesne martwi/ jw wi budcie.

Abowiem test byste i wrolog cial i jyli/ pomrzecie: Ale test Duchem sprawy cialk vmarewsi cie jyc bedziecie.

14. אֵלֵינוּ צִיר דְּבָרֵינוּ
דְּאֵלֵינוּ מִתְדַבְּרֵינוּ הָלֹז
בְּנֵינוּ אֲנֵינוּ דְּאֵלֵינוּ :

Perche tutti quelli che son guidati da lo Spirito de Dio, son figliuoli de Dio.

15. לֹא צִיר נִסְכָּתֵינוּ רוּחָא
דְּעִבְדֵינוּ וְתִבְּ לְדִתְלֵינוּ
אֵלֵינוּ נִסְכָּתֵינוּ רוּחָא דְּסִימָת
בְּנֵינוּ דְּבֵי קָרִינוּ אֲנֵינוּ
אֲבֵינוּ :

Impercho Voi non hanete riceuuto lo Spirito de la seruitude, per esser de nullo in timore: anzi hanete riceuuto lo Spirito de l'adoptione, per il qual nos gridiamo. Abba, Padre.

16. וְהִי רוּחָא מְסַהֲדָא
לְרוּחוֹ דְּאֵינוּ בְּנֵינוּ
דְּאֵינוּ :

Il medesimo Spirito rende testimonio al nostro Spirito, che uos siamo figliuoli de Dio.

17. וְאֵנוּ בְּנֵינוּ אֲפֵינוּ יִרְתָּנוּ
יִרְתָּנוּ דְּאֵינוּ אֲפֵינוּ יִרְתָּנוּ
דְּיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּאֵנוּ נָחַשׁ
עִמָּה אֲפֵינוּ עִמָּה נְשַׁתְּפָנוּ :

Esse uos filii, siamo ancor heredes: heredes (dico) de Deo, & coheredes de Christo: se però nos patiamo insieme con lui, accoché insieme con lui siamo ancor glorificati.

18. מִתְרַעַא אֲנֵנוּ צִיר דְּלֹא
שְׁנוֹן חֲשׂוֹהֵי דְּבִנְתָּנוּ הֲנֵנוּ
לְתִשְׁבּוּחָא דְּאֵינוּ דְּעִתִּידָא
דְּהִתְגַּלָּא בּוֹ :

Perche fatto bene il conto, io stimo che la afflitione del tempo presente non siano equiualenti à la gloria à venire che si reuelarà verso di uoi.

19. כֹּלֵינוּ צִיר בְּרִיתָנוּ
מִסְכָּנָא וּמִסְכָּנָא לְגֵלִינוּ
דְּבִנְתָּנוּ דְּאֵינוּ :

Es etiamdno la creatura con grandissimo desiderio aspettiamo la manifestazione de figliuoli de Dio.

20. בְּרִיתָנוּ צִיר אֲשַׁתְּעִבְדָּנוּ
לְסִרְיֻתֵינוּ לֹא בְּבִנְתָּנוּ
אֵלֵינוּ מִטּוֹל מִן דְּשַׁעֲבָנוּ :

Impercho la creatura sono soggette à la Sennia, non già uolontariamente: ma per cagion di colui che l'ha sottoposte in seruitudine.

14. כִּי כָמָה מְרוּחַ אֱלֹהִים
מוֹלְכִים אֵלֵינוּ הֵם בְּנֵי אֱלֹהִים :

Porque todos los que son guiados por el Espiritu de Dios, los tales son hijos de Dios.

15. כִּי לֹא לְקַחְתָּם אֶת-רוּחַ
הָעֲבֹדָה עוֹד לִירְאָה כִּי-אֵלִים
לְקַחְתָּם אֶת-רוּחַ מִקַּח הַבְּנִיִּים
אֲשֶׁר בָּהֶם גּוֹעֵק אֲבָא אֲבֵינוּ :

Porque no aueys recebido (otravez) el Espiritu de seruidumbre para temor: mas aueys recebido el Espiritu de adopcion (de hijos) por el qual el amamos Abba, Padre.

16. וְרוּחַ הוֹאֵת מַעֲיָדָה לְרוּחָנוּ
כִּי בְנֵי אֱלֹהִים אֲנֵנוּ :

Porque el mismo Espiritu dà testimonio à nuestro espíritu que somos hijos de Dios.

17. וְאֵלִים בְּנִים אֲתָם גַּם יוֹרְשִׁים
יוֹרְשֵׁי אֱלֹהִים וְחֻבְרֵי נַחֲלָת
הַמְּשִׁיחַ אֲךָ אֵלִים גַּעֲזָה עִמָּנוּ אֲשֶׁר
גַּם נַחֲדָר עִמָּנוּ :

Y si hijos, tambien herederos ciertamente de Dios, y juntamente herederos con el Christo: si emperopadecemos juntamente con el paraque juntamente con el seamos glorificados.

18. כִּי מַחֲשָׁב אֲנֵנוּ כִּי-בְעִיתֵינוּ
הָעֵת הוֹאֵת אֲנֵנוּ שְׁנוֹנִים לְכָבוֹד
הָעֵתִיד לְהַגְלוֹת עֲלֵינוּ :

Porque vò mètrecueluo, en que loque en este tiempo se pidece, no es de comparar con la gloria venidera que en nosotros ha de ser manifestada.

19. כִּי תִקְוָה לְלִבְרִיָּאָה מְשַׁבְּרָה
לְגֵלֵינוּ חֲלִיפָת בְּנֵי-אֱלֹהִים :

Porque la esperança solicita de las criaturas la manifestacion de los hijos de Dios espera:

20. כִּי-הִבְרִיָּאָה הוֹשַׁתָּה תַּחַת
הַחֵבֶל לֹא כְרַצוֹנָה כִּי-אֵלִים
בְּעִבְדוֹ אֲשֶׁר שְׁתָּה תַּחַתִּי בְּתִקְוָה :

Porque las criaturas sujeta das fueron à vanidad, no de su voluntad: mas por causa doique las sujetó.

14. "Οσοι γὰρ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, εὐνοίας ἔχουσιν τοῦ Θεοῦ.

Car tous ceux qui sont conduits par l'Esprit de Dieu, sont enfans de Dieu.

15. Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας, ἀλλὰ εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοσύνης, ὃν ὁ πατὴρ, ἀγαπᾷ, ὁ πατήρ.

Car vous n'avez point receu un esprit de seruitude, pour estre de rechef en crainte, ains vous avez receu, l'Esprit d'adoption, par lequel nous crions Abba Pere.

16. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι υἱοὶ Θεοῦ.

C'est ce mesme Esprit qui rend témoignage avec nostre esprit que nous sommes enfans de Dieu.

17. Ἐι δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι καὶ υἱοὶ Θεοῦ, σὺν καὶ κληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, ὅτι ἡμεῖς συμπαρονομασθῶμεν αὐτῷ ἐν δόξῃ.

Et si vous sommes enfans, nous sommes donc heritiers: heritiers de Dieu, & coheritiers de Christ: voire si nous souffrons avec lui, afin que nous soyés aussi glorifiés avec lui.

18. Ἀγίζετε τὰς καρδίας, ὅτι σὺν ἀξίᾳ τῇ παρουσῇ τῷ καλῷ, περὶ τοῦ μέλλοντος δόξης δοξαζομένης ὑμῖν.

Car tout bien conté, l'estime que les souffrances du temps present ne sont à contrepeier à la gloire à venir, laquelle doit estre reuee en nous.

19. Ἡ γὰρ ἀποκρίσις τῆς ἐλπίδος τῷ δόξαν, ὅτι ἡμεῖς τῷ Θεῷ ἀποδοχῶμεν.

Car le grand & ardent desir des creatures est en ce qu'elles attendent que les enfans de Dieu loient reueüs.

20. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑποτάσσεται ἰσχύϊ Θεοῦ, ὅτι ἡμεῖς τῷ Θεῷ ἀποδοχῶμεν ἐν ἰσχύϊ.

Car les creatures sont suiетtes à vanité, non point de leur vouloir: mais à cause de celui qui les à aduennies, sous esperance.

14. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.

For as many as are led by the Spirit of God, they are the sons of God.

15. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (Pater.)

For ye have not received the Spirit of bondage to fear again: but ye have received the Spirit of adoption, whereby we cry Abba, Father.

16. Ipse enim Spiritus, testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.

The same Spirit beareth witness with our spirit, that we are the children of God.

17. Si autem filii: & heredes, heredes quidem Dei: coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & glorificemur.

If we be children, we are also heirs, even the heirs of God, and heirs united with Christ: if so be that we suffer with him, that we may also be glorified with him.

18. Existimo enim quod non sunt condignae passionibus huius temporis, ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.

For I count that the afflictions of this present time are not worthy of the glory, which shall be shewed unto us.

19. Nam expectatio creaturae, revelationem filiorum Dei expectat.

For the fervent desire of the creature waiteth when the sons of God shall be revealed.

20. Vanitatem enim creatura subiecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe.

Because the creature is subject to vanitie, not of it owne will, but by reason of him, which hath subdued it under hope.

14. Denn welche der Geist Gottes treibet / die sind Gottes Kinder.

Iht builde Guds Aand driffuer / de ere Guds Vorn.

15. Denn jr habt nicht einen knechtlichen Geist empfangen / daß ihr euch abermal fürchten müßet / Sondern ihr habt einen kindlichen Geist empfangen / durch welchen wir rufen: Abba lieber Vater.

Iht ae i haffue icke anammer en treldoms Aand / at i stulle atre fructer eber / Men i haffue anammer en sonlig Aand / Formedelst builde wi robe / Abba lare Vader.

16. Derselbige Geist gibt zeugniß unserm Geiße / daß wir Gottes Kinder sind.

Den samme Aand giffuer vor Aand vidnisbyrd at wi er: Guds Vorn.

17. Sind wir denn Kinder / so sind wir auch Erben / nemblich / Gottes Erben / vnd Miterben Christi / doch daß wir mit leiden / auff daß wir auch mit zur Herrlichkeit erhaben werden.

Ere wi da Vorn / saa ere wi oc Arffuinge / de er / Guds Arffuinge / oc Christi Metarffuinge / Om wi ellers lide mer hannem / paa det ae wi stulle ophøys mit hannem til Herlighed.

18. Denn ich halte es dafür / daß dieser Zeit leiden der Herrlichkeit nicht werth sey / die an uns soll offenbart werden.

Iht ieg holder det saa / At deenne tids pin actellighed er icke den Herlighed verd / som skal obenbaris i oss.

19. Denn das ängstliche harrender Creaturen wartet auff die Offenbarung der Kinder Gottes.

Iht ae Creaturens omhængelge forlængelse taffuer effter Guds Vorns obenbarelse.

20. Sientmal die Creatur unterworfen ist der Eitelkeit / ohn ihren willen / Sondern vñ des willen / der sie unterworfen hat auff hoffnung.

Effterdi Creaturer er vnder forlængelighed / mod sin vilie / Men for hans stuld / som der gaff der vnderi Naabet.

14. Neb kterijkoli Duchem Bozym se spravougi / ut gsau Synowé Bozji.

Do wshyky ktory Duchem Bozym bywają zrodzeni / ci są synami Bożymi.

15. Niekpialli gste jagiste Duchu sluzbnosti opet bapni / ale prialli gste Duchu zalibeni Synaw Bozjich / w ntemjto wolame / Otce / Otce.

Gdy jeste nie wsteli duchu niewolstwa do bozstwa / ale wsteliście duchu przysposobienia / przez którego wolamy Abba / to jest / Ociec.

16. Taz jagiste Duch / swoldectwij wydawia Duchu nassemu / ze gsine Synowé Bozji.

Ktory Duch sam świadczy spola z duchem naszym / iż jesteśmy syny Bożymi.

17. Apontwadoz Synowé / techdy w Odrobowé: Odrobowé jagiste Bozji / spolu pal Odrobowé Kryptowi. At wssak spolu s nim trpiame / abychom spolu poslaweni byli.

A jestli synami / tedy też z dykdo jest miedziędzy Boży mowia / a spolu dykdo między / a dykdo jestli z nim cierpiamy / abyśmy z nim byli uwielbicai.

18. Wlijm jagiste / ze negsaw rotna virpeni tohoto casu / oné budawci slawé / kteraj se igawij w nás.

Abowiem kazniem iż nie sa rowne utrapieniu ktore cjasu tego cierpiamy przyklychawie / ktore sa slawam oblawi.

19. Nebo oclawanti swolenni tohoto casu / abo Synowé Bozji igwenni byli.

Do rzeczy stworzone z willek chucia oczekawia / aby sie okazaly li synowie Bozy.

20. Pontwadoz marnostipobdano gesti sworcenij nechit / ale pro toho kteraj ge poddal w nadzi:

Gdyz prozności poddane sa rzeczy stworzone / nie do browolnie / ale dla tego ktory se poddane / miewajac pod nadzieja.

ח
21 על סכר־הַ דאָה־הִי
בְּרִית־הַ תִּתְּנֵנִי מִן עֲ
עֲבֹדָתָהּ תִּחְבֹּלָה בְּחֵרֶדָהּ
דְּתַשְׁבּוּחַת־הַ דְּבִנְיָהּ
דְּהִלָּהּ :

*Ch'ella faranno ancora liberare da la
servitù de la corruptione, per effere ne la
libertà de la gloria de figliuoli de Dio.*

22 יִדְעִינוּ צִיר דְּכִלְהִין ב
בְּרִית־הַ מִתְּתִנָּהוּ וּמִחְבֹּלָה
עַד מָה לְיִמְנָה :

*Imperche noi sappiamo che ogni crea-
tura sospira a conduci si raffin ad hora.*

23 וְלֹא פֶלְחִיד הִגִּיו אֱלֹהִים
אִף חֲנוּ דְּאִית בּוֹ רִשְׁיָתָהּ
דְּרוּחָהּ מִתְּתִנָּהוּ בְּנִפְשׁוֹ
וּמִסְפִּינוּ לְסִמְרָה בְּנִיָּה
לְבִירָתָהּ דְּפִרְיוֹ :

*Et non sol effe creature, ma ancor noi,
che habbiamo primarie da lo Spirito, noi
medesimi dicta sospiriamo no noi stessi,
aspettando l'adoptione, cioè la libera-
tion del nostro corpo.*

24 מִטּוֹל דְּבִסְכָּרָה הוּ חֲנִינוּ
סְכָּרָה דִּין דְּמִתְּתִנָּהוּ לֹא הִיא
סְכָּרָה אִף צִיר חֲנִינוּ לֹה
מִכָּה מִסְכִּינוּ לֹה :

*Perche noi siamo saluati per spe-
ranza. Ma la speranza che si vede, non
è speranza: perche quello che si vede,
come lo spera egli ancora?*

25 אִזְדִּין לְמַדֵּם דְּלִיָּה
מִתְּתִנָּהוּ מִסְכִּינוּ
בְּכִסְיָהּ בְּרִיתָהּ מִקִּינוּ :

*Ma si noi speriamo quel che non ve-
diamo: noi l'aspettiamo per patientia.*

26 דְּכִנְיָהּ אִף הִי דְּרוּחָהּ
בְּעֵדָהּ לְבִירָתָהּ מִכָּה
צִיר דְּכִלְהִין אִף מִה דְּלִיָּה
לֹא יִדְעִינוּ אֱלֹהִים הִי דְּרוּחָהּ
מִכָּה חֲלִיָּהוּ בְּתִתְּתִנָּהוּ
דְּלֹא מִתְּתִנָּהוּ :

*Similmente ancor lo Spirito anima le
nostre infirmitas: perche noi non sa-
piamo qual che ci debbiamo pregare: et con-
tra che conueni farsi: ma effe Spirito da
mandare per noi cum sospiri che non si pos-
son esprimere.*

ח
21 כִּי כָל-חֲבִירָתָהּ גִּם הִיא
תִּחְפֹּשׂ מִעֲבֹדַת הַשָּׁחַת לְחִפְשָׁהּ
כְּבוֹד בְּנֵי-אֱלֹהִים :

*Con esperanza que tambien las mismas cri-
aturas seran libradas de la seruidumbre de corrup-
cion en la libertad gloriosa de los hijos de Dios.*

22 כִּי יִדְעִנוּ כִּי כָל-חֲבִירָתָהּ
נִאֲמָחַת וּמִחְבֹּלָה עַד-עֲתִידָתָהּ :

*Porque ya sabemos que todas las criaturas
gimen (à vna) y (à vna) estan de parto hasta aora.*

23 אִךְ לֹא לְכֹדָה כִּי-אֵלִים גִּם
אֲנַחְנוּ לְאִשְׁרֵי יֵשׁ לָנוּ בְּכֹדִי-
הָרוּחַ וְאֲנַחְנוּ בְּנִפְשָׁנוּ נִאֲמָחִים
וּמִקִּינוֹת אֲנַחְנוּ אֶת-מָקָה הַבְּנִיִּים
אֶת-פְּרוֹת גִּיּוֹתֵינוּ :

*Y no solo ellos, mas tambien nosotros mis-
mos que tenemos las primicias del Espiritu, no-
sotros tambien gemimos dentro de nosotros-
mismos esperando la adopcion, es à saber, la re-
dempcion de nuestro cuerpo.*

24 כִּי-לִתְקִנָּה נִשְׁעֵנוּ וְתִקְנָהּ
תִּקְנָתָהּ אֵינָנָה תִּקְנָהּ הִיא כִּי-
אוֹתָהּ אִשְׁרֵי רוּחָהּ הָאִישׁ לְמָה
תִּקְנָתָהּ :

*Porque en esperanza somos saluos: que la
esperança que se vee, no es esperança: porque
lo que alguno vee lo espera.*

25 וְאֵלִים אֱלֹהִים אִשְׁרֵי לֹא חֲאִים
מִקִּינוֹת אֲנַחְנוּ בְּרוּמָיָהּ מִשְׁבָּרִים
אוֹתָהּ :

*Pues si lo que no vemos esperamos, por pa-
ciencia esperamos.*

26 וְכֹכָה גִּם הָרוּחַ עֲזָרָהּ
לְחִלְיָנוּ כִּי אוֹתָהּ אִשְׁרֵי-נִחְפָּל
בְּרָגֶז לֹא יִדְעֵנוּ כִּי-אֵלִים הָרוּחַ
מַעֲתִיר עַל-יָתֵד עֲלֵינוּ בְּאֲחֻזָּתָהּ
כִּי-לֹא יִדְעֵנוּ סְבוּחָתָהּ :

*Item que tambien el Espiritu (à vna) ayuda
nuestra flaqueza: porque que oremos como con-
uiene, no lo sabemos: mas el mismo Espi-
ritu demanda por nosotros con gemidos indi-
cibles.*

ח
21. Οὐκ ἔστι αὐτοῖς ἡ ἐλευθερία ἀπὸ
τῆς δουλείας τῆς
φθορᾶς ἵνα τὴν ἐλευθερίαν τῆς
δόξης τοῦ ταύτην τοῦ Θεοῦ.

*Quelles seront aussi delivrees
de la seruitude de corruption, pour est-
re en la liberte de la gloire des enfans
Dieu.*

22. Οὐ μόνον δὲ αὐτοὶ οἱ πνεῦμα
συσπῖροντες ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς
οὐν.

*Car nous faisons que toutes crea-
tures soupiront & sont en travail en-
semble iusques à maintenant.*

23. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ
τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος
ἔχομεν, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν αὐτοῖς
ἐν ἀνδοχῇ τῆς ἀδοchie
οἰ, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώμα-
τος ὁμολογῶμεν.

*Et non point icelles seulement, mais
nous aussi, qui amons les preminces de
l'Esprit, nous-mêmes soupirons en
nous-mêmes, en attendant l'adoption
allouer la redemption de nostre corps.*

24. Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐλπίσμεθα
ἐλπίς δὲ ὡς ἡμεῖς οἱ
ἐλπίσμεθα τὴν ἐλπίδα
ὅτι γὰρ ὡς ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα :

*Car ce que nous sommes sauts, c'est
en esperance: or l'esperance qu'on
voit n'est point esperance: et pourquoy
mèmes espereroit quelcun ce qu'il
voit?*

25. Ἐν δὲ τῷ βλεπέμεν, ἐλπίσμεθα
ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα
ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα :

*Mais si nous esperons ce que nous
ne voyons point, c'est que nous l'atten-
dons par patience.*

26. Ὡς οὖν τὸ πνεῦμα
καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα
καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα
καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα
καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα
καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα
καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα
καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλπίσμεθα :

*Pareillement aussi l'Esprit soulage
de sa part nos foiblesses: car nous ne sa-
uons point ce que nous deuons prier
comme il appartient: mais l'Esprit lui
mème fait requeste pour nous par sou-
spirs qui ne se peuvent exprimer.*

CAP. VIII.

27. Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Because the creature also shalbe
delivered from the bondage of corru-
ption into the glorious libertie of the
sonnes of God.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc.

For we know that every creature
groined with us and transgressed in
paine together unto this present.

27. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri.

And not onely the creature; but wee
also which haue the first fruites of the
Spirit; euen we do sigh in our selues;
waiting for the adoption; euen the re-
demption of our bodie.

24. Speenim salvi facti sumus; Spes autem quae videtur, non est spes: nam quod videt quis: quid sperat?

For we are saved by hope: but hope
that is false: is not hope: for how
can a man hope for that which he seeth?

25. Sicut enim quod non videmus, speramus : per patientiam expectamus.

But if we hope for that we see not,
we do with patience abide for it.

26. Similiter autem & Spiritus adiuuat infirmitatem nostram, nam quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Likewile the Spirit also helpeth our infirmities: for we knowe not what to pray as we ought: but the Spirite it selfe maketh request for vs with sighs / which cannot be expressed.

An die Römer.

Das VIII. Capitel.

21. Denn auch die Creatur frey werden wirdt von dem dienſt des vergenglichen Weſens / zu der herrlichen Freyheit der Kinder Gottes.

Dhi Creature stal or bliſſue ſit aff der ſorgenge-
lige waſens rienſte/ in Guds Worns herlige Dried.

22. Dann wir wissen / daß alle
Creatur sehnet sich mit uns / vnd
ängstet sich noch immerdar.

Thi vil vide / at all Creature forlengis met off /
ce de erend nu fledjet banghed.

23. Nicht allein aber si/ sondern auch wir selbst/ die wir haben des Geistes Erbsing/ sehnen vns auch bey vns selbst/ nach der Kindtschafft/ vnd warten auff vnseris Leibs erlöschung.

Deide bealentse / Wen oes a mi self / som haff-
ue Andens erste grode / forlenig oc haff oif self /
effter Bornens vdtarelse / oc bie effter vore legemis
forlesning.

14. Denn wir sind wol selig / doch
in der Hoffnung. Die Hoffnung
aber / die man sihet / ist nicht hoffnung-
denn wie kan man des hoffen / das
man sihet?

Thi wi crevel salige: dog i Haabet. De der Haab/
som mand seer/er icke haab/Thi huorledis land mand
haabis til der /som mand seer?

25. So wir aber des hoffen / daß wir nicht sehen / so warten wir sein durch gedult.

Men Haabis wi til det / som wi ikke see / Da ble
wi der effier mee raalmodighed.

26. Desselbigen gleichen auch der Geist hilft unser schwachheit auff. Denn wir wissen nicht was wir beten sollen / wie sichs gebürt / sondern der Geist selbst vertritt uns gewaltiglich / mit unaussprechlichen seuffßen.

Distiggeſt hieſper oc Aanden dorſtrobelijched oc
 Thirividerſce/ huad wiſtulle bede ſom der ſig burde
 Men Aanden raader ſelf ſrem ſor off til der beſte
 mer wiſelig ſuct.

Жизнітацион

Capitola VIII.

21. Nebo v ono swobodni/wy
swobodzono bude od sluzebnosci
poruszeni / w swo bodu slawny
synow Bozjich.

Blatego sion beda wyswos
budzone z niewolstwa sluzenia
na wolnośc chwały synow Bo-
zych.

22. **W**łamezagiśń / 7c rośse
cto stworzeni / społultá / a pfi
swtém porodu pracuge a 7c dośa
wáb.

Godzi wolamy iż wſzytkiſt rzeczy
ſtworzone ſpolu myſliwch iſt i ſpo-
lu bożego; a ſi y do czaſta tego.

23. A ne toliko ono, aley my
pravotiny Ducha maajice / sa-
nu w sobě tkáme zaljublennij sp-
nuow Božijch tkačice / tolik
wplaupeňi tka nashcho.

Antetyłko onv rzezy /aley cę
 Kroz pnia pojarł! bucha / to
 test / my jsmi w łobie wzydzamy /
 ociełam iac przypodobienta /y-
 now / the test / obcupienta ciał
 nągo.

24. Neb strže nadězi / k spase
seni gšme přivedení. Ale na
dže ižeráž / se widi / není na
dže: Nebo kdo widi něco /
šterak o tom mámyji nadězi k

Abowiem nadojcie ta testestmi
zachowani / a nadojcie testiby wio
jauaby / nie testeci nadojcie / A
co tro wadyj prajejaby sie tego
nadojtemal?

25. Gestillt'cho newidjine / o
tom nad'egim'ame / a toho strje
trpelivosti o'čč'aw'ame.

Ale jeśli się tego nabywamy
 czegoś nie widzimy / także z ciepła
 wócią oczekujemy.

26. Tęże tańczę duch Swatęj
nápomoceń geist nemocęj na-
stę: Nebo zať se mánie mobil-
ni/ waf slusť neomijme: Ale-
ten duch prošť a produze za-
nás kánym newyprawited-
nóm.

Łasie też y duch wspomaga
 Przewosiam naszym / Abowiem
 ego o cobyliny prosił / Iakoby
 porzecz / niewiemy / Ale sam duch
 prosił / nami wzdychaniem mis-
 yniemiowym.

ח

27 וְנִמְצְאוּ דִּין לְבִנְיָנָהּ
הוּא יָדַע מִנֵּה הִיא מְצִינָה
דְּרִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ

*E colui che esaminava i cuori conosce
qual sia l'affetto dello Spirito: perocchè
egli domanda per gli Santi secondo l'Idio.*

28 וְנִמְצְאוּ דִּין דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ

*Enoi sappiamo che tutte le cose an-
tano di compagnia in bene a quello che
amano l'Idio: così a quelli che son chia-
mati secondo il suo proposito.*

29 וְנִמְצְאוּ דִּין דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ

*Imperocchè quelli che egli ha prima co-
nosciuti, gli ha estramando predestinati a es-
sere fatti conformi à l'immagine del suo Fi-
gliuolo: acciò che effo sia il primogenito
tra molti fratelli.*

30 וְנִמְצְאוּ דִּין דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ

*E quelli che egli ha predestinati, gli
ha anchor chiamati: e quelli che egli ha
chiamati, gli ha anchor giustificati: e quelli
che egli ha giustificati, gli ha anchor glori-
ficati.*

31 וְנִמְצְאוּ דִּין דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ

*Chi diremo noi dunque a queste cose?
se l'Idio è per noi, chi sarà contra di noi?*

32 וְנִמְצְאוּ דִּין דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ

*Colui che non ha risparmiato il suo
proprio Figliuolo, ma l'ha dato per tutti
noi: come non ci darà egli anchor tutte le
cose insieme con effo?*

33 וְנִמְצְאוּ דִּין דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ
דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ דְּנִיחָהּ

*Chi metterà contra accusa contra
gli eletti di Dio? l'Idio è quel che giustifi-
ca.*

ח

27 כִּי־הָדוּשׁ לְבָבוֹת וְהַמְבִּין
כָּל־יֵצֵר מִחֲשָׁבוֹת יוֹדֵעַ אֶת־
שֶׁבֶל הָרוּחַ כִּי כְרוּצוֹן אֱלֹהִים
מַעֲתִיר עַל־הַקְדוּשִׁים :

Mas elque escudrinna los coraçones, sabe
que es el desseo del Espiritu, es à saber que confor-
me à Dios demanda por los Sanctos.

28 כִּי יָדַעַתְּ כִּי לְאַהֲבֵי אֱלֹהִים
כָּל־דְּבָרִים יַפְעַל לְטוֹבָה לְאֵלֶּה
אֲשֶׁר בְּעֶרְךָ קְרוּאִים הַמָּרָה :

Y ya sabemos, que à losque à Dios aman, to-
das las cosas les ayudan à bien, es à saber à losque
conforme al proposito son llamados (Sanctos.)

29 כִּי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִקִּדְּם יָדַעְם
אוֹתָם עֶרְךָ וְחַתָּם לְהַשְׁלִיחַ לְדִמְיוֹתָ
בְּנִי לְהוֹלִיתוֹ בְּכֹר בְּאֶחָיו לְבָיִם:

Porque losque antes conoció, tambien pre-
destinó paraque fuesen hechos conformes à la
imagen de su Hijo, paraque el sea el Primogeni-
to entre muchos hermanos.

30 וְאֲשֶׁר מִקִּדְּם עֶרְךָ וְחַתָּם
אוֹתָם גַּם קָרָא וְאֲשֶׁר קָרָא
לָהֶם גַּם הִצְדִּיק וְלְאֲשֶׁר הִצְדִּיק
אוֹתָם גַּם הִאֲדִיר :

Y à losque predestinó, à estos tambien lla-
mó; à losque llamó, à estos tambien justificó: y
à losque justificó, à estos tambien glorificó.

31 וּמֵה גֹאֲמֵר עַל־הָאֵלֶּה אֲנִי
הָאֱלֹהִים חֵלֶף אוֹתָם מִי־יֹכֵל
עָלֵינוּ :

Pues que diremos à esto? Si Dios es por no-
sotros, quien será contra nosotros?

32 אֲשֶׁר גַּם עָלֵינוּ יָחִיד לֹא
חָס כִּי אֲנִי נָתַנוּ עַל־כָּלֵנוּ יִכְבְּדָהּ
לֹא חָנָן אוֹתָנוּ עִמּוֹ אֶת־כָּל־
אֲשֶׁר לוֹ :

Elque aun à su proprio Hijo no perdonó:
antes lo entregó por todos nosotros, como no
nos dió tambien con el todas las cosas.

33 מִי־יִחִיב אֶת־בְּחִירֵי אֱלֹהִים
וַיְהוֹה הוּא הַמַּצְדִּיק :

Quien accusara contra los Escogidos de Di-
os? Dios es el que los justifica.

ח

27. οὐκ ἔστιν ἰσχυρὸς καρδίας
οὐδὲ τίς φρεσὶν αὐτοῦ νοήσας,
ὁ καὶ τὸν ἐκτεταχέναν καὶ ἐκτετα-
χέναν.

Mais celui qui fonde les cœurs, co-
gnoist quelle est l'affection de l'Esprit:
car il fait requête pour les saints selon
Dieu.

28 οὐδὲ τίς νοήσας αὐτοῦ φρεσὶν
αὐτοῦ νοήσας, ὁ καὶ τὸν ἐκτεταχέναν
καὶ ἐκτεταχέναν.

Or sauvons-nous aussi que toutes
choses aident ensemble en bien à ceux
qui aiment Dieu, à sauoir à ceux qui
sont appelle selon son propos arresté.

29 Ὅτι οὗς ἀγαπήσας, καὶ ἐκτετα-
χέναν αὐτοῦ φρεσὶν αὐτοῦ νοήσας,
ὁ καὶ τὸν ἐκτεταχέναν καὶ ἐκτετα-
χέναν.

Car ceux qu'il a cognus auparavant,
il les a aussi predestinés à estre rendus
conformes à l'image de son Fils: afin
qu'iceul soit le premier de entre plu-
sieurs freres.

30. Οὗς δὲ ἀγαπήσας, τὰ πρῶτον
ἐκτεταχέναν αὐτοῦ φρεσὶν αὐτοῦ νοήσας,
καὶ τὸν ἐκτεταχέναν καὶ ἐκτετα-
χέναν.

Et ceux qu'il a predestinés, il les a
aussi appelés: & ceux qu'il a appelés, il
les a aussi justifiés, & ceux qu'il a iusti-
fiés, il les a aussi glorifiés.

31. Τί οὖν ἰσχυρὸν αὐτοῦ πῶς
οὐδὲ τίς αὐτοῦ φρεσὶν αὐτοῦ νοήσας,
ὁ καὶ τὸν ἐκτεταχέναν καὶ ἐκτετα-
χέναν.

Que dirons-nous donc à ces choses?
si Dieu est pour nous, qui sera contre
nous?

32. Ὅτι καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ οὐκ ἔ-
φείσατο, ἀλλὰ ὡς ἡμεῖς πάντες
αὐτοῦ παρεδώκαμεν αὐτόν, ὡς ἐκτετα-
χέναν αὐτοῦ φρεσὶν αὐτοῦ νοήσας.

Lui qui n'a point esparqué son pro-
pre Fils, mais l'a livré pour nous tous:
comment ne nous en largira-t-il aussi tou-
tes choses avec lui?

33. Τίς ἰσχυρὸς κατὰ δόξαν αὐτοῦ
καὶ τίς οὐδὲ τίς αὐτοῦ φρεσὶν αὐτοῦ νοήσας.

Qui intentera accusation contre
les élus de Dieu? Dieu est celui qui
justifie.

34 מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ
מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ
מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ
מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ מִיָּמֵינוּ

*Chi farà quel che condanni? Christo
e quel che e morto, anzi che e ancor risu-
scitato: il quale e ancora a la destra de
Dio, & intercedo per noi.*

35 מִמֶּנּוּ יִכְרְשֵׁנִי מִן הַחֲבִירָה
הַמְּשִׁיחָה אֶלְעָזָר אֱמֹר
חֲבִישֵׁנִי אֲנִי דָּוִיד בֶּן-אֵמִי
פִּתְּחָה אֲנִי צִרְעֻיָּתָה אֱמֹר
הַיְדָּוּכּוֹס אֲנִי סִיבָא:

*Chi ci separarà dal l'amor de Christi?
alcuna tribulatione? è angoscia? o perse-
cutione? è fame? è nudità? è pericolo? è
coltello?*

36 אֵיךְ דִּכְתִּיב הַמְטִילֶתָּ
בְּלֵי יוֹם מִזִּיתֶנּוּ וְאֶתְחַשְׁבֵּי
אֵיךְ אֲמַרְא לְנִכְסֶתָּ:

*Siccome è scritto. Noi siamo per tua
cagione ammaestrati ogni giorno: siamo
tenuti come pecore del macello.*

37 אל: פה"ל פלה"ל
ופינן פיד מן האתבן:

Anzi in tutte queste cose noi siamo
più che Vincitori per coloro che ci ha amati.

38 מִבֶּס מֵאֵל אֵל דִּלְגָה
מִיִּתְגָה וְלֹא תִיָּא לָגָה
מִלֵּאקָא וְלֹא שוֹלֵטְנָא וְלֹא
תִיָּלָא וְלֹא דִקְרִימוּ וְלֹא
הַעֲתִידוּ:

*Perche io son assicurato che me mor-
te, no vita, me Angeli, me principati, me
potestà, no cose presenti, me future.*

39 וְלֹא רֹמֵא וְלֹא עֹמֶקָה
וְאֵי-לֹא פְרִיָתָה אֶתְרִיתָה
תִּשְׁפָּחִי תִּפְרָשְׁנִי מִן חֲגִבָה
נִאֲלֶהָ **ה** דְּבִמְרוֹן יִשׁוּעַ
מִשִּׁיחָה **ה**:

*Ne altitudine, ne profunditate, ne aliam
altera creatura ei poterit separare da l'a-
mor di Dio che, ci ha permesso in Christo
d'ESSER nostro Signore.*

ט
 קוֹשְׁתָא אָמַר אֲנִי
 בְּמִשְׁחָה וְלֹא מִדָּג
 אֲנִי וְרַעְיִי מִסְהָר עָלַי
 בְּרִיחָא דְקוֹדֶשׁ :

*Io So dico la Verità in Christo, io non
mento : rendendocene testimonianza
la mia coscienza per lo Spirito santo.*

34 מִי־הוּא וְהַשּׁוֹפֵט יִשׁוּעַ
חַמְשִׁית מֶלֶךְ הַקְּבוֹד חֲמֵת אֶרֶץ
יִתְדֵי חֲקִים מִמַּלְחָם הַיּוֹשֵׁב לִימִין
אֱלֹהִים אֲשֶׁר צִים עוֹתֵד עָלֵינוּ
הוּא הַשּׁוֹפֵט :

Quien es el que los condenara? El Christo
Jesus el que murió: antes el que tambien resusci-
tó, el que tambien está à la dicitra de Dios, el que
tambien demanda por nosotros.

35 ומִי־יִפְרֹד אוֹתָנוּ מֵאֲהָבָה
הַמְשִׁיחַ הַלְלוֹת אֶת מְצֻקָה אֶת
רְדוּפָה אֶת נֶעֱב אֶת יָרֵם וְעֲרִיָּה
אֶת מַלְכֵי אֶת חֲרָב :

Quien nos apartará de la Charidad del Christo? Tribulacion? ó angustia? ó persecucion,? ó hambre? ó desnudez? ó peligro? ó cuchillo?

30 בָּמֶוּ וְנִכְתָּב כִּי עָלֶיךָ הוֹרָגְנוּ
כָּל־הַיּוֹם נִחְשַׁבְנוּ כְּצֹאֵךְ טְבַחְתָּנוּ

(Como está escrito, que Por causa de ti
somos muertos todo el tiempo: somos estima-
dos como ovejas de matadero.)

37 אֵל בְּלֹא-זֶלֶת מִנְצִיחִים
אֶתְּנוּ בִּן אִשָּׁר אֶהֱבֶה אֶתְּנוּ :

Antes en todas estas cosas vencemos por aquel que nos amó.

68 כִּי־בִטְחֹתֶי כִּי לֹא תִפְּזֹר
וְלֹא תִיָּם וְלֹא מַלְאָכִים וְלֹא
שְׁלֹטוֹנוֹת וְלֹא זְבוֹרוֹת וְלֹא
הַקָּמִים לְמִינֵהוּ וְלֹא עֲתִידִים :

Por lo qual estoy cierto que ni la muerte, ni la vida, ni Angeles, ni principados, ni potestades, ni lo presente, ni lo por venir.

וְלֹא רוּם וְלֹא עֶמֶק וְלֹא בְדִיָּאָה
אֶחָת אֶחָת יוֹכְלוּ לִפְרֹד אוֹתָנוּ
מֵאֲהֶבֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא
בְּיָשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ :

(Ni forralceza, ni lo alro, ni lo baxo, ni ninguna criatura nos podra apartar de la charidad de Dios, que es en el Christo Iesus Señor nuestro.

וְאֶת־אִמִּיתִי מִדְּבַר אֲנִי בְּמִשְׁחִית
וְאִינִי כֹּב וּמַעֲד לִי מִדְּעִי
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

- Verdad digo en el Christo, no miento, dando testimonio mi consciencia en el Espiritu Santo.

34. Τίς ὁ κατεργάτης; χεῖρς ὁ
κατεργάων, μήτερον δὲ καὶ ἡγεῖς
ὁ κατεργάων ἐν δόξῃ τῷ θεῷ, ὁ κατεργάων
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑμῶν.

Qui sera celui qui condamnera ?
Christ est celui qui est mort, & qui plus
est qui est ressuscité : lequel aussi est à la
droite de Dieu, & qui fait même re-
queste pour nous.

35. Τίς ἡμῶς χωρεῖσι διὰ τῶν αἰ-
ωνῶν τῶν αἰώνων; θλίψεις, ἡ στενω-
ρία, ἡ διαγυμνία, ἡ λιμὴ, ἡ γυμνία,
ἡ κούδω, ἡ μαχαίρα;

Qui nous separera de la dilection
de Christ ? sera-ce oppression, ou angos-
se, ou persecution, ou famine, ou au-
dité, ou peril, ou esper,

36. καθ' ἡμέραν, ὅτι ἔκαστος
 συζητᾷ μετὰ πάντων τῶν ἡμερῶν.
 ἐλογιάζοντο αἱ ἀρχαὶ τοῦ
 37. 775.

Ainsi qu'il est écrit, Nous sommes
liurés à la mort pour l'amour de toi
tous les jours, & sommes estimés com-
me brebis de la boucherie.

37. Ἄλλ' ὅς τ' ἐπὶ πᾶσι παῖσι, ἑταί-
ροι μὲν δὲ τῷ ἀγαπῶντι ἑ-
μῶς.

Ainsi en toutes ces choses nous sommes plus que vainqueurs par celui qui nous a aidés.

38. Περὶ τῶν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι
 τὰς (Θ), οὐκ ἔστι, οὐκ ἔστι, ἔ-
 τι δὲ καὶ. οὐκ ἔστι, ἔτι δὲ
 ἔστι, ἔτι δὲ.

Car ie luy alleure que ni mort, ni
vie, ni Anges, ni principautés, ni puis-
sances, ni choses presentes, ni choses à
venir.

39. Οὐκ ὕψωμα, ἢ πλάτος, ἢ
πλάτος καὶ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔχει
καὶ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔχει καὶ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔχει
καὶ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔχει καὶ ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔχει

Ni hautesse, ni profondeur, ni au-
cune autre creature ne nous pourra sepa-
rer de la dilection de Dieu, qu'il nous a
montré en Iesus Christ nostre Sei-
gneur.

Κ Ε Δ Α Δ Θ'.

Α λήθεια λέγω ἐς χριστὸν οὐ
ψάδιδομαι, σὺ μαρτυροῦ
σθι μετ' αποκλήσεώς μου ἐς πᾶ-
ματι εἶλω.

Je di verité en Christ, ie ne men
point, ma conscience me rendant tes-
moignage par le saint Esprit.

ט

2 דכריותא הי לי דכרתא
וכאכא דמו לגי לא שלא

*Che io ho gran dolore, e ho conti-
nuo tormento al mio cuore.*

3 מפלא הוית גיר דאכא
קיומי דרמא אהוא מו
משמח תלך אחי נאחגי
דכפסר :

*Impero che desidererei io stesso esser se-
parato da Christo per i miei fratelli, che
son miei parenti secondo la carne.*

4 דאיתיהון בני ישראל
דדלהון הנת סימת דגנא
ותשבחות וקדמות
ונמוסות ותשמישתא
ומדלכנא :

*Iuguali sono i fratelli, de i quali è l'ado-
patione, e la gloria, e la confederatione,
è la ordinatione da la Legge, è il culto do-
minico, è la promessa.*

5 נאכרתא ומנהון איתחיו
משמחא דכפסר דאיתחיו
אלהא דעל כל דלה
תשכחו דבורכו לעלם
עלמיו אמיו :

*De iuguali sono i Padri, e quelli onde
è disceso Christo quanto à la carne, alqua-
le è dato sopra tutte le cose benedictio in
sempiternum, Amen.*

6 לא הוה גיר מופר
נפלת מלתא דאלהא ולא
הוה גיר בלהון דמו יסרגל
איתיהון יסרגל :

*Nondimeno non puote esser che la pa-
rola da Dio sia caduta. Imperoche non
tutte quella che sono da Israel, sono
d'Israel.*

7 נאח לא מטול דמו
ורמא אננו דאכרתא בלהון
דגנא מטול דאיתחיו
דכאיתחיו נאח לא
ורמא :

*No per che siano semo d'Abraham, so-
mo però tutti figliuoli di Dio: ma quei che son
figliuoli di Dio, son reputati nel
seme.*

8 הנוגיו לא הוה דגנא
דכפסר איתיהון דגנא
דאלהא לא דגנא
דמו לכנא מתחשבין ל
לורמא :

*Cito, non quelli che son figliuoli da la
carne, son figliuoli di Dio: ma quei che son
figliuoli de la promessa, son reputati nel
seme.*

ט

2 כי תהיה לי גדולה וכאב לבי
גדול מאד :

*Que tengo gran tristeza, y continuo dolor en
mi corazón.*

3 כי תפצתי גם אני להוות
חכם מפשיה על אחי אשר
דורי כפסר :

*Porque desleaua yo mismo ser apartado del
Christo por mis hermanos, losque son mis pa-
rentes segun la carne:*

4 אשר הם בני ישראל אשר
להם המנוח ומקח הבנים והכבוד
והקדוה ולקח החזקה והעבודה
ודברי השבועה :

*Que son Israelitas, de los quales es la adop-
cion (de hijos) y la gloria, y los conciertos, y la
dada de la Ley, y el culto, y les promessas.*

5 לאשר הוה האבוח ומאשר
המשמח הוא כפסר אשר הוא
על כל אלהים מבורך לעולם
ועד אמר :

*Cuyos son los Padres, y de los quales es el
Christo segun la carne. EL QVAL ES DIOS
sobre todas las cosas Bendito por siglos, Amen.*

6 ובעבור כל דבר אלהים לא
נפל פארץ כי כלם אשר משראל
אין בני ישראל חסרה :

*No empero que la palabra de Dios aya fal-
tado, porque no todos losque son de Israel son
Israelitas:*

7 וגם לא ביהוים ורע
אברהם כלם בנים חסרה כי
ביצחק יקרא לך ורע :

*Ni por ser simiente de Abraham luego son to-
dos hijos mas: En Isaac te será llamada simiente.*

8 זאת היא אנים אשר בני
חפסר גם בני אלהים חסרה
כיהם בני השבועה והשבו
ורע :

*Quiere dezir, No losque son hijos de la car-
ne, estos son los hijos de Dios: mas losque son
hijos de la promessa, estos son contados en la ge-
neracion:*

6.

2. "Οτι λύπη μου ἐστὶ μεγάλη, καὶ
ἀλγος ἡ καρδία μου.

*Que j'ai grande tristesse & conti-
nuel torment en mon cœur.*

3. "Ὅτι θέλω καὶ αὐτοὶ ἐγὼ ἀπο-
χωρῆσαι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν
ἀδελφῶν μου κατὰ σὰρκος.

*Car désireray-je moi-mesme estre
separé de Christ pour mes freres, qui
sont mes parents selon la chair.*

4. Οἱ τινὲς ἀπὸ τῶν Ἰσραηλῶν, ὡς
καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου αἱ ἀδελ-
φαὶ καὶ ἐγὼ ἡμετέρας καὶ ἡ λατρεία
καὶ ἡ ἐπαγγελία.

*Lesquels sont Israelites, desquels
est l'adoption, & la gloire, & les vltan-
ces, & la ordonnance de la Loy, & le ser-
vice divin, & les promesses.*

5. "Ὅτι οἱ πατέρες, καὶ ἐγὼ καὶ οἱ
ἀδελφοί, τοῦ κατὰ σὰρκος, ὃ οὐ ὅτι καί-
τοις θεὸς ἀγαπήσας ἡμᾶς ἀνέλεος.
ἀμήν.

*Desquels sont les peres, & desquels
selon la chair est descendu Christ, qui est
Dieu sur toutes choses, beauc eternelle-
ment, Amen.*

6. Οὐχ ὅτι ἐστὶν ἐκ πατρίσιν ὁ
λόγος, ἀλλ' ὅτι πάντες εἰς
Ἰσραὴλ, οὐ γὰρ Ἰσραὴλ.

*Toutefois il ne se peut faire que
la Parole de Dieu soit deceue: car tous
ceux qui sont d'Israel, ne sont pas pour-
tant Israel.*

7. Οἱ δ' ὅτι εἰς ἀβραάμ ἀβρα-
άμ, πάντες τέκνα αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι
κατὰ σὰρκος οὐκ ἀβραάμ.

*Et pour estre semence d'Abraham
ils ne sont point pourtant tous enfans:
mais, en Isaac te sera appellee semence.*

8. Ταῦτα, οὐ καὶ τέκνα τῆς σα-
ρκος, ἀλλὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὅτι
κατὰ σὰρκος οὐκ ἐπαγγελίας λαμβάν-
ται αἱ ἀνέλεος.

*C'est à dire, non point ceux qui sont
enfans de la chair, sont enfans de Dieu:
mais ceux qui sont enfans de la promet-
te, sont reputés pour semence.*

CAP. IX.

3. Quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo.

That I have great heaviness, and continual sorrow in mine heart.

3. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.

For I would have wished myself to be separated from Christ, for my brethren that are my kinsmen according to the flesh.

4. Qui sunt Israelitæ, quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum & legislatio, & obsequium, & promissa.

Which are the Israelites, to whom pertained the adoption, and the glory, and the covenants, and the giving of the Law, and the service of God, and the promises.

5. Quorum patres, & ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

Of whom are the fathers, and of whom concerning the flesh, Christ came, who is God over all blessed for ever, Amen.

6. Non autem quod exciderit verbum Dei. Nō enim omnes qui ex Israël, ii sunt Israelitæ.

Notwithstanding it cannot be that the word of God should take none effect for all they are not Israel, which are of Israel.

7. Neque qui semen sunt Abraham, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen.

Neither are they all children, because they are the seed of Abraham: but, In Isaac shall thy seed be called.

8. Id est, non qui filii carnis: hi filii Dei, sed qui filii sunt promissionis, æstimantur in semine.

That is, then which are the children of the flesh, are not the children of God: but the children of the promise are counted for the seed.

Das IX. Capitel.

2. Daß ich grosse trawrigkeit vnd schmerzen on vnterlaß in meinem herben habe.

Aciege hassuet vden affladelse stor sorg oc bedrøff, uelse i mit herte.

3. Ich habe gewünschet / verbannet zu sein von Christo / für meine Brüder / die meine Gefeunde sind nach dem Fleisch.

Jed vndstede at vere forbandet aff Christo / for mine Brødre / som ere mine frender effter kødet.

4. Die da sind von Israel / welchen gehöret die Kindschafft vnd die Herrlichkeit / vnd der Bund / vnd das Gesetz / vnd der Gottesdienst / vnd die Verheissung.

De som ere aff Israel / Hvilke Børnenis vblea, relse til heret / oc Herligheden / oc Pacten / oc Løften / oc Gudstienster oc løffter.

5. Welcher auch sind die Vätter / auß welchem Christus her kompt nach dem Fleische / der da ist Gott über alles / gelobet inn Ewigkeit / Amen.

Hvilke som oc ere de Fedre / der Christus er kommen aff effter kødet / Som er Gud offuer alting / loffuue ewigbed / Amen.

6. Aber nicht sage ich solches / daß Gottes Wort darumb auß sey. Denn es sind nicht alle Israeliter / die von Israel sind.

Men icke siger ieg dette / ad Guds ord er fordi vde. Thi de ere icke alle Israeliter som ere aff Israel.

7. Auch nicht alle die Abrahams Samen sind / sind darumb auch Kinder / sondern in Isaac soll dir der Samen genennet sein.

En heller alle de som ere aff Abrahams Sød / ere fordi oc saa Børn / Men Sødten skal kaldes dig i Isaac.

8. Das ist / Nicht sind das Gottes Kinder / dienach dem Fleisch Kinder sind / sondern die Kinder der Verheissung werden für Samen gerechnet.

Der er / De ere icke alle Guds Børn / som ere børn effter kødet / Men Forietelsens Børn bliffuer regnet for Soden.

Kapitola IX.

2. Ze zámuel mám veľkú a vstápnú žalosť na srdci môm.

Ze mám veľkú žalosť / y serce moje vstápnú na bolesť.

3. Zádabnych žagist / abnych ná sám bpl oddelen od Krstia mýsto mých Bratří / křtí / gšau pšybuzní mgi wcdt tš la.

Abowtem sa sám zádabnych ed la / sonym bpe od Krstia sa veke cia moia / to test / sa křtewne moie wedlug ciala.

4. A ti gšau Izrahelskij / gegichsto gest / žalibeni synow / kř / y slawa / y přilázaní / y žásona dání / sužba Boží / a žalibeni.

Ktorzy sa Izrahelskij / a křotich test / spsobienie synow / y chwala / y po ilázanie zakon / y sužba Boží / y obieranie.

5. Gegich tak y Decom / a nichsto gest / Krstus wcdt tš la / kř / gest nader siedo Du / oh poštynan / Amen.

Ktorzy eyowle sa y ci eo z nich poščol Krstus wedlug ciala / kř / gest nader siedo Du / oh poštynan / Amen.

6. Netak mluwim to / nako / by mēlo býti žmařeno Slowo Boží. Neb ne wšykni křtí / gšau / Izrahels / ti gšau Izrahelskij.

Ale to nie moze býť žby w nš wej poščlo Slowo Boží / abowtem / ci nie wšykny sa Izrahels. Ktorzy / Izrahels poščli.

7. Ani ti křtí / gšau Šhmě Abrahamowo / wšykni gšau / now: Ale w Izraheli nazw as no bude tobě Šhmě.

Ani wšykny sa synmi že sa pleme men Abrahamowym / ale w Izraheli bude tobě pleme nazwane.

8. To gest / ne ti křtí / gšau synow tš la / gšau synow Boží: ale křtí / gšau synow žalibeni / ti poštynan se za Semeno.

To test / nie ktorzy sa synowle ciala / ci re / sa synow Boží, ale ktorzy sa synmi obieranie / ci bywajú w ple mte polieženi.

ט

9 דמולכנא ציר איתיה
מלכתא דנא דנא
אמתא ויהנא פדא לסרא :

Periache questa è la parola de la promessa, lo farò in questo tempo, & Sara hauerà un figliuolo.

10 ולו דנא בלחור אלס
אף רפקא פד עם חד אבון
איתחך אית הנא לה
שיתפיתא :

E non sol questo, ma ancora Rebecca, quando hebbe conceputo d'uno, cioè dal nostro padre Isaac.

11 עד לא יתלדון בניה
ולא יסערוו טבתא אור
פישתא קדמת איתידעת
גביתא דאלהא דהי
הקונה :

Perche non essendo ancor nati i fanciulli, ne habuendo fatto bene o male alcuno (acciocho il proposito di Dio stesse, fecimo secondo l' electione.

12 לא בעבדא אלס פיר
מו דקדמא אמתאמר ציר
דקשישא יהנא עבדא
לועורא :

Non per le opere, ma per colui che chiama) le fu detto, il maggiore servirà al minore.

13 אית דכתיב דליקדוב
רבתא וליקישו סנית :

Si come è scritto, Io ho amato Jacob, & habuuto in odio Esau.

14 מנא דכיל נאמר
דלמא עולא אית לורא
אלהא חס :

Che diremo noi dunque? In Dio cui ego ingratum? Non gra.

15 הא אף למושא אומר
ארתם על אינא דמרתם
אנא נאחון לאינא דחאן
אנא :

Perciò che egli dice à Moïse, Io habuerò misericordia de chiunque habuerò misericordia: a farò mercè de chiunque io farò mercè.

16 לנא דכיל באדי מו
דכבא ולא באדי מו
דקחט אלס באדי אלהא
מרחמנא :

Non è dunque de chi vuole, ne de chi entre: ma de Dio che fa misericordia.

ט

ט כ" דבר השבועה זה הוא
כעת היה הנה בר"ל שנה אשתך :

Porque la palabra de la promessa es esta, Como en este tiempo vendré: y tendrá Sara vn hijo.

10 ולא לבדה לשנה כ"א
רבה ממשפך אחד הנה ליצחק
אבניו והנה חומים בבטנה :

Y no solo esto, mas tambien Rebecca concibiendo de vna vez, de Isaac nuestro padre.

11 ואף כ"ל ילדו ולא מעלו
מאמה טובה ורעה אשר במבחר
אלהים יקום העדר :

Porque no siendo aun nacidos, ni auiendo hecho aun ni bien ni mal, paraque el proposito de Dios conforme à la eleccion.

12 לא ממעשים כ"א אף מאשר
קורא נאמר לה כ"ל יעבוד
צעיר :

No por las obras, sino por el que llama, permaneciese. Le fué dicho que, El mayor serviria al menor.

13 פמו נכתב ואהב אחי-עקב
אח-עשו שגאחתי :

Como està escripto A Jacob amé, mas à Esau aborreci.

14 ומה נאמר אף יש עולה
אף-אלהים חלילה :

Puesque diremos? Que ay injusticia acerca de Dios En ninguna manera.

15 כ"ל למשה אמר וחנתי את
אשר אחי ורחמתי את אשר
ארחם :

Mas à Moÿsen dize, Auré misericordia del que uiere misericordia: y compadeceréme del que me compadeceré.

16 על כן לא למחאה ולא
לקל לרוץ כ"א אף לאלהים
המרחם :

Ansique no es del que quiere, ni del que corre: si no de Dios, que ha misericordia.

ט.

9. Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος ὁ
τοῦ, καὶ τὸν καιρὸν τούτον ἐλάσω
μὴν, καὶ ἔσται τῇ οὐλῇ ἡ ἡμέρα.

Car voici la parole de la promesse, Je viendrai en ceste mesme saison, & Sara aura vn filz.

10. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἡ ῥέου-
σα ἐν ἐξ ἑκείνου ἔχουσα ἑκατὶ τὴν
πατρὸς ἡμέραν.

Et non seulement cestui-ci, mais au-
si Rebecca quand elle eut conceu d'vn
aïeul de nostre pere Isaac.

11. Μὴ πρὶν γὰρ γεννηθῆναι, μηδὲ
πρὸς αἰτιῶν πᾶσι καλῶν ἢ κακῶν, ἵνα
ἡμεῖς ἐκλογῇ τῷ θεῷ πατρὶος
ἡμέραν.

Car deuant que les enfans fussent
nés, & qu'ils eussent fait ou bien ou mal,
(ain que le propos arresté selon selecti-
on, de Dieu demeurast.

12. Οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ὅτι τῷ
λαλῶντι. Ἐρρίθη αὐτῇ, ὅτι ὁ
μεῖ-
ζων δουλεύει τῷ ἐλάττω.

Non point par les oeures, mais par
celui qui appelle) il lui fut dit, Le plus
grand seruira au moindre :

13. Καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακώβ
ἀγάπησα καὶ τὸν εἰσάω ἔμισα.

Ainsi qu'il est escript, J'ai aimé Ja-
cob, & ai hai Esau.

14. Τί οὖν ἰεροῦργον; καὶ ἀδικίαν
τοῦ θεοῦ; καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς.

Que dirons nous donc? Ya-il ini-
quité enuers Dieu: Ainsi n'aduient.

15. Τῷ γὰρ μωϋσῇ λέγει, ἐλεήσω
ὅς, ὃς ἐλεῶ, καὶ ὅς, ὃς ἐλεῶ
ἐλεῶ.

Car il dit à Moÿse, J'aurai merci de
celui de qui j'aurai merci: & j'aurai mis-
ericorde à celui à qui ie serai mis-
ericorde.

16. Ἀποῦ οὐκ ἐστὶν θέλωντι, μηδὲ
τῷ τρέχοντι, ἀλλὰ τῷ ἐλεῶντι.
θεῷ.

Cen'est point donc ne du voulant
ne du courant: mais de Dieu qui fait mi-
sericorde.

CAP. IX.

9. Promissionis enim verbum hoc est, Secundum hoc tempus veniam: & erit Sara filius.

For this is a worde of promise / In this same time will I come: and Sara shall have a sonne.

10. Non solum autem illa: sed & Rebecca ex vno concubitu habens, Isaac patris nostri.

Neither her onely sette this: but also Rebecca when she had conceived by one: even by our father Isaac.

11. Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (vt secundum electionem propositum Dei maneret.)

For ere the children were borne / and when then had neither done good: nor evil (that the purpose of God might remaine according to the electiō not by works: but by him that calleth.)

12. Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia maior seruiet minori.

It was saide unto her: The elder shall serue the younger.

13. Sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

As it is written: I haue loved Jacob: and haue hated Esau.

14. Quid ergo dicemus: nunquid iniquitas apud Deum? Absit.

What shall we say then? Is there unrighteousnes with God? God forbid.

15. Moyse enim dicit, Miserebor cuius misereor: & misericordiam prestabo cuius miserebor.

For he saith to Moses: I will haue mercie on him: to whom I will shew mercie: & will haue compassion on him: on whom I will haue compassion.

16. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserationis est Dei.

So then it is not in him that willeth: nor in him that runneth: but in God that sheweth mercie.

In die Römer.

Das IX. Capitel.

9. Denn diß ist ein wort der Verheißung/ da er spricht: Vmb dise zeit will ich kommen/ Vnd Sara sol einen Sohn haben.

Thi deere er Fortertelssens ord/ der hand siger/ Paa denne tid vil ieg komme/ oc Sara skal haaffue en søn.

10. Nicht allein aber ist's mit dem also/ sondern auch da Rebecca von dem einigen Isaac vnserm Vater schwanger ward.

De deere icke alleniste saa mee hende/ men oc saa der Rebecca bleff fructsommelig aff den eniste Isaac vor fader.

11. Ehe die Kinder geboren waren/ vnd weder guts noch böses gethan hatten/ auff daß der fürsaz Gottes bestünde/nach der wahlē/ward zu ihr gesagt.

For end Børnene bleffue fødte/ oc huercken haaffde glori gaat eller ont/ paa der ar Guds forsæt skulde bliffue bestandig/ effter vduelstsen/ da bleff der sagd saa til hende.

12. Nicht auß verdienst der Werck/ sondern auß Gnaden des Berufers/ also: Der größest soll dienstbar werden dem kleinen.

Icke aff Børningens forlenste/ men aff hans naade som kaldebe/ Den Største skal riene den Minste.

13. Wie den geschriben stehet: Iacob habe ich geliebet/ Aber Esau hab ich gehasset.

Som der oc staar scerffuete/ Jacob elstie ieg/ men Esau hade de ieg.

14. Was wollen wir denn hie sagen? Ist denn Gott ungerecht? Das sey ferne.

Hvad vilie vi da her siger? Er da Gud uretferdig? Det vere langt fra.

15. Denn er spricht zu Mose: Welchem ich gnedig bin/ dem bin ich gnedig/ vnd welches ich mich erbarwe/ des erbarwe ich mich.

Thi hand siger til Mose/ huilken ieg er naadig/ den er ieg naadig/ De huilken ieg forbarmet mig offuer/ den forbarmet ieg mig offuer.

16. Soligt es nun nicht an temands wollen oder lauffen/ sondern an Gottes erbarmen.

Saa staar der icke nu i nogens vilie eller loben/ men i Guds forbarmelse.

R Rysmanuom.

Kapitola IX.

9. Neb toto gest stormo zassibens/ Vtemz tasi pfişdu/ a Săra bude mijii Syna.

Abowsem stormo obsetnice thy sa: W ten to cija prztydo/ a bodzi Săra syna miala.

10. Anetolko ona/ aley Rebeke potala z gednoho szitijsziskem Dnem nashym.

Koto tylo to/ Ale to z Rebeke kshlapinsy w brzemi z gednoho to test/ z kshapya nashy syn miala.

11. A kpoj segeste boli nenas roditi/ ani co dobreho ani shcho vliniti/ aby wedli wywolentiy vpravkno bylo zassibeni Do sh.

Abowiem gdy sie byly tesze nte narodzily dzietki/ ani co dobre/ abo zlego wcinily/ aby moe ne zostalo nazywac cienie Boze/ kros reisi wedlug wybrania tego/ to test/ nie z wcinow/ ale z tego krosy wyrywa.

12. Anej skutkow/ aley tosho kteroz k sobe mola mluvno gest gi: Wessy slaujit bude menshyinu.

Krecono tedy se wstch sy bry/ sie slaujit malyshemu.

13. Dalo z psanogest: Iakob ba gsem jamilowal/ ake Esau w nenawisti gsem mial.

Iako jest napisano: Jakubam umilowal/ a Esauam mienawidzil al.

14. Dco z pat dshmet? Dali ne sprawedlnost gest v Bogar Ns koli.

Co z tedy rzecamy? A jest li niesprawedlnosc v Bogar Ns day tego Doga e.

15. Neb on kelt Monysstos wi/ Smilugi senad tshim/ nad tshim se smilowati chcy/ a shleugi se nad tshim/ nad tshim se shleowati chcy.

Abowiemil Mosehowt mowt: Smilujcie sie na to ktm se smilujcie z shleucie sie nad ktm se shleucie.

16. A proto z nenist na tom kdog chcy/ ani na tom kdog blysh/ aley gest na Dohu/ kteroz se smiluje.

A tedy wybranie nte test tego kteryby chcel/ ani tego kteryby biagl/ ale Doga ktery se smiluje.

17. אמר ציר בכתבך
לברעו דלה להדבא
אחיתמן דאחנא בך חילי
נדיתכרו שמי בארצא
דלה :

Imperche la Scrittura dice a Farao, A questo proprio fine t'ho sofferto per mostrare in te la mia potenza, & accioche al mio nome sia annunziato in tutta la terra.

18. מדיו עלמו דצבא
הו מרחם וצל מו דצבא
מתשא :

Egli ha dunque, misericordia di chi egli vuole, e endura chi egli vuole.

19. נבדר האמר דצל מנא
רשא במו ציר דיקדום
לדקבל דצבנה :

Tu mi dirai dunque, Perché si lamenta egli di me? perché, chi è che possa resistere a la sua Volenta?

20. אנת הביל מו אנת
או פרנשא דפתנמנא
לאלהא דב אנת דלמא
אמר גבילתא למו
דגבלה דלמנא הכנא
גבילתני :

Ma in te, o huomo chi fai tu, che replichi contra Dio? La cosa formata da ella è colui che l'ha formata, perché mi hai tu fatto così?

21. או לא שלית פחרא
אל סינה דמנא מו גבילתא
יעבד מאנא חד לאיקרא
נדר לצצנא :

Il vasajo che fa vasi di terra, non ha egli potestà di far de la medesima massa un vaso ad honore, & un altro di dishonore?

22. או דיו צבא אלהא
דיחנא רחנא ונדע חילה
איתי צסנא דמנא
דחיה רחנא אל מאנא
דרנא דגמיריו לאדנא :

E che dunque, se l'Idio volendo mostrare la sua ira, si far conoscere il suo potere, ha sofferto con molta pazienza vasi de l'ira preparati a la perdizione.

23. ואשבע דחמיה אל
מאנא דרחמא דמטיביו
הו לאדנא דתשבוחתא :

Et per far note la ricchezza, & a la sua gloria me i vasi de la misericordia, eguals ha preparati a la gloria?

17. כ-אמר הכתב למדע
ואולם בעבור זאת העמדתיך
בעבור הדאיתך את-כחי ולמען
ספר שמי בכל-הארץ :

Porque la Escripura dice de Pharaon que Para esto mismo te he levantado, es a saber para mostrar en ti mi potencia, y que mi Nombre sea denunciado por toda la tierra.

18. לכו חנו את-אשר יחן
ורחם אשר ירחם וגם חק
אשר יחק :

De manera que del que quiere tiene misericordia, y alque quiere endurece.

19. ותאמר אלי ומה עודנו יוכיח
ומי-על-עצמו יקום :

Diras me pues, Porque pues te enoja? porque quien resistirá a su voluntad?

20. לכו מ-את האנוש כי-
תענה לאלהים הלאמר חמר
ליצרו מה תעשה הוי אומר לאב
מה-תוליד ולאשה מה-תחילין :

Mas antes, ó hombre, tu quien eres para que alcerques con Dios? ó dirá el vaso de barro alque lo labró, Porque me has hecho tal?

21. הלא יש ליצור שלטנו על-
החמר מערסה אחת לעשות
את-כלי אחד לכבוד ואחד
לכשרת :

O no tiene potestad el ollero para hazer de la misma massa un vaso para honrra, y otro para verguença?

22. ואם יחפוז אלהים להראות
את-חרון אפו ולהודיע את-
גבורתו החמפק ברב חסד וארך
אפים את-כלי חרנו הגבונים
לאבדון :

Y que si Dios, queriendo mostrarla yray hazer notoria su potencia, suppono con mucha mansedumbre los vasos de yra, preparados para muerte.

23. ואשר יודיע את-עשר כבודו
על-כלי התחנה אשר הכלים
לכבוד :

Y haziendo notorias las riquezas de su gloria para con los vasos de misericordia que el ha preparado para gloria?

17. Αἰγὰ ἀρὰ ἡ γραφὴ τοῦ Φα-
ραὼ, ὅτι οὗτος αὐτὸν ἐποίησεν ὅπως
ἐδεδείκνυτο ἐν σοὶ τῇ δυνά-
μει μου, ὡς ὅπως εἰς ὅλην τὴν ὀ-
νομασίαν μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

*Car l'Escrature dit à Pharaon, Je t'ai suscité à ceste propre fin pour demon-
strer en toi ma puissance, & afin que mon
Nom soit annoncé en toute la terre.*

18. Ἄρα εἰμι ἐὶς ἄνθρωπος, ἐν δὲ
ἡλίῳ ἀκαταρτήτος.

Il a donc meret de celui qu'il veut, & endurec celui qu'il veut.

19. Ἐρῶς εἰμι σοι, τί ἐπ' αὐτῷ Φα-
ραὼ; τί γὰρ βουλεύματα αὐτοῦ τίς
ἀντίστηται;

*Or tu me diras, pourquoy se plaind-
il encore: car qui est celui qui peut resis-
ter à sa volonté?*

20. Μαροῦμαι, ὡς ἀνθρώπου, σὺ τίς
εἶ ὁ ἀποκαταρτίζων; τὴν γῆν; μή
ἐμὴ τὴν σωσμένην τῷ θεῷ, τί
με ἰσχύεις εὐτρεῖς;

Mais plustost ó homme, qui es-tu, toi qui contestes contre Dieu: La chose formee dira-elle à celui qui la forme, Pourquoy m'as-tu ainsi faire.

21. Ἡ σκευὴ ἐξουσίας ὁ κερα-
μεὺς τῆς πηλῆς; ὅκα τῷ αὐτοῦ Φυ-
λάματι ποιῇται ὁ μὲν εἰς τιμὴν
καὶ ὁ δὲ εἰς ἀτιμίαν;

*Le potier de terre n'a-il point puis-
sance de faire d'une même masse de ter-
re un vaisseau à honneur, & un autre à dishonneur?*

22. Εἰδὲ ἡλῶς ὁ θεὸς ἐδείξατο
τῷ ἔργῳ, ὡς γὰρ σοὶ διωσ-
τοὶ αὐτῷ, ὡς γὰρ ἐν πολλῇ μα-
κροθυμίᾳ σπλάγχνος κατεργα-
σμένης ἀνίσταται.

*Et qu'est-ce, si Dieu en voulant mon-
strer son ire, & donner à connoistre la
puissance, a toléré en grande patience
les vaisseaux d'ire, appareillés à perdis-
tion?*

23. Καὶ ἵνα γνωρίσῃ τοὶ ἀλλοτρίοι
τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
ἀποκαταρτίζαντες εἰς δόξαν;

*Et pour donner à connoistre la ri-
chesse de sa gloire es vaisseaux de mis-
ericorde, lesquels il a préparés à gloire?*

17. Dicit enim scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in universa terra.

For the Scripture saith unto Pharaoh: For this same purpose have I stirred thee up: that I might shew my power in thee: and my Name might be declared throughout all the earth.

18. Ergo cui vult miseri-
tur: & quem vult indurat.

Therefore he hath mercy on whom he will: and whom he will: he hardeneth.

19. Dicis itaq; mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim eius quis resistit?

Thou wilt say then unto me: Why doth he yet complain? for who hath resisted his will?

20. O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit sumentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic?

But O man: who art thou which darest answer God? shall the thing formed say to him that formed it: Why hast thou made me thus?

21. An non habet potestatem sigulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliame?

Hath not the potter power of the clay to make of the same lump one vessel of honour: and another unto dishonour?

22. Quod si Deus volens ostendere iram, & notum facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ aptari in interitum.

What and if God would shew his wrath: and to make his power known: suffereth long patience the vessels of wrath: prepared to destruction?

23. Ut ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiae quæ præparavit in gloriam.

And that he might declare the riches of his glory upon the vessels of mercy: which he hath prepared unto glory?

17. Denn die Schrifft sagt zu Pharaon: Eben darumb habe ich dich erwecket / daß ich an dir meine Macht erzeige / auff daß mein Name verkündiget werde in allen Landen.

Die Schrifft sagt zu Pharaon / Ege der saare opuerredeg dig: at teq vilde benise min Macypaa dig: Paa der armie Raftin stude forthyndis i alle land.

18. So erbarmet er sich nun / welchen er wil / vñnd verstocket welchen er wil.

Saa forbarmer hand sia nu offuer den / sem hand vil: De forherder den som hand vil.

19. So sagest du zu mir: Was schuldiget er denn vns? Wer kan seinem willen widerstehen?

Da siger nu til mig. Hvi skolder hand off da? Hvi sayd saa smod hans vilie?

20. Istheben Mensch / wer bist du denn / daß du mit Gott rechten wilt? Spricht auch ein Werck zu seinem Meister / warumb machest du mich also?

Istare Menntse: hui est du da: at du vilst bruege Retteen met Gud? Siger oen Gerning til sin Meistere: Hvi god du mig saa?

21. Hat nicht ein Töpffer macht / auß einem klumpen zu machen / ein Faß zu ehren / vñnd das ander zu vnehren?

Haffueriste en Paatremagere mact til at gøre et Kar til ære: or et andet til vanære: aff et stycke lert.

22. Derhalben da Gott wolte zorn erzeigen / vñ kunnth thun seine Macht / hat er mit grosser gedult getragen die Gefesse des zorns / die da zugerichtet sind zur verdammnuß.

Der saare der Gud vilde benise vrede: or kindgøre sin mact: Da secd hand met stor malmodighed predens Kar: som ere beredde tilfordommelse.

23. Auff daß er kunnth thete den Reichthumb seiner Herrligkeit an den Gefessen der Barmherzigkeit / die er bereitet hat zur Herrligkeit.

Paa der hand lunde kundgøre sin Rigdoms herlighed: paa barmhertighedsens Kar: som hand hafde bered til Herlighed.

17. Neb dii Dismot Pharaos nomi: Proto je gkm wabudil tebe / aby ch dołajal na tobe moey me / a aby bylo rchhlyssie no Gmeno me na wssy zeml.

Abomienet mome pismu Pharaos nomi: 17a rody: pol udzil / aby ch dołajal moe moe w thobit / y j. by bylo opomiedane mome moe po wssy zeml.

18. A proto nad ksm frakij smlluge se / a kogo chye jaywv dii.

17ad kmit tedv chye / nad rym sic smlluge, a kogo chye / tego zarwa dje.

19. Nie dijsz ty mi: O prot gessie naitia? meo wull geho fdo gyl odepel?

Niejesz mi ted: Przejcie sie tak gnieat do kogo: przejawit wolyle?

20. O slowce / ty fdo gfo kierz / odmlawiasz Boku? Bialk hrnc mize kiej Hrns dji: O prot gfo aine tal vdtal?

Rowsem o slowce / ty fdo gfo kierz / history opowiedasz: przejawit Bogu? Bialk rzec vles piona powie te mu frerzja vlepil: Przejcie mie tal vejym?

21. Bialk Hrnlis nemd moey nad hlinau / aby ggedno stannho truple vdtal gednu Nadobu kesi / a glnau tu potup?

Bialk gar neary gliny w moey niema / aby zteye kesi vejymit tedno nacy nie na vejwosc / a drangle mizejvmodet?

22. Coz pal je Buo chetge vltajati hntw swda / a ojnami ti mochwau / snassawe mnoh trpliwost / nadobij hntwu / pspirawant k zaymuth.

Kest te z Bog chae gntew ofarkes / znezna vejymit: ojnosswoia / moel melle arpliwos / scia naczyna gntew / na straces na praprawione.

23. Aby tak vltajal Boko slawo sw / pri nadobij Wilo: frdenswij / kierz gest pspiras will Glaw.

Kiby wladome vejymit bog gntew chwal swy nad naczynim mlosterdja / kora fu chwale zgotowal?

24 דאיתו חנו קדמא לא
הנא פלחור מן יהודים
אלא אף מן עממא :

*Iugali egli ha etichando chiamati, cioè non
non fol de Giudei, ma ancora de Gentile.*

25 איכנא דאף בהושע
אמר דאקדמא לאילין דלא
הנו עמי עמא דילי נללא
אתחממת אתחממת :

*Si come egli dice amara in Ofse. in
chamarò mio popolo, quello che non era
mio popolo : e deserta quella che non era
deserta.*

26 יהנא זיר בדוכתא
פד דמתקדו הנו לא עמי
תמו ותקדו בבנא נאקדא
חנא :

*Et amara che nel luogo dove fu det-
to loro, Vos non estis mio popolo, non
era chiamati figliuoli di Dio vivente.*

27 אשצנא דיו אכדו על
בני ישראל דאן יהנא
מונא דבני ישראל אור
חלא דבנא שדכנא
דמקדו יחא :

*Et Esaias grida sopra Israel, Se ben il
numero de figliuoli d'Israel fusse come
l'arena del mare, le reliquias se si salu-
arent.*

28 מלתא גום ופסח
ועבדיה מרנא צר
אדנא :

*Peride il Signor mette a fine, & ab-
breuia il fatto in iustitia : concussa che
fara un fatto abbreviato sopra la terra.*

29 נאך מרים דהבא
אמר הו אשצנא דאלהא
מקדא עבאורא אדנא
סדינא אור סדום הנו
הנו ולעמקא מרתמון
הנו :

*Et como prima heuima detto Esaias,
Se il Signor de gli exerciti non ci haueffe
leserato qualche seme, noi saremmo de-
uenuti como Sodoma, e fueranno fatti si-
mili a Gomorra.*

24 אשד גם קדמא אונתנו לא
לבד מן היהודים כלאם גם
מן הגוים :

*Los quales tambien llamó, (à nosotros,) no
solo de los Judios, mas tambien de las Gentes.*

25 באשד גם בהושע אומר
ואמרתיו ללא עמי עמי
ורחמתי אתלא רחמתי :

*Como tambien en Ofas dize, Llamaré alque
no era mi pueblo Pueblo mio: y à la no amada,
amada: (y à la que nó auia alcançado misericor-
dia, laque alcançó misericordia.)*

26 ויהי במקום אשר יאמר
להם לא עמי אתם יאמר להם
בני אלהי :

*Y ferà que en el lugar donde antes les era di-
cho, Vosotros no soys pueblo mio, alli, seran lla-
mados Hijós del Dios viuiente.*

27 וישעיהו וזעק על ישראל
אם יהיה (מספר בני) ישראל
כחול הים שאר ישוב בו :

*Item, Esaias clama acerca de Israel, Si fuere
el numero de los hijos de Israel como el arena de
la mar, las reliquias seran saluas.*

28 כליון חרוץ שוטה צדקה
כ" כלה ונחרצה אדני יהוה
צבאות עשה בקרב כל החרוץ :

*Porque paiabrá consumadora y abreuia do-
ra en iusticia: porque palabra abreuia da hará el
Sennor sobra la tierra.*

29 וכמו גבא ישעיהו לולי יהוה
צבאות הוחרר לנו שדיד במעט
בסדום הילנו לעמקא דמרתו :

*Y como antes dixo Esaias, Si el Sennór de los
exercitos no nos vuiera dexado simiente, como
Sodoma fueramos hechos, y como Gomorra
fueramos semeiantes.*

24. Οὐδ' ἐν ἑβραϊστικῇ γλῶσσῃ, ὡς
μὲν ἐν ἑβραϊστικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑβ-
ραϊστικῇ.

*Lesquels aussi il a appellez, afin auoir
nous, non point seulement d'entre les
Iuis, mais aussi d'entre les Gentils.*

25. Ως καὶ ἐν τῇ ὡσὲν λέγει. κα-
λέσω τὸν ἐν λαόν μου, λαόν μου, ὃς
πρὶν οὐκ ἦν ἀγαπητός, ἀγαπητός
ἔσται.

*Selon aussi qu'il dit en Ofse, l'appe-
lerai mon peuple celui qui n'estoit point
mon peuple: & la bien-aimée celle qui
n'estoit point bien-aimée.*

26. Καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἦν
ἐπὶ τοῖς πατέρας, ὃς λαός μου ὑμῖν, ὡς
καὶ ἔσται καὶ τῶν υἱῶν τοῦ ζῶντος.

*Et aduendra, qu'au lieu où il leur a
esté dit, Vous n'estes point mon peuple,
là ils seront appellez les enfans du Dieu
viuant.*

27. Ἡσυχίας δὲ περὶ Ἰσραὴλ τὸ
ἔσται, ὡς ἡ ἁρὶς τοῦ θαλάσσης
ἡσυχία, ὡς ἡ ἁρὶς τοῦ θαλάσσης
ἡσυχία, ὡς ἡ ἁρὶς τοῦ θαλάσσης.

*Aussi Esaias mte touchant Israel,
Quid le nombre des enfans d'Israel se-
roit comme le sillon de la mer, le seul
reliu sera sauué.*

28. Λόγος γὰρ συνταλῶν καὶ συν-
ταλῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὡς λόγος
συνταλῶν καὶ συνταλῶν ἐν
τῇ γῇ.

*Car le Seigneur met à fin & abbre-
ge l'affaire en iustice: voire il fera un
affaire abbrege sur la terre.*

29. (Καὶ) καθὼς ἐπερίπαυεν ἡσυχί-
ας, οἱ μὴ αὐτῶν παλαιὰ ἔργα-
τέλῃ καὶ ἡμῖν ἀσέβεια, ὡς σόδομα
καὶ ἡ γομορρά, καὶ ὡς γομορρά καὶ
ὡς γομορρά.

*Et, comme Esaias auoit dit aupara-
uant, Si le seigneur des armées ne nous
eust laissé quelque semence, nous eus-
sions esté tains comme Sodome, & eus-
sions esté semblables à Gomorre.*

CAP. IX.

Then to whom he hath called/ not
of the Iewes only/ but also of the Gen-
tiles.

He saith also in Oze / I will call
them / My people / which were not my
people : and her / Beloued / which was
not mine.

And it shalbe in the place wherele
was sayde unto them: Ye are not my
people; that there they shalbe called; the
children of the living God.

Also Elias crieth concerning Iſ-
rael Though the number of the children
of Iſrael were as the ſand of the ſea yet
ſhall but a remnant be ſaved,

For he will make his account: & gather it into a short summe with right reasonesse: for the Lord will make a short count in the cart.

And as Esaias saide before / Ex-
cept the Lorde of hostes had left vs a
seed: we had bene made as Sodom /
and had bene like to Gomorra.

Das LX. Capitel.

Quilckhand tallede/ som er off/ Zalseniste aff
Joderner/ men oesaa aff Hedningene.

Tige som hand da oeffiger formevelst Oseam / Jeg
 vil salde deg mit Gøld / som icke vaar mit Gøld / De
 min Elstelige / den som icke vaar den elstelige.

Dererthalste Paa den Sechsom der bleiff sagt
 ein dem: Gere ige mit Gold / Der stulle de taldis den
 leffuendis Guds Vorn.

De Elisas rober for Israhel / Der som det tal paa
de Børn aff Israhel bleffue / lige som sandt i Hassur /
Saa skulle dog de Osuerbleffne worde salige.

Thi der stal ste en fordersfuelle oc hielp til Ketser-
dighed / De H E R R E D stal gore den hielp paa
Jorden.

Delige som Esajas sagde tilforn / Der som den
HERR Zebaoth haaffde icke lader off offuerblisne
Sadt Da haaffde vi veret bleffne som Sodoma / & li-
ke som Gomorra.

Capitola IX.

To jest/ nas krowdy tcz 7 wcz/
mal nic tyła 3 Bidow/ Ale bcz 7 3
pogonow.

Jako też w Wszechświecie: Wszechświat cały jest jakby: ludem moim / w te słowa umiłowas na nie był / umiłowana.

N bedźcie miasto tego gdyście im
powiedziano: Wy nie jesteście lud
dem moim / tam ie b. da zwac syny
Boga syniego.

A Zságnád Jerselem mola
 By lieba synov Jerselem by lá
 lástovateľ mosti / ostateľ tyľfo
 zachováva brdite.

Abowsem liczbę wzięty y krotka
to wyprawi sprawiedliwość /
gdyż liczbe krotka wzięty panna
złoty.

Takto przed tym powtórzył
 Ezechiasz: By był Pan zastępcą
 nam plemienia nie zostawił / zsta-
 libysmy nie tak Sodomą / y byli-
 bychmy byli Gomorze podobni.

30. Quid ergo dicemus? Quod gentes quæ non se- stabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem quæ ex fide est.

What shall we say then? That the Gentiles which followed not righteous- ness, have attained unto righteousness, even the righteousness which is of faith.

31. Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iusti- tiæ non pervenit.

But Israël which followed the Law of righteousness, could not attain un- to the Law of righteousness.

32. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus, offenderunt enim in lapi- dem offensionis.

Wherefore? Because they sought it not by faith, but as it were by the wor- tes of the Law: for they have stum- bled as the stumbling stone.

33. Sicut scriptum est: Ec- ce pono in Sion lapidem of- fensionis, & petram scanda- li: & omnis qui credit in eū, non confunderetur.

And it is written: Behold, I lay in Sion a stumbling stone, and a rock to make men fall: and every one that believeth in him, shall not be ashamed.

FRatres, voluntas quidem cordis mei & obsecratio ad Deum, sit pro illis in sal- utem.

Brethren, mine heart's desire, and prayer to God for Israël is, that they might be saved.

2. Testimonium enim per- hibeo illis quod æmulationem Dei habent, sed non se- cundum scientiam.

For I bear them record, that they have the zeal of God, but not according to knowledge.

30. Was wollen wir nun hie sagen? Das wollen wir sagen: Die Heiden/ die nicht haben nach der Gerechtig- keit gestanden / haben die Gerechtig- keit erlangt. Ich sage aber von der Gerechtigkeit/die auß dem Glauben kompt.

Quod velle mi nū sige her til? Denne velle mi sige/ Hedningene som icke stode effter Retferdighed, de sige Retferdighed/ Men ieg siger om den Retferdig- hed/ som kommer aff Troen.

31. Israël aber hat dem Geseze der Gerechtigkeit nachgestanden / vñnd hat das Gesez der Gerechtigkeit nicht überkommen.

De Israël stod effter Retferdigheds Lov / oc sicke icke Retferdigheds Lov.

32. Warumb das? Darumb daß sie es nicht auß dem Glauben / son- dern als auß den Wercken des Gesezes suchen: Denn sie haben sich gestos- sen an den Stein des anlauffens.

Hvor saare? Der saare/ oc de icke aspurde hende aff Troen/ men lige som aff Lømens gerninger. Thi de stode sig paa paalebensens Stein.

33. Wie geschrieben sthet: Sihe da/ ich lege in Zion einen Stein des an- lauffens/ vñnd einen Fels der ergerniß/ vñnd wer an ihn glaubet/ der soll nicht zu schanden werden.

Ige som scerffte staar/ See der/ Jeg legger paa- lebesen Sten i Zion/ oc forargens Klippe/ De hvo som tror paa hannem/ hand skal icke bliffue bestemmet

Leben Brüder / meines her- zen wunsch ist / vñnd flehe auch Gott für Israël / daß sie selig werden.

Kære Brødre/ mit herteligs begiering er / oc ieg forma- ler os saa Gud for Israël/ at de maatte bliffue salige.

2. Denn ich gebe ihnen des zeugniss/ daß sie eifern vmb Gott. Aber mit vnverstand.

Thi ieg gifuer dem der Vidnißord/ at de ere nich- tare for Gud/ Men met vforstand.

30. Coż chęda dżmiej? Je Po- hanż licijż niemąśledowall sprawedlnosći / dośchłi sprawedlnosći / sprawedlnosći pakt / tierąż gęst / wjryż.

Coż tedy rzechemy? Je pogą ni Rzymy nie ślącłi sic o sprawie- dlnosć / dośchłi sprawiedlnosć / atcy sprawiedlnosć Rzymy test- wjry.

31. Ale Iśd Yśrahelstj nąśle- dężę Żąłona sprawedlnosći / Ż Żąłonu sprawedlnosći nępřisł.

A Iśd Yśrahelstj ślącłi sic o sprawiedlnosć Żąłonu / nie przysł. Wędł ku Żąłonu nie sprawiedlnosć.

32. Proč? Rebo neż Wjryż / ale yato ż skutkow Żąłona: Wrażyli se jagiż o łąmen au- rążu.

Dla czegoż? Kżnież wjryż / ale (kto)ż wjryżow Żąłonu / kżoż wjryż sic o łąmen o łąmen obrę- żeni.

33. Wakoż přano gęst: Ap- kladu na Sponu tāmęn aurę- żu / a stālu poħorřeniż a kęż- dę pđoż wjryż w nęħo / nebude żąħanden.

Jāko nąpřano test: Oto posłādęm na Spone łāmęn obrę- żeni / a stāle pogorřeniż / a wjryż- li Rzymy wjryż wjryż wjryż wjryż.

3. Kattij / Jądoś jagiż doś- brą a ħoiomą sřdęm ħtho- ż Wodliśba ku Pānu Bōhu / tierąż bħwā ża Yśrahel / gęst t spęsenij.

3. Kācia / vpręyma ħuę serch- dęmo yprośbā ku Bōgu / a łus dem Yśrahelstj test / aby był żbās wřeni.

2. Neħ o nęch sřdęm ħtho- dāwāni / Je męlōw ānż jagiż- Bōżij ħorłiwę magij / ale ne wędł vmiñij.

Abowiemć o nęch sřdęm ħtho- żę ħuę ku Bōgu męl / ale nie wędług wādomosć.

3 באנותא דין דאלהא
לית דעו אלגא בעו
דכאנותא דנפשהו
יקימון ופטרול הנגל
לכאנותא דאלהא ל
אשתעברו :

*Impercho non cognoscendo effi la giu-
stiffa di Dio, e cercando di stabilir la lor
propria giustiffa, non si sono sottomessi à
la giustiffa di Dio.*

4 סבה ציר דנמוסא
משיחא הו לכאנותא לכל
דמרימו פה :

*Perche il fin de la Legge è Christo
in giustiffa à ciascuno che crede.*

5 מושא ציר הכנא פתב
כאנותא דנמוסא דמו
דנצבר הליו יחא כהיו :

*Impercho Moise scriua così de la giu-
stiffa che è da la Legge, cioè Che l'huomo
che farà quelle cose, vivrà per esse.*

6 כאנותא דין דהימנותא
הכנא אמרא דלא תאמר
בלבך דמנו סלק לשמיא
נאחת למשיחא :

*Ma la giustiffa che è per la fe, dice
in questo modo, Non dernel tuo cuore, Che
salirà in cielo, Questo è un ricò dar Christo
da alto.*

7 ומנו נחרר ללהומא
דשירל נאסק למשיחא מן
בית מיתא :

*Onerò, chi scenderà ne l'abyssò? Que-
sto è un rimemor su Christo da morti.*

8 אלא מנא אמר קריב
הו לך פתגמא לפומך
וללבה הנא הי מלתא
דהימנותא דמכרייו :

*Ma che cosa dico? La parola è pressò
à te, ne la tua bocca, e nel tuo cuore: que-
sta è la parola de la fe, laqual nous pre-
dicamo.*

9 ואו תודה בפומך
פמרו ישוע ותהימו בלבך
דאלהא אקרימה מן בית
מיתא תאחא :

*Cioè che se tu confesserai con la tua
bocca il Signor Iesus, e crederai nel tuo
cuore che Iddio l'ha resuscitato da morte,
sarai salvo.*

3 וכי אינם יודעים את צדקת
אלהים ומבקשים לקיים את-
צדקת נפשם לצדקת אלהים
אינם גכנעו :

Porque ignorando la justicia de Dios, y pro-
curando de establecer la suya, noson sujetos à la
justicia de Dios.

4 כי סוף התורה המשיח הוא
לצדקה לכל אשר מאמין :

Porque el fin de la Ley es el Christo para dar
justicia à todo aquel que cree.

5 כי משה כתב על הצדקה
אשר מהורה היא כי כל אשר
יעשה אותם האדם נתי בהם :

Porque Moysen escrive, Que la justicia que
es por la Ley, el hombre que la haze, vivira por
ella.

6 ותצדקה אשר מאמנה היא
כה אומרת אל תאמר בלבך
מי יעלה לנו השמימה ואח היא
להוריד את המשיח :

Mas de la justicia que es por la fe dize assi,
No digas en tu corazón, Quien subirá al cielo (e-
sto es, à traer (de lo alto) al Christo.)

7 או מי ירד תהומה זאת היא
להעלות את המשיח ממתים :

O quien descendirá al abyssmo? (esto es, à
boluer à traer el Christo de los muertos.)

8 כיהאם מה אומר הוא כי
קרוב אליך הדבר מאד בפיו
ובלבך לעשותו זה הוא דבר
האמונה אשר מבשרים אנהו :

Mas que dize (la Escripura?) Cercano esta
el negocio, es à saber en tu boca y en tu corazón.
Este es el negocio de la fe el qual predicamos.

9 כיהאם תתודה בפיו את-
אדנינו ישוע המשיח ותאמין
בלבך כי האלהים הקים
אותו ממתים תישע :

Que si confesares con tu boca al Sennor Iesus,
y creyeres en tu corazón que Dios lo leuantó de
los muertos, seras salvo.

3. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ
θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιο-
σύνην ζητοῦντες ἑστήκει, τὴν δικαιο-
σύνην τοῦ θεοῦ οὐκ ἐκτελέουσιν.

Car ne cognoissans point la iustice
de Dieu, & cherchant d'establir leur pro-
pre iustice, ils ne sont point rangés à la
iustice de Dieu.

4. Τί γὰρ τὸ τέλος τοῦ νόμου
δικαιοσύνην πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν.

Car Christ est la fin de la Loy, en ius-
tice à tout croyant.

5. Μοϋσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιο-
σύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ἐπιτά-
σας ἀνὴρ ἀνθρώπου, ζήσεται ἐκ
αὐτῆς.

Car Moysse desctit ainsi la iustice
qui est par la Loy, à sçavoir, Que l'homme
qui fera ces choses, vivra par icelles.

6. Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη ἡ-
το λῆξαι, καὶ εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
τίς ἀναστήσεται εἰς τοὺς οὐρανούς; καί-
τοις γὰρ οὐκ ἀποκριθεὶς.

Mais la iustice qui est par la foy, dit
ainsi, Ne di point en ton cœur, Qui mō-
tera au ciel: cela est ramener Christ d'en
haut :

7. Ἡ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἀ-
βυσσόν; καὶ τοῦτο γὰρ ἐκτελέουσιν
οὐκ ἀποκριθεὶς.

Ou, qui descendra en l'abyssme? ce-
la est ramener Christ des morts.

8. Ἡ δὲ λέγει, ὅτι γὰρ σου τὸ
ῥῆμα ἐστὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ
ἐν τῇ καρδίᾳ σου. καὶ τοῦτο τὸ ῥῆμα τὸ
πίστεως ὁ κηρύσσομεν.

Mais que dit-elle? La parole est pres
de toi en ta bouche, & en ton cœur. C'est
là la parole de la foy, laquelle nous pre-
dicons.

9. Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῇ ἐκ-
κλήσῃ σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πισ-
τεύῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς ἀν-
τήρ ἡγείνηται ἐκ νεκρῶν, (καὶ) ζῇς.

Car si tu confesses le Seigneur Iesus
de ta bouche, & que tu croyes en ton
cœur que Dieu l'a resuscité des morts,
tu seras sauué.

3. Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere, iustitiam Dei non sunt subiecti.

For they being ignorant of the righteousness of God, and going about to establish their own righteousness, have not submitted them selves to the righteousness of God.

4. Finis enim legis, Christus: ad iustitiam omni credenti.

For Christ is the end of the Law for righteousness unto every one that believeth.

5. Moyses enim scripsit, quoniam iustitiam quæ ex lege est qui fecerit homo, vivet in ea.

For Moses thus describeth the righteousness which is of the Lawe: That the man which doeth these things, shall live thereby.

6. Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit, Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere.

But the righteousness which is of faith, speaketh on this wise: Say not in thine heart: Who shall ascend into heaven? (that is to bring Christ from above.)

7. Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum à mortuis revocare.

Or: Who shall descend into the deep? (that is to bring Christ againe from the dead.)

8. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est verbum fidei quod prædicamus.

But what saith it? The word is nere thee, even in thy mouth, & in thine heart. This is the word of faith which we preach.

9. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris quod Deus illum suscitavit à mortuis: salvus eris.

For if thou shalt confesse with thy mouth the Lord Jesus, and shalt beleieve in thine heart, that God hath raised him up from the dead, thou shalt be saved.

3. Denn sie erkennen die Gerechtigkeit nicht/die für Gott gilt/vnd trachten ihre eigene Gerechtigkeit auffzurichten/vnd sind also der Gerechtigkeit/die für Gott gilt/nicht unterthan.

Ehi de kende icke den Kerferdigheid/som geldeft saar Gud/oc detracte effter at oprette deris egen Kerferdigheid/oc er icke saa den Kerferdigheid vnderdanig/som geldeft saar Gud.

4. Denn Christus ist des Gesetzes ende/Wer an den glaubet/der ist Gerecht.

Ehi Christus er lovens ende/Huo som tror paa Hannem/hand er Kerferdig.

5. Moses schreibt wol von der Gerechtigkeit/die auß dem Gesetze komt/welcher Mensch diß thut/der wirdt Darinnen leben.

Mose screff vel om Kerferdigheid/som kommer aff loven/Hvilcke Menntiske som dette gør/hand skal lefve derudi.

6. Aber die Gerechtigkeit auß dem Glauben/Spricht also: Sprich nicht in deinem herzen: Wer wil hinauff gen Himmel fahren? (Das ist nicht anders/denn Christum herabholen).

Men den Kerferdigheid aff troen: siger saa/Eg icke i die herte/Huo vil fare hen op i Himmelen (Der icke ander/end at hente Christum hid ned.)

7. Oder/wer wil hinab in die Tiefe fahren? (Das ist nichts anders/denn Christum von den todten holen.)

Eller: huo vil fare ned i Dybet? (Der icke andet/end at hente Christum fra de Døde.)

8. Aber was sagt sie? Das wort ist dir nahe/nemlich/in deinem Munde/vnd in deinem Herzen. Diß ist das wort vom Glauben/das wir predigē.

Men hvad siger hun? Ordet er dig nær/som er i din Mund/oc vdi die Herte. Dette er det ord om Troen/som vi predikke.

9. Denn so du mit deinem Munde bekennest Jesum/das er der H E X X sey/vnnd glaubest in deinem Herzen/das in Gott von den todten auferwecket hat/so wirst du selig.

Ehi der som du bekender Ihesum med din mund/at hand er H E X X E/oc tror i die herte/ad Gud opvekke hannem fra de Døde/da bliffuer du salig.

3. Neb neznaglice Božij spravedlnosti/a svau hledivce vstanovit/spravedlnosti Božij nebyli poddani.

Bo spravedlnosti Božij neznáiac/y všina spravedlnosti chcac vstanovit/spravedlnosti Božij nie byli poddani.

4. Konec žagiste Zákona gest Kryšlus/k spravedlnosti každému věřícímu.

Gdyž Kryšlus test konec zákona pa spravedlnosti všicku lidu stárym.

5. Neb Mojsijšs napsal/že který člověk bude činiti spravedlnost/kteráž gest Zákona živ bude v něj.

Nb ovšem Mojsijšs napsal spravedlnost která jest zákonu: Že člověk který by se činil/besedne žij přezně.

6. Taká spravedlnost/kteráž gest Věry/takto praví: Neříkej v srdci tvém: Kdo vstoupí na Nebe? to gest Kryšlus rozkláti vstoupiti.

A spravedlnost která jest věry: takto mluví: Nemluv v srdci tvém/ktož vstoupí v nebe? Toč test Kryšlus rozkláti vstoupiti.

7. Aneb kdo vstoupí do Pekla? to gest v mrtvých Kryšlus povolati.

Abo kdo vstoupí v přepáště? Toč test Kryšlus zášle zmrtvých vyzvoliti.

8. Ale co dii Píšino? Všij: kost tebe gest slovo v všech věch/a v srdci tvém. Toč gest slovo věry/o kterémž hlásáme.

Ale což pověda? Blisko die: test slovo v všech věch/y v srdci tvém/toč test slovo věry k tobě přepovědamy.

9. Buděšli žagisti vyznávatí vsy tvými Kryšlus Gejst/a Erdean tvým věřiti/že gest ho Voch věřícího v mrtvých/spasen budeš.

Se test bys vyznal vsy tvoy mřána Jezusa/vvěřil v srdci tvém že go Bog zmrtvých vzbudil/bodješ zvanon.

10 לֹא צִיר דְּמַחֲמִינוּ בָּהּ
מִדְּדִיק וּפִימָא דְּמַחֲמִינוּ
בָּהּ חֲתִינָה:

Perche col cuore si crede a giustizia, e con la bocca si confessa a salute.

11 אָמַר צִיר בְּתַבָּא דְּכָל
דְּמַחֲמִינוּ בְּהֵלֵא יְבָהּ:

Imperche la Scrittura dice, Chiunque crede in lui, non restarà con vergogna.

12 וּבְהֵלֵא לֹא פִרְשׁ לֹא
לִיהוּדִיָּא וְלֹא לֵאחֲמִינִי
חַד הוּא צִיר מִבְּרִית דְּכָלֵּהוּ
דְּעֵתִיר בְּכָל דְּקָרָא לֵה:

Perche non ci è distinzione alcuna di Giudei, e di Greco: conciosia che tu medesimo è Signor di tutti, ricco in misericordia di tutti quei che l'inuocano.

13 כָּל צִיר דִּיחֲרָא שְׁמֵהּ
דְּמִרְתָּ יִתָּא:

Perche chiunque inuocare il nome del Signore farà salvo.

14 אֵיכְכֵּהּ הָכִיל יִקְרֹון
לֵאכֵּינָה דְּלֵגֵּה הֵימֵנוּ אִין
אֵיכְכֵּהּ יִקְרֹון לֵהוּ דְּלֵא
שְׁמִיעֵיהּ אִין אֵיכְכֵּהּ
שְׁמֵעִין דְּלֵא מִכְרֵנָּה:

Come dunque inuocaranno colui, nel qual non hanno creduto? e come crederanno in quello, di cui non hanno udito? come ne uideranno senza predicatori?

15 אִין אֵיכְכֵּהּ יִכְרֹון אִין
לֹא יִשְׁתַּלְּחוּן אִין דְּכְתִיב
דְּמֵינָה יִצְחָק רַגְלֵיהּ
דְּמִסְבְּרִי שְׁלָמָא וְדְּמִסְבְּרִי
טְבִינָה:

E come predicaranno se non son mandati? si come è scritto, Quanto son belli i piedi di coloro che annunziano la pace, di coloro dico che annunziano i beni.

16 אֵלֵא לֹא הוּא כָּלֵהוּ
אֵשְׁתַּמְעִין לְסִבְרֵתָא דְּ
דְּאֵנְגֵּלִין אֵשְׁעִינָה צִיר
אָמַר מִרִי מִנֵּי הֵימֵן לְכֵרֵת
קִלֵּו:

Ma non tutti hanno obbedito à l'Euangelio. Perche Esaie dice, Signore, chi ha creduto à la nostra predicatione?

10 כִּי בְּלִבְכֶם יֵאֱמִין אִישׁ אֶל־
הַצִּדְקָה וּבְפִי יִתְּנֶה לְתַשׁוּעָהוּ:

Porque con el coraçon se cree para alcançar justicia: mas con la boca se haze confesion para alcançar salud.

11 כִּי אָמַר הַכֶּתֵב כָּל קוֹלִי
וְכָל־אִשֶּׁר יֵאֱמִינוּ בּוֹ לֹא יִבְשׁוּ:

Porque la Escripura dize, Todo aquel que en el credere, no será avergonçado.

12 כִּי אֵינֶנּוּ מַבְדִּיל בֵּין הַיְּהוּדִים
וּבֵין הַגֵּוִים כִּי הוּא אֲדוֹנֵי כָּל־
עֲשִׂיר עַל־כָּל־הַקְּרִיאִים בְּשֵׁמוֹ:

Porque no ay diferencia de ludio y de Griego: porque el mismo es el Sennor de todos, rico para con todos losque lo inuocan.

13 כִּי כָּל אִשֶּׁר יִקְרָא בְּשֵׁם
יְהוָה יִמָּלֵט:

Porque todo aquel que inuocare el Nombre del Sennor, será salvo.

14 וְאֵיכְכֵּהּ יִקְרָאוּהוּ אִשֶּׁר בּוֹ
לֹא הֵאֱמִינוּ וְאִךְ יֵאֱמִינוּ בּוֹ אִשֶּׁר
עָלִיו לֹא שָׁמְעוּ וְאֵיכֵה יִשְׁמְעוּ
בְּכָל־יְמֵי־חַיָּתוֹ:

Como pues inuocaran à quel en el qual no han creydo? Y como creeràn à aquel de quien no han oydo? Y como oyran si no ay quien les predique?

15 וְאִךְ יִבְשׁוּ אִם לֹא שְׁלָחוּ
כִּמּוֹ נִכְתַּב מֵהּ גֵּאוֹרָה עַל־הַקְּרִים
רַגְלֵי מַבְשָׁר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם
מַבְשָׁר טוֹב מִשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה:

Y como predicaran algunos si no fueren embiados? como esta escripto, Quan hermmosos son los pies de losque annuncian el Euangelio de la paz, de losque annuncian el Euangelio de los bienes?

16 אֵלֵא כִּי לֹא כָּל־הָעָם
לִבְשׁוּרָה גָּם יִשְׁעִיָהוּ אָמַר יְהוָה
מִי הֵאֱמִין לְשִׁמּוֹעֵתָנוּ:

Mas non todos obedecen à l'Euangelio que Isaías dize, Sennor, quien creyó à nuestro oydo.

10. Καρδία γὰρ πιστεύεται εἰς δι-
καιωσιν, ὡς καὶ διὰ τὸ μολογῆσαι
εἰς σωτηρίαν.

Car de cœur on croit à justice, & de bouche on fait confession à salut.

11. Αἶψά γὰρ ὁ γράφων, ὅτι πᾶς ὁ
πιστῶν ἐπ' αὐτῷ, ὃς πιστεύει, οὐκ ἐ-
σται.

Car l'Escripture dit, Quiconque croit en lui, ne sera point confus.

12. Οὐ γὰρ ἐστὶ διαφορά ἐνδὲν αὐ-
τῷ, ὅτι ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων
παύτων, πλεονεξῶν εἰς πάντας τοὺς
πνευματικούς αὐτοῦ.

*D'autant qu'il n'y a point de différen-
ce du luthien du Grec: car il y a un mê-
me Seigneur de tous qui est riche en-
uers tous ceux qui s'inuocquent.*

13. Πᾶς γὰρ ὁ ἐν ὀνόματι κυρίου
ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κληρονομήσει.

*Car quiconque inuocquera le Nom
du Seigneur sera sauve.*

14. Πῶς ἔγωγε πνευματικός εἰς
ὃν οὐκ ἔστι σωτηρία; πῶς δὲ πιστεύ-
σονται ἢ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἐ-
κέλευσαν χεῖρας ἀγγέλοις αὐτοῦ;

*Comment donc inuocqueront-ils ce-
lui auquel ils n'ont point creu? & com-
ment croiront-ils en celui auquel ils
n'ont point ouï parler? & comment
oïront ils sans qu'il y ait qui leur pre-
sche?*

15. Πῶς δὲ κηρύξουσιν, εἰ μὴ ἀ-
ποσταλέωσι; καθὼς γέγραπται, ὅτι
αἰετοὶ αἰ πτεροὶ αὐτοῦ διακοσμοῦσιν
αὐτὸν αἰετοὶ. καὶ ἀγγέλοι αὐτοῦ
πᾶς ἀγαθαί.

*Et comment prêcheront on sinon qu'il
y en ait qui soyent enuoyés? ainsi qu'il
est escript, O que les pieds de ceux qui an-
noncent paix sont beaux, voire de ceux
qui annoncent les choses bonnes.*

16. Ἄλλ' οὐ πάντες ἐπακούσαντο
τῷ εὐαγγελίῳ, ὡς καὶ γὰρ λέγει,
κύριε, τίς πιστεύει τῷ αἰετῇ ἡ-
μῶν;

*Mais tous n'ont pas obéi à l'Euan-
gile: car Esaie dit, Seigneur, qui a creu
à nostre predication?*

CAP. X.

10. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.

For with the heart man believeth unto right conscience: and with the mouth man confesseth to salvation.

11. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum non confunderetur.

For the Scripture saith: Who soever believeth in him: shall not be ashamed.

12. Non enim est distinctio iudæi & Græci: nam idē Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

For there is no difference between the Jewe and the Grecian: for he that is Lord over all: is rich unto all: that call on him.

13. Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

For whosoever shall call upon the Name of the Lord: shall be saved.

14. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?

But how shall they call on him: in whom they have not believed? And how shall they believe in him: of whom they have not heard: and how shall they hear without a preacher?

15. Quomodo verò prædicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona

And howe shall they preach: except they be sent? as it is written: Howe beautiful are the feet of them which bring glad tidings of peace: and bring glad tidings of good things.

16. Sed non omnes obediunt evangelio. Isaias enim dicit, Domine, quis credit auditui nostro.

But they have not all obeyed the Gospel: for Isaias saith: Lord: who hath believed our report.

Das X. Capitel.

10. Denn so man von herzen glaubet / so wird man gerecht / Vnd so man mit dem Munde bekennet / so wird man selig.

Thi aetromand aff Hietter / da bliffuer mand refferdig / oe befender mand mei Munden / Da bliffuer mand selig.

11. Denn die Schrift spricht: Wer an ihn glaubet / wirdt nicht zu schanden werden.

Thi Scritffen siger / Huo som tror paa hannem / hand skal icke bliffue bestemmet.

12. Es ist hie kein vnterscheidt vnter Jüden vnd Griechen / es ist aller zu malein Herr / reich über alle / die ihn anruffen.

Her er inred forskel iblant Jøder oc Greker / De haffue allesammen en HERRE / som er Rigs offuer alle dem / som paa talde hannem.

13. Denn wer den Namen des Herrn wird anruffen / soll selig werden.

Thi at huo som talder paa HERRENS Naffn / hand skal bliffue selig.

14. Wie sollen sie aber anruffen / an den sie nicht glauben? Wie sollen sie aber glauben / von dem sie nichts gehört haben? Wie sollen sie aber hören ohn Prediger?

Men huorledis skulle de falde paa den / som de icke tro paa? De huorledis skulle de tro paa den / om hiulcken de haffue inred hørt? De huorledis skulle de høre vden Predicere?

15. Wie sollen sie aber predigen / wo sie nicht gesandt werden? Wie denn geschrieben stehet: Wie lieblich sind die füsse dere / die den Fried verkündigen / die das gute verkündigen.

De huorledis skulle de predike / om de bliffue icke vdsende? Ige som oc scressuit staar / Huor denlige er deris Jøder / som forlynde Jæb / de som forlynde der gode.

16. Aber sie sind nicht alle dem Euangelio gehorsam. Denn Esaias spricht: HERR / wer glaubet vntserm predigen?

Men de ere icke alle Euangelio lydige. Thi Esaias saer: HERRE / Huo tror vor prediken?

Capitola X.

10. Erdem se jastist wërij t sprawednost / ale wsty wyg nanijschwa t spasiu.

Abowiem t sercem wterza fu sprawiednost / ale wsty wyznane czynia fu zdawienta.

11. Nebo prawij Pismo: Kazdohdoj wërij w ncho / ne bude zahanben:

Wdyz pismo powieda: Wsels t: kto wsta wterzy / pohanbion nie bodeje.

12. Nanijschwa giste rozdijlu me zo Jidam / a Njstem: neb ge den gest PAN / wssich / boha: tsh se wssam / kichij wygwagij ho.

Abowiem t niemaj roznosci ani Jyd / ani Grek / bo tenje Pan wssyich bogaty i slawny t: forzy go wywala.

13. Kazdoh jagiste dohosti wygwati bude Gmëno PAN / Spasiu bude.

Abowiem wsseli forzyby wywal imiam PAN / iego / bodeje zdawion.

14. Ale kterat budau wygwati toho / w kterchoj newot: silic Anch kterat wërij tomu / o kteremz neschossit A kterat wssyich / bez kazatele?

Jakoz tedy beda wygwati tego w kterego nie wnterzylt Jakoz zaf wnterzylt ktery mne lyfje: li: Jakoz wssyich opozij prapow: wiedkacie?

15. A kterat kazati budau / nebudawli postani t Jakoz psano gest: Kterat krasne no: dy tich / kichij zwëstugij po: fog / kichij zwëstugij dobre wëry.

Jakoz zafie beda prapow: wli: teflyby nie byli postani: gorz: tak napisano jest: Jakoz piekne nogi tych ktery pofoy opowies: daja: Forzy opowiedaia dobra rzeczy.

16. Ale ne wssychni gsau posluffni Euangelium. Nebo Pzapsa prawij: PAN / kdo gest wëkil sluseni nassam t

Alec nie wssyicy wssuchali. E: wanielley / Abowiem Esaias me: wi: Pame kchoj wnterzylt prapow: wiedawli nassamur?

17 מכיל הימנותא מו
משמע נדנא הי ומשמע
נדנא מו מלתא דאלהא

La fede dunque è da l'edito, e l'edito è per la parola di Dio.

18 אלא אמר אנא דלמא
לא שמעו ויהי ככלה
ארצא נפקת ברת קלהו
ובסופיה דתביל מליהו :

Ma dico io. Non hanno egli udito? Aduso per il primo dico, lo l'incensuro a gelosia per una gente, che non è gentile: e se commensuro ad una per una gente folta.

19 אלא אמר אנא דלמא
לא ידע יסדיל קדמני
מושא הכנא אמר אטנכו
בצם דלא עם ובצמני
דלא מתסביס ארצכו :

Ma dico io. Israel non l'ha egli conosciuto? Aduso per il primo dico, lo l'incensuro a gelosia per una gente, che non è gentile: e se commensuro ad una per una gente folta.

20 אשכנז דין אמר
נאמר דאתחנית לאיליו
דלא בעאונתי נאשתכח
לאיליו בצלי לא שאלו :

Dipsi Esau prende ardire, e dice, Io sono stato trattato da quello che non mi cercavano: e mi son venduto manifesto a quello che non domandavano di me.

21 לאיסריני דין אמר
דפשת ארדי יומא בלה
לנת צמא דמתחרא ולא
מתסביס :

Ma contra ad Israel dico, Io ho disceso tutto il giorno le mani ad un popolo ribelle e contradicente.

1 אלא אמר אנא דלמא
דחקה אלהא לעמה חס
אך אנא גיר מו יסדיל
אנא מו ורעה דאברהם
מו שרפתא דבנימו :

Io dico dunque, Iddio ha egli sofferto al suo popolo? Non sapete: perchè che io ancora sono Israhelita del seme d'Abraham, de la tribu de Benjamin.

17 על כל הַמִּנְחָה מְשֻׁמָּעָה
וְהַמִּנְחָה בְּדִבְרֵי יְהוָה :

Luego la fides por el oyr: y el oydo por la palabra del Christo.

18 כִּי אִם אֹמֵר אֲנִי הֲלֵא
שָׁמְעוּ כִּי בְּכֹל הָאָרֶץ יֵצֵא קוֹלִם
וּבְקֶצֶה תִּבֵּל מְלִיחָם :

Mas digo yo no han oydo? antes cierto por roda la tierra ha salido la fama de ellos, y haíta los cabos de la redondez de la tierra las palabras de ellos.

19 אֲנִי אֹמֵר אֲנִי הֲלֵא יָדַע
יִשְׂרָאֵל מֹשֶׁה הָרִאשִׁון אָמַר וְאֲנִי
אֶקְרִינֵם בְּלֵא עִם בְּגוֹי גָּבִל
אֲכַעִיסם :

Mas digo yo no ha Israel venido al conocimiento? Primeramente Moysen dize, Yo os prouocaré a celos con gente que no es mia: con gente ignorante os prouocaré a yra.

20 וַיִּשְׁעִיָּהוּ וּמִם לֵאמֹר גִּדְרָשְׁתִּי
לְלוֹא שְׂאֵלוֹ נִמְצָאתִי לְלוֹא
בְּקִשְׁתִּי :

Item, Isaias osa dezir, Fué hallado de los que no me buscauan: manifestéme a los que no preguntauan por mi.

21 וְאֵלֵּי־יִשְׂרָאֵל אָמַר פְּרָשְׁתִּי
יְדִי כָל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר
הַהוֹלְכִים תְּדַרְךָ לֹא טוֹב אַחֲרֵי
מַחְשַׁבְתֵּיהֶם :

Item, contra Israel dize, Todo el dia estendi mis manos al pueblo rebelle y contradicidor.

1 וְאֹמֵר אֲנִי אִם מֵאֵם אֲלֵהֶם
אֶת־עַמּוֹ חֲלִילָה כִּי גַם אֲנִי
יִשְׂרָאֵלִי הוּא מוֹרֵעַ אֲבֹרָתָם
מִבְּטָח בְּנִימִין :

Digo pues, ha Defechado Dios a su pueblo? En ninguna manera, porque tambien yo soy Israhelita, de la simiente de Abraham, del tribu de Ben-jamin.

17. Ἀρεῖ ἡ πίστις ἐξ ἀκούσεως, ἡ δὲ ἀκούσις διὰ τῆς ῥήματος τοῦ Θεοῦ.

La foy donc est par ouir: & ouir par la parole de Dieu.

18. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνωσαν ὁμοῦτις οὗτοι πᾶσι τοῦ ὅλου ἐξ ἡρώδου ὁ φηγγυαὶ αὐτοῦ, καὶ οὗτοι πᾶσι τοῖς ἐκκλησίαις τοῖς ῥήματι αὐτοῦ.

Mais (ie demande) ne font-ils point oui: zins leur son est allé par toute la terre, & leurs paroles iniques aux bouts du monde.

19. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνωσαν οὗτοι πᾶσι τοῖς ἑβραίοις, ἐγὼ παραγγέλλω ὑμῖν ὡς ἐκ ἐβραίων, ὅτι ἐν ἡμῖν αὐτοῖς παρεργαὶ ὑμῶν.

Mais (ie demande) Israel ne fa il point cognu: Moysese premier dit, Je vous prouoquerai à jalousie par celui qui n'est point peuple: se vous esmonuerai à ire par une nation destituee d'intelligence.

20. Ἡσυχὴ ἐστὶν ὁ λαὸς αὐτῶν, καὶ λέγει, διεβίβω τις ἐμὴ μὴ ἔγνων. ἐμφανὴς ἐβόησεν τις ἐμὴ μὴ ἐπιδιδότω.

Et Esaië s'enhardit tout à fait, & dir, J'ai cité trouué de ceux qui ne me cherchoient point: & suis manifestement apparu à ceux qui ne s'enqueroient point de moi.

21. Πρὸς δὲ τὴν ἐκκλησίαν λέγει, ἔλλω τοῦ ἡμέτερου ἐξ ἡμετέρων τὰς χειρὰς μου πρὸς λαὸν ἀπειθαρχεῖν καὶ αὐτὸν πλῆξαι.

Mais quant à Israel, il dir, J'ai tout le iour estendu mes mains vers un peuple rebelle & contredicant.

Κ Ε Α Λ. 10.
Ἐγὼ δὲ, μὴ ἀπώστω ὁ Θεός τις τὸν λαόν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλῆτης εἰμι. ἐκ πατρὸς ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν.

ie demande donc, Dieu a-il deboute son peuple? Ainsi n'aduene: car ie suis aussi Israhelita, de la posterité d'Abraham, de la lignee de Ben-jamin.

Capitola X.

17. Protoż wiara z slossenij/
a slossenij strze Słowo Krz-
stowe.

Wiadź tedy seſt; ſłuchania! &
ſłuchanie przez ſiowó Bożę.

18. Ale prawisim? / zdali gsau
nestosseli? An zagisiz powossiz
zemi roznesi se zwul gegich / a
aj do kontin ofressitu janz /
flowa gegich.

Nie powiadam! zali nie słysze
 le? A owsem na wszytkie ziemie
 rozszedł głos ich / y na konczyny
 świata słowa ich.

19. Ale prawijm: Doalij gest
nepoznat lid Izrahelskij. Ano
prowij z nich Morzysje / keli:
Zat jzawisli was ptworu strze
Narod kierzhoj nemate ja lid /
a popudym was t hntwu strze
Lid blaznirch.

Kecz powiedam / zali Izrael
nie poznał Boga? Płecyż nie
jestinowa: Ja was poruciłem raz
deszczu przez mórę Ebrory nie jest
należem: przez mórę Afrozj
mą zogniewam was.

20. Teš Vžanášs smžle mlus
vni/ a diš: Naležen gšem ob
těch / le:fišj inne nehledali/
žgeroně gšem se olžal řem ttes
fišj se na mne neptali.

Wszakże bierze śmiałość y
mowi: Jestem na. szon od tych
Kroty mie nie stał. A y iatem sta
i wnym tym Kroty si o mnie nie
przysł.

21. Ale t Eidu Yzrahelste
mu dij: Eidi den watahowal
gsem ruce mē t Eidu / kerd
mē newērij / ale oeporog
gest.

A przeto Jz: ażebyś mowił:
Przez całe dyki rozsierszani re-
cemoie do ludu nieposlušnego y
obornego.

Capitola XI.

Notoj prawym: Dali
gest Wsh zawrhi Eo
swoug Nikoll. Neb hys Z:
rahelst gsem / z semene Abra:
hamowa / z polotensj Berpa:
minowa.

Yn Omzehey / mali Bog odr
 inat luo swoy / Nleday rigo
 Daja / Abowumel y tam iqt Jy
 ralcjy kiam / z pleniemia Abrahā
 mowego / z pokolenia Beniamin
 nowego.

2 לא דחק אלהא לצפיה
אניא דמן קרים יריע
הנא לה און לא ירעין אנתון
בפיתא דאלהא מנא אמר
בד קבל הוה לאלהא אל
יסריל ואמר:

Non ha lddio rifiutato il suo popolo, il quale egli banniva davanti confisuto. Non sapete che quel che la Scrittura dice d'Elia? come egli domanda a Dio contra Israhel, dicendo.

3 מרי לבניך קטלו ו
ולמדך סחפי נאנא הו
פלח די אשתרת ובצין
לנפשי:

Signore, essi hanno ammazzati i miei Profeti. Et hanno tuccati i suoi altari. Et se non restato solo, e cercano di togliermi la vita.

4 ואתאמר לה בגלינא
הנא שבת לנפשי שבנא
אלפיו גברו אליו דעו
בורקהו לא פרכו ול
סגרו לבעלא:

Ma che gli dice la divina risposta? Io m'ho riservato sepe mille homini che non hanno piegato il ginocchio a Baal.

5 הנא אף פרכנא הנא
שרכנא הו אשתרת ב
גביתא דטיבותא:

Così dunque ancor nel tempo presente sono alcune reliquie secondo l'elezione gratuita.

6 אודין בטיבותא לא
הנא מן עבדא נאול
טיבותא לא איתנה
טיבותא או דין פכדא לא
הנא מן טיבותא נאול
עבדא לא איתנה עבדא:

E s'egli è per gratia, non è più per opere: altrimenti la gratia non è più gratia. Ma s'egli è per opere, gratia non è più gratia: altrimenti l'opera non è più opera.

7 מנא הביל הי דכנא
הוא יסריל ל אשכח
גביתא דין אשכח
שרכנא דין אשכח ב
בלבחהו:

Che cosa dunque? Quelli che Israhel aveva non l'ha conseguito: ma l'elezione l'ha conseguito, et il resto è stato undurito.

8 איכנא דכתיב דיהב
להו אלהא רוחא מ
מדבריתא ועינא דל
בכחהו בהו ואדנא דלא
ישמעון ערמא ליומנא
דיומנא:

Si com'è scritto, Lddio ha dato loro uno spirito di sapere, et occhio da non vedere. Et orecchie da non udire, insin al giorno d'oggi.

2 לא מאס אלהים את עמו
אשר מקדם ידעו הלא ידעתם
באלהו מה מדבר הכתב כאשר
מתפלל אל יהוה על בני ישראל
לאמר:

No ha Dios desechado su pueblo, al qual antes conoció. O no sabéis que dize de Elias la Escripura, como hablando con Dios dize contra Israhel.

3 יהוה את נביאיך הדגו בחרב
ואת מצבותיך הקסו ואותך
אני לבדי נבקשו את נפשי
לקחתה:

Sennor, á tus Prophetas han muerto, y tus altares han minado, y yo he quedado solo y procuran matarme.

4 כ" א"ם מה אומר לו דבר
יהוה השארת בישראל שבעת
אלפים איש כל הדברים אשר
לא כדעו לבעל:

Mas que le dize la diuina respuesta? Yo me he dexado siere mil varones que no han doblado las rodillas delante de Baal.

5 כן ג"ם בעת הולאת שארית
במבחר התחנה היתה:

Así tambien en este tiempo han quedado reliquias por la elecion graciosa de Dios.

6 וא"ם בתחנה איננה עוד
מפעלים או התחנה איננה עוד
תחנה וא"ם מפעלים או איננה עוד
מתחנה או הפעל איננו פעל עוד:

Y si per gracia, luego no por las obras: otramente la gracia ya no es gracia: (y si por las obras ya no es gracia, otramente la obra ya no es obra.)

7 ומה זאת אשר מבקש ישראל
אותה לא אחו אל המבחר
אחנה והאחרים כהו:

Pues que? Lo que buscava Israhel, aquello no ha alcançado, mas los electos lo han alcançado: y los de mas fueron cegados.

8 כמו נכתב כ"נסך עליהם יהוה
רוח תרדמה ונתן להם עינים ולא
יראו אונים ולא ישמעו עד
היום הזה:

(Como esta escripto, Dioles Dios espiritu de remordimiento, ojos con que no vean, y oydos con que no oygan,) hasta el dia de oy.

2. Οὐκ ἀπαρώμεθα ὁ θεὸς τὸ λαὸν
αὐτοῦ ὅτι ἀσεβοῦν, ἢ ὅτι εἰδότες ἐσ
ἡλίκα τί λέγει ἡ γραφή; αἱς ἐοικυ
χάσται τῶν προφητῶν τῶν ἐσθλῶν, λέ
γου.

Dico n'a point debouté son peuple, lequel il a auparavant connu. Ne savez vous pas que l'Esriture dit d'Elie? comment il fait requeste à Dieu contre Israhel, disant.

3 κύριε, τὰς προφῆτας σου ἀ
πέκτεινας, καὶ τὰ θυσιαστήρια σου
κατέσκαψας, καὶ ἐγὼ ἐλπίφθην
μόνος, καὶ ζητεῖς τὴν ψυχάν
μου;

Seigneur, ils ont tués tes Prophetes, & ont démolí ces autels: & je suis demeuré moi seul, & si calcheot à m'ôter la vie.

4. Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ θεὸς ὡς
πρόφητος; καὶ τί λυσιτελοῦν ἐπὶ τοῖς
ἐκλεκτοῖς ἢ τοῖς ἄλλοις, εἰ μὴ ὅτι ἐκ
ἐκείνων ζήσῃ τὸ βάλε.

Mais que lui fut-il répondu de Dieu? le me suis réservé sepe mille hommes, qui n'ont point ployé le genouil deuant Baal.

5. Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ και
ρῷ λυσιτελοῦν καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ ἄλλοι
ζήσονται.

Ainsi donc aussi au temps present il y a du resida selon l'eleccion de grace.

6. Εἰδὲ χάριτος, οὐκ ἐν ἔργων
ἐστὶ ἡ χάρις, οὐκ ἐν ἔργων χάρις,
εἰδὲ ἔργων, οὐκ ἐν ἔργων χάρις ἐστὶ
τὸ ἔργον, οὐκ ἐν ἔργων.

Que si c'est par grace, ce n'est plus par les œuvres: autrement, grace n'est plus grace: mais si c'est par les œuvres, ce n'est plus par grace: autrement, œuvre n'est plus œuvre.

7. Τί οὖν; ὁ θεὸς ζητεῖ τὴν ἰσχυρίαν
τοῦ σαρκὸς, καὶ οὐκ ἐκλογὴν ἰ
σχυρίαν, αἱ δὲ λοιποὶ καταρῶνται.

Quoi donc? ce qu'Israhel est après à chercher, il ne l'a point obtenu, mais l'elecion l'a obtenu, & les autres ont esté endurcis.

8. Καθὼς γέγραπται, ὠτοῦσθε τοὺς
ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ μὴ βλέπετε, καὶ
ἀκούετε τὰς οὖδας ὑμῶν καὶ μὴ
ἀκούετε, ὡς τῆς σήμερον ἡμέρας.

Ainsi qu'il est escript, Dieu leur a donné un esprit assopi: & des yeux pour ne point voir, & des oreilles pour ne point ouir jusqu'à iour present.

י

9 וידוד אמר יהוה שלחנם לפנייהם
לפיה למוקש לשלומים :

*Et David dice, Conuerfite la menfa
lora en laccio, e in trabocchetto, e in vitiu-
mento, e ciò per loro retribuzione.*

10 יחשבו עיניהם דלא
יחזו ויחזקו בקלוב יהוה
בפיה :

*Os sentiant gli occhi loro, si che non
vedgano : e piega tu fempre al lor delfo.*

11 אמר אנא דין דלמא
אתתקלו אר דנפלו חס
אלא בתיקלתהון דיליהון
הנו חתא לעממא לטניהון :

*Io dico dunque, fono ego me inciam-
pati per cadere ? Non già : ma per la lor
caduta, e venuto la falute a o Gentili, per
promocarli ad emulazione.*

12 ואו הוקלתהון הנת
עיתקלו לעלמא
ותיבותרהון עיתקלו
לעממא כמא
שומלתהון :

*Dono fo la lor caduta è la ricchezza
del mondo, e la lor diminutione è la ric-
chezza de Gentili : quanto più farà la
lor piena abbondantia ?*

13 לכו דין אמר אנא
לעממא אנא דאיתי
שיתקלו דעממא
לתשמישתי משבח אנא :

*Io dico a voi Gentili : inquanto che
io fono Apostolo de Gentili, honore il mio
ministerium.*

14 דלמא אשו לבני בשרי
ואנא אנשין מניהן :

*Per provare se per alcuno modo io po-
tessi provocar quello de la mia carne ad
emulazione, e salvo alcun de loro.*

15 או איר מסתקלנוהון
מבעותא לעלמא הון
כמא הכיל פונניהון אלא
חיה דמו בית מיתא :

*Perche si il rifinto di loro è la ricon-
ciliatione del mondo : che farà il riconci-
mento, se non vita da morte ?*

י

9 וידוד אמר יהוה שלחנם לפנייהם
לפיה למוקש לשלומים :

*Y David dize, Sea les buelta su mesa en lazo,
y en red, y en trompeçadero, y en paga.*

10 תחשכנה עיניהם מראות
מתניהם תמיד המעד :

*Sus ojos sean escurecidos paraque no vean :
y agouiales siempre el espinazo.*

11 ואומר אני הננפו לנפול
חלילה כיהם בעלתם הישועה
היא לגוים לקנאתם :

*Digo pues, trompecaron luego de tal mane-
ra, que cayessen del todo : En ninguna manera
mas por la cayda de ellos vino la salud à las Gen-
tes paraque por ellas fuesen prouocados à celos.*

12 ואם עזלתם הון ועשר
העולם היא ומתתקכם המון
הגוים כמה יותר מלמא :

*Y si la cayda de ellos es la riqueza del mun-
do, y el menoscabo de ellos la riqueza de las gen-
tes, quanto mas lo será el henchimiento de ellos ?*

13 ולכם הגוים אומר אני
ובהיותי שליח הגוים את
כהנתי אנדיר :

*Porque (à vos otros dico gentes) en quanto
à la verdad yo soy Apostol de las Gentes, mi mi-
nisterio honro.*

14 אהם אנניא את בשרי
ואנשיע אחדים מקצתם :

*Si en alguna manera prouocasse à celos à mi
nacion, y hizieffe saluos algunos de ellos.*

15 ואם מאוסם חלימת העולם
מה בלקח ביהם תיים
ממיתים :

*Porque si el desechamiento de ellos es la re-
conciliation del mundo, que sera el recebimien-
to de ellos, si no vida de los muertos ?*

י

9. Καὶ δαυὶδ λέγει, ὁ ἐκτεταγμένος ἡ
τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς
ῥέχμα, καὶ εἰς σπασμόν, καὶ εἰς
ἀνταπόδομα αὐτοῦ.

*Et David dir, Que leur table leur
soit tournée en piège & en trebuchement,
& ce pour leur retribution.*

10. Σωποθήτωσαν οἱ ἐφθάλ-
μοι αὐτῶν ὥστε βλάπτειν, καὶ ἵπταν-
το αὐτῶν ἀσπίδες συνέκαμψον.

*Que leurs yeux soyent obscurcis
pour ne point voir : & courbe continuel-
lement leur dos.*

11. Λέγω ὑμῶν, ἐὰν ἐπίστανται, ὅτι
πέσονται, καὶ ἔτι αὐτοὶ αὐτῶν
ὡς ἐκ τῆς πίστεως ἡ σωτηρία τοῖς ἔθ-
νεσιν, ὥς καὶ ἐκ τῆς ἁλείας αὐτοῦ.

*Mais ie demande, Ont-ils choppé
pour trebucher : Ainsi n'aduene : mais
par leur cherte le salut est aduenu aux
Gentils, pour les prouoquer à ialousie.*

12. Εἰ δὲ τὸ ἐκείνημα αὐτῶν
ἀλλοτρίον ἐστίν, καὶ τὸ ἡμίνα
αὐτῶν ἀλλοτρίον ἐστίν, πόσῳ μάλ-
λον τὸ πλεονεξέμεν αὐτοῦ ;

*Or si leur cherte est la richesse du
Monde, & leur diminution la richesse
des Gentils : combien plus le sera leur
abondance ?*

13. Ὑμῶν γὰρ λέγω καὶ ἰδοὺ, ἐφ' ὅσον ὅτι οἱ μὲν ἐγὼ ἰδοὺ ἀπο-
στολῶν, πῶς ἀνακαύωμαι δι' ἐ-
ξου.

*Car ie parle à vous, Gentils, en tant
certes que ie suis Apostre des gentils, ie
ren honurable mon ministère :*

14. Ἐγὼ μὲν ἐκείνημα μου
πῶς σάρκα, ἐσώσω τοὺς ἐξ αὐτῶν.

*Pour voir si en quelque façon ie puis
prouoquer ceux de ma chair à ialousie,
& en sauuer quelques uns.*

15. Εἰ γὰρ ἡ καταβολὴ αὐτῶν, κα-
ταλλαγή ἐστίν, τίς ἡ περιστή-
ψις, εἰ μὴ καὶ οἱ νεκροί ;

*Car si leur reledion est la reconci-
liation du monde, quelle sera leur rece-
ption, sinon vie d'entre les morts ?*

AD ROMANOS.

CAP. XI.

9. Et David dicit, Fiat men-
facorum: in laqueum & in
captionem, & in scandalum,
& in retributionem illis.

And David saith / Let their
table be made a snare; and a net; and a
stumbling block; even for a recompens-
ce unto them.

10. Obscurentur oculi co-
rum ne videant, & dorsum
eorum semper incurva.

Let their eyes be darkened / then see
not / and bowe downe their backe ab-
wayne.

11. Dico ergo, Nunquid
sic offenderunt ut caderente
Abiit. Sed illorum delicto,
salus est Gentibus, ut illos
amulentur.

I demaunde them: Have then flun-
bled what they should fall? God sorteth:
but through their fall saluation cometh
unto the Gentiles / to prouoke them to
follow them.

12. Quod si delictum illo-
rum diuitiae sunt mundi, &
diminutio eorum diuitiae
Gentium: quanto magis ple-
nitudo eorum?

Wherefore if the fall of them be the
riches of the worlde / and the dimini-
shing of them the riches of the Genti-
les: howe much more / shall they abund-
dauce be?

13. Vobis enim dico Gen-
tibus, quandiu quidem ego
sum Gentium Apostolus,
ministerium meum hono-
rificabo.

For in that I speake to you Genti-
les / in as much as I am the Apostle of
the Gentiles / I magnifie mine office.

14. Siquo modo ad amu-
landum prouocem carnem
meam, & saluos faciam ali-
quos ex illis.

Forre: if by any means I might
prouoke them of my flesh to follow the:
and might saue some of them.

15. Si enim amissio eorum,
reconciliatio est mundi: que
assumptio, nisi vita ex mor-
tuis?

For if the casting away of them be
the reconciling of the worlde: what shall
the receiuing be: but life from the dead?

An die Römer.

Das XI. Capitel.

9. Vnd David spricht: Laß ihren
Tisch zu einem Strick werden / vnd zu
einer Verückung / vnd zum Erger-
niß / vnd ihnen zur vergeltung.

De David siger / Lad deris Dore bliffue Al en
Snare / oc til en selde oc til en forargelse / oc dem selff
til Betalninge.

10. Verblende ihre augen / daß sie
nicht sehen / vnd beuge ihren rücken alle-
zeit.

Forblinde deris eyen / at de skulde icke see / oc bøye
al tid deris Rig.

11. So sage ich nun / Sind sie da-
rumb angelaußen / daß sie fallen sol-
ten? Das sey ferne. Sondern auß
ihrem fall ist den Heiden das Heil wi-
dersfahren / auff daß sie denen nachei-
fern solten.

Saa siger ieg nu / Løbe de der saare paa / at de
skulde falde? Der vere langt fra. Men aff deris Fald
er Salighed vnderfahren Hedningene / Paa der at de
skulde vere medtagne effter dem.

12. Denn so ihrer Fall der Welt
Reichthumb ist / vnd ihr schade ist der
Heiden Reichthumb / Wie vil mehr
wenn ihr zahl voll würde?

Thi at er deris Fald Verdens Rigdom / oc deris
Skade er Hedningens rigdom / Huor meget mere
om deris sal bliffue full?

13. Mit euch Heiden rede ich. Denn
dieweil ich der Heiden Apostel bin /
wil ich mein ampt preisen.

Mer eder Hedninge taler ieg / Effterdi ieg er
Hedningens Apostel / da vil ieg prise mit Embede.

14. Ob ich möchte die / so mein fleisch
sind / zu eiffen reißen / vnd ihrer eeliche
selig machen.

Om ieg kunde drage dem til nedlæghed / som ere
mit fad / oc gøre nogle salige aff dem.

15. Denn so ihrer verlust der Welt ver-
söhnung ist / was wäre das anders /
denk das leben von den todten ne-
men?

Thi at er deris fortabelse Verdens forligelse / Huad
være der ander / end at tage Liffuit aff de døde?

A Kyzimanuom.

Kapitola XI.

9. A David dij: Budz
Stół gegich pęd nini ja osh-
dło / ał polapenij gich / ał po-
horssenij / p ł obplaceni; zęcho
gim.

A David mowi: Niechaj im
jedzie stol ich niasto środa / y sa-
zdrę / y otracenia / y rowney nas
groby.

10. Oł gegich ał gśau zoty
mijny / ał newidh / a hřbet ge-
gich nakłonię wydyty.

Niech skłonię brzo oży ich
aby nie przyjręli / a tarcę zają-
dy grzybię ich.

11. Protoż prawim: Boli
gśau zidić ał flisi / aby zela
padli? Niki. Ale gegich kie
smutim spalenij śtato se Poha-
nizm / aby gich w tom nājie
bowali.

Mowie tedy: Aż się otraci
aby padli? Nie day tego Boże /
ale przez ich przestęstwo śtato
się zbawienie poganem / dla tch
go aby iemierzyli ku zbrodni.

12. Bęśli kie smutim gegich
gęst pōzi śwēta / a gegich
ymienissenij gęst pōzi Pōhā-
nizm / tijn więce pīnōst ge-
gich?

A jeśli ich przestępstwo bęst
bogactwem świąt / a ymienienie
niech bogactwem poganom / kie
toż więcej więce będzie ich nās
pelnienie?

13. Wām zagięć prawim
pōhanizm / pōkubj gśem Apo-
stolem Pōhanizm / pōkubj
wānij mē welebiti budu.

Abowim powierbam wam po-
gānom / ślemię Apostolem po-
gānom / iż ja wśad moy zacyym
zysię.

14. Zdobych śtato ł nāsle-
bowānij mōhł popuditi śtlo-
m / ał spalenij pīwēsti nēktę
z nich.

Jeśli bych śtorem spōsobem:
pokubjił ku zbrodni powino-
wać moie / y zachować niektę z
nich.

15. Niech pōkubj zawnę-
nij gegich gęst smutim śwētar
co pāł bude ginęcho gegich zaje-
pīgicij / nęg śwōt z mrtwych

Abowim jeśli odrzućcie ich
jeśli ziednanie świąt / a kie będzie
przywieć / ledno żywot mārty-
wych?

י

16 ואין דין וישיבתה קדושה
אף גבילתה ואין עקרה
קדושה הו אף סוכה :

*Donc si le premier fruit est saint, aussi
est la masse : & si la racine est sainte,
sont aussi encor*

17 ואין מן סוכה אפסח
ואנת דויתתה אנת דבר
אפסח אנת דבר
והיתת שותפתה לעקרה
ולשומנה דויתתה :

*Che se alcuni de rami si son restati in
che ora olivastro, se siano innestati in l'olivo
d'essi, e fatto partecipo da la radice, e
da la grossezza de l'olivo.*

18 לא תשתכח על סוכה
אין דין משתכח אנת לא
הוא אנת שקיל לה לעקרה
אלא הו עקרה שקיל לה :

*Non ti gloriar contra i rami, che se ti
glorij, non porti via la radice, ma la
radice porta te.*

19 ופבר תאמר דסוכה
דאפסח דאנת דבר דיתתה
אפסח :

*Hor tu dixi, i rami si son restati, ac-
ciocche io se fossi innestato.*

20 שפיר הליו מטול דלא
הימנו אפסחו אנת דין
בהימנותה קמח ל
תתרים ברענך אלא דחל :

*Bem dici, essi si son restati per l'inve-
stimento, e tu stai saldo per la fede : non ti
lennare tu superbia, ma sta in timore.*

21 ואן אלהא צד ער
סוכה דמן בנהין לא חס
דלמנה אף ל לא עלך
יחוס :

*Percho se l'Idia non ha perdonato di
rami naturali guarde che non amenga,
che me anco ate perdoni.*

22 חור הכיר בסימיותה
וקשיותה דאלהא על
איליו דגפלו קשיותה
עליך דין בסימיותה ואן
תקנה בה בבסימיותה ואן
לא אף אנת תתפסח :

*Vedi dunque la benignità e la se-
uerità de Dio. La seuerità in quella che son
caduti : e la benignità in te, se tu persevera-
ri ne la sua benignità : altrimenti tu an-
cora sarai tagliato.*

י

16 ואם הבכור קדוש הוא גם
העריסה ואם השוש קדוש גם
האמיר :

Y si el primer fruto es sancto, tambien lo se-
ra el todo y si la rayz es sancta, tambien lo seran
los ramos.

17 ואם אחדים מאמירים
גשברו ואנת בהותך וית-השרה
גשתלת בהם וחבר שרש ושמן
חיות גהייתך :

Y si algunos de los ramos fueron quebrados
y tu siendo azebuche has sido enxerido en lugar
de ellos, y has sido hecho participante de la rayz
y de la grossura de la oliua.

18 אל תתהלל על האמירים
ואם תתהלל אינך סובל את-
השרש כי אם השרש סובל אותך :

Note jactes contra los ramos : y si te jactas
sabe que no sustentas tu à la rayz, sino la rayz à ti.

19 ואומר אנת גשברו האמירים
להשתל אותי :

Diras pues, Los ramos fueron quebrados pa-
ra que yo fuesse enxerto.

20 היטב על-כי לא האמינו
גשברו ואנת באמונה קמח אל-
תהי חכם בעיניך כי אם ידא :

Bien por su incredulidad fueron quebrados
mas tu por la fe estas en pie : no te en soberuecas
antes teme.

21 ואם יהיה לא חמל על-
האמירים אשר בדרך חטבע
הפח פו גם עליך לא יחמל :

Que si Dios no perdonò à los ramos natura-
les, à ti tampoco no perdone.

22 וראה גם אוד טוב וגם את-
מאוס האלהים באלה אשר
נפלו את-המאוס ועליך את-
הטוב אם תעמד בטוב ואם
לא גם את תומר :

Mira antes la bondad, y la seueridad de Diòs
la seueridad ciertamente en los que cayeron : mas
la bondad (de Dios) en ti, si permanecieres en la
bondad : orramente tu tambien seràs cortado.

י

16. Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ ἡ
φύσις ἁγία, καὶ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ
καὶ αἱ κλάδοι.

Or si les premices sont saintes, aussi
est la masse : & si la racine est sainte,
aussi sont les branches.

17. Εἰ δὲ πῶς τῶν κλάδων ἕξ-
αλειψαται, οὗ δὲ ἀγγελάται, οὗ
ὁ καταρτισθεὶς ὁ ἀνθρώπος, καὶ συγ-
κοινωνῆς τῆς ρίζης καὶ τῆς παύσης
τῆς ἐλάσης ἕξαι.

Que si quelques vnes des branches
ont esté retranchées : & toi qui estois o-
liuier sauvage, as esté entee en la place
d'icelles, & as esté fait participant de la
racine & de la grosse de l'oliuier.

18. Μὴ καταμυχαίνῃς τῶν κλάδων,
οὗ δὲ καταμυχαίνου, οὗ σὺ τῆς ρί-
ζης βασιλεύς, καὶ ἡ ρίζα σὺ.

Ne te glorifie point contre les bran-
ches : que si tu te glorifies, ce n'est pas
toi qui portes la racine, mais c'est la ra-
cine qui te porte.

19. Ἐμὲ οὖν, ἕξαι αἱ κλάδοι, καὶ
καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁ καταρτισθεὶς.

Or tu diras, les branches, ont esté re-
tranchées, afin que j'y fusse enté.

20. Καὶ ὡς, ὅτι ἡ πόσις ἕξαι αἱ
κλάδοι, οὗ δὲ ἡ πόσις ὁ καταρτισθεὶς, καὶ ἡ
πόσις βασιλεύς, καὶ ὁ ἀνθρώπος.

C'est bien dit, elles ont esté retran-
chées par incredulité, & tu es debout par
foy : ne t'élève point par orgueil, mais
crain.

21. Εἰ γὰρ ἡ πόσις τῶν κλάδων
καὶ αἱ κλάδοι, καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁ καταρτισθεὶς,
καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁ καταρτισθεὶς.

Car si Dieu n'a point épargné les
branches naturelles, garde qu'il n'adui-
cenne qu'aussi il ne t'épargne point.

22. Ἰδοὺ οὖν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὁ καταρτισθεὶς
καὶ αἱ κλάδοι, καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁ καταρτισθεὶς,
καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁ καταρτισθεὶς, καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁ καταρτισθεὶς.

Regarde donc la benignité & la se-
uerité de Dieu : ails voir la seuerité, sur
ceux qui sont trebuchés : & la benignité enuere toi, si tu perseveres en la be-
nignité : autrement tu seras aussi coupé

CAP. XI.

16. Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami.

For if the first fruiten be holy / so is the whole lump: and if the root be holy / so are the branches.

17. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster es, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis olivæ factus es.

And though some of the branches be broken off, and thou being a wild olive tree, wast graft in for them: and made partaker of the root, & fatness of the olive tree.

18. Noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris: nō tu radicem portas, sed radix te.

Doast not thou selfe against the branches: and if thou doast thou selfe: thou bearest not the root: but the root thee.

19. Dicis ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar.

Thou wilt say then: The branches are broken off: that I may be graft in.

20. Bene: propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.

Well: though unbeliefe then are broken off: and thou standest by faith: be not high minded: but feare.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat.

For if God spared not the natural branches, (sate heebe: lest he also spare not thee.

22. Vide ergo bonitatem & severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permaneris in bonitate, alioquin & tu excideris.

Beholde therefore the bountifullnesse & severitie of God: toward the which have fallen: severitie: but toward thee: bountifullnesse: if thou continue in his bountifullnesse: or else thou shalt also be cut off.

Das XI. Capitel.

16. Ist der Anbruch heilig / so ist auch der Feig heilig / vnd so die Wurzel heilig ist / so sind auch die Zweige heilig.

Er Meier heilig da er oe Denen heilig / De er Roden heilig / da ere oe Brenene heilig.

17. Ob aber nun etliche von den Zweigen zubrochen sind / vnnnd du / da du ein wilder Delbaum warest / bist vnter sie gepfropffet / vnd theilhaftig worden der Wurzel vnd des Safts im Delbaum.

De om nu nogie aff Brenene ere sonderbrudne / oc du / der du vaast ic vilst. Dste: træ / est poder ibiane dem / oc est bleffuen belactig. Dste: træns roed oc vedste.

18. Sorühme dich nicht wider die Zweige. Khümeß du dich aber wider sie / so solt du wissen / daß du die Wurzel nicht trägest / sondern die Wurzel träget dich.

Saa rose dig icke mod Brenene. Men roser du dig mod dem / Da staledu vide at du har icke roden / men roden har dig.

19. So sprichst du / die Zweige sind zubrochen / daß ich hinein gepfropffet würde.

Saa siger du da / Brenene ere sonderbrudne / at ieg stulde podis der ind.

20. Ist wol geredt / sie sind zubrochen vmb ihres vnglaubens willen / Du stehest aber durch den glauben. Sey nicht stolz / sondern fürchte dich.

Der er vel sagb. De ere sonderbrudne for deris vantro stuld / De du staarformedest Troen. Ver icke Hoffmødig: men fryct dig.

21. Hat Gott der natürlichen Zweige nicht verschonet / daß er vñlleicht dein auch nicht verschone.

Hastuer Gud icke sparet de naturlige Brene / At hand maa vel icke oc icke stalsparet dig.

22. Darumb schau die gñte vnnnd den ernst Gottes. Den ernst an denen / die gefallen sind / die gñte aber an dir / so ferne du an der gñte bleibest / Sonst wirst du auch abgehauen werden.

Der saare see Guds godhed oc strengheb / Strengheden mod dem / som er faldne / De godheden mod dig / Saa fremt som du bliffueri godheden / Ellers bliffuer du oc affbuggen.

Kapitola XI.

16. Bestiże pñwotny swar gñau / iakß swarß gñ wñsecto: nich possit: a gñsli tofen swa: ty / wñdy y ratolesti swarß gñu.

A iakß pñwotny swa gñau / iakß swarß gñ wñsecto: nich possit: a gñsli tofen swa: ty / wñdy y ratolesti swarß gñu.

17. Aa nñkier ratolesti gñu vñomony / ty paf byw planau. Dñwau / sñipen gñu meş nñ / a vñinñ gñu autasñisem to: fñeş tuñnosli Dñmş:

A iakß sic pñkier ratolesti gñu vñomony / ty paf byw planau. Dñwau / sñipen gñu meş nñ / a vñinñ gñu autasñisem to: fñeş tuñnosli Dñmş:

18. Nechli bñş pñoti ratolestem: Pafli se chlubiş / ne ty tofen nñş / ale tofen tebe.

Ale chlubiş sic pñoti ratolestem: Pafli se chlubiş / ne ty tofen nñş / ale tofen tebe.

19. Pafli dñş: Vñomony gñau ratolesti / abpñch yñ byl wñsñipen.

A iakß teby: Dñmşne sa gñau / abpñch yñ byl wñsñipen.

20. Dobş pñawñş: pñ ne: wñru vñomony gñau / ale ty wñrau sñogñş. Neñmşleğ teby da wñşce o tobe / ale bog se.

Dobş pñawñş: pñ ne: wñru vñomony gñau / ale ty wñrau sñogñş. Neñmşleğ teby da wñşce o tobe / ale bog se.

21. Neb pñewadş Buoh Ratolestem pñroñemñ neob: pñstil / gñeb alby sñad y tobe neob pñstil.

Abowtem teßi Bog pñyrodş zonyñ gñau / a pñyrodş ne pñyrodş / a iakß tobie pñyrodş.

22. A pñotoş ñnamenay doş brotu a ññiwoş Buoh: Pro: ti tñm zagñst kñstiy pafli / zuoş fñiwoş: ale k tobe dobrotu Buoh / a k budestli trawt w dobro: k / gñnñl y ty wñpaf budş:

Obač teby dobroć y srogość Bożą / pñeciwo tñm pñoty w pñoli / srogość / a pñeciwo tobie dobroć / icli byś trawt w dobro: ci / bo ñnñcy ty beşieş wycat.

א

23 וְהָיוּ אֵלֶיךָ לְיָקוֹב
בְּחַסְדֵיךָ הַיְּמִנִיתָהוּן אֲחִי
הָיוּ יִתְעַצְמוּן מִשְׁכַּח גִּיד
אֲלֵהָהּ דְּתֹב יִטַּע אֲבוֹן :

*Et quand à l'incontro, se non perfermò
par amore nel l' incredulità, faranno imo-
flato: perciò che l'idolo gli può manifestar di
meno.*

24 אֲנִי אֶתְּ אֶתְּ דְּמִן יִתְּ
אֶתְּ דְּכָרָא הוּא גְּזֹרָה וְעַל-
אֶתְּשִׁחִית וְלֹלָא בְּכִינָה
אֶתְּשִׁחִית בְּיִתְּ אֶתְּ
כְּמָה רְכִיל הָיוּ אֲנִי
יִתְּשִׁעְמוּן בְּיִתְּ דְּכָרָהוּ :

*Imperche se tu sei stato impigliato da
quello che era per natura olivastro, a furor
di natura, sei stato connessato nel buono
olivo: quanto più quello che fu naturale,
faranno impigliato nel lor proprio olivo?*

25 בְּכָה אֲנִי דִין יִתְּדִעֵן
אֲחִי אֲדִירָה הֵנָּה הֵלָּא הָיוּ
הַכִּימִין בְּרִעֵן נִפְשִׁיךָ ד
דְּעִירָה לְכָה מִן אֲתֵר
קָדִיל הָיוּ לִסְדֵּל עַד מָה
דִּיעֹד מוֹלִיָּה וְעִמְמָה :

*Perche io veglia, fratelli, che voi sap-
piate questo segreto: (accioche voi no sia-
te arroganti in voi stessi) che l'indura-
mento è avvenuto in parte ad Israel, in-
fin d' tanto che il pecora numero de Gentili
sia entrato.*

26 וְהִידִין כְּלָה יִסְרִי
יִחָא אִיכְנָא דְּכִתִּיב הָאֲתָה
מִן בְּהִין פְּרוֹקָא וְהִיפֹךְ
עֹלָא מִן יַעֲקֹב :

*E così tutto Israel sarà salvo, si come
è scritto, Da Sion verrà colui che libera, e
rimoverà la impietá da Jacob.*

27 וְהִידִין תְּהוֹבָא לָהוּן
דִּיתְקָא הִי דְּמִן לֹוִתִּי מָה
דְּשִׁבְקָת לָהוּן חֲטֵהִיהוּן :

*Et questo è il patto ordinato loro da
me, Quando io torro via i lor peccati.*

28 בְּאִוְגְלִיָּין דִין בְּעִר-
דְּכָבָא אֲנִי מִטְּוֹלָתְכוֹן
וּבְגִבִּיתָא חֲבִיבִין אֲנִי
מִטְּוֹל אֲבִהֵתָא :

*Secundo l' Evangelio essi son ben ve-
nienti, per cagion di voi: ma facendo l'ele-
sione, son delitti, per cagion de Padri.*

א

23 וְגַם הָמָּה אֵלֶם לֹא יַעֲזֹדוּ
לְעַמֹּד בְּסוּדִים שְׁחֹל יִשְׁתְּלוּ כִּי-
יְכַל יְהוָה עֲזֹדוּ שְׁנִית לְשְׁחֹל
אִתְּם :

Y aun ellos, si no permanecieren en incre-
dulidad, seran enxeridos: que poderoso es Dios
para boluerlos a enxerir.

24 וְגַם אֲתָּ פִּזְוִת אֲשֶׁר כְּטָבְעוּ
זִית הַשְּׂדֵה הוּא גְּזֹרָה וְעַל-
דָּרָה חֲטָבַע נִשְׁתְּלָתָה בְּזִית
טוֹב כְּמָה יוֹתֵר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
כְּטָבְעִים הָמָּה יִשְׁתְּלוּ בְּעִצְמוֹת
וְיִתְּיָם :

Porque si tu eres cortado del natural azebuche,
y contra natura fuesse enxerido en la buca o-
liua, quanto mas estos, que son los ramos natura-
les, seran enxertos en su oliua?

25 וְחִדְעוּ אֲחִי אֲתִסְדוּ וּמִסְמָר
הֵיחָ מִן תְּהִין חֲכָמִים בְּעִינֵיכֶם
כִּי-עֲזֹדוֹךְ לְמִקְצַת יִשְׂרָאֵל גְּרוּתָה
עַל-כֵּן יִבֹּא מְלֹא חֲזוֹנִים :

Porque no quiero, Hermanos que ignoreys
este misterio, paraque no seays acerca de vo-
stros mismos arrogantes, que la ceguedad en par-
te acótecio en Israel paraque entre tanto entraffe
la plenitud de las Gentes:

26 וְכִכָּה יִנְשַׁע כָּל-יִשְׂרָאֵל כְּמֹ
נִכְתָּב וְכִכָּה לְצִיּוֹן גֹּאֲלָה וּלְשִׁבְי
בְּשַׁע בְּיַעֲקֹב :

Y así todo Israel fuesse salvo: como esta e-
scrito, Vendra de Sion el Librador que quitara
de Jacob la impiedad.

27 וְאֲנִי וְאֵת בְּרִיתִי אִתְּם
בְּשִׁמְתִּי אֶת-חֲטֵאתֶם :

Y esto sera mi testamento a ellos, quando
quitaré sus peccados.

28 כִּי-כְּשִׁוְרָה אֲוִיבִים בְּעִבְרוֹכֶם
וּכְמִכְחֵד אֲוִיבִים בְּעִבְדוֹ הָאֲבוֹתָ:

Ansique quanto al Evangelio tengo los por
enemigos por causa de vosotros: mas quanto a la
elecion de Dios, son me muy amados por causa de
los Padres.

א

23. Καὶ οὗτοι δὲ ὡς καὶ ἡ ἀποστολή
ἐκείνη, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ.

Et quant à ceux-là aussi, s'ils ne per-
severent point en incredulité, ils seront
enxerés: car Dieu est puissant pour les enter
derechef,

24. Et ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ.

Car si tu as esté coupé de l'olivier qui
de nature estoit sauvage, & as esté en-
tre nature enté en l'olivier fructif: ceux
qui le sont selon nature, combien plus
il est loisible d'enter des entés en leur propre oli-
vier:

25. Οὐ γὰρ ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ.

Car freres, le vœuil: bien que vous sa-
chiez ce secret, afin que ne soyes sages
en vous-mêmes: c'est qu'il est advenu
endurcissement en Israel en partie, jus-
qu'à ce que la plenitude des Gentils soit
entrée.

26. Καὶ οὕτως ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ.

Et ainsi tout Israel sera sauvé: ains-
i qu'il est écrit. Celui qui fait delivran-
ce viendra de Sion, & delivra de Jacob
les iniquités.

27. Καὶ ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ.

Et auront de par moi cette alliance,
C'est quand j'offrirai de dessus eux leurs
pechés.

28. Κατὰ μὲν τὴν ἀποστολήν, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ,
ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐκεῖ.

Ils sont certes ennemis quant à l'E-
vangile, à cause de vous: mais ils sont
bien-aimés quant à l'eleccion, à cause
des Peres.

CAP. XI.

23. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inferentur, potens est enim Deus iterum inferere illos.

And they also if they abide not still in unbelief: if he be grafted in: for God is able to graft them in againe.

24. Nam si & tu ex naturali excitus es oleastro, & contra naturam inferus es in bonam olivam: quanto magis ii qui secundum naturam, inferentur suae olivae?

For if thou wast cut out of the olive tree: which was wilde by nature: and wast grafted contrary to nature in a right olive tree: howe much more shall they that are by nature: be grafted in their owne olive tree?

25. Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, (ut non sitis vobis ipsis sapientes) quia cecitas ex parte contingit in Israël, donec plenitudo Gentium intraret.

For I would not brethren: that ye should be ignorant of this secret: (least ye should be arrogant in your selves) that partly obstinacie is come to Israel: until the fullnes of the Gentiles be come in.

26. Et sic omnis Israël salvus erit, sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Iacob.

And so all Israel shall be saved: as it is written: The deliverer shall come out of Sion: and shall turne away the ungodlines from Iacob.

27. Et hoc illis à me testamentum: cum abstulero peccata eorum.

And this is my covenant to them: When I shall take away their sinnes.

28. Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos: secundum electionem autem charissimi propter patres.

As concerning the Gospell: they are enemies for your sakes: but as touching the election: they are beloved for the fathers sakes.

Das XI. Capitel.

23. Vnd jene so sie nicht bleiben im dem unglauben / werden sie eingepfropffet werden / Gott kan sie wol wider einpfropffen.

De de andre stulle indpodis / der som de bliffue icke i vantro / Gud kand vel indplante dem igen

24. Denn so du auß dem Delbaum / der von natur wilde war / bist außgehauen / vnd wider die natur in den guten Delbaum gepfropffet / wie vil mer werden die natürlichen eingepfropffet / in iren eigen Delbaum.

Ehi ar est du affhuggen aff der Olie træ / som vaar vil aff naturen / oc est podet i der gode Olie træ / imod naturen / Huor meger mere stulle de naturlige indpodis / i deris eger Olie træ?

25. Ich wil euch nicht verhalten / lieben Brüder / dieses Geheimnuß / auff daß ihr nicht stoltz seyt. Blindheit ist Israel eines theils widerfahren / so lange biß die fülle der Heiden eingegangen sey.

Ieg vil icke dolie faareder / rare Brodre / denn: Hemmelighed / paa deri stulle icke vere hoffmodige. Blindhed er vederfaren en del aff Israel / Saa lenge / indtil Hedningernis tal kommer ind.

26. Vnd also das ganze Israel selig werde / wie geschrieben sthet: Es wird kommen auß Zion der Erlöser / der da abwende das Gottlose wesen von Jacob.

De al Israel skal saa bliffue salig. Ige som screff. ut skaar / Den skal komme aff Zion / som skal frelse / oc affuende der ugudelig væsen fra Jacob.

27. Vnd diß ist mein Testament mit ihnen / wenn ich ihre sünde werde wegnehmen.

De bettere mit Testamente met dem / naar ieg bortrager deris synder.

28. Nach dem Evangelio halte ich sie für Feinde / umb eurent willen / Aber nach der Wahl habe ich sie lieb umb der Väter willen.

Effter Euangelium holder ieg dem for Fiender / for eders skyld / Men effter vduelsens elfter ieg dem / for Fedrenis skyld.

Capitola XI.

23. A oni teš nebudaui trva ti w swet naweše / Jase wstijpes ni budau: Nebot gest mocen Duoh zasewstijpitige.

Alec yont testate beda trwac w nie domiarswie / beda wšezes pienu / gody te može Bog žao wšezes pic.

24. Nib pontwadž ty wop tad gso pširožen planž Ošiw / a proti pširoženij wšij: pen gš w dobru Ošiwu: Wnohēm wšice ti kšijž weds: lē pširoženij gšau / wšijž weni budau w širau wlašnij Ošiwu.

Wbowiem testis ty test wyści: ty z oliwy / ktorą z przyrodozenia była plona / y przeciwko przyrodozeniu wšice wšeczenie w prawdy: iwa oliwe / iako dółko wšice / ci ktorzy przyrodozeni są / beda w wlašni oliwe wšeczenie.

25. Nib they bratiš abyšcie wšeli toto tagemšiw abyšcie nebyli sami v sebe mautřiš a wšij / se šlepoša o nšterē štra no pšihodila se šidu Izraheli štemu / dokawadžb plnoš Došanuownawessia.

Bo niehce abyšcie nše mšeli wšedziec braciš they taxemšice (šedyšcie nše byli šami wšobie nas dštem) iž zadržward žalošce poes žeciš przyšli nš Izraheliš: ašby nše pelniemšie pogānom wšesto.

26. A tal wšeczen Izrahel špafen bude. Jatož pšano gest: pšijgde z Šwonu / kšeržž odir: hne a odnratij nepobožnost od Jācoba.

A tal wšyct Izrael bedžie zšawton / iako napisano test: Prizydje z Šwonu on zšawtiel / y odcymie nše pobožnost od Jācoba.

27. A tento gim odanne Jāton y šinlauwa / kšyž šladijm hšijž gegich.

A to przymierze beda mšec o demate / Šby in gšechy ič wš gladze.

28. A tal wedž Ewangellum žagšit gšau neyšatit pro wšs: ale wedž wšwolenij / gšau mšij pro šwē Dce.

A tal co šte tyče Ewāgelij / oni ša nieprizyšcielni dla was / podług wybrānia bywācia mšos wāni dla oycow.

CAP. XI.

29. Sine poenitentia enim sunt dona & vocatio Dei.

For the gifte and calling of God are without repentance.

30. Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum.

For even as ye in time past have not believed God; yet have now obtained mercy through their unbelief.

31. Ita & isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, & ipsi misericordiam consequantur.

Even so now have they not believed by the mercy bestowed unto you; that they also may obtain mercy.

32. Concluserunt enim Deus omnia in incredulitatem: ut omnium misereatur.

For God hath shut up all in unbelief; that he might have mercy on all.

33. O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & investigabiles vires eius.

O the deepness of the riches both of the wisdom and knowledge of God: how unsearchable are his judgments; and his ways past finding out.

34. Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit?

For who hath known the mind of the Lord? or who was his counsellor?

35. At quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

Or who hath given unto him first; and he shall recompense?

36. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in secula. Amen.

For of him, and through him, and for him are all things: to him be glory for ever. Amen.

An die Römer.

Das XI. Capitel.

29. Gottes Gaben vnd Berufung (mögen in nicht gereuen.)

Guts gäffuer oc kaid kunde tse angre hannem.

30. Denn gleicher weise / wie auch ihr weiland nicht habt geglaubt an Gott / nun aber habt jr Barmherzigkeit über kommen / über jrem vnglauben.

Ihi liggeriff, som i oc icke en tidlang trode paa Gud / De nu haaffue i faaet Barmherlighed / offuer deris vantro.

31. Also auch jene haben jetzt nicht wollen glauben andie Barmherzigkeit / die euch widerfahren ist / auf daß sie auch Barmherzigkeit überkommen.

Saa vilde oc de nu icke tro paa den Barmherlighed / som er eder vederfaaren / at de kunde oc saa Barmherlighed.

32. Denn Gott hats alles beschloffen vnter dem vnglauben / auff daß er sich aller erbarme.

Ihi Gud besluede alle vnder vantro / paa det hand vilde forbarne sig offuer alle.

33. Welch ein tieffe des Reichthums / beide der Weisheit vnderkenntniß Gottes / wie gar unbegreiflich sind seine Gerichte / vnd vnerschöpflich seine wege.

O huilkeet Rigdoms dyb / baade paa Guds Viddom oc kundelise / Huor aldelis vnderkendelige ere hans Domme / oc hans veye vrandfagelige.

34. Denn wer hat des HERRN sinn erkannt? Oder wer ist sein Rathgeber gewesen?

Ihi huor haaffuer kene HERRN S sind? Eller huor vaar hans Raadgiffuer?

35. Oder wer hat ihm etwas zuvor gegeben / daß jm werde wider vergolten?

Eller huor gaff hannem noget tilforn at hannem skal betalt sig?

36. Denn von jm / vnd durch jm / vnd in jm / sind alle ding / Ihm sey Ehre in Ewigkeit / Amen.

Ii ar aff hannem / oc formedelst hannem / oc vdi hannem / ere alle ting / Hannem vere ere euindelige / Amen.

K Rzymianuom

Kapitola XI.

29. Neb bez jdenij a zmienij gśau darowé a powołanié Bożé.

Abowiem dary y wezwanié Boże takowe są / iż ich żalować nie może.

30. Jakiż żagiste y wy nieściey gśie newierści Boga / ale nymij miłosierdziwój gśie dośli / pro gegich newieru:

Bo takó y wy przed tym nie byliście posiadajacy Boga / a teraz dostąpiście miłosierdzia / przez nieposłuszeństwo wasze.

31. Tak y oni nymij newierści / pro miłosierdziwój wami wśażani / abo y oni Włojedziwój dośli.

Tak y ci teraz nie byli posiadajacy / abo przez miłosierdzie wasze y oni miłosierdzia dostąpili.

32. Jakiż żagiste Boga wśiectny pod hśiehem pro newieru / abo senad wśiemni smilowal.

Abowiem zamienal Bog wśyctny w nieposłuszeństwo / aby się smilował nad wśyctnymi.

33. O wielkó głubokosć / Bóg / Wiaucrosti a wmiensij Bóg / Jhho : kerał nieprzetedniij gśau Gaudowé geho / a nie ślijhł cesty geho.

O głębokie bogactwo / mądrość / i potęga Boga / takó są nie wyśładane śady jego / y nieśładnie gśiane drogij jego.

34. Neb kdo gśie poznal imyśl Pańc? Aneb kdo gemu radil?

Bo ktoż poznal wmyśl Pańc? Abo kto mu był na radzie?

35. Nebo kdo prwnij dal gemu / abude gemu odpłaceno?

Abo kto mu prwnij dal / abo kto mu oddano?

36. Neb j nśho a śerje nśho / a w nśim gśau wśiectny wśey / gemu test a ślawa na wśky wśtuom / Amen.

Gdyż od niego / y przez niego / y w nim są wśyctne rzeczy / temu ni egi będzie chwala na wśiek. Amen.

ΠΑΡΕΚΑΛΕΙ ΟΥΝ ΥΜΑΣ, ΑΔΗΛΟΦΟΙ ΔΙΣ ΤΩ ΕΙΚΗΜΕΝΟ ΠΟΤΗΡΙ, ΩΘΗΣΑΝΤΕΣ ΣΩΜΑΤΑ ΥΜΕΝΟΥΣΙΑΝ ΖΩΣΑΝ, ΑΓΙΑΝ, ΕΛΑΤΤΟΝ ΤΩ ΘΩ, ΚΑΙ ΛΟΓΙΚΩ ΛΑΤΡΕΙΑΝ ΥΜΕΝ.

Je vous exhorte donc freres, par les
compassions de Dieu, que vous presen-
tiez vos corps en sacrifice vivant, saint,
placé à Dieu, qui est vostre raisonna-
ble service.

2. Καὶ μὴ συζημετὶ ἄλλοις τῇ
 αἰδίᾳ τῃ π. ἀλλὰ μεταμορφωθῶμεν
 ἐν αἰσθησὶ τῶν οὐδ' ὑμῶν, οἷς τὸ
 δοκεῖμα ζῆν ὑμῶν τί τὸ γέλυμα τῇ
 θεῷ τῇ ἀγαθῇ καὶ δόξῳ καὶ πύ-
 λω.

Et ne vous conformez point à ce
présent siècle, mais soyez transformés
par le renouvellement de vostre enten-
dement, afin que vous espromiez quel-
le est la volonté de Dieu, bonne, & plai-
sante & parfaite.

3. Λύγουται δε πρὸς ἑαυτοὺς
 ὁδοιποροῦντες, καὶ πρὸς ἄλλους
 μὴ ὑποφρονεῖτε ὡς οἱ δαί-
 φρονεῖτε, ἀλλὰ φρονεῖτε ὡς τὸ ἁ-
 γίον, ἀναστρέφοντες ὁδοὺς ἡμε-
 ρας πρὸς τὸν

Or par la grace qui m'est donnée
ie di à chacun d'entre vous que nul ne
presume d'estre sage par desluyce qu'il
faut estre sage mais qu'il soit sage à so-
briete selonc que Dieu a departi à cha-
cun la mesure de foy.

4. Καθ' ἡμῶν γὰρ οὐκ ἐστὶν αἵματι
μέλη πολλὰ ἔχοντα. τὰ δὲ μέλη
πάντα οὐκ ἔστιν ὡς πάντα ἔχοντα.

Car comme nous avons plusieurs
membres en vn seul corps, & tous les
membres n'ont pas vne meisme opera-
tion :

5. Οὐτως ἐὶ πολλὰ ἔ. Ζῶμα ἔσ-
μα ὡς χρυσῆ, ὁ δὲ καθῆς, ἀλλή-
λοις μέλῃ.

Ainsi nous qui sommes plusieurs
sommes un seul corps en Christ : & v-
chacun en son endroit membres l'un d-
l'autre.

6. Ἐχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ
τὴν χάριν τὴν δοθῆσαν ἡμῖν, ἀλλή-
λους, ὡς ποτὶ Φηταῖαν, κατὰ τὴν
ἀγαθίαν τῆς πίστεως.

Or comme ainsi soit que nous ayons
deux differens selon la grace qui nous
est donnee : soit prophetie, prophetie
selon l'analogie de la foy :

Obfecro itaque vos fratres per misericordiā Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrū.

I beseech you therefore, brethren,
by the mercies of God, that ye give up
your bodies a living sacrifice, holy, ac-
ceptable unto God; which is your rea-
sonable service of God.

2. Et nolite conformari
huius seculi: sed reformamini
in novitate sensus vestri,
ut probetis quæ sit voluntas
Dei bona, & beneplacens,
& perfecta.

And facion not your felues like him:
to this worlde: but be ye changed by the
renewing of your minde: that yee may
proue what is the good will of God:
and acceptable: and perfect.

3. Dico enim per gratiam
quæ data est mihi, omnibus
qui sunt inter vos, Non plus
sapere, quam oportet sape-
re, sed sapere ad sobrietatē,
unicuique sicut Deus divi-
sit mensuram fidei.

For I say through the grace that is
giuen vnto me / to euery one that is as
mong you: that no man presume to vnder-
stand above that which is meet to
vnderstand: but that hee vnderstand ac-
cording to scriptrue: as God hath dealt
to euery man the measure of faith

4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent.

For as we have many members in
one table; and all members have not
one of the same gifts.

5. Ita multi unum corpus
sumus in Christo, singuli au-
tem alter alterius membra.

So we being many are one body in
Christ / and every one / one anothers
members.

6. Habentes autem donationes, secundum gratiam quæ data est nobis, differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei.

Seeing the that we have given that
is divers / according to the grace that
is given unto vs / whether we have pro-
phesie / let vs prophesie according to the
proportion of faith.

Ich ermane euch lieben
Brüder / durch die Barmherzigkeit
Gottes / daß ihr euere Leibe be-
gebet zum Opffer / das da lebendig/
heilig / vñnd Gott wolgefellig sey /
welches sey euer vernünftiger Got-
tesdienst.

Zeg formaner eder / kære Brodere / ved Guds Barm-
 hertighed / At i giuffe eders legeme til et Offer / som
 er iessuendis / helligt / oc Gud velbehageligt / huilket
 skal vere eders fornumstige Gudsienste.

2. Und stellet euch nicht diser Welt gleich / sondern verendert euch durch verneuerung eures sinnes / auff das ihr prüfen möget / welches da sey der gute / der wolgefellige / vnd der volkommene Gottes Wille.

De sticket eder icke lige som denne Verden/ men
omvender eder formædelsst eders sindes fornyelse/ Paa
der at i kunde yressue/ huilcken der er Guds Gode/
velbehaagelige oc suldsomme vilte.

3. Denn ich sage euch durch die Gnade/die mir gegeben ist/ jederman vnter euch/ daß niemand weiter von ihm halte/ denn sichs gebürt zuhalten/ sondern daß er mäßiglich von im halte/ nach dem Gott außgetheilet hat/ einem jeglichen glaubigen seine Maß.

Thi teg siger formedels den Maade / som mig er
giffuen / til huer Mand iblant eder / Keingen skal holde
ndermere aff sig / end der sig bør at holde / Wten at hand
skal holde maadels aff sig / huer effier som Gud haff
uer vddels Trems maade.

4. Denn gleicher weise als wir inn
einem Leib viel Glieder haben / aber
alle Glieder nicht einerley geschäfte
haben.

Thi ar liggeruiffe som wi haffue mange Lemmer
vaa te legeme / men alle Lemmer haffue icke enff Ver-
ning.

5. Also sind wir vil ein Leib in Christo / Aber vntereinander ist einer des andern Glied.

Sige saa ere vi mange it Legeme i Christo / Men
iblandt huer andre er den ene den andens Ledemod.

6. Und haben mancherley Gaben
nach der Gnade / die vns gegeben ist.
Hat jemand Weissagung / so sey sie
dem Glauben ehnlich.

De bassetstille Gassuer effter den Waade/
som offer giffuen. Gassuer nogen Propheete/da skal
den vere siage mer Troen.

P Kotoꝝ proſpym was Bras
tiij/ ſteꝝe Wiloſdenſtrois
Boſij/ aboſſte wydſawali tēla
waſſe ro Dōtē ſiwau/ ſiwatau/
Bohu libau/ rojuminau ſuſi
bu waſſe.

Prose was tedy bracia przejsz
tości Boże / abyście stali się
ludźmi na oświecenie / światu /
przynajmniej Bogu / Eto jestono
Ani nie maże posługowanie.

2. 10. A nesrownáwajte se a
tjímro bjdžmro Swětan: ale
obnowte se w nowotě myslu
wassi/abssiežusylitěra gěst
wěle Boží/ dobrá/ libá a do
fonašá.

Kuse przypodobywaycie się
 temu wielom; ale się przemieniac
 przez odnowienie umysłu wasze-
 go; temu abyście dozwiaździli
 Eucharaby był wola Boga doba-
 wdzięczni; y doskonałi.

3. Neboť pravdivni/ strže mi-
lost / keráž pána mi gesh/ wisse-
chněm keríž gšau megy wás-
mi/ Aby newiwe wšbe simpšil
neš sussy simpšlit/ ale aby simpš-
lit t ššijdomost/ a gednomu
řazdomu wšš gesh Duoh wde-
ššimšru wšry.

Abowiem z lasi Flora mi se
dani opowiesci tajnemu rhy
rymiedzy wami przebywa; żeby o
sobie nie rozumiał nado to co ma
rozumieć; Ale żeby rozumiał stro
mate; ale tajne Bog odjścił mi
ze wilczy.

4. Nebo pakož w grednom
tčle mnohč audy mame / ale
ne wssocni audowt maglij ge
dneštavnč dšilo :

Abowsem tak w sednym ciele
wiele cjonkow mamy / a wbyrki
cjonki sednyje sprawy mienia.

5. Tak mnohých gedno čelo
gšme w Krostu/a obzwlaffen
gedni druhých audowt.

Takżewiele nas jest jedynym
człkiem w Krystofci & z osobak i
oni drugich cileni.

6. Magijce pał obdarowanij rozbiłnā / podtę miłosłtiera! Joāna gest nām : Sudto Prerocwli woblę łastko Wij. 19.

133 **Ja**croz ne bary wrble la
fi / **For**anam le **st** **Da**na / **cho**c pro
romo / **aby**ray pro **ro** **fo** **wa** **li** **we**
ple **ro** **mi** **st** **se** **ni** **wa** **ry**.

יב

7 ואית דתשמישתא אית לה פתשמישתא ואית דתמלפנא הו בירלפנא :

O ministerio, occupamini in ministerio : o chi insegna, ne l'insegnate.

8 ואית דתשמישתא אית בבויתא ודיתא בבויתא ודיתא בבויתא ודיתא בבויתא :

Et chi exhorta, ne l'exhortatione : chi distribuit, faciat in simplicitate : chi faciat gl'altre parimenti con diligentia : chi usa misericordia, lo usi allegrementa.

9 ולא יהוה נכיל חסכון אלא הויהו סגין לבישתא ומתנקבין לטבתא :

La charita sia senza simulatione : abborrete il male : aggringendami al bene.

10 הויהו דחמין לאחיו ומחמין דחמין דחמין ומחמין דחמין דחמין :

Sicut inclinasti ad amari confiteri charitatem l'uni l'altro : o premendando l'uni l'altro nel farsi honore.

11 הויהו דחמין דחמין דחמין דחמין דחמין דחמין :

Non pigri à far servizio : ferventi di spirito : fervendo al Signore.

12 הויהו דחמין דחמין דחמין דחמין דחמין דחמין :

Rallegrandomi ne la speranza : stando pazienti ne la tribulatione : perseverando ne l'oratione.

13 הויהו דחמין דחמין דחמין דחמין דחמין דחמין :

Communicando à le necessitat de Sanctis : referendulo l'ospitalità.

14 ברכו לדודיכון ברכו ולא תדונו :

Remedite quelli che vo persequunt : benedicite dico e non gli maledicite.

15 דודי עם דודי עם דודי עם דודי עם :

Rallegratevi con quelli che si rallegrano, e piangete con quei che piangono.

יב

7 ואם כהנה בכהנה ואם מלמד בלמוד :

O ministerio in servir, o el que en senna, en doctrina.

8 ואם מנחם בנחמה הנחה בתם לבב הפקיד הוא בדאגה המרחם בשמחה :

El que exhorta en exhortar : el que repara, en simplicidad : el que preside, en sollicitud : el que haze misericordia, en alegria.

9 האהבה תהי כלי חנפה שגור רע ודבק בטוב :

El amor sea sin fingimento : aborreciendo lo malo, llegando os à lo bueno :

10 באחיה אשר ביניכם רחמים מקדימים ביניכם בכבוד :

Amandola charidad de la hermandad los vnos para con los otros : perueniendo hos con honrra los vnos à los otros.

11 בדאגה לא עצלים ברוח מרתחים ליהנה עובדים :

En la sollicitud no perezosos : ardientes en Espirito : sirviendo al Sennor.

12 בתקווה שמחים בצרה מתלים בתפלה מעודדים :

Gozosos en la esperanza : sufridos en la tribulacion : constantes en la oracion.

13 לצער הקדושים פוסים להם לקראת הגלים מריצים :

Communicando à las necesidades de los Sanctos : siguiendo la hospitalidad.

14 ברכו את דודיכם ברכו ולא תארו :

Benedezid à los que hos persequen : benedezid y no maldigays.

15 שמתו את השמחים וברכו את הבורחים :

Gozaos con los que se gozan : llorad con los que lloran.

יב

7. Εἴτε διδάσκοντες, ἢ τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἢ τῇ διδασκαλίᾳ.

Soit ministre, que ce soit en administration : soit que quelqu'un enseigne, qu'il donne enseignement :

8. Εἴτε ἐκκλήσεις, ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῇ ἐκκλησίᾳ.

Soit que quelqu'un exhorte, que ce soit en exhortation : soit que quelqu'un distribue, qu'il le face en simplicité : soit que quelqu'un preside, qu'il le face soigneusement : soit que quelqu'un exerce miséricorde, qu'il le face joyeusement.

9. Ἡ ἀγάπη ἀνεκδοκίμη, ἢ τῇ ἀγαπῶντι, ἢ τῇ ἀγαπῶντι, ἢ τῇ ἀγαπῶντι, ἢ τῇ ἀγαπῶντι, ἢ τῇ ἀγαπῶντι.

Que la charité soit sans feintise. Ayez en horreur le mal, vous reprenez le bien :

10. Τῇ φιλαδελφίᾳ, ἢ τῇ φιλαδελφίᾳ, ἢ τῇ φιλαδελφίᾳ, ἢ τῇ φιλαδελφίᾳ, ἢ τῇ φιλαδελφίᾳ.

Enclins par charité fraternelle à montrer affectuō l'un envers l'autre : preuenans l'un l'autre par honnêteté :

11. Τῇ ἀσυνεχίᾳ, ἢ τῇ ἀσυνεχίᾳ, ἢ τῇ ἀσυνεχίᾳ, ἢ τῇ ἀσυνεχίᾳ, ἢ τῇ ἀσυνεχίᾳ.

Non paresseux à vous employer pour autrui : fervans d'esprit : fervans au Seigneur.

12. Τῇ ἐλπίδι, ἢ τῇ ἐλπίδι, ἢ τῇ ἐλπίδι, ἢ τῇ ἐλπίδι, ἢ τῇ ἐλπίδι.

Joyeux en esperance : patients en tribulation : perseverans en oraison.

13. Ταῖς χρείαις, ἢ τῇ χρείᾳ, ἢ τῇ χρείᾳ, ἢ τῇ χρείᾳ, ἢ τῇ χρείᾳ.

Communiquans aux necessités des saints : pourchassans hospitalité.

14. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, ἀλλὰ μὴ καταραζέσθαι.

Besillez ceux qui vous persequents : benedicez-les, & ne les maudissez point.

15. Χαίρετε μετὰ χαίροντων, καὶ κλαίτε μετὰ κλαίνοντων.

Soyez en joye avec ceux qui sont en joye : & soyez en pleur avec ceux qui sont en pleur.

AD ROMANOS.

CAP. XII

7. Sive ministerium, in ministrando, sive quid docet, in doctrina.

Or an office; sei du warte on the office: or he that teacheth on teaching.

8. Qui exhortatur, in exhortando, qui tribuit, in simplicitate, qui praest, in solitudine, qui misereatur, in hilaritate.

Or he that exhorteth on exhortation: hee that distributeth: let him do it with simplicitate: hee that ruleth: with diligence: hee that sheweth mercie: with chearefulness.

9. Dilectio sine simulatione. Odientes malum: adhaerentes bono.

Let love be without dissimulation. Abhorre that which is euill and cleaue unto that which is good.

10. Charitatem fraternitatis invicem diligentes. Honore invicem praeuenientes.

Be affectioned to one another with brotherly love. In giving honour goe one before another.

11. Sollicitudine non pigri. Spiritu ferventes Domino, temporis, servientes.)

Not slothful to doe service: fervent in spirit: (serving the Lord.)

12. Spe gaudentes. In tribulatione patientes. Oratio instantes.

Reioicing in hope: patient in tribulation: continuing in prayer.

13. Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes.

Distributing unto the necessities of the Saints: giving your selves to hospitalitie.

14. Benedicite persequentibus vos: benedicite & nolite maledicere.

Blesse them which persecute you: blesse: & say and curse not.

15. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.

Reioice with them that reioice: & weepe with them that weepe.

An die Römer.

Das XII. Capittel.

7. Hat jemand ein Ampt/ so warte er des Ampts. Lehret jemand/ so warte er der Lehre.

Haffuer nogen in Embede/ da stal hand tage vare paa sit Embede. Lærer nogen/ da stal hand vare paa lærdommen.

8. Ermanet jemand/ so warte er des ermanens. Gibt jemand/ so gebe er einfeltiglich. Regieret jemand/ so sey er fleissig. Vbet jemand Barmhertzigkeit/ so thueers mit gutem willen.

Formaner nogen/ da vare hand paa formansen. Giffuer nogen/ da stal hand giffue enfoldige. Regerer nogen/ da stal hand vere omhyggelig. Vbr nogen Barmhertighed/ da gore sig der med lyst.

9. Die Liebe sey nicht falsch. Hasset das arge/ hanget dem guten an.

Kærlighed skal icke vere falsk. Hader det onde/ Bliffuer ved det gode.

10. Die Bräderliche Liebe vntereinander sey hergklich. Einer komme dem andern mit Ehrerbietung zuvor.

Eders Brøderlig kærlighed ibland huer andre skal vere æffieret. Den ene skal komme før end den anden med ære at beuise.

11. Seyt nicht träge was jr thun solt. Seyt brünstig im Geiste. (Schicket euch in die Zeit.)

Verer icke lade til det i skulle gøre. Verer brændende i Anden. (Sticker eder effier inden.)

12. Seyt frölich im hoffnung/ Gedultig im trübsal/ Haltet an am Gebet.

Verer glade i haaber/ Taalmodiget bedrøffuelse/ Holder fast ved at bede.

13. Nemet euch der Heiligen nothdurfft an. Herberget gerne.

Tager eder de Helligis nødsøffthed til. Lener gerne herbere.

14. Segnet die euch verfolgen/ Segnet vnd fluchet nicht.

Besigner dem eder forfølge/ Besigner oc banded icke.

15. Freuet euch mit den frölichen/ vnd weinet mit den weinenden.

Frøder eder med de Glade/ oc græder med de grædendis

A Romanorum.

Kapitola XII.

7. Budis außad & posuho: wānij/ budis fdo vlijt naučenij.

Choc posluhowānie aby siny fluzili/ tāt tej y on kory vejt/ aby vejt.

8. Kdo napomlnā f napo: mījnānī/ fdo dāwā w opfij: mnošī/ fdo nad qīnīmī toā: dne s pīlnostī/ fdo se slieuge s ochotnostī.

Tejt y on kory napomlnā/ aby napomlnat/ kory fāfu ejetby w fējt y toā: f kory tāt pīlotojony/ ijtby w pīlnostī/ kory ejny mīlos fērdzīe/ ijtby z ochoty.

9. Mīlewānī bud bez po: frystwīj. Neā wīdīe jēho/ a pīdīrjē se do brēho:

Mīlo se nēdīe mīlebeztie obī ladnā/ brzytjē se mīlošācī/ w pīstymīe w rāstāwō f do brēmī.

10. Lāstū bratrskāu magj: ce/ wespōlet sebe mīlūgtē: Doctī wōstī se wespōlet pīdēchājēgtē:

Wādžīe tēdnt f/ drugīm brāter skā mīlošācīa pīzchylajmī/ w cīwōšācīa w dnt drugīe w pīdēdāj: iac.

11. Pīfīwōt pīrācy nēchwāpte lenīwī: Duchem wrauch/ (Pānu slaujchē:)

Nīe lenīwēmī w mīlošācī/ Duchem wozlācēmī/ (Pānu slaujchē.)

12. W nādēgi se radāgtē/ w zāmītku budīe trpēlīwīj/ Wō: dīchby budīe pīlī:

W nādēgi se wēfēlac/ w wōrā: pīfēmī dīpīlīwī/ w wōlācy w mōdī: lēwīe.

13. W pōtēchāch Swātch/ o nīmī se pōdēlugjē/ pījwētī: wōstī nāstēdugjē.

Pōtēchām swātchych wōstēlā: iac/ gōdācīe rādžī pīzīmīac.

14. Dobrofēktē tēm kēfīj se wām protīwīj/ dobrofēktē a nēzlofēktē.

Wlogōstāwōtē tym kōrōzy wās pīzēlādūā/ dobrofēktē tēm a nēpīzēlādūā.

15. Radugjē se s radugjī: čmī/ plāctē s plāctīchmī.

Wēfēktē se s tymī kōrōzy se wēfēlā/ a plāctē s tymī kōrōzy plācīa.

יב

16. ומרס דמתרעין אנחנו
על גבשכח אף על אחריות
ולא מתרעין רענא רמא
אלא קפה לאילין דמפכין
ולא הנותן חכמיו ברעין
גבשכח :

*Non habendo in medesimo parere tra vos
non habendo l'animo a cose alte, ma ac-
comodandens a gli humili. Non fuisse
prudens appresso de vos medesimo.*

17. ולב תפרעון לאנש
בשתת חלף בשתת אללא
ותפטן לכו דתעבדון
טבתא קדם בני נשא פלהון :

*Non vendete ad alcuno male per ma-
la, procurate cosa honesta denanzi a tutti
gli huomini.*

18. ואן משכחא איה דמו
ליתכח עם כל בן
שלמא עבדו :

*Se gli è possibile, per quanto è in voi,
habbate pace con tutti gli huomini.*

19. ולב הנותן תבצין
גבשכח חכמי אללא חבו
אתרא לרענא פתיב הו
גיר דאן לא תעבד דייב
לגבשכח אגבא נאעבד דייב
אמר אללה :

*Non vi vendatur vos stessi, dediti
vobis: ma date luogo a l'ira: perche l'egli
è fu cito, A me appartien la vendetta: no
vi compenso, dice el Signore.*

20. ואן כפון בעל דבבר
איכל ליה ואן כחא אשקה
ואן דין תעבד לה גומרא
דיקרא תעבד על קרקבתה :

*Se adunque el tuo nemico ha fame,
dagli mangiare: s'egli ha sete, dagli beuere,
perche, confidando, tu gli adunarai
carbonti de fuoco sopra la testa.*

21. אללא תופכין בישתת אללא
וכאורה לב שתת בטבתא :

*Non si superate d' al male: ma su-
perate il male col bene.*

יג

1. כול גבש לשולטנא
דדבותא תשתעבדו ליתגיר
שלטנא הלא הוא מן
אלהא הו ואילין שולטנא
דאיתיהון מן אלהא הו
פקידו :

*Ogni anima sua seppia a le potestades
superiores. Perche non è alcuna potestade
senon da Dio: e le Potestades che sono, sono
ordinate da Dio.*

יב

16. יחד ביניכם חוכמים לא
מעמיקים את מחשבותיכם
כי אם בדרך ענוים הולכים
אל תהיו חכמים בעיניכם :

*Vnanimis entre vosotros: no alruios, mas
accomodando hos a los baxos: no seays pruden-
tes en vuestra opinion.*

17. לאיש לא משלמים דעה
תחת טובה וזממים להטיב את
פני כל בני אדם :

*No pagando a nadie mal por mal: procura-
do lo bueno, (no solo delante de Dios mas aun)
delante de todos los hombres.*

18. אם תוכל להוות כמה יש
בכם השלימו את כל בני האדם :

*Si se puede hazer, quanto es en vosotros, te-
niendo paz con todos los hombres.*

19. אל תתקמון באויביכם
אהובי כי אם תנו מקום לחרון
אף בל יכתב לי נקם ושלם
אמר יהוה :

*No defendiendo hos a vosotros mismos sa-
mados, antes dad lugar a la ira: porque escripto
está, Míes la vengança: yo pagaré, dize el Señor.*

20. אם דעב שיאך תאכילה
לחם ואם צמא השקה מים
ובעשותך זאת גחלי אש את
תחתה על ראשו :

*Antes si tu enemigo tuuiere hambre da le
de comer: si tuuiere sed, da le de beuer: que ha-
ziendo esto, ascuas de fuego amontonas sobre su
cabeça.*

21. אל תמשול הרעה בך כי
אם אתה תמשול בך בטוב :

*No seas vencido de lo malo: mas vence con
bien el mal.*

יג

1. כל גבש תבצע תחת האלה
לאשר יש לחם השלטון כי
אננה שלטון כי אם מאלהים
וכל שלטונות אשר תחת
מאלהים גבסדו :

*Toda anima sea sujeta a las potestades supe-
riores: porque no ay potestad sino de Dios: y las
que son, de Dios son ordenadas.*

יב

16. Το δὲ πῶς οἱ ἀλλήλους φρο-
νιμώμεν, μὴ καὶ ἐν ψήλαις φρονιμώ-
μεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς κατωτέρους
μῆτροι, μὴ γίνωμεν φρονιμοὶ κατὰ
αὐτοὺς.

*Ayans vn mesme sentiment les vn
enuers les autres: n'affectans point cho-
ses hautes; mais vous accommodans aux
choies basses. Ne soyéz point lages en
vous mesmes.*

17. Μηδὲν ἀντὶ κακοῦ κακὸν δύναν-
ται ποιεῖν, ἀλλὰ ὅσα κατὰ τὸ ἀγα-
θόν πάντες ἀνθρώπων.

*Ne rendez à personne mal pour mal.
Pourceillex choses honestes deuant
tous hommes.*

18. Εἰ δύνασθε, τὸ εὖ ἐμὲ, κατὰ
πάντας ἀνθρώπους ἀγαθὰ ποιεῖτε.

*Si le peut faire, autant qu'en vous
est, ayez paix avec tous hommes.*

19. Μη ἐαυτοὺς ἐκδικησώμεθα, ἀ-
λλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· ἡ γὰρ
ἐκκρίσις ἐστὶν ἡμῶν. ὡς καὶ ἐκρίθη· ἡ
γὰρ ἀντιπῶσις ἐστὶν ἡμῶν.

*Ne vous vengez point vous-mes-
mes bien-aimés: mais donnez lieu à Fi-
re, car il est escrit, A moi appartient la
vengeance: ie le rendrai, dit le Seigneur.*

20. Ἐν εὐνοίᾳ ὁ ἐχθρὸς σου
ψάμμιζε αὐτόν. ἐν δολίᾳ, καὶ ἐν
ἀσυνίᾳ. τὸ καὶ τοῦ ἀνθρώπου
πυρὶς (κατὰ τοὺς δόκτους καὶ τοὺς
αὐτοὺς).

*Si donc ton ennemi a faim: donne
lui à manger: s'il a soif, donne lui à boi-
re: car en ce faisant tu lui assembleras
charbons de feu sur sa teste.*

21. Μη ἐκ μὲν κακοῦ κακὸν ἐκ-
λάβῃς, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀγαθὸν τὸ καλόν.

*Ne fois point surmontré du mal:
mais sur monte le mal par le bien.*

ΚΕ + ΑΑ. ιγ.

Πᾶσι ψυχὰς ἐξουσίαις ὑποτά-
γητε, ὡς κυρίῳ ὡς κατὰ τὸν κύριον, ἐν
καρδίᾳ ὡς ὁ κύριος ἐν μέντοι τοῦ κυρίου
ἐν ὅ, καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ὡς ἐν τῇ ἐν τῇ
ἐξουσίᾳ.

*Que toute personne soit sujette aux
puissances superieures: car il n'y a point
de puissance sinon de par Dieu: & les
pu sances qui sont en cest, sont ordon-
nees de Dieu.*

172 · 31

3

2. Ὡς τοὺς αἰνέτας τοῦ ὁμοῦ (ἐν ἱ-
 ξουσία, ἐν τῇ αὐτῇ ἀγαπῇ αἰ-
 γίσθηται. οἱ δὲ αἰγίσθητός, ταυτοῖς
 καὶ μα ἀψύχου.

Parquoi qui résiste à la puissance, résiste à l'ordonnance de Dieu : & ceux qui y résistent, seront venir condamnation sur eux-mêmes.

3. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσι Φε-
 ρεῖς ὡς ἀρχιερεῖς ἔργον, ἀλλὰ ὡς
 κακίαι. Ζήλεις οὖν καὶ Φερεῖς ὡς
 ἐξουσίαι; καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἐξου-
 σίαι ἐν ἡμῖν οὐκ εἰσὶν αὐτοὶ.

Car les princes ne sont point à craindre pour bones œuvres, mais pour mauuaises. Or vous ne craignez point la puissance ? fai bien, & tu recevras louange d'icelle.

4. Οὐ γὰρ ἀλάστορες ἐσὶ τοὶ αἰ-
 τήματα. οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν παρὰ
 θεῷ οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ μάρτυρος
 φορεῖ. οὐ γὰρ ἀλάστορες ἐσὶ, ἐν δι-
 κῇ αἰσθάνονται τὸ κακὸν παρὰ
 θεῷ.

Car le prince est seruiteur de Dieu pour ton bien mais si tu fais mal, crains d'autant qu'il ne porte point l'espee sans cause: car il est seruiteur de Dieu, ordonne pour faire iustice en ire, de ce lui qui fait mal.

5. Διὸ ἀνάγκη ὑποστὰς οὐκ εἶναι, καὶ
μὴ οὐκ εἶναι τὴν οὐκ εἶναι, ἀλλὰ εἶναι τὴν
οὐκ εἶναι.

Et pourtant il faut être suiets, non
point seulement pour l'ire, mais aussi
pour la conscience.

6. Διὰ τῆς γὰρ καὶ Φόρους π
ληπ. λέγεται γὰρ τοῦ εἶναι, ὅ
τι τῆς ἐκείνης προμήτης.

Car pour ceste cause aussi payer
vous les tributs: d'autant qu'iceux fon-
ministres de Dieu s'employans a cela.

7. Ἀπὸ τοῦ οὗτο πάντες τὰς ἐφ'
 ἑαυτοῦ τὴν φέρου, τὴν φέρου τ.
 τὸ πλῆθος, τὸ πλῆθος τὴν φέρου
 τὴν φέρου τὴν πλῆθος, τὴν π
 μὲν.

Rendez donc à tous ce qui leur est
 dû : à qui tribut, le tribut : à qui peage,
 le peage : à qui crainte, la crainte : à qui
 honneur, l'honneur.

2. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

Whoever therefore resisteth the power, resisteth the ordinance of God: and they that resist, shall receive to themselves judgement.

3. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac & habebis laudem ex illa.

For Princes are not to be feared for good works: but for evil. Will thou then be without fear of the power? Do well: so shalt thou have praise of the same.

4. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris: time, non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindictam iram, ei qui malum agit.

For he is the minister of God for the weal: but if thou do evil, thou shalt be afraid: for he beareth not the sword for nought: for he is the minister of God to take vengeance on him that doeth evil.

5. Ideo necessitate subditi estote: non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

Wherefore ye must be subject, not because of wrath only, but also for conscience sake.

6. Ideo enim & tributa prestatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes.

For for this cause ye pay also tribute: for they are Gods ministers, appointing them tribute for the same thing.

7. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem, cui honorem, honorem.

Give to all men therefore their dues: tribute to whom tribute is due: custom to whom custom: fear to whom fear: honour to whom honour.

2. Wer sich nun wider die Oberkeit setzt / der widerstreibet Gottes Ordnung / Die aber widerstreben werden über sich ein Verheil empfangen.

Du som nuserer sig mod Offuerigheden / hand staar imod Guds sticelse / De desom imod saa / de stude saa en Dom offuer sig.

3. Denn die Gewaltigen sind nicht den guten Werken / sondern den bösen zu fürchten. Willst du dich aber nicht fürchten für der Oberkeit / so thu gutes / so wirst du lob von der selbstigen haben.

Thi ar de Velbige ere icke de gode gerninger / Men de onde til frætt. De vill du icke frætte dig for Offuerigheden / da gor der som gaar er / saa stalt du haaffus loff aff hannem.

4. Denn sie ist Gottes Dienerin / dir zu gut. Thust du aber böses / so fürchte dich / denn sie tregt das Schwerdt nicht vmb sonst / Sie ist Gottes Dienerin / ein Rächetin zur straffe über den / der böses thut.

Thi hand er Guds Tjenere / dig til gode / Men gor du der som onter / da frætte dig / Thi hand bar icke Swardet for gheffuis / Hand er Guds Tjenere / en Hefsnere til straff offuer dem / som gaar ilde.

5. So sent nun auß noth unterthan nicht alleine vmb der Straffe willen / sondern auch vmb des Gewissens willen.

Saa verer nu vnderdanige for nøden / oc icke aleniste for straffen skyld / Men oc saa for eders Samvittigheds skyld.

6. Derhalben müßet ihr auch Schoss geben / denn sie sind Gottes Diener / die solchen Schoss sollen handhaben.

Der saare skulle t oc gifue Skat / Fordi ar de ere Guds Tjenere / som skulle forfremme saadan besker melse.

7. So gebet nu jederman / was ihr schuldig sent / Schoss dem der Schoss gebürt / Zoll / dem der Zoll gebürt / Forcht / dem die Forcht gebürt / Ehre / dem die Ehre gebürt.

Saa gifuer nu huer Mand / der som t ere skyldige / Skat / dem som bær Skat / Zold / den som bær Zold / Forer / den som bær Forer / ære / den som bær ære.

2. Protoz doz se Mocnost protiwij / Bozimu ztizenij se protiwij. A tictijze protiwij / sami sobe odsauzenij doz swagij.

Przeto Ktory sie zstawnale przelozenij / sprzeciwia sie potanowieniu Bozemu / a Ktory sy sie sprzeciwia / oni na sie Ktawnie wnoza.

3. Neb wrchnost negsau / strachu doze ziwijem / alezle tictijem. Thcessli pat se nebat Wrchnost / Einij dobre / a budej miji chwalu od nji.

Abowiem przelozenie sa tu strachowi za dobre wzynki / ale zale / A ches sie nie bac przelozenij / co ticti dobrego czyn / y odnielesz chwale od niego.

4. Sluzebnij zagisze Bozji / gest tobe t dobru. Dakli budej zle ticti / bog se: nebe ne na darmo Wrchnosc. Bozji zagisze sluzebnij gest / aby mstil zwozrow nad tym / do zle ticti.

Abowiem test sluga Bozym tobie tu dobru / a test wzynki co ticti zlego / boy sie / bo nie darmo mtecz nozi / gdyz test sluga Bozym / msticiem tu gawowu pzzu ciwko temu Ktorzy zle czyni.

5. A protoz: podwinnie si poddani budie: nie toliko pro hntw / ale y pro swobodnij.

Apzeto potrzeba test aby sie zlamie poddani / nie tylko dla gawow / ale thez dla swobody.

6. Nach proto y danie dawaj te Sluzebnyx zagisze Bozji / gsau / proto pracujce.

Abowiem y dla tego eta das wacie / gdyz sa slugami Bozym / tego wstawiciale pilniacy.

7. A protoz plakte wssch nzm coz glic powinni: Komu dani / tomu dani: Komu clo / tomu clo: Komu baze / temu baze: Komu test tomu test.

Odwawcie tedy wssy: Komu test testie powinni / Komu poddani / poddani: Komu clo / clo: Komu bota / bota: Komu cze / cze.

8. ולאנש מדב לא תחובו
אל אחד לחד למאחבו
מן דמחב ציר לחברה
במוסא מלי:

Non fiate debitori à persona di cesso Germana, se non de l'ammortato l'ou l'altro. Percoche chi ama alitru, ha adempito la legge.

9. אף די ציר דאמר דלא
תקטול ולא תגור ולא
תגנוב ולא תרנא ואגור
פיקדנא אחרנא בקד
מלתא משתלם דתרתם
לקריבך איר נבשך:

Impercoche quistio. Non fure adulterio. Non occidere, Non furare, Non der falsu testimonio. Non habet concupiscentia, e facit alcum alitru comandamentu, si comprehendit, s'immortamente in quessa parola: cioè, admo al tuo prossimo come te stesso.

10. חובא לקריבך בישתא
לא סער בטול דחובא
מולךה הו דמוסא:

La charité non se male à aucun al prochain. Il commandement dunque de la Loy e la charité.

11. ואף דא דעו דובנא
הו ושתנא לי מבית
דנתיציר מן שנתו השא
הו ציר אחקדכו לו חייז
יתיר מן דכד הימנו:

È questo quarto più veduto el tempo che è ciao, ch'è lo è hora che noi es fuoriammo hoggimas dal sonno, percoche, adoffo la nostra salute ci è più vicino, che quando noi habbiam creduto.

12. ללילא מכיל עבר
ואימא קרב גניח הקיל
מון עבדא דחשכא
ונלבש ניהא דבוקרא:

La notte è passata via, e il giorno s'è appressato. Mettiam dunque giù l'opera de le tenebre, e vestiamoci un habito conueniente à la luce.

13. ואיר דבאימא
באסכמא נהלך בומר
בדביות וכל
במדמא טנפא וכל
בחסמא ובהרינא:

Accioche caminiamo honestamente, como da giorno: non in mangiameto e libbre et beuere: non in leti e lasciuia: non in contentamento e inuidia.

8. לאיש מאומה לא תחבלו
כי אם לאהב איש את רעהו
כי אשר אוהב את רעהו מלא
את החורה:

No denays à nadie nada, sino que hos ameycs vnos à otros: porque el que ama al proximo, cum plió la Ley.

9. כי המצוה הולאת לא חנאף
לא תהרג לא תגנוב לא תענה
עד שקר לא תחמד ואם יש
מצוה אחת בדבר הזה גשלמה
היא כמו תאהב את רעך כנפשך:

Porque, No adulterarás, No matarás, No hurarás, No dirás falso testimonio, No cudiciarás, y si ay algun otro mandamiento, en esta palabra se comprehende (fumaricamente,) Amaras à tu proximo, como à ti mismo.

10. תאהבה לרעה את רעה
איננה עושה לכן מלא החורה
אבה היא:

La Ch r dad no haze mal al proximo: Anfi que el cumplimiento de la Ley es la Charidad.

11. ועל זאת גם ידעו את
העת כי עת יש השעה להקיצנו
משנה כי עת קרובה היא לנו
הישועה יותר מאשר האמנו:

Y esto conociendo el tiempo, Que es ya hora de levantarnos del suenno: porque aora nose fia mas cerca nuestra salud, que quando creyãos.

12. הלילה עבר והיום קרב
ונשלכה ממנו את פעלי החשך
ונלבש כלי האור:

La noche ha passado, y el dia hallegado: echemos pues las obras de las tinieblas, y vistamos nos las armas de luz.

13. כמו ביום בהוגו נתהלך לא
במחולות ושכחון לא במשכבות
וסובאים לא במדיבה וקנאה:

Andemos, como de dia, honestamente: no en vanqueterias y borracherias: no en lechos, y desuerguenças. no en pendencias y embidia.

8. Μηδὲν μηδὲν ἐφ' ἑλπίου, ἀλλὰ μὴ κατὰ τὴν ἀγάπην ὅτι ὁ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον, ἐμπίσιν ἐστὶν τῇ νόμῳ.

Ne deus rien à personne, sinon que vous aimez l'un l'autre: car qui aime autrui, il a accompli la Loy.

9. Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύεις, ὁ φονεὺς, οὐ κλέβεις, οὐ ψευδομαρτυροῖς, καὶ ὅτι περὶ τούτων ἐστὶν ἡ ἐντολή, ἐν ταύτῃ τῇ λέγει, ἀγαπάτω ὁ ἀδελφεὸς τὸν πλησίον, ὡς τὸ εἶ, ἀγαπήσῃς τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.

Car ce qui est dit, Tu ne commettras point d'adultere: Tu ne tueras point: Tu ne déroberas point: Tu ne diras point faux témoignage: Tu ne convoiteras point, &c. n'y a quelque autre commandement, est formellement compris en ce point: ici, aiauoie, Tu aimeras ton prochain comme toi-même.

10. Ἡ ἀγάπη τῆς πλησίον κατὰ τὴν ἐντολήν, πληρῶμα εἶναι νόμου ἡ ἀγάπη.

La charité ne fait point de mal au prochain: l'accomplissement donc de la Loy est charité.

11. Καὶ τὸν αἰδῶντος τὸν χρόνον, ὅτι ἡμεῖς ἵμεις ἐστὶν ἡ ὥρα ἐγερθῆναι, καὶ γὰρ ἡ γὰρ ὥρα ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἡ ὥρα τῆς δικαιοσύνης.

Mesmeient ven la saison, aiauoie qu'il est ia temps de nous resueiller du sommeil: car maintenant le salut est plus pres de nous, que lors que nous aions creu.

12. Ἡ νύξ περὶ ἡμῶν, ἡ δὲ ἡμέρα πλησίον, ἀποβάμεθα εἰς τοὺς ὅπλα τοῦ φωτός.

La nuit est passée, & le iour est ap-proché: rejettons donc les œuvres de tenebres, & soyons revestus des armes delumiere.

13. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, δικαιοσύνης ἐπιπορεύωμεθα, μὴ καμνοὺς, οὐ μέθυ, μὴ κοίτας καὶ ἀπολαύσεις, μὴ ἐριδι καὶ ζήλῳ.

Cheminons honestement comme de iour: non point en goustmandifier, ni en yvrongneries: non point en couches, ni en insolences: non point en coïse, ni en couie.

Capitola XIII.

8. Záděmu nebywate nic
dluhni / gedině to / abyštie se
wespoleť milowali : Nebo kdož
miluge Vližniho / Zákony
naplnil.

Żte badżie ni Formule wiśni/
jedno to abyście się spolecznie mi-
towali; bo kto mi nie drogę / 300
Ton wypelni.

9. Nedo toto/ Nefsiminijse/
Nesabigese/ Neotradnese/
Nepromluwisse kkintho frow
deetwli/ Nefekadaje/ a gestit
kierē ginz Wifazantj/ w tonu
to se promluwenzj zawjrd/ W
lowat budese bliznho twē
ho/ yako sebe samēho.

Godyto: Niebedziess czudno
 sejst / niebedziess szbajal / nie be-
 dziess trudi / niebedziess szkrywie
 swiadczyl / niebedziess pozabial /
 y iesli krole inge iest roszasnie /
 w tym słowie krole sie szmiesi /
 to iest: Bedziess milowal bliźnie-
 go mego iako samego siebie.

10. Milowánij bližnjim
skřho nečini: A protož napl
nečiniž Zákona / gešit milowá
nij.

Milosc bliźniemu iść nie
wyrzadza / a iść wypelnienie sa-
tysfakcyi jest milosc.

11. Anaglice tento čas /
 hodina gesti nam gije sna w
 stari. Denij zagiste gesti bli
 nasse spasenij / nesi tony gsmo
 se nadali.

Zmaga: ja wiedzac i jest czaſy
 godzina koſyſny ſe ocuſli ze ſna/
 bo wſz teraz bliſſe nam ieſt zbawie-
 nie / a niſz ſiebyſny wſieczyli.

12. Nie pomnula / ale den
se pŕibližil. A protož odvrz
me stuch temnosti / a oblecme
se w oděnj swětla.

Toci przemineli a dżien si
 przybliży / Odrzucmy tedy uc
 zynki ciemności / a oblaczymy się
 w białe szaty.

12. Tak/abychom we dne po
tiwż chodili: ne w hedoman
a w opłści / ne w smilsiwi
a w nestydatostech / ne w swa
ru a w jawni:

Takabyśmy wejdzie chodź
 I także we dnie / nie w busiade
 Ant w piśaniach / nie w l. jad
 Ant w nocyj Rosciach / nie w zw
 Ie ant wog. Brodci.

14 אֵלֶּה לִבְשׁוֹתֵי לִמְכוֹן
יֵשׁוּעַ מִשִּׁיתָא וְלִבְשׁוֹתֵי
תַּאֲבִיבִין דְּבִסְרָקוֹן
לְהִתְתָּהּ :

Ma vestimenti el Signor Iesu Christo, o non habbiate cura de la carne, per contentarla ne la sua concupiscentie.

14 אֵלֶּה לִבְשׁוֹתֵי לִמְכוֹן
יֵשׁוּעַ מִשִּׁיתָא וְלִבְשׁוֹתֵי
תַּאֲבִיבִין דְּבִסְרָקוֹן
לְהִתְתָּהּ :

Raccorre a voi quello che è infermo ne la fede, non già per contender con dispute.

2 אֵת גִּיר דְּמִתְוִיבֵי דְּכָל
מִדָּם נֹאכֹל וְדִפְרִיָּה יִרְקָא
הוּא אֵכֶל :

L'uno creda che si possa mangiare di tutte le cose: e l'altro che è infermo in fede, mangia de l'herbe.

3 הוּא דִּין דְּאֵכֶל לְהוּ מו
דְּלֹא אֵכֶל לֹא יִשְׁוֵי וְהוּ מו
דְּלֹא אֵכֶל לְהוּ מו דְּאֵכֶל
לֹא יִדּוּ אֵלֶּה גִיר דְּרִבְהָ :

Colui che mangia, non disprezza colui che non mangia: e colui che non mangia, non giudichi colui che non mangia, perche l'altro è libero a se.

4 אֵת מוּ אֵת דְּדָאן אֵת
לְעִבְרָא דְּלֹא דִילָךְ דָּאן
קָאם לְמִדָּה קָאם וְאֵת
לְמִדָּה גַּבֵּל מִקָּדָם הוּא דִּין
קָאם מִשְׁנֵי גִיר בְּאִידִי
מִדָּה דִּיקִימִיָּה :

Tu chi sei, che giudichi il famiglia d'altrui? Egli sta fermo, e non cede al suo proprio Signore: ma egli starà fermo, perche l'altro è potente de farlo stare.

5 אֵת דְּדָאן יוֹמָא מו
יוֹמָא וְאֵת דְּדָאן דְּלִהוּ
יוֹמָתָא בְּלִשְׁ דִּין בְּמִדָּעָא
דְּנִפְשָׁה יִשְׁתַּרְר :

L'uno giudica un giorno esser da più che un altro giorno: e l'altro giudica ogni giorno egualmente. Ciascuno sia pienamente certificato ne la sua mente.

6 מו דְּמִתְרַעָא דִּיקָמָא
לְמִדָּה מִתְרַעָא וְכָל דְּלֹא
מִתְרַעָא דִּיקָמָא לְמִדָּה לֹא
מִתְרַעָא וְכָל לְמִדָּה
אֵכֶל וְלֹא לְמִדָּה מִדָּה וְכָל
אֵכֶל לְמִדָּה לֹא אֵכֶל
וּמִדָּה לֹא לְמִדָּה :

Chi si cura de giorni, sano cura al Signore, e chi non si cura de giorni, non sano cura al Signore. Chi mangia, mangia al Signore: perche ne rende grazie a Dio: e chi non mangia, non mangia al Signore: e ne rende grazie a Dio.

14 כִּי אֵם לִבְשׁוֹתֵי אֶחָדִינוּ
יֵשׁוּעַ תְּמַשִּׁיחַ וְלֹא תִדְעוּ זֻלָּתִים
לְמַחְמַדִּי הַבָּשָׂר :

Mas vestihos del Sennor Iesus el Christo: y no hagays caso de la carne en sus desheos.

1 אֶחָדִינוּ תְּמַשִּׁיחַ תְּקַח לֹא
לְמַחְמַדִּי הַבָּשָׂר :

Al enfermo en la fe sobrelleuad: no en contiendas de disputas.

2 כִּי אֶחָד מֵאִמִּין לֹא אֵכֶל כָּל־
דְּבָרִים וְהַחֲוִלָּה יֵאָכֵל אֶת־דְּרוֹק :

Porque alguno cree que se ha de comer de todas cosas: otro enfermo come legumbres.

3 הַאֲכֹל לֹא יָבוֹד אוֹתוֹ אֲשֶׁר
אֵינוֹ אֲכֹל וְאֲשֶׁר אֵינוֹ אֲכֹל
לֹא יִשְׁפּוֹט אֶת־הַאֲכֹל כִּי
אֱלֹהִים לִקְחוֹ :

El que come, no menosprecie al que no come: y el que no come, no juzgue al que come: porque Dios lo ha levantado.

4 וּבְמִי־אֵת כִּי תִשְׁפּוֹט עֶבֶד אֶחָד
לְאִדְנָא יְקוּם אִוּ יַפּוֹל מֵה־
אֱלֹהִים אִוּ יְקוּם כִּי יָכֹל אֱלֹהִים
לְהַקִּימֵנוּ :

Tu quien eres, que juzgas el siervo ageno? por su Sennor esta en pie, o cae: y si cae afirmase: ha: que poderoso es Dios para affirmarlo.

5 וְאֶחָד מִבְּדִיל בֵּין יוֹם וְיוֹם
וְאֶחָד כְּאֶחָד מַשִּׁיחַ אֶת כָּל־יוֹם
אִישׁ אִישׁ כְּעֶצֶת נַפְשׁוֹ יִתְמַלֵּא :

Item, alguno haze diferencia entre dia y dia otro juzga iguales todos los dias. Cada vno este asegurado en su animo.

6 תִּבְחַר אֶת־יוֹם לִיהוָה בּוֹחֵר
הוּא וְאֲשֶׁר אֵינוֹ בּוֹחֵר אֶת־יוֹם
לִיהוָה לֹא בּוֹחֵר הַאֲכֹל לִיהוָה
אֲכֹל הוּא וּמִדָּה לִיהוָה וְאֲשֶׁר
אֵינוֹ אֲכֹל לִיהוָה לֹא אֲכֹל
וּמִדָּה לִיהוָה :

El que haze caso del dia, hagalo para el Sennor y el que no haze caso del dia, no lo haga ansi mismo para el Sennor. El que come, coma para el Sennor: por lo qual haga gracias a Dios: y el que no come, no coma para el Sennor, y haga gracias a Dios.

14- 'AM' ἐδούλωται τὸν κύριον
ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τὸ σαρκοφάγον
οὐκ ἐπίσταται οὐδὲ διακρίνει.

Mais soyez tenellus du Seigneur Iesus Christ, & n'ayez point soin de la chair pour accomplir les conuoitises.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.
Τοις δὲ ἀδελφοῖς τοῖς ἰσχυροῖς
καὶ ἀσθενεῖς, καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ
κατακλιμένοις.

Or quant à celui qui est debile en foy, receuez-le à vous, mais non point en debar de disputes.

2. Ὁ ὅτι πιστεύει, λέγει καὶ ἐσθίει
ὅτι ἀδελφὸς, λέγει καὶ ἐσθίει.

L'un croit qu'on peut manger de toutes choses, & l'autre qui est acbille mange des herbes.

3. Ὁ ἐσθίων οὐκ ἐπιτιμᾷ τὸν
ἀσθινόντα, καὶ ὁ ἀσθινόντα οὐκ
ἐπιτιμᾷ τὸν ἐσθίωντα. ὁ ὅτι
ἐσθίωντα καὶ ἐσθίει.

Celui qui mange, qu'il ne mesprise celui qui ne mange point: & celui qui ne mange point, qu'il ne iuge point celui qui mange. Car Dieu sa prins à soi.

4. Ζὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων τὸν δούλοῦ
τοῦ κυρίου; τὸν κύριον καὶ τὸν
κύριον, καὶ τὸν κύριον καὶ τὸν
κύριον, καὶ τὸν κύριον καὶ τὸν
κύριον.

Qui es-tu toi, qui iuges le seruiteur d'autrui? il se tient ferme ou tresbuché à son propre Seigneur, mêmement sera il affermi: car Dieu est puissant pour l'affermir.

5. Ὁ ὅτι πιστεύει, λέγει καὶ ἐσθίει
ὅτι ἀδελφὸς, λέγει καὶ ἐσθίει.
Ὁ ὅτι ἀσθινόντα, λέγει καὶ ἐσθίει.
Ὁ ὅτι ἐσθίωντα, λέγει καὶ ἐσθίει.

L'un estime un iour plus que l'autre, & l'autre estime chaque iour également: qu'un chacun soit pleinement resolu en son entendement.

6. Ὁ φρονῶν τὸν κύριον, καὶ τὸν
κύριον, καὶ τὸν κύριον, καὶ τὸν
κύριον, καὶ τὸν κύριον, καὶ τὸν
κύριον, καὶ τὸν κύριον, καὶ τὸν
κύριον.

Celui qui a esgard au iour, il y a esgard au Seigneur, & qui n'a point d'esgard au iour il n'y a point d'esgard au Seigneur. Qui mange, il mange au Seigneur: car il en rend graces à Dieu: & qui ne mange point, il ne mange point au Seigneur, & en rend graces à Dieu.

CAP. XIII.

14. Sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs.

But put on the Lord Iesus Christ; and take no thought for the things that fulfill the lusts of it.

CAP. XIII.

Infirmum autem in fide assumito: non in discipationibus cogitationum.

But that is weak in the faith receive not now; but not for contentions sake of disputations.

2. Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.

One belemed y he may eat of all things: and another: which is weak: let eateth herbes.

3. Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicat, Deus enim illum assumit.

Let not him that eateth, despise him that eateth not: and let not him which eateth not, iudge him that eateth: for God hath received him.

4. Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit, stabit autem: potens est enim Deus statuere illum.

Who art thou that condemnest another mans servant? he standeth or falleth to his owne master: he shall be established: for God is able to make him stand.

5. Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem, unusquisque in suo sensu abundet.

Th is man esteemeth one day above another day: and another man counteth every day alike: let every man be fully persuaded in his owne minde.

6. Qui sapit diem, Dominus sapit. Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

He that observeth the day / observeth it to the Lord: and he that observeth not the day / observeth it not to the Lord. He that eateth / eateth to the Lord: for he giveth God thanks: & he that eateth not / eateth not to the Lord: and giveth God thanks.

An die Römer.

Das XIII. Capitel.

14. Sondern ziehet an den HERRN Iesum Christ. Und wartet des Leibes / doch also / daß er nicht geil werde.

Men forer eber i vor HERRE Ihesum Christum. De beuaret eüemer / Dog sau / ar der bliffuer icke lössacige.

Das XIII. Capitel.

Den Schwachen im Glauben nehmet auff / vnd verwirret die Gewissen nicht.

Manmer den som erstobellig Trost / oc forbiffret icke hans Samuittighed.

2. Einer glaubet / er möge allerley essen. Welcher aber schwach ist / der isset Kraut.

Den ene trost / ar hand man arde allehonde / Men den som erstobellig / hand arder Drier.

3. Welcher isset / der verachte den nicht / der danicht isset. Vnd welcher nicht isset / der richte den nicht / der da isset. Denn Gott hat ihn aufgenommen.

Huo som arder / hand foracte icke den / som icke arder / De huo som icke arder / hand dome icke den / som arder / Thi Gud haßuer anammer hannem.

4. Wer bist du / daß du einen fremden Knecht richtest? Er stehet oder fallet seinem Herren / er mag aber wol aufgerichtet werden. Denn Gott kan ihn wol aufrichten.

Huo est du / ar du domer en fremmer Suend? Hand staareller falder saar sin Herre / De hand land vel oprette isen / Thi Gud land vel oprette hannem.

5. Einer helt einen Tag für den andern / der ander aber helt alle tage gleich. Ein jeglicher sey in seiner Meinung gewiß.

Den ene holder en dag for den anden / Men den anden holder alle dage lige. Quer vere vis i sin mening.

6. Welcher auff die tage helt / der thuts dem HERRN. Vnd welcher nicht dar auff helt / der thuts auch dem HERRN. Welcher isset / der isset dem HERRN / denn er danket Gott. Welcher nicht isset / der isset dem HERRN nicht / vnd danket Gott.

Huo som holder aff dagene / hand got det for HERRE N. De huo som icke holder der aff / hand got det oc saar HERRE N. Huo som arder / hand arder saar HERRE N / ihi hand tacket Gud / Huo som icke arder / hand arder icke saar HERRE N / oc tacket Gud.

K Kijimanuom

Kapitola XIII.

14. Alle oblecte se w Pānā nassēho Gēhijstē Krysia. Apē teo tēlo nemmyapye pro jādō: si.

Alle pryoobleetē pānā Jesu Krysia / & nie micpae stānā o cille tēlo nemmyapye pro jādō: si.

Kapitola XIII.

Nemomēho pān wrijstē pfijimayte / nesauidjce mysslenij gēho.

Pānīm tēgo Krysistē mōly w wicze / przymyrcie / nie dōysie wssjynāli poswacti ołolo gas deł.

2. Nebo nēdo wērij se mu: jēghji wssēto: & do pān gēsi nemocen / gēz jeling.

Bo cēden wterzy i sse godzi kādā rēczieke / & drugi Krysistē mōly / i krysny iaba.

3. Ten kōz gij / nepohrzeg iijm kōz negij: a kō negij / nēsub toho kōz gij / nebo Duohj pfijal gēy.

Ktory te / niechay sobie za nic nie mōrego Krysie mē te / & Krysie te / niechay tēgo nie ofadza Krysie / gōy go Dog przymial.

4. Ty kōz gij / Krysij saur djijs cnysho Gluchbnijka? wssal swemū Pānu siozj nebo padā: stanet zagisē / nebo mō: cengest Bāh posiwawii gēy.

Ty Krysie iest co ofadza ci dō: tēgo sluge? Wlaßnemū Pānu siozj & do opadaj / & bedzie wmiēdysom / & bōwim mōje gō Dog wmiēdys jic.

5. Nebo nēdo rozfuzuge mēz yō dnem a dnem: a nēdo pān sauidjka jē den ja roweñ. Gēden kādō na swōm singlu dō: si mēz.

Drugi jāsse wiccey sobie was i y seden djijs nēz drugi / & drugi rowno sobie kādō djijs poelyra: & kādō nichy bōdise opawionem wmyśle swōm.

6. & do rozfuzuge den: Pānu rozfuzuge. & do nerozfuzege / Pānu nerozfuzege. A kōz gij / Pānu gij / a dēfuge Bō: hu A kō negij / Pānu negij a dēfuge Bōhu.

Ktory dnā pīnāte / Pānu pīl: nūte / & Krysie dnā nie pīnāte / Pānu nie pīnāte / Krysie te / Pānu te / gōy djijs cny Bōgo / & Krysie te / Pānu nēte / & wōdy djijs cny ai Bōgo.

יד

14 ידע אנה זיר ומכס
אנה זמריא ושוע זמרים
דמסיב מו לנתה ליר
אלא לאינה דרגא על
מרים דמסיב להו הו
בלחוד טמא :

*Io so, e tengo per certo nel Signor Ie-
su, che munda cosa è immunda per se me-
desima, fimoa che a chi fuma che qualche
cosa sia immunda, a colui è immunda.*

15 ואו דין מטול מאכולתא
מזיק אנה לאחור ל
הנה בחוכה מלה
אנה לא נעבד במאכולת
להו דמטולתה מיר
משיח :

*Ma se per cagion del cibo il mio fratel-
lo si contristia, già tu non cammini più se-
condo la charità. Non far col tuo cibo per
ar colui, per cui Christo è morto.*

16 ולא תתננה טבתו :

*Non fac dunque Guisepato il (vostra)
bene.*

17 מלכותה זיר דאלהא
לא הות מאכלא ומשתיא
אלא באבותה ושלמ
ומדוחא ברוחא הקדש :

*Imperche il regno de Dio non è cibo:
a beuenda: ma giustizia, pax, & alle-
gria cum Spirito sancto.*

18 מו דכחליו זיר משמש
למשיחא שפר לאלהא
וקדם בני נשא בקא :

*Perche chi serue a Christo in queste
cose, è grato a Dio, & approuato da gli
huomini.*

19 השא בחר שלמ
נרטה בחר בנינה דחר
דחר :

*Contento sequitiuam le cose apparte-
nenti a la pace, & a la quanta edificatio-
ne.*

20 ולא מטול מאכולתא
ונשרא עבדא דאלהא כל
מרים זיר דכח הו אל
ביש הו לבר נשא
דבתיקלמא אכל :

*Non uoleno per cagion del cibo di-
struggere l'opera de Dio. Certo è che tutta
le cose son monde: ma è mala à l'huomo
che mangia con offesa.*

יד

14 ידעתי ובטחתי באדנינו ישוע
כי אין דבר טמא בו כי אם
למחשב להזותו טמא לו טמא
הוא לבדו :

*Yo sé y confio en el Senor Iesus, que por el
nada ay immundo: mas à aquel que pien sa algu-
na cosa ser immunda, à aquel le es immunda.*

15 ואם בעבור האכל יפלו
פני אחיך אינך עוד פאהבה
מהלך אל-באכל תאבד אותו
אשר עליו מלת המשיח :

*Empero si por causa dela comida tu herma-
no es contristado, ya no andas conforme à la
charidad. No echas à perder con tu comida à a-
quel por el qual el Christo murió.*

16 לכן אל תנאץ טובתכם :

Ansi que no sea blasphemado (vuestro) bien.

17 כי מלכות אלהים איננה
אכל או שתי כי אם צדקה
ושלום ושמחה ברוח הקדש :

*Que el Reyno de Dios no es comida ni beui-
da, sino justicia, y paz, y gozo por el Espiritu San-
cto.*

18 כי אשר באלה יעבד למשיח
הוא מתהלך אלה אלהים וימצא
הו בעיני האנשים :

*Porque el que en esto sirve al Christo, agra-
da à Dios, y es accepto à los hombres.*

19 על-כן נבקש שלום ונרדפהו
ונבנה בינותינו איש את אשר
למבנה :

*Ansi que sigamos loque haze à la paz, y à la
edificacion de los vnos à los orros.*

20 אל-נא בעבור האכל תהרס
את מעשה אלהים כי כל-
דברים שהורים המה כי אם
טמא הוא לאנוש אשר במכשול
אוכל :

*No destruyas la obra de Dios por causa de la
comida. todas las cosas à la verdad son limpias:
mas malo es al hombre que come con escandalo.*

יד

14. Οὐδὲ καὶ πάλιν ἐμὴ (καὶ ἐμὴ)
ἡσυχία, ὅτι εἶδον πρὸς δι' αὐτοῦ, αἱ
μὴ τῶν λογισμῶν τῶν πρὸς αὐτὸν
ἐκείνην ἡσυχίαν.

*Je sai & lui persuasé par le Seigne-
ur Iesus, que rien n'est souillé de soimef-
me: sinon à celui qui estime quelque
chose estre souillée elle lui est souillée.*

15. Εἰ δὲ ἀπὸ βρώματι ὁ ἀδελφὸς
συλυπῶται, σὺ καὶ ἐν κατὰ ἀγάπην
σβηναισθῇς. μὴ τῶν βρώματι σὺν
καίτοι καταλύνῃς, ὡς καὶ οὐ χρεῖσθαι
ἀπὸ αὐτοῦ.

*Mais si ton frere est contristé pour la
viande, tu ne chemines plus selon cha-
rité, ne destrui point pour ta viande ce-
lui pour lequel Christo est mort.*

16. Μὴ βλασφημεῖτε τὸν Θεόν
(ὁ μὲν) τὴν ἀγαθίαν.

*Que donc (vostre) bien ne soit point
blasphé.*

17. Οὐ γὰρ ἐστὶ ἡ βασιλεία τοῦ
Θεοῦ βρώματι καὶ πόσι, ἀλλὰ δικαιο-
σύνη, καὶ ἀγάπη, καὶ εἰρήνη, καὶ
ἀγαθή.

*Car le royaume de Dieu n'est point
viande ne brunage, mais est justice, paix,
& loy & par le saint Esprit.*

18. Ὁ γὰρ ἐν ταῖς ἀγαθῶν τῶν
χρεῖσθαι, ἀγαπᾶται τὸν Θεόν, καὶ
ἀπὸ αὐτοῦ.

*Car qui en cela sert à Christ, est a-
gréable à Dieu, & est approuvé des ho-
mes.*

19. Ἀρα οὖν καὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ
ἀγαπᾶται τὸν Θεόν, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ
ἀγαπᾶται.

*Pourchassons donc les choses qui
sont de paix, & qui sont d'edification
mutuelle.*

20. Μὴ ἐκαι βρώματι καὶ κατὰ
λαὸν τὸ ἐργάζεσθαι τὸν Θεόν. καὶ ἐν
ἀγάπῃ, καὶ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐν
ἀγαθῇ.

*Ne ruine point l'oeuvre de Dieu pour
la viande, car il est que toutes choses sont
nettes: mais il y a mal pour l'homme
qui mange avec achoppement.*

CAP. XIII.

14. Scio & confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum: nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.

I knowe and am perswaded through the Lord Iesus, that there is nothing but what he thinketh: but unto him that thinketh anything to be vncleane, to him it is vncleane.

15. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est.

But if thy brother be grieved for the meate, whereof thou dost eat: thou art not charitably walking: because thou dost not lose him for whom Christ died.

16. Non ergo blasphemetur bonum (vestrum.)

Cause not your commodities to be evil spoken of.

17. Non est enim regnum Dei esca & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto.

For the kingdom of God is not meate nor drinke: but righteousness, and peace, & joy in the holy Ghost.

18. Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus.

For whosoever in these things serveth Christ, is acceptable unto God, and is approved of men.

19. Itaque quae pacis sunt, sectemur: & quae edificationis sunt, invicem custodiamus.

Let vs then followe those things which concerne peace: and wherewith one may edifie another.

20. Noli propter escam destruere opus Dei, omnia quidem sunt munda: sed malum est homini qui per offendiculum manducat.

Doe not for the sake of meate, destroy the worke of God: for all things are indeed pure: but it is evil for that man which causeth with offence.

Das XIII. Capittel.

14. Ich weiß vnd bins gewiß / in dem H E X X N Jesu / daß nichts gemein ist an im selbst / Ohn der es recht für gemein / demselbigen ist gemein.

I knowe & am perswaded through the Lord Iesus, that there is nothing but what he thinketh: but unto him that thinketh anything to be vncleane, to him it is vncleane.

15. So aber dein Bruder über deiner Speise betrübet wirdt / so wandelst du schon nicht nach der liebe. Lieber / verderbe den nicht mit deiner Speise / vmb welches willen Christus gestorben ist.

De der som din Broder bliffuer forceret ofuer din Mad / da vandrer du allerede icke effter kerlighed. Kere forderffue den icke med din Mad / for hucs skyld Christus er død.

16. Darumb schaffet / daß euer Schatz nicht verlestert werde.

Der saare sticket der saa / At eders liggendefæ icke bliffuer bespaattet.

17. Denn das Reich Gottes ist nicht essen vnd trincken / Sondern gerechtigkeit vnd friede / vnd freude in dem heiligen Geiste.

Thi Guds Rige er icke mad oc drick / Men Retferdighed / oc Fred / oc glæde i den hellig Aand.

18. Wer darinnen Christo dienet / der ist Gott gefellig / vnd dem Menschen werth.

Huo som tiener Christo der vdi / hander Gud behagelig / oc Menneisten retelig.

19. Darumb lasset vns dem nachstreben / das zum Friede dienet / vnd was zur besserung vntereinander dienet.

Der saare lader off staa effter der som tiener til Fred / oc huad som tiener off til forbedring thiant huert andre.

20. Lieber verstore nicht vmb der Speise willen Gottes Werk. Es ist zwar alles rein / Aber es ist nicht gut / dem der es isset mit einem anstoß seines Gewissens.

Kere forffure icke Guds gerning for Mad skuld. Dee er vel alsammen rene / Men der er hannem icke gaar / som der æder med sin Samvittigheds stød.

Capitola XIII.

14. Icho wiss a za gisau wle mam strze Dāna Gejisse / Je nie nečistho nemij samo z sebe / geđinē / tdo sedomnišwā Jebu nečistē bylo / tomu geđi nečistē.

Wiem y pewniem tego przez Pana Jezusa / iż niemam nic coby przez sie było nieczyste / iedno theme troy maia co byc nieczystym / tbo icmu nieczystym jest.

15. Neb zarmucenij se Bratr twój pro pokrm / gij wedle lās tjo nečodijšo. Nežaracīg pokrmu twym tože / za kiet / hoj geđi Krištus vmiel.

Wossāje sešty dla pokarmu brat twój był zasmucen / iuz nie wedlug miłosci postępił. Po pokrmu twoim nie żaraczay tjes go za krotko Krištus vmiel.

16. Nebudijechyd w rauhā / nij dāno dobrē waffe.

Niechay tedy dobro waffe oślas wione nie bedzie.

17. Krālowstwijs jagistē Bojji / nemij pokrm a nāpog: ale sprawedlnost / pokog a radost w Duchu Swatēm.

Abowiem Krolestwo Bożenie jest pokrm ani picie / ale sprawaiedlnost y pokog / y wesela przez Duchā.

18. Icho dož tēmi wleami slaujis Krištu / i ljijs se Bohu / a chwāly hodnō geđi v lidij.

Wotery przez rzycejs służy Krištuowi / iest wōdzięczyj Bożgu / y przytęmny ludziam.

19. Protož kiet wlemy gšau pokoge / tēch nā sledugme wōdčny: a kiet gšau t wōdčānij / wšpolec gich oštij: hayme.

Przetož tedy sławmy sie o rzycejs kiet pokoiowi należa / y tōj spolecznemu budowanu.

20. Nečaz pro pokrm siwō / fenij Bojjiho. Wšecno za gisē tistē geđi / ale žle geđi tlo wleku kietj s pohoršenijm gij.

Dla pokarmu nie psuy sławy Bożej / wšetkē rzycejs sa cypke / ale žle jest cziłowietowi troy se s zgoršenim.

72

וְגַם טוֹב הוּא לֹא לֵאמֹר כָּל בָּשָׂר
וְלֹא לִשְׂמוֹת יָד וְלֹא אֶת אֱשֶׁר
בּוֹ יִגְדֹף אֶחָדֶּךָ אֹהֵי יִבְשֶׁל אֹהֵי
יִחַלֶּה :

Bueno es no comer carne, ni beuer vino, ni nada en que tu hermano trompiece, o se offenda, o sea enfermo.

22 אֵת יִשְׂרָאֵל הֶאֱמִינָה יְהוָה לְ
לִנְפֹשׁ לִפְנֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר־
הָיָה אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵט אֶת־נַפְשׁוֹ
בְּבַחֲנוֹ :

Tu tienes fe : tenla contigo delante de Dios
Bienaventurado el que no se condena à si mis-
mo con lo que aprueba.

23 וְאֵשֶׁר מִתְנַבֵּר בְּאֵלָיו וְשֹׁפֵט
בִּיָּמָיו בְּמִוֶּנֶה הוּא כִּי כָל־
דָּבָר אֲשֶׁר אָמְנוּ מִמּוֹנֶה תִּשָּׂא
הוּא :

Mas el que haze diferencia, si comiere, es
condennado: porque no comio por fe: y todo
lo que no sale de fe, es peccado.

ט ז

וְיִחְזְבוּ אֲנָחְנוּ הַגְּבוּרִים
לְסִבּוֹל אֶת־חֲמַחֲלֹת הַחַיִּים
וְלֹא לִשְׂמַח אֶת־פִּי נִפְשֵׁנוּ ;

Así que los que somos mas firmes deuemos sobrelleuar las flaquezas de los flacos, y no agradarnos à nosotros mismos.

2 כִּי־אֵשׁ־אֵשׁ־מִמֶּנּוּ יִצְאָה הָאֵשׁ
בְּעֵינֵי הָאָדָם :

Cada vno de nosotros agrade à su proximo
en bien, à edificacion,

וְכִי יִגְדֹּל הָעָם הַזֶּה וְהָיָה לְרַבִּים וְהָיָה לְרֵשָׁעִים וְהָיָה לְרַבִּים וְהָיָה לְרֵשָׁעִים וְהָיָה לְרַבִּים וְהָיָה לְרֵשָׁעִים :

Porque el Christo no se agradó à si mismo :
antes, como esta escripto, Los vituperios de los
que te vituperan, cayeron sobremi.

40.

Il est bon de ne manger chair, & de ne boire vin, ne faire chose, en quoi l'on se scandalize, ou se foit debilité:

22. Σὺ πιστὸς ἔχεις· κατὰ σπουδὴν
ἐχάσθωπας τῷ θεῷ. μακάριος ὁ
μὴ κλύον ἐκείνῳ ἐν ᾧ δοκιμάζεται.

As tu foy ? aye la en toi mesme de-
vant Dieu : bien heureux est celui qui
ne se jure point soi-mesme en ce qu'il
approuve.

23. 'Ο δὲ Διὰ ἐρρήδωτο, ἐπὶ
Φαίῳ, κατανικηταῖ· ὅτι οὐκ ἔκ
πείσθη. καὶ οὐδὲ ὁ οὐκ ἔκ πείσθη,
ἀμάρτυς αἰσῆς.

Mais celui qui en fait scrupule, il est condamné, s'il en mange: car il n'en mange point par foy: or tout ce qui n'est point de foy est péché.

КЕФЛА

Ο φίλος μου δὲ ἡμεῖς οἰδυνάροι,
 πᾶς ἀδυνάματι καὶ ἀδυνα-
 ται βασιζέσθαι, καὶ μὴ ἐκφυγεῖς ἀπὸ
 τῆς ἐκείνου.

Or devons nous, nous qui sommes forts, supporter les infirmités des faibles, & ne point complaire à nous-mêmes.

2. Ἐκαστος γὰρ ἡμᾶς τῷ πλεονεκτήσει
 χρεοκτείνω εἰς τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν οὐκ
 ἀδυνατῶν.

Pourant qu'en chacun de nous ex-
plai se à son prochain en bien pour edi-
fication.

3. Καὶ γὰρ ὁ χρυσοῦς χρυσὸς
ἔργον ἀλλοτρίου ἐστὶν ἔργου, οἱ
οὐδὲν ποιοῦντες αὐτὸν ἐκτίθενται ἐν
αὐτῷ.

Car aussi Christ n'a point voulu es-
plaire à soi-même: mais ainsi qu'il est
écrit, Les reproches de ceux qui te font
reproches sont tombés sur moi.

CAP. XIII.

21. Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur.

It is good neither to eat flesh nor to drink wine nor any thing whereby thy brother stumbleth / or is offended / or made weak.

22. Tu fidem habes? penes teipsum habe coram Deo: Beatus qui non indicat semetipsum in eo quod probat.

Hast thou faith? have it with thy self before God: Blessed is he that condemneth not him self in that thing which he alloweth.

23. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

For he that doubteth is condemned if he eat: because he eateth not of faith: and whatsoever is not of faith is sinne.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum iustinare, & non nobis placere.

We which are strong ought to bear the infirmities of the weak: and not to please our selves.

2. Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad edificauonem.

Therefore let every man please his neighbour in that is good to edification.

3. Etenim Christus non sibi placuit: sed sicut scriptum est, Improperia improperantium tibi, ceciderunt super me.

For Christ also would not please him self: but as it is written / The reproches of them which rebuked thee: fell on me.

Das XIII. Capitel.

21. Es ist besser / du essst kein Fleisch / vnd trinkst keinen Wein / oder das / daran sich dein Bruder stößet / oder ergert / oder schwach wirdt.

Der er meger bedre / ar du ader icle fed / or dri- cker icle Bin / eller neger / som din Broder kand stode sig paa / eller forargis / eller bliffue stobelige aff.

22. Hast du den Glauben / so habe ihn bey dir selbst / für Gott. Selig ist der ihm kein Gewissen machet / inn dem / das er annimpt.

Hastuer du den Tro / Da beholende hoff dig self / saar Gud. Saliger den som icle ger sig self nogen Samvithed / paa der / som hand anammer.

23. Wer aber darüber zweifelt / vnd isset doch / der ist verdampft / denn es gehet nicht auß dem Glauben. Was aber nicht auß dem Glauben gehet / das ist Sünde.

Men huo som nisser der paa / or ader dog / hand er fordømt / Thi der gaar icle aff Troen. De huad som gaar icle aff Troen / der er synd.

Das XV. Capitel.

Wir aber / die wir starck sind / sollen der Schwachen gebrechlichkeit tragen / vnd nicht gefallen an vns selber haben.

De wi som ere sterke / skulle bære de Stobeligtis brøst / or icle haflue behagelighed til oss self.

2. Es stelle sich aber ein jeglicher vnter vns also / daß er seinem Nechsten gefalle / zum guten / zur beserung.

De der skal huer stikke sig saa iblant off / ar hand kand behage sin Næste / til gode til forbedring.

3. Denn auch Christus nicht an im selber gefallen hatte / Sonder / wie geschrieben stehet / die Schmach der die dich schmechen / sind über mich gefallen.

Thi Christus haflde icle or behagelighed til sig self / men lige som screeffu staa / Deris forsmædelse / som dig forbone / er faldne paa mig.

Kapitola XIII.

21. Dobré gesti negešti mas / sa / ani pijiš Vīna / ani toho nā tem se bratr vīdš / aneb horšš / aneb šim w nemoc paš dā.

Dobrá tešt ezeš mē tešc mēsa / šani pīc vīnā / ani šādneš ezešy w troreš sic twoy brat obtaša / k do pogārša / kbo siemolym šlas dā.

22. Ed Vīru māšlī? šān gi v sebe mēš pšed Bohem. Blahoslavenš / kdož nesauidš sebe šamēho w rom / což za doš brē mā.

Ty māš wšare / mēšceta v šlo bīc šamego pšed Bogiem. Blos gošlāwiony troreš nīc ošadšas šīc bīc šamego w tym co pochwala.

23. Ale ten / kdož klade rozbdšl mēšy pošrmš / budšl gīšl / šas tracen bude: neb nenšl to š Vīrl. Wšecno paš což nīš nīš / Vīr / hšjch gesti.

Alto marpš / šestšy šadš / šest ošadzon / gdyž nīc š wšary: A cošolwīeš nīc šestš / wšary / gšzech šest.

Kapitola XV.

Amenno paš špīnēšš / nedoštarkš indlegšš: h šnāšš / a ne šam se šobē šjbiš tš.

U My troreš / šestšemy mōcni / pošmīnchmy mōšcē šrewkošcī indlych / a nīc šolgōwāc šāmym šabīc.

2. Ašegedentāššš wāš šjbiš se šlīšnīmu šwēmū / pro doš brē / k wzdēlānīš.

Przeto kšjdy z nas nšchay blīžnīemu šwōiemu šolgūc šīc došrmš / to šestš / k šwego šbudoš wšmīn.

2. Nebo p Křystus ne šām se šobē šjbiš: Ale pašōž pšāno gesti: Hanēnš kšch štrīnš šebe hanēlī / špadla gšau na mīne.

Abowīem Křystus nīc šolgō wāt šām šobē / aīc tško ušt nāpš šano: Šromocentā tšch štrōry cš šromocā / a nīc wšpādly.

טו
4 בלמדם ציר רמון קדים
אתכתב ליון פנא הו דילן
אתכתב דבמשיברנתא
ובכונתא דכתבא סכר
נהא לו :

*Impetrate tutte le cose che già danna-
ni sono state scritte, fuma state scritte d'uo-
stra disgrazia, acciò che per la pazienza &
consolazione de la Scrittura, non habbiamo
speranza.*

5 אלהא דין דמשיברנתא
דכונתא נחל זכון
דשוינתא תתחשבנך
אל חד בישוע משיחא :

*Iddeo dunque autor de la pazienza &
de la consolacione se concede che habbia-
te una vna un medesimo sentimento secon-
do Christo l'15 v.*

6 נפחד רצון נפחד פנים
תשבחו לאלהא אביה
דמרו ישוע משיחא :

*Acciò che d'un animo & d'una bo-
ca glorificate l'Iddeo & Padre del nostro
Signor l'15 v Christo.*

7 מטול הנא הו מוקדון
וטענין לחדא איכנא
דאד משיחא קרבון
לתשבוחתא דאלהא :

*Per laqual cosa riceueteui l'un l'al-
tro, siccome ancor l'15 v Christo ci ha-
conuuto a se & gloria di Dio.*

8 אמר אנא דין דישוע
משיחא שמש גודתא
חלה שררה דאלהא
איכנא דישוע מולכנא
דאכנתא :

*Hor io dico che l'15 v Christo è stato
ministro de la Circuncisione, per la verità
di Dio & confermar la promessa fatta a i
Padri.*

9 ועממא יסבחו לאלהא
חלה רחמא דהו עליהון
אד דכתיב דאדנא לך
דעממא ולשמך אנמר :

*Et acciò che i Gentili glorificano l'Id-
deo, per la sua misericordia siccome è scrit-
to, Per questo io te laudareo tra i Gentili,
à cantare al tuo Nome.*

10 ותוב אמר אתבסמו
עממא עם עמה :

*Et de nouo dico, Allegratevi, Gen-
tili, col suo popolo.*

4 כאלה דדברים אשר מקדם
נכתבו אל למודנו נכתבו אשר
בתקוה ובנחם הכתבים תהי
לנו השכרה :

Porque las cosas que antes fueron escriptas,
para nuestro enfiennamiento fueron escriptas:
para que por el padecer, y por la consolacion de
las Escripturas, ayamos esperança.

5 ואלהי התקוה והנחם יתן
לכם לחכם יחד ביניכם
בדברת ישוע המשיח :

Mas el Dios del padecer y de la consolacion
os de que entre vosotros seays vnanimes segun el
Christo Iesus.

6 אשר ברוח אחת ובפי אחת
תכבדו את יהוה אבי אדנינו
ישוע המשיח :

Para que concordéis à vna boca glorifiqueys
al Dios y Padre de nuestro Señor Iesus el Christo.

7 לכן התלקחו איש את רעהו
כמו גם המשיח לקח אתכם
לכבוד אלהים :

Portahto sobrelleuamos los vnos à los otros
como tambien el Christo nos sobre lleuò para
gloria de Dios.

8 כי אמר אני כי ישוע המשיח
נהיה משרת המולח בעבוד
אמת אלהים לקים את שבועות
משות אמר סלה :

Digo pues, Que el Christo Iesus fue Ministro
de la circuncision, por la verdad de Dios para
confirmar las promessas de los Padres.

9 ואשר יכבדו הגוים את
אלהים על דב חסד כמו נכתב
על כן אודך בגוים ולשמך
אנמרה :

Empero que las Gentes glorifiquen à Dios
por la misericordia, como està escripto, Portan-
to yo te confesare à ti entre las Gentes, y cantare
à tu Nombre.

10 ועוד אמר ישמחו וירגו
לאמים את עמו :

Y otra vez dize, Alegraos Gentes con su pu-
eblo.

4. Οσα πρότερον εσχατα κειναι
εμμεν εσχατα κειναι εσχατα κειναι
Φη. ινα δις της αποστολης, η
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι
εσχατα κειναι.

Car toutes les choses qui ont esté
auparauant escriptes, ont esté escriptes
pour nostre endoctrinement: afin que
par patience & consolation des Escri-
tures nous ayons esperance.

5. Ο δε θεος της αποστολης η
εσχατα κειναι. εσχατα κειναι
Φη. ινα δις της αποστολης, η
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι
εσχατα κειναι.

Or le Dieu de patience & consola-
tion vous doit sentir vne meisme che-
se entre vous selon Iesus Christ.

6. ινα εμμεν μετ' ου ου εσχατα
δεσχατα κειναι η εσχατα κειναι
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι.

Afin que tous d'un courage, & d'v-
ne bouche vous glorifiez le Dieu, &
Pere de nostre Seigneur Iesus Christ.

7. Δις αποστολης εσχατα κειναι
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι.

A raison de quoi receuez l'un l'aut-
re, comme aussi Christo nous a receus à
lui à la gloire de Dieu.

8. Αις δε ησχατα κειναι εσχατα
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι.

Or ie di que Iesus Christ a esté mi-
nistre de la Circuncision, pour la verité
de Dieu, afin de ranher les promesses
faites aux Peres.

9. Τα δε ιθι ησχατα κειναι εσχατα
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι.

Et pour faire que les Gentils hono-
rent Dieu pour la misericorde selon
qu'il est escript, Pour ceste cause ie te
donnerai louange entre les Gentils, &
psalmodierai à ton nom.

10. Καλ πάλιν λίστα, εσχατα κειναι
εσχατα κειναι η εσχατα κειναι.

Et derechef il dir, Gentils, esouif-
sez vous avec son peuple.

CAP. XV.

4. Quæcunq; enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationem scripturarum, spem habeamus.

For w hatsoeuer thinge are writen afore time/ are writen for our learning/ that wee through patience / and comfort of the Scriptures might haue hope.

5. Deus autem patientiæ & solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum.

Now the God of patience and consolation giue you that ye be like minded one towards another / according to Christ Iesus.

6. Ut unanimes, uno ore honorificeris Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi.

That wee with one minde / and with one mouth may praise God / even the Father of our Lord Iesus Christ.

7. Propter quod suscipite invicem: sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei.

Wherefore receive ye one another / as Christ also received us to the glory of God.

8. Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum.

Now I say that Iesus Christ was minister of the circumcision / for the truth of God / to confirme the promise made vnto the fathers.

Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo.

And let the Gentiles praise God for his mercy/as it is writen/ for this cause I will confesse thee among the Gentiles/ and sing vnto thy Name.

10. Et iterum dicit, Latimini Gentes cum plebe eius.

And againe he saith / Let the Gentiles with his people.

Das XV. Capittel.

4. Was aber zuvor geschrieben ist/ das ist vns zur Lehre geschrieben/ Auff das wir durch gedult vnd trost der Schrift hoffnung haben.

De huad som er tilforn scressuue / det er scressuue off til lærdom / paa det vi stulle haaffue haab formeer belst raalmodighed oc Scriffrens troest.

5. Gott aber der gedult vund des trostes / gebe euch / das ihr einrechtig seyt vntereinander / nach Jesu Christi.

Men Raalmodigheds oc Trostelsens Guds gifffue eder / at i kunde haaffue ic sind iblant huer andre / effter Ihesum Christum.

6. Auff das ihr einmütiglich / mit einem Munde lobet Gott vnd den Vater vnsers HERREN Jesu Christi.

At i endrecrellige / mee en Mund kunde prise Gud oc vor HERRE IESU Christi Fader.

7. Darumb nemet euch vnter einander auff / gleich wie euch Christus hat auffgenommen zu Gottes lobe.

Der saare anammer huer andre / ligesom Christus haaffuer anammer eder til Guds loff.

8. Ich sage aber / das Jesus Christus sey ein Diener gewesen der Beschneidung / vmb der Warheit willen Gottes / zubestetigen die verheissung / den Vätern geschehen.

De ieg siger / At Ihesus Christus naar Omkærlsens Dienere / for Guds sandhed styld / at staad fæste de loffre som vore Fædre gjorde.

9. Das die Heiden aber Gott loben / vmb der Barmherzigkeit willen / Wie geschrieben stehet: Darum wil ich dich loben vnter den Heiden / vnd deinem Namen singen.

De at Hedningene stulle loffue Gud / for sin Barmhertighed styld / ligesom kressuue staar / Der saare vil ieg loffue dig iblant Hedningene / oc singe dit Naamn.

10. Vnd abermal spricht er: Freuet euch ihr Heiden mit seinem Volk.

De atter siger hand / Glæder eder i Hedninge med hans Folk.

Kapitola XV.

4. Kterzskoli wchey napsany gfaui / t nassemu nauemij na: psany gfaui / abychom strze tpeleuosti a potesseny psem / nadzgi meli.

Do ty rzeczy ktore przed tym napisane / tu napisane nauce nas: pisane sa / abyśmy przez cierpliwość pocieszeni i nadzieję mieli.

5. Bůh pak tpeleuosti a potesseny / danż wám / abyście gednoslawni byli / gedni o druhých / podle Běhstie Krysta.

A Bog cierpliwosci i pocieszy was / abyście iednostajny vmysl miedzy soba zachowali / spolecznie / wedle Krystusa Jezusa.

6. Abyscie gednomyslne / gednemi vsty cili Boha a Otce Pana nasseho Běhstie Krysta.

Abyscie zgodnie i ednym vsty chwali Boha i Otce Pana nasseho Jezua Krysta.

7. Protožy pfigistmanyste se wespole / natožy Krystus přisnal was k slawě Běhstij.

Proto přislymuycie iedni druzie / natožy Krystus přisal nas do chwały Běhstij.

8. Prawim / agist wám / že Krystus Běhstij byl sluschným obězánij / pro prawdu Běhstij / aby potvrdil slibuow Dikowstěh.

A to powiedam / iż Jezus Krystus byl slusnym obězánij / o prawdy Běhstij / aby wtworzył obitnec oycow.

9. Ale Pohané abo / milostiwij slawli Boha: natož psáno jest: Protož chwaliti te: be budu mezi Pohanu / a gmi: nu twěnu budu pswati.

Aby pohané a milostiwie chwalili Boha / nato napisano jest: Wla tego bedacie wyslawali miedzy poganu / y imienowi twemu spiewac bude.

10. A opke tsi: Weselte se narodowto lidem geho.

A káse powieda: Weselte cie sie pogané lidem tego.

טו

11. ותוב אמה שבחו ל
למדת כלבון צממא
שבחיהי כלבון צממא :

E pm. Laudate il Signor tutti Voi Gentili, & laudate lo insieme tutti Voi popoli.

12. ותוב אשכנז אמר
היהוא עקדא לאישי ומן
היקום היהא רישא
לעממא ואלוהי יסברון
צממא :

Et amera Esau dicit, Serva la radice di Iesse, & uno che surgera a governare i Gentili, & i Gentili spereranno in lui.

13. אלהא דין דסברא
מליכון בלה חדותא
ושלמא בהימנותא ד
דתתתרון בסברא ביהלא
דדחא דקורשא :

Hic l'Idio de la speranza & i riempia d'ogni allegrezza & pace, nel vostro credere: acciò che Voi abbondiate ne la speranza per la potenza de lo Spirito Santo.

14. מרס אנא דין דא
אנא עלכון אחי דא
אנתון מלון אנתון דו
טבתא ומשוליתון בכלא
דדחא ומשכחין אנתון
אך לאחרא למדתיו :

Oratio sua ben affricato di Voi, fratelli miei: che ancor Voi sete pieni di bontà, ripieni d'ogni cognoscione, che potete stando ammoniti l'un l'altro.

15. קליל דין מדחא
בתבת לבון אחי איכנא
דאעדהון בטיבותא
דאחיתבת לי מן אלהא :

Ma per Voi ho scritto, fratelli, alquanto più ardentemente, como ricordando questa cosa in memoria, per la gratia che mi è stata data da Dio.

16. דאחרא משמשנא
לישוע משיחא צממא
נאבלח לאונגליון דאלהא
היהוא קורבנא דצממא
מקבל ומקדש ברוחא
דקורשא :

Acciò che sia manifesto de essu Christo a i Gentili, occupando nel sacrificio de l'Evangelio de Dio: a fin che l'offerta de i Gentili sia accetta, santificata per lo Spirito Santo.

טו

11. ונ ועוד הללו את יהוה כל
גוים שבחוהו כל-הגוים :

Y otravez, Alabad al Sennor todas las Gentes, y magnificadlo todos los pueblos.

12. ונ ועוד אמר ישעיהו ויהי שרש
ישי העמד לגם צמים אליו
גוים ידרש :

Y otravez dize Isaías, Estará la rayz de Iesse, y el que se levantará a regir las Gentes, las Gentes esperarán en el.

13. ואלהי התקוה ימלא אתכם
בכל שמחה ושלום להאמין
להויתר אתכם בתקוה בזכות
רוח הקדש :

Y el Dios de esperança hos hincha de todo gozo y paz creyendo: para que abundeys en esperança por la virtud del Espíritu Sancto.

14. כִּי-בִטְחִי אֲחִי גַם אֲנִי
עֲלֵיכֶם כִּי-גַם אַתֶּם הִמְלֵאוּ
בְּאַהֲבַת טוֹב וּבְמַלְאִים בְּכָל-מַדֵּעַ
וְחַזְכּוּ לְחַזְקֵי אִישׁ אֶת-דַּעְתּוֹ :

Empero cierto estoy yo de vos otros, hermanos míos, que por vos otros mismos estays llenos de charidad, llenos de todo conocimiento, de tal manera que podays amonestarhos los unos a los otros.

15. וּבְבִטְחוֹן כְּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם אֲחִי
מִקְצָתִי לְחַזְקֵי אַתֶּם בְּתַהֲלֻחַ
הַתְּהִי לִי מֵאלֹהִים :

Mas heos escripto, Hermanos, en parte osadamente, como amonestando hos por la gracia que de Dios me es dada.

16. לְהוֹתִי מִשְׁרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בְּגוֹיִם מִקְדָּשׁ אֶת-בְּשׂוֹרַת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר תְּהִי מִנַּחַת הַגּוֹיִם
נִרְצָה וְנִקְדָּשָׁה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

Por ser ministro de Iesus el Christo en las Gentes sacrificando el Evangelio de Dios, para que la offrenda de las Gentes sea agradable sanctificada por el Espíritu Sancto.

11.

11. Καὶ πάντα, ἀπὸ τοῦ τοῦ κύριου
πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαυνοῦσιν αὐ-
τὸν πάντες οἱ λαοί.

Et de rechef, Toutes nations, louez le Seigneur, & vous tous peuples, celebrez-le.

12. Καὶ πάλιν ἰσαΐας λέγει, ἴσται
ἡ ῥίζα τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ αὐτὸς ἑστήσκει
ἀρχιερεὺς, ἐπὶ αὐτῷ ἔσται ἰσχυρία.

Et de rechef Esaie dit, Il y aura une racine de Iesse, & un qui s'elevera pour gouverner les Gentils: les Gentils auront esperance en lui.

13. ὁ θεὸς τῆς ἐλπίδος πλη-
ροῖται ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εὐ-
φροσύνης ἐν τῷ πνεύματι, ὡς καὶ ὁ θεὸς
πληροῖται ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνά-
μει πνεύματος ἁγίου.

Le Dieu d'esperance donne vous vaille remplir de toute ioye & de paix en croyant: afin que vous abondiez en esperance par la puissance du Saint Esprit.

14. Πιστεύωμεν, ἀδελφοί μου,
καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ
αὐτοὶ μετὰ ἐστὶ ἀγάπη σωτηρίας, κα-
ταλογημένοι παρὰ τῶν ἁγίων, δι-
ορίσμενοι καὶ ἀλλήλους ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

Or mes freres, ie suis aussi moi-même persuade de vous, que vous aussi estes pleins de bonté, remplis de toute cognosciance, & que vous pouvez-mesmes admonester l'un l'autre.

15. Ταπεινότερον δὲ ἐγραψα ὑ-
μῖν, ἀδελφοί, ὡς πρὸς μέρους, ὡς ἐπι-
ταμιμίζων ὑμᾶς, διὰ τὴν χά-
ριν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κυρίου τοῦ θεοῦ.

Mais, freres, ie vous ai escrit en quelque sorte plus librement, comme vous remettant en memoire, & ce à cause de la grace qui m'a esté donnée de Dieu.

16. Εἰς τὸ εἶναι με ἀποστολὴν ἐν-
στὰς ὑμᾶς ὡς τὰ ἔθνη, ἐπρουγγισ-
σα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν,
καὶ ὁ σωτηρίας τοῦ ἔθνους δι' ὁμο-
δοκίαν, ἡ χάρις, ὅπως ἐν πνεύματι
ἁγίῳ.

Afin que ie soye ministre de Iesus Christ envers les Gentils, vacquant au sacrifice de l'Euangile de Dieu: à ce que l'oblation des Gentils soit agreable, estant sanctifiée par le saint Esprit.

CAP. XV.

11. Et iterum : Laudate omnes gentes Dominum, & magnificate eum omnes populi.

And againe: Praise the Lord: all ye Gentiles / and laude ye him / all people together.

12. Et rursus Iſaias ait, Erig radix Jesse: & qui exurget regere Geres, in eum Gentiles sperabunt.

And againe Iſaias sayeth: Erre shall be a roote of Jesse: and he shall rise to reigne over the Gentiles: in him shall the Gentiles trust.

13. Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo: ut abundetis in spe, & virtute spiritus sancti.

Nowe the God of hope fill you with all ioye: and peace in beleeuing: that ye may abounde in hope: through the power of the holy Ghost.

14. Certus sum autem fratres mei & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alitercunum monere.

And I myselfe also am perswadede of you: my brethren: that ye also are full of goodnes: and filled with all knowledge: and are able to admonish one another.

15. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tanquam in memoriam vos reducens: propter gratia quae data est mihi a Deo.

I neuerthelesse brethren: I haue so me what boldely after a sort written vnto you: as one that putteth you in remembrance: through the grace that is giuen mee of God.

16. Vt sim minister Christi Iesu in Gentibus: sanctificans Euangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.

That I shoulde be the minister of Iesus Christ towards the Gentiles: ministering the Gospell of God: that the offering by of the Gentiles might be acceptable being sanctified by the holy Ghost.

An die Römer.

Das XV. Capitel.

11. Vnd abermal: Lobet den Herrn alle Heiden / vnd preiset ihn alle Völker.

De after / loffuer HERRN alle Heiden / oder preiset hannem alle Völk.

12. Vnd abermal spricht Esajas: Es wird sein die Wurzel Jesse / vnd der auferstehen wird zu herrschen über die Heiden / auff den werden die Heiden hoffen.

De after siger Esajas / Die skal vere Jesserod / oder den som skal opstaa at regere ossuer Hedningene: paa den skalle Hedningene haabe.

13. Gott aber der Hoffnung / erfülle euch mit aller Freude vnd Friede im Glauben / daß ihr völlige hoffnung habt / durch die Krafft des heiligen Geistes.

Men haabens Gud / opfylde eder med al glæde og fred i Troen: At i kunde haaffue i fuldkommen haab: formedelt den hellige Aands Krafft.

14. Ich weiß aber fast wol von euch lieben Brüder / daß ihr selber voll gütigkeit seit / erfüllet mit aller Erkenntnis / daß ihr euch untereinander könnet ermahnen.

I eg ved og ganske vel om eder / kære Brødre: at i ere self fulde af godhed / opfyldte imed al Forsand: at i kunde formeene huerandre.

15. Ich hab aber dennoch gewagt / vnd euch etwas wollen schreiben / lieben Brüder / euch zu erinnern / vmb der Gnade willen / die mir von Gott gegeben ist.

Men ieg dristede mig alligeuel til: at scriffue eder noget til: kære Brødre: og paaminde eder: for den naade skyld: som mig er giuffen af Gud.

16. Daß ich soll sein ein Diener Christi vnter die Heiden zu opfern daß Euangelium Gottes / auff daß die Heiden ein Opfer werden / Gott angenehme / geheiligt durch den heiligen Geist.

At ien skal vere Christ: Diener ibland Hedningene: at offere Guds Euangelium: Paa der at Hedningene skalle bliffue Gud i raadnemelige Offer: helliget formedelt den hellig Aand.

K Kytimannom.

Kapitola XV.

11. Aopli: Chwalte woffet: ni Narodow: Boha / a welch: te ho woffetni libe.

Kaste: Chwalcie Panu wof: sey pogani: a chwalcie go spolu wofsey narodowie.

12. Aopli: Dyadys prawit: Bude koren Jesse / a ten tle: rzy powstane i: sprawowanis: pohani / w nicho Pohani daut: sau budau.

Jesse: Esajas mowi: Dedyt: koren Jesse: y ten trozy powstanie: nie roslazowac pogani: a pogani: w nim ofac beda.

13. Dzy pat nadze: napli: nif was woffetau radosti a: potogem w woffe: abyfse se: roznahali w nadze: a w mo: Duchu swatym.

A Bog nadziecie: nif was na: pelni woffetau radosti a: potogem: w woffe: abyfse obfitowali: w Duchu swatym.

14. Gist gsem zagist: Brat: tsi mogi nia sam o was: je: gsteplni: milowanis: / napli: ni glauce woffetym vmdniam: / at je mifse gden: druzho: napomijnati.

Niekem tego pewien bracia: moi: ia sam o was: i: wysam: przez sie: woffet: pelni dobroci: / napli: ni glauce woffetym vmdniam: / at je mifse gden: druzho: napomijnati.

15. Apretoz gsem finlegi: psal wam: Brat: tsi neltre: stram: wofet: a paniti was: pftwod: / pro milost ktrazmi: dana od Boha: na ten konce.

A iam smieley do was pisal: bracia: po neltrocy: cje: / napli: ni glauce woffetym vmdniam: / at je mifse gden: druzho: napomijnati.

16. Abych byl sluzebnikem: Krysta: Geyfse: mezo: Pohani: / postuhajcie: s: powstecim: Euangelium: Bozjim: / aby: by: ta: obet: Pohani: wiactna: a: powstecim: duchem: swatym.

Autem: Abych byl: sluga: Jesu: Krysta: r: pogani: / swie: to: blawie: sprawuac: Euangelia: Bozja: aby: sie: slala: ofara: pogani: w: biezna: / powstecim: przez: Duchu: swietego.

טו
לֹא אֵינִי לִי הַכִּיל שׁוֹכֵהָרָא
בְּשׁוֹשׁ מִשִּׁיחָא לְוֹת
אֱלֹהִים :

Je ne donne de moi que pour glorifier en Christ les choses qui appartiennent à Dieu.

18. לֹא גִיר מִמִּיחָא אֱנִי
דְּאִמְר מִדִּם דְּלִי סְעִיר
בְּאִירִי מִשִּׁיחָא לְמִשְׁמָעָא
דְּעִמְמָא בְּמִלְתָּא וּבְעִבְרָא :

Per quod in non ardeat de rebus alienis de quibus Christus non ha operato per meo animo, per condere, & Gentili ad l'obediencia in parole & opere.

19. בְּחִילָא דְּאִתְנִיתָא
וּדְתִדְמִיתָא וּבְחִילָא
דְּרוּחָא דְּאִלְהִים אֵיכָנָא
דְּמִן אֱוֹרִשְׁלִים אֲתַפְּרֵר עֵד
מֵאֵל לֹא לִדְרִיקוֹן וְאִמְלֵא
סְבִרְתִּיה דְּמִשִּׁיחָא :

Per virtutē de signis & miraculis, per la potētia de lo Spirito de Dio: in tal modo che da Ierusalem & la intorno infino à l'Illyrico, io ho fatto abbondare l'Evangilio de Christo.

20. בְּדִ מִתְחַבֵּט אֲנִי
דְּאִסְבֵּר לֹא בְּדִ דְּאִתְקִיר
שְׂמָה דְּמִשִּׁיחָא דְּלֵא אֲנִי
עַל שְׂתֵּאסָא נִבְרִיתָא :

E così mi sono impegnato con ogni studio d'annunziar l'Evangilio, non già dove Christo era stato nominato: acciò che io non edificassi sopra il fundamento altrui.

21. אֵלֵא אֵיכָנָא דְּכִתִּיב
דְּאִילִין דְּלֵא אֲתַמְרָא לְהוֹן
עֲלוּהִי וְהוֹרֵבָה וְאִילִין דְּלֵא
שְׂמֵעוּ יִתְּסִיסוֹן :

Ante secundo che è scritto, Quelli, d'ignali non è stato annunziato de lui, & d'anno: e quelli che non s'hanno visto, intenderanno.

22. מִטוֹל הֵנָּה אֲתַתְּכֶסֶת
זְבוֹן סִנְיָא דְּאִתְנֵא ל
לְנִתְכוֹן :

Per quod etiam si non fuo multo volte impedito de venire à voi.

23. הָשָׂא דִּין מִטוֹל דְּרִבְכָּא
לִית לִי בְּחִילִין אֲתַרְתִּיתָא
וְסִינָא הֵינִי מִן קִדְּם שְׂמֵעָא
סִנְיָא דְּאִתְנֵא לְנִתְכוֹן :

Ma hora non habendo io più luogo in queste parti, & habendo già molti annos desiderio de venire à voi.

טו
17. כִּי יֵשׁ לִי חֲלֵלָה בְּיִשְׁוֹעַ
הַמָּשִׁיחַ לְפָנֵי אֱלֹהִים :

Antique tengo de que gloriarme en el Christo para con Dios.

18. כִּי לֹא יִמְלֵאֲנִי לִבִּי לְדַבֵּר
עַל-אִשֶּׁר פָּעַל הַמָּשִׁיחַ בְּיָדִי
לִיקָחַת הָעַמִּים בְּדָבָר וּבְפֹעַל :

Porque no ofaria hablar alguna cosa que el Christo no aya hecho por mi para la obediencia de las Gentes, con la palabra y con las obras.

19. בְּכֹחַ אוֹחַת וּמוֹפְתִים בְּגִבּוּרָת
רוּחַ אֱלֹהִים כֹּךְ אִשֶּׁר פִּידוּשְׁלִים
סָבִיב סָבִיב עַד-אִלּוּדִיקוֹן
מִלְּאִתִּי אֶת-בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ :

Con potēcia de milagros y prodigios en virtud del Espiritu de Dios: de tal manera que desde Ierusalem y por los alderredores hasta la Escanōia aya hēchido del Euāgelio del Christo.

20. וּבִוְאֵת נִצְחָתִי לְבִשָּׁר לֹא
בְּמִקְוִמוֹת בְּאִשֶּׁר נִשְׁמַע שֵׁם
הַמָּשִׁיחַ בִּין-עַל-סוֹד אֶחָד אֲבִינָה :

Y de esta manera prediqué este Euangelio, no donde antes el Christo fuesse nombrado, por no edificar sobre ageno fundamento.

21. כִּי-אֵם כְּמוֹ נִכְתָּב אִשֶּׁר לֹא
סִפֵּר לָהֶם דְּאִי וְאִשֶּׁר לֹא שְׁמַעוּ
הַתְּבוֹנִי :

Antes, como esta escripto: A los que no fue anunciado de el, veran y los que no oyeron, entenderan.

22. לָכֵן גִּמְנֵעָתִי בְּרָבִים לְבוֹא
אֵלֵיכֶם :

Por lo qual aun he sido impedido muchas vezes de venir à vosotros.

23. וְעַתָּה כִּי-עוֹד לֹא נִשְׂאָר לִי
מְקוֹם בְּנוֹפּוֹת הָאֵלֵּה וּמִתְנַחֵה
אֵי לְבוֹא אֵלֵיכֶם מִשְׁנִים רַבּוֹת :

Mas agora teniendo mas lugar en estas partes y desheando venir à vosotros muchos annos ha.

טו
17. Ἐχὼ εὐανγκλίον ἐν Χριστῷ
ἐν ὧς καὶ ἐγὼ ζῶ.

J'ai donc de quoi me glorifier en Jesus Christ des choses qui appartiennent à Dieu.

18. Οὐ γὰρ ὁ λημέτης λαλεῖ τι ὡς ἂν κατ'ἐργασίαν Χριστοῦ δι' ἐμῆ, εἰς ὑπακοὴν ἐθελῶν, λόγον ἔργου.

Car ie n'oseroie rien dire que Christ n'ai fait par moi pour amener les Gentils à obēissance, par parole, & par œuvre.

19. Ἐν δυνάμει σημείων & τεράτων, ἐν δυνάμει τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ κατὰ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν γαλιλαίᾳ καὶ ἰλλυρίᾳ, ἐγὼ ἐποίησα ἀποστόλῃ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

Avec vertu de signes & miracles, en la puissance de l'Esprit de Dieu: tellement que depuis Ierusalem & à Fenuron iulqu'en Illyrie, j'ai fait abonder l'Evangile de Christ.

20. Οὕτως δι' φιλοτιμίαν μου, ὡς ἀποστολὴν ἀναγγελλοῦντες, ὡς ὅπου ὡς ἐμοὶ ὁδὸν Χριστοῦ, ὡς καὶ ἐν ἀλλοτρίοις θυμῷ μου εὐαγγελίζομαι :

M'estudiant ainsi affectueusement d'annoncer l'Evangile, non point où il avoit esté fait mention de Christ (afin que ie n'ediffiasse sur la fondation d'autrui.)

21. Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἱς οὐκ ἀναγγελλήσεται αὐτοί, ὅτι καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, αὐτοὶ οὐκ οἶδον :

Ains selon qu'il est escrie, Ceux aufquels il n'a point esté annoncé de lui, le verront: & ceux qui n'en ont rien ouï, l'entendront.

22. Διότι ἐμπόδιόν μου καὶ πολλὰ τὰ ἰσχυρὰ εἰς ὑμᾶς.

Parquoi aussi j'ai esté souventesfois empêché de venir vers vous.

23. Νῦν δὲ μηκέτι τίς μοι ἔχει ἐν τῷς κλίμασι ταύταις, ὅτι καὶ ἐγὼ εἶμι ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς κατὰ θέλησιν ἰσχυρῶς.

Mais maintenant, veu que ie n'ai plus de lieu en ces quartiers ici, & que ie par plusieurs années j'ai grand desir de venir à vous.

CAP. XV.

17. Habeo igitur gloriam
in Christo Iesu ad Deum.

I have therefore wherof I may
reioyce in Christ Iesus in those things
which pertaine to God.

18. Non enim audeo ali-
quid loqui eorum: quia per
me non efficit Christus in
obedientiam Gentium, ver-
bo & factis.

For I dare not speake of any thing/
which Christ hath not wrought by mee/
to make the Gentiles obedient in word
and deeds.

19. In virtute signorum
& prodigiorum, in virtute
Spiritus sancti: ita ut ab Je-
rusalem per circuitum usque
ad Illyricum repleverim Eu-
angelium Christi.

With the power of signes and
wonders, by the power of the Spirit of
God: so that from Jerusalem / and
rounde about unto Illyricum / I have
caused to abound the Gospel of Christ.

20. Sic autem predicavi
Evangelium hoc, non ubi
nominatus est Christus, ne
super alienum fundamen-
tum aedificarem.

Because I enforced my selfe to preach
the Gospel: not where Christ was na-
med: least I should haue builded on ano-
thers mans foundation.

21. Sed sicut scriptum est,
Quibus non est annuntia-
tum de eo, videbunt: & qui
non audierunt, intelligent.

But as it is written: To whome
he was not spoken of: they shall see him:
and they that heard not: / shall vnder-
stand him.

22. Propter quod & impe-
diebar plurimum venire ad
vos.

Therefore also I have bene oft let
to come unto you.

23. Nunc vero ulterius lo-
cum non habens in his re-
gionibus, cupiditatem au-
tem habens veniendi ad
vos, ex multis iam praece-
dentibus annis.

But nowe seeing I haue no more
place in these quarters: & also haue be-
come desirous many yeeres agoe to see
me vnto you.

An die Römer.

Das XV. Capitel.

17. Darumb kan ich mich rühmen/
in Jesu Christ / daß ich Gott diene.

Der saare sand ieg rose mit / i Jesu Christo / at
ieg tien Gud.

18. Denn ich dörfte nicht etwas re-
den / wo dasselbige Christus nicht
wirkete / die Heiden zum gehorsam
zubringen / durch wort vnd thaten.

Ihi ieg forde ick sale noget / der som Christus
ick giorde der samme forme delst mit / at komme heb-
ningene til lydigheb / ved ord oc gerninger.

19. Durch krafft der Zeichen vnd
Wunder / vnd durch die Krafft des
Geistes Gottes / Also / daß ich von
Jerusalem an / vnd vmbher biß an Il-
lyricum / alles mit dem Euangelio
Christi erfüllet habe.

Formedelt Krafft mer Tegen oc vnderlige ting /
oc ved Guds Lunds krafft / Saa artig haaffuer opfyldt
alleuegne fra Jerusalem rint omkring indtil Illyri-
cum / mer Christi Euangelio.

20. Vnd mich sonderlich geffissen/
daß Euangelium zu predigen / wo
Christi Namen nicht bekannt war/
Auffdaß ich nicht auff einen frembden
grund bauete.

De ieg giorde besynderlige min sid til / at predike
Euangelium huor som Christi Naamn vaar ick be-
kent / Paa det ieg skulde ick bygge paa en fremmet
grunduol.

21. Sondern wie geschrieben sthet:
Welchen nicht ist von im verkündigt/
die sollens sehen / Vnd welche nicht ge-
höret haben / sollens verstehen.

Men lige som scerffuile staar / Quilcke som ick er
kundgiort om hannem / de skulde det see / oc de som ick
haaffuer hørt / skulde det forstaa.

22. Das ist auch die Sache / da-
rumb ich vilmal verhindert bin zu
euch zu kommen.

Denne er oc Sagen / huor saare ieg er mange
gonge forhindret at komme til eder.

23. Nun ich aber nicht mehr raum
habe in disen Ländern / habe ich aber
verlangen zu euch zu kommen / von vil-
len Jaren her.

Men nu ieg haaffuer ick mere rum i disse Land /
oc ieg haaffuer lunge begeret at komme til eder / mange
aar / da vil ieg komme til eder.

K Xijmanuum.

Capitula XV.

17. A protoż mam se łijm
chłubić w Krystu Bieżyśto /
před Bohem.

Mam tedy z čeho se chlubit
před Krystus / w ryck rzec
jách křto Bogu naleja.

18. Necht nesmím mluviti
čeho / čehož křto mne neovini
Krystus / aby poslušni byli po-
háně / slovem y skutky.

Abowiem nie śmiałbym nie
mowić / czego by Krystus nie owinis-
nił przez mnie / bez wywołania pogro-
ny na posłuszeństwo słowem y
czynami.

19. W mocę diwów a zjawa-
kuow / w spile Duchu swatychor
Tak je gsem od Geruzatima y
wšol až k Slovanstě zemi
naphnil Ewangelium Krysto-
wym.

Moca cudow y zjawnosti / y
moca Duchá Boží / tak je od Je-
rusalem y okolo prstie glych
kráin až do Slovanstě / tam wys-
pelnul vsad přepovědi dšola kř-
winkely Krystusowey.

20. Atak gsem kážal Ewan-
gellum toto / ne tu křto gest byl
Krystus gmenován / abych na
čejž základ nestawěl.

Tym je sposobem dšac pře-
povědi k Ewangelia / nie gdičov
byl mškován Krystus / aby h
cážym fundamentu nie dšod-
wal.

21. Ale nakož psáno gest: Že
ti kterýmž není zprošováno
o něm / vši: a ti kteriž o něm
neslyšeli srozumějí.

Ale iako test napsáno: Kto-
rym nie test oznamováno o něm /
thedy vši / Kteroz nie sly-
šeli / srozuměti.

22. Protož gest mi překáženo
kastrofát / abych nepřistál k
wám / až bráněno mi až do sa-
wád.

Dle čeho teč čisto testem bš-
mowan žem do was nie přystál.

23. Nyni pak již mišce miš-
ka nemage w tčisto kragl-
nách / a mage jádost přigisi k
wám / od mnohých již minu-
lých let.

Ale teraz gdy już mišce nie
mám w ryck kráinách / a mám wo-
la přistěž do was od wielu lat.

ט

24. **מא דאל** לאספניא מסבר דאתא נאחניכין נאחתיא תלגני למסן מא דקליל מו סיג אלתפסמא פתיתכו:

Come io sia per andare in Spagna, Gerro d' vederu. Perche spero haveru d' vederu nil passatu, e de voi haveru d' esser condotto li, se prima me faru algun to faciatu do voi.

25. **השא דין אול אנא** לאירשלא דאשמש לקדש:

Al presente io me me'co in Ierusalem, per sonneare d' i Santi.

26. **צבו ציר הליו** דבמקדוניה ובאכאיה דשיתפתיא תהנא להו עם מסבינא ומכישא דאית באירשלאם:

Perchecho è piaciuto a quei di Macedonia & Achia far qualche contribuzione d' a poveri, Senti che sono in Ierusalem.

27. **צבו מטול דאך חיבין** להו או ציר דרוח אשיתפתיא עמהון עממא תלגין אגון דאך דרבסר ישמטין אגון:

Perchecho dico è piaciuto loro costi, e me sono lor debutoru. Imperoche se i Gentili sono si, participo de le lor cose spirituali, ancor essi deuo sonneare loro me le carnali.

28. **הדא הביל מא דנמרת** וחתמת להון אדשא הנא צבר אגא עליכו לסיפניא:

Fazio dunque ch'io barò questo, e consegnato lor questo frutto, passando da voi me n'andaro in Spagna.

29. **ידע אנא ציר דאמתי** דאתא אנא לנתכו במחליא הו דבורכתא דאנגליין דמשיחא אתא אנא:

Io so che quando Gerro d' voi, io Gerro con voi' abbondanza di benedizione de l' Euangelio di Christo.

ט

24. **וכאשר אסע בספרד אבוא אליכם כי פשבר אני בעברי לראות אתכם ובידיכם להנבא שמה אם אראה בראשונה את פניכם ומקצתכם אחמלא:**

Quando me partière para Espanna, vendre à vofotros: porque espero que passando hos veré y que seré llenado de vofotros allí: si empero antes viere gozado de vofotros.

25. **ומעת זסע אני ירושלמה לשרת את הקדושים:**

Mas agora me parro parà Ierusalem à ministrar à los Sanctos.

26. **כי תפצו חבתיים ואכאיה לעשות מלת חכר ועדקה במסכני הקדושים אשר בירושלים:**

Porque Macedonia y Achia tuieron por bien de hazer vna colecta para los pobres de los Sanctos que estan en Ierusalem:

27. **כי תפצו וגם חוביהם תפצה) כאשר חבתי מתנות הרוח נעשו תגוים כי חוביהם גם במתנות הבשר לשרת אותם:**

Porque les parecio bueno y son deudores à ellos: porque si las Gentes han sido hechos participantes de sus bienes espirituales, deuen tabien en ellos servirles en los carnales.

28. **וכאשר אכלה ואת לחתם אחפרי הוה אבוא פכם סמדתהו:**

Ansique quando viere concludido esto y les viere consignado este fruto passaré por vofotros à Espanna.

29. **וידעתי כי בבואי אליכם במלא ברכת בשורת המשיח אבוא:**

Porque se que quando viniere à vofotros, que vendré con abundancia de la bendicion del Christo.

א

24. **Όταν γάρ παρέρωμαι εἰς τὴν ἰσπανίαν, ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἐλπίων ὅτι ὡς διὰ τοῦ παρελθόντος ἵδωμαι ὑμᾶς, καὶ ὅτι ὅπου ὑμεῖς ἐστέ, ἐκεῖ ἐπιμεθυσάμενοι εἰς ἐμὴν παρουσίαν:**

Quando ie partirai pour aller en Espagne ie viendrai vers vous: car i'espere que ie vous verrai en passant par d'guers vous, & serai là conduit de par vous, apres auoir esté preinierement en partie rassaisie d'auoir esté avec vous.

25. **Νυνὶ δὲ παρέρωμαι εἰς ἱερουσαλήμ διακονεῖν τοῖς ἁγίοις.**

Mais pour le present iem'en vai en Ierusalem pour subseoir aux saints.

26. **Εὐδοκῶντες γάρ μακαριοὶ καὶ ἀχαιοὶ κοινῶς μετὰ τοῖς ἁγίοις τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος:**

Car il a semble bon aux Macedoniens & aux Achaiens de faire vne contribution pour communiquer aux poudes d'entre les saints qui sont en Ierusalem.

27. **Εὐδοκῶντες γάρ, καὶ ὁφθαλμοὺς ἔχοντες ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡμεῖς τὰ ἁγία τοῦ ὁφθαλμοῦ καὶ ἐν τοῖς σαρκασιν ἀντιμεταστήμεθα αὐτοῖς.**

Car il leur a semblé bon ainsi, & aussi sont-ils attentus à eux. Car si les Gentes ont esté participants de leurs biens spirituels, ils leur doiuent aussi admettre quant aux charnels.

28. **Τὴν οὖν ὡς ἐπληρώσῃς, καὶ (φωτισμένη) αὐτοῖς τὴν χάριν τοῦ κυρίου, ἀπολυσάμενος εἰς ἐμὴν εἰς τὴν ἰσπανίαν.**

Après donc que j'aurai paracheuè cela, & que j'aurai consigné ce fruit à vous en passant par deuers vous en Espagne.

29. **Οἶδα δὲ ὅτι ἐν ἰσχυρίᾳ καὶ ἐν ὑμῶν ἐκ πληθύνοντος διλογίας & διαγγαλίου τοῦ εὐαγγελίου ἀνταναστήσει:**

Et sai que quand ie viendrai à vous, i'y viendrai avec abondance de benediction des Euanglie de Christ.

Capitola XV.

24. Kdykoli do Nyspanne
puogdu / l wam pfijgdu :
Wamf zagist nadegi / fetady
gda / wstijm was / a do was
eam budu boweden / a fobch
prow ; spoletneho s wami
obledani a obcowani se po
tessol.

Kiedykolwiek poyde do Zispā
niesz/przyde do was/bo nam nads
ziecie ze kāmiedy (wacypire was
y kām ie od was odprawia)son be
y/ przyde sie (spolecznośc) wāšay
poczciec nāsycuſy.

25. Nontipal gbu do Ge
ruzalema/ abyč postaužil
Swatym.

Atque de Hierosolymis
singulis annis.

26. Neb gſau vmiſſi Ma-
cedoniſſi a Achayſſij biſku-
pōn gſau vſtiti na chudē ſwa-
tē/ ſtetiſi gſau vo Geruſalēm.

Abomian sie podobalo Nias
cedoncytom y Achaycytom nie
co slojyc dla v bogich swiatych/
Rozry sa w Jeryzalem.

27. Tal se gim jagstē llibl
lo/a tšim dlužni gšau gim. Neb
ponēwādž včlnēni gšau včl
šinijet gegich buchornijch wč
ch Pohant / magstē gim pošl
horwāi tšlējnōm.

Także nie im podobają / y nado
 to są bluźniercy / Abowiem te
 duchy w nich / Dobrze ich pogani
 i żywają / powołani też są w te
 cielskich umiastach.

28. A protoj fdyto wyfo:
nám a rejdělini gln vřet
ten/puogbuť ſrje wáo do dy-
ſpance.

Totedy wytonawsy / ym za
 p'ciotowawsy ten owac / poro
 me mialac was do zyspaney.

29 A wšim ſonſ pſijadu
wam / ſew hognoſti poſchne
niſ Kryſtowa pſijadu.

Wtemelę i goy do was przy-
de / z supelnym biogostawst-
wem i kanielcy Brytusowey
przejde.

ט ז

30. Παρεκαλεθεὶς ὑμᾶς, ἀδελ-
φοί, διὰ τῆς κλεῖας ἡμεῶν ἰσχύος
χρηστέσθαι, διὰ τῆς ἐξουσίας τῆς
μαρτυρίας, συναναίστανταί μοι ἐν τῇς
ἐκκλησίαις ὡς ὑμεῖς ἡμεῖς ποιεῖτε τὴν
δοξάν.

Or ie vous exhorte, freres, par nostre Seigneur Iesus Christ, & par la dilection de l'Esprit, que vous combatiez avec moi, en vos prieres à Dieu pour moi :

31. Ἰσαρῶν δ' ἀπὸ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ
 τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ Ἰσαὴρ ἀπο-
 ρίψας αὐτὸν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης
 ἀπὸ τοῦ ὅτι οὐκ ἠκούσθη αὐτοῦ.

Afin que je soye deliuré des rebel-
les qui sont en Judée: & que mon ad-
ministration que j'ay fait faire en Ieru-
salem, soit rendue agreable aux saints:

32. ἵνα ἐσχατὸν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς
21^α· ἡλῆματα τοῖς, καὶ πικρὰ-
παῖς ἡμεῖς.

A celle fin que le vîene à vous en lo-
ye par la volonte de Dieu, & que je me
recie avec vous.

33. Ὁ δὲ Ἰὼδὲ τῆς εἰρηλίας μετὰ
πάντας ἰμῶν ἀπὸ.

Or le Dieu de paix soit avec vous
tous. Amen.

ΚΕΦΑΛ. 15.
ΣΤΟΥΣΜΕ ΔΕ ὧΝΤΙ ΦΕΙΣΤΕΝ ΠΙ-
 ΞΕΔΑΦΛΩ ΗΜΕΩΝ, ΟΥΤΕΝ ΔΙΑ-
 ΚΟΙΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΟΖ-
 ΖΕΥΣΙ.

Je vous recommande nostre sœur
Phébe, laquelle est seruant de l'Eglise
de Cenchrée :

2. ἵνα αὐτὸν ὡς ἐδίδου ὁ θεὸς καὶ
 εἰς τὴν ἐκείνου ἰδέαν ὁρίσῃται, καὶ ὡς ἔστι
 πᾶσι τοῖς ἁγίοις ὁμοῦ καὶ ὡς ὁ πατήρ
 καὶ ὁ υἱὸς καὶ ὁ Ἅγιος πνεῦμα
 ὡς ὁ θεὸς καὶ ὡς ὁ υἱὸς καὶ ὁ Ἅγιος πνεῦμα
 ὡς ὁ θεὸς καὶ ὡς ὁ υἱὸς καὶ ὁ Ἅγιος πνεῦμα.

Afin que vous le recueilliez du Seigneur, comme il appartient aux saints, & que lui assistiez en toute chose qu'il aura besoin de vous: car il en a si besoin de plusieurs, voire de moi-mesme.

3. Ἀσπάσκαθε περίσκιλλαν ἢ ἀ-
κύλιν τὰς συντηρούς μεν ὄχι
ἡσῶν.

Saluez Priscille & Aquile mes compagnons d'œuvre en Iesus Christ:

CAP. XV.

30. Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, ut adiuveris me in orationibus vestris pro me ad Deum.

Also brethren I beseech you for our Lord Iesus Christes sake, and for the love of the spirit, that he would strive with me by prayers to God for me.

31. Ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa, & obsequi mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis.

That I may be delivered from them which are disobedient in Iudæa, and that my service which I have to do at Jerusalem may be accepted of the Saints.

32. Ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, ut refrigerer vobiscum.

That I may come unto you with love both the will of God, and may with you be refreshed.

33. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen

Thus the God of peace be with you all. Amen.

CAP. XVI.

Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est in ministerio ecclesiæ quæ est in Cenchrea.

I commend unto you Phœbe our sister which is a servant of the Church of Cenchrea.

2. Ut eam suscipiatis in Domino dignè sanctis: & assistatis ei in quocunq; negotio vestri indiguerit, eternis ipsa quoque assistet multis, & mihi ipsi.

That ye receive her in the Lords as it becometh Saints, and that ye assist her in what so ever business she needeth of your aide: for she hath given hospitalitie unto many, and to me also.

3. Salutate Priscam & Aquilam adiutores meos in Christo Iesu.

Greete Priscilla and Aquila my fellowe workers in Christ Iesus.

Das XV. Capitel.

30. Ich ermane euch aber / lieben Brüder / durch unsern HERRN Iesum Christ / vnd durch die Liebe des Geistes / daß ihr mir helfet kempfen / mit beten für mich zu Gott.

De teg formaner eder lere Brodere / forme delst vor HERRN Iesum Christum / oc ved Andens kærlighed / at vilde hjælpemig at stride / mer eders bøn for mig til Gud.

31. Auf daß ich errettet werde von den Unglaubigen in Judea / vnd daß mein dienst / den ich gen Jerusalem thu / angensem werde den Heiligen.

Af ieg land bliffue frelst fra de Vantro i Judea / De ar min Tieniste som ieg gør til Jerusalem / lande bliffue de Helligen raðnemelig.

32. Auf daß ich mit freuden zu euch komme / durch den Willen Gottes / vnd mich mit euch erquicke.

Vaa der ieg land komme til / oder mer glæde / forme delst Guds vilje / oc verquege mig mer eder.

33. Der Gott aber des Friedens sey mit euch allen / Amen.

Men Fredens Gud vere med eder alle / Amen.

Das XVI. Capitel.

Ich befelh euch unser Schwester Pheben / welche ist am dienst der Gemeine zu Kenchrea.

I befale eder vor Søster Pheben / hilsden der er i Menighedens tieniste vdi Kenchrea.

2. Daß ihr sie aufnehmet in dem HERRN wie sich ziemet den Heiligen / vnd thut ihr beystand in allem Geschäfte / darinnen sie euer bedarff / Denn sie hat auch vilen beystand gethan / auch mir selbst.

At i vilde anamme hende i HERRN / lige som det er Helligens tilbørligt / De gerer hende bistand i al den Gjerning som hun haffuer eder behoff vdi / Thi hun haffuer oc giort mange bistand i a osaa mig self.

3. Grüßet die Priscam vnd den Aquilam / meine Gehülffen inn Christo Iesu.

Hilsse Priscam oc Aquilam / mine medhjælpere i Christo Iesu.

Kapitola XV.

30. Proteroj prosim vas Bratři / strze Pána nasseho Gejisse křtsta / a strze lástku ducha svatého / abyšcie mi praz eughejmu pomáhali vashy mi Modlitkami / za mněsmos bljce Bohu.

A proste vas bratři / strze Pána nasseho Iesu Křtsta / a strze milosť Duchu / abyšcie zemna bos iováli modlitkami / vashy mi za mněsmos Bogu.

31. Abych vyřvobozen byl od naverňch / křtstj gšau w Jhřstvu / a služebnost má aby byla vřdná w Jeruzaléme Svatým.

Abych byl vyřvolen od tyh křozj nteposlušným / i. w žemě vyřvolen / a by posluhování moje w vřicjné bylo svatým křozj sa w Jeruzalém.

32. Abych přišel k vám s radostí strze vřstj Bohu / a s vřstj mi se potěšj.

Abych s vřsem přišel do vás / strze vřstj Bohu / a s vřstj mi se potěšj.

33. Bůh pak pokoje / budjše vřstjmi vám / Amen.

A Bog pokoja ntech budjše vřstjmi vřstjmi. Amen.

Kapitola XVI.

Bratři imě vřam žertv Sestru nash / křtstj posluhuje Křtst Cenchrenstj.

Vřam vřam Sebestjre nash / křtstj posluhuje Cenchrenstj.

2. Abyšcie gšly přivřstj w Pánu Bohu / tak vřstj slusj na Svate / a abyšcie gš radni a pomoci byli w křtstj křt potřebowala vas. Nebo ža gšstj ona posluhovala mnohým / a mně také.

Abyšcie přivřstj w Pánu / tak přivřstj svatým / a křtstj w křtstj by vas vřstj potřebowala / a by vřstj ona posluhovala mnohým / a mně také.

3. Pozdravte Priscu a Aquila pomocníkny mych / w Křstst Gejisse.

Pozdravte Priscu a Aquila pomocníkny moje w Křststst Iesu.

4 דהנוו הליו חלה נפשי
בדנהו יחבו ולא הנני
אנא בלחדי מידא אנני
להו אלגא אף בלהו
עאדתא דעממא :

(Iguale hanno sottoposto il lor collo
per la mia vita : à quello non tendo gra-
tie so solo, ma ancor tutte la Chiesa de
Gentili.)

5 ויהו שלמא לעדתא
דבכיתהו שאלו בשלמא
דאפנטוס חביבי אני
דאיתיהי רישיתה
דאכאנא במשיחא :

Salutate la Chiesa che è in casa lo-
ro. Salutate il mio carissimo Epeneto, che
è le primizie di quelli d'Asia in Christo.

6 שאלו בשלמא דמרתא
אידא דסגיי לאית בכון :

Salutate Mariam, laqual s'è molto of-
ficata con noi.

7 שאלו בשלמא
דאנדוניקוס ויוניא
אחני דהוו שבא עמי
וידעין אבון בשליחה
ובמשיחא קדמי הוו :

Salutate Andronico e Iunia parenti
miei, e già prigioni insieme con effime. I
quali son notabili tra gli Apostoli, e sono
stati meco in Christo.

8 שאלו בשלמא
דאמפלאוס חביבי במרו :

Salutate Amplia mio amantissimo
nel Signore.

9 שאלו בשלמא
דאורבנוס פלהנ דעמו
במשיחא דאסטבוס
חביבי :

Salutate Urbano, nostro coadiutore
in Christo, e il mio carissimo Stachis.

10 שאלו בשלמא דאפלה
בבנא במרו שאלו בשלמא
דבני ביתה דארסטובולוס :

Salutate Apello huomo opprimato in
Christo. Salutate quelli che son de la casa
d'Aristobulo.

11 שאלו בשלמא דהרודיון
אחני שאלו בשלמא דבני
ביתה דנרקיסוס אליון ד
דאיתיהו במרו :

Salutate Herodione mio parente.
Salutate quelli che son de la casa di Nar-
cisso : qui che son nel Signore.

4 אשר תחת נפשי אחצאריכם
השימו לאשר לא אחי לבד
מודה ביהם כל צדת תגלים :

(Que pusieron sus cuellos al degolladero
por mi vida : à los quales no hago gracias yo solo.
mas aun todas las Iglesias de las Gentes.)

5 וגם לקהלות מבתה לביתח
שאלו לשלום לאפנטוס לידדי
אשר הוא בכורת אסיה במשיחא :

Ante mismo à la Iglesia de su casa. Saludad à
Epeneto amado mio (que es) las primicias de A-
chaja en Christo.

6 שאלו לשלום למרים אשר
היא רבת געה לה בנו :

Saludad à Maria, laqual ha trabajado mucho
con nosotros.

7 שאלו לשלום לאנדוניקוס
ויוניא לדודי הגשבו עמי אשר
הם נכבדים בשלוחים ואשר
לפני הו במשיחא :

Saludad à Andronico y à Iunia mis parien-
tes (y mis compañeros en la captiuidad) los
quales son insignes en el Apostolado, los quales
fueron antes de mi en el Christo.

8 שאלו לשלום לאמפלאוס
לאחובי במשיחא :

Saludad à Ampliato amado mio en el Sennor.

9 שאלו לשלום לאורבנוס
העוזרני במשיחא ולאסטבוס
לאחובי :

Saludad à Urbano nuestro ayudador en el
Christo Iesus, y à Stachis amado mio.

10 שאלו לשלום לאפלה הנבחר
במשיחא שאלו לשלום לאשר
בבית אריסטובולוס חפא :

Saludad à Apelles prouado en el Christo,
Saludad à los que son de Aristobulo.

11 שאלו לשלום להרודיון דודי
שאלו לשלום אשר בבית נרקסוס
אשר הם באדנינו :

Saludad à Herodion mi parente. Saludad à
los que son de (la casa de) Narcisso, los que son
en el Sennor.

4. אשר תחת נפשי אחצאריכם
השימו לאשר לא אחי לבד
מודה ביהם כל צדת תגלים :

Qui ont submis leur col pour ma
vie : auxquels ie ne ren point graces moi
seul, mais aussi toutes les Eglises des
Gentils.

5. וגם לקהלות מבתה לביתח
שאלו לשלום לאפנטוס לידדי
אשר הוא בכורת אסיה במשיחא :

Saluez aussi l'Eglise qui est en sa
maison. Saluez Epainete mon bien-
aimé, qui est les premieres d'Achie en
Christ.

6. שאלו לשלום למרים אשר
היא רבת געה לה בנו :

Saluez Marie, laquelle a fort travail-
lé en pour nous.

7. שאלו לשלום לאנדוניקוס
ויוניא לדודי הגשבו עמי אשר
הם נכבדים בשלוחים ואשר
לפני הו במשיחא :

Saluez Andronique & Iunia mes
coaffins, & qui ont esté prisonniers avec
moi, lesquels sont notables entre les A-
postles & qui mesmes ont esté devant
moi en Christ.

8. שאלו לשלום לאמפלאוס
לאחובי במשיחא :

Saluez Amplia mon bien-aimé en
Seigneur.

9. שאלו לשלום לאורבנוס
העוזרני במשיחא ולאסטבוס
לאחובי :

Saluez Urbain nostre compaignon
d'oeuvre en Christ, & Stachys mon bien
aimé.

10. שאלו לשלום לאפלה הנבחר
במשיחא שאלו לשלום לאשר
בבית אריסטובולוס חפא :

Saluez Appelles approuvé en Christ.
Saluez ceux de chez Aristobule.

11. שאלו לשלום להרודיון דודי
שאלו לשלום אשר בבית נרקסוס
אשר הם באדנינו :

Saluez Herodion mon coaffin. Sal-
uez ceux de chez Narcisse, qui sont en
notre Seigneur.

פאמיליע

12. שְׁאֵלוּ בְּשִׁלְמָה
דְּסִרְפִּנָּה וְסִרְפִּינָה וְסִרְפִּינָה
בְּמִרְנָה שְׁאֵלוּ בְּשִׁלְמָה
דְּסִרְסִס חֲבִיבִיתִי אִידִי
דְּסִי לֵאמֹת בְּמִרְנָה :

Salutate Trifema a Trifosa, che s'affaticano nel Signore. Salutate Perfida, mia delitta, laqual s'è molto affaticata nel Signore.

13. שְׁאֵלוּ בְּשִׁלְמָה וְרִפּוֹס
גִּבְיָה בְּמִרְנָה וְנִאמְרָה הִילָה
וְרִלִי :

Salutate Rufo e Rufa nel Signore & la madre sua e mia.

14. שְׁאֵלוּ בְּשִׁלְמָה
דְּאִסְוִינְקִרְטוֹס וְדִפְלִגוֹן
וְדִאֲרִמָּה וְדִבְסִרְבָּה
וְדִהֶרְמָה וְדִאֲחָה דְּעִמְהוֹן

Salutate Asyncrito, Phlegon, Hermas, Patrobas, Hermo, e i fratelli che s'han con essi.

15. שְׁאֵלוּ בְּשִׁלְמָה
דְּבִילִיגוֹס וְדִיִּלְיָה
וְדִנֶאֱרוֹס וְדִחֶמָּה וְדִלֹמְבָּה
וְדִכְלֶהוֹן קִדְּשָׁה דְּעִמְהוֹן :

Salutate Filologo, a Tulia, Nereo, e la sua sorella, & Olympa, e tutti i Santi che s'han con essi.

16. שְׁאֵלוּ בְּשִׁלְמָה חֵד דְּחֵד
בְּנִשְׁקֵתָה קִדְּשָׁתָה שְׁאֵלוּ
בְּשִׁלְמָה בְּלִיָּהוּ עֲדִתָּה
דְּמִשְׁיָחָה :

Salutate tutti l'un l'altro nel santo bacio. Le Chiefe du Christo si saluent.

17. בְּעֵנָה דִּין מִכּוֹן אֲמִי
דְּמִשְׁכִּינָהוּ מִן אֵלִין
דְּבִלְגִיתָהוּ וּמִכְּשִׁלָּה
עֲבָדִין לְכֵר מִן יוֹלִפְנָה
וְאֲנִתָּהוּ לְפִתּוֹן דְּתִרְמָקוֹן
לְכּוֹן מִבְּהוֹן :

Orie e Cipriego, fratelli, che non si partono dal Signore, ma al loro proprio centro, e non dolci e adulatrici parole ingannano gli animi de la persona semplici.

18. אֵלִין גִּיד דְּהִכְנָה אֲמִין
לֹא מִשְׁמָשִׁין לְמִרְנָה יִשׁוּעַ
מִשְׁתִּיָּה אֵלִין לְמִדְּסִהוֹן
וּבְמִלָּה בְּסִימָתָה
וּבְכִירְכִתָּה מִשְׁעִין לְבִתָּה
דְּבִשְׁיָטָה :

12. שְׁאֵלוּ לְשָׁלוֹם לְטִרְפִּנָּה
וּלְטִרְפִּינָה הַיִּזְעוֹת בְּאִדְוִינָה
שְׁאֵלוּ לְשָׁלוֹם לְמִדְּסִס אֲהוּבָתִי
אֲשֶׁר רִבַּח תַּעֲהָ לָהּ בְּאִדְוִינָה :

Saludad à Tryphena, y à Tryphosa las quales trabajan en el Señor. Saludad à Perfida amada, laqual ha trabajado mucho en el Sennor.

13. שְׁאֵלוּ לְשָׁלוֹם לְרִפּוֹס הַבְּחִיד
בְּאִדְוִינָה וּלְאִמִּי :

Saludad à Rufo escogido en el Sennor, y à su madre y mia.

14. שְׁאֵלוּ לְשָׁלוֹם לְאִסְוִינְקִרְטוֹס
לְפִלְגוֹן לְהֶרְמָה וּלְאֲחָיו
וּלְאֲחֵיהֶם אֲתֵּם :

Saludad à Asyncrito à Phlegonte, à Hermas, à Patrobas, à Mercurio, y à los Hermanos que estan con ellos.

15. שְׁאֵלוּ לְשָׁלוֹם לְבִילִיגוֹס
וּלְיִלְיָה וּלְנֶאֱרוֹס וּלְחֶמָּה
וּלְלֹמְבָּה וּלְקִדְּשָׁה כָּלֵם אֲשֶׁר
אֲתֵּם :

Saludad à Philologo, y à Tulia, à Nereo, y à su Hermana, y à Olympa, y à todos los Sanctos que estan con ellos.

16. שְׁאֵלוּ לְשָׁלוֹם אִישׁ לְרֵעֵהוּ
בְּנִשְׁקֵת תְּקַדֵּשׁ שְׁאֵלוּ לְכֵם
לְשָׁלוֹם תְּקַדֵּשׁ הַמִּשְׁיָחָה :

Saludad hos los vnos à los otros en sancto bacio. Saludan hos (todas) las Iglesias del Christo.

17. וּמִתְחַנֵּן אִישׁ לְכֵם הָאֲחִי
לְחֶשֶׁמֶר לְכֵם מֵאֲשֶׁר אֲתֵּם
תְּמַחֲלִקוֹת וּמִכְּשִׁלִּים עַל־
הַלְּבָבִיד אֲשֶׁר אֲתֵּם לְמִדְּסִס
מִעֵיִרִים וּסְדוֹר מֵאֵם :

Y ruegohos, Hermanos, que mireys por los que hazē diffensioēs y escādalos fuera de la doctrina que vos otros auēys apredido, y apartaos de ellos.

18. כִּי־הָאֲנָשִׁים כִּי־אֵלֶּה אִינִם
עוֹבְדִים לְאִדְוִינָה יִשׁוּעַ תְּמַשִּׁיחַ
כִּי־אֵם לְכִבְטָם וּלְנִפְשָׁם וּבְעֵלִילָת
הַדְּבָרִים וּבְכִרְכוֹתֵם יִפְתּוּ אֶת־
לְבוֹת הַתְּמִימִים :

Porque los tales no firuen al Sennor nuestro Iesus el Christo, sino à sus vientes: y con suaues palabras y bendiciones engannan los coraçones de los simples.

12. Ἀσπάζεσθαι τὴν Τρυφῆν καὶ τὴν Τρυφῶσαν τοὺς ἀδελφούς ἐν κυρίῳ ἡν ἡ Περφίδα ἀγαπᾷ, ἣν πολλὰ ἐκμάχησεν ἐν κυρίῳ.

13. Ἀσπάζεσθαι τὸν Ῥύφον καὶ τὴν Ῥύφην τὴν ἀδελφήν. καὶ τὴν μητέρα μου τὴν Ῥυφίαν.

14. Ἀσπάζεσθαι τὸν Ἀσύνκριτον, τὸν Φλέγοντα, τὸν Ἑρμαῖ, τὸν Πατροβᾶν, τὸν Ἑρμόν, καὶ τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἐν κυρίῳ.

15. Ἀσπάζεσθαι τὸν Φιλόλογον καὶ τὴν Τυλίαν, τὸν Νέρεον, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ τὴν Ὀλμπαν, καὶ τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἐν κυρίῳ.

16. Ἀσπάζεσθαι ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀλλήλους. ἀσπάζεσθαι ἑαυτοὺς ἀλλήλους ἐν ἀγκύλαις τοῦ χρίστου.

17. Πάρεσθαι ἑαυτοὺς ἀλλήλους ἐν φιλήματι τοῦ χρίστου, ὡς καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ διδασκῶντος ἐν ὑμῖν ἡμεῖς, ποιῶντες καὶ ἐκκαθάσαντες ἑαυτοὺς.

18. Οἱ γὰρ οὗτοι τὸν κύριον ἡμεῖς ἰσοῦ χρίστῳ ἠδὲ δόξασιν, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἐν κυρίῳ ἐξαπατῶντες τοὺς καρδίας τοὺς ἀπλούς.

12. Saluez Thyryphene & Thyryphose, lesquelles travaillent en nostre Seigneur. Saluez Perfida la bien aimée laquelle a beaucoup travaillé en nostre Seigneur.

13. Saluez Rufus & sa mère.

14. Saluez Rufus & sa mère.

15. Saluez Asyncrito, Phlegon, Hermas, Patrobas, Hermo, & les freres qui sont avec eux.

16. Saluez Philologus & Tulia, Nereo, & sa seur, & Olympa, tous les saints qui sont avec eux.

17. Saluez vous l'un l'autre par un saint baiser. Les Eglises vous saluent.

18. Or ie vous exhorte, freres, que vous preniez garde à ceux qui sont partialités & scandales contre la doctrine que vous auez apprise: & vous desloignez d'eux.

CAP. XVI.

12. Salutate Tryphenam & Tryphosam: quæ laborant in Domino. Salutate Perfidem charissimam, quæ multum laboravit in Domino.

Salute Tryphena and Tryphosa / which women labour in the Lord. Salute the beloved Perfidem / which woman hath laboured much in the Lord.

13. Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius & meam,

Salute Rufus chosen in the Lord / and his mother / and mine.

14. Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: & qui cum eis sunt fratres.

Grete Asyncritus / Phlegon / Hermas / Patrobas / Mercurius / and the brethren which are with them.

15. Salutate Philologum & Iuliam, Nereum, & sororem eius, & Olympiadem: & omnes qui cum eis sunt, sanctos.

Salute Philologus and Iulia / Nereus / and his sister / and Olympas / and all the Saints which are with them.

16. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesie Christi.

Salute one another with an holy kiss. The Churches of Christ salute you.

17. Rogo autem vos fratres, ut observetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis faciunt: & declinate ab illis.

Nowe I beseech you brethren / marke them diligently which cause division & offences / contrary to the doctrine which ye have learned / and avoid them.

18. Huiuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.

For these that are such / serve not the Lord Jesus Christ / but their own belly / and with faire speech / and flattering words / they seduce the hearts of the simple.

Das XVI. Capitel.

12. Grüßet die Tryphena / vnd die Tryphosa / welche vil erlitten haben in dem HERRN. Grüßet die Perfida meine liebe / welche vil erlitten hat in dem HERRN.

Hilff Tryphena / oc Tryphosa som hassue arbeitend i HERRN. Hilff Perfida min eitelige / som hassuet meget arbeitend i HERRN.

13. Grüßet Ruffum den außertwählten in dem HERRN / vnd seine vnd meine Mutter.

Hilff Ruffum som er vduelt i HERRN / oc hans oc min Moder.

14. Grüßet Asyncritum vnd Phlegonten / Herman / Patroban / Hermen / vnd die Brüder bey ihnen.

Hilff Asyncritum oc Phlegonten / Herman / Patroban / Hermen / oc die Brödre hoff dem.

15. Grüßet Philologum vnd die Iulia / Nereum vnd seine Schwester / vnd Olympian / vnd alle Heiligen bey ihnen.

Hilff Philologum oc Iulia / Nereum oc hans Sester / oc Olympian / oc alle Heiligen hoff dem.

16. Grüßet euch untereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüssen euch die Gemeinen Christi.

Hilff der indbyrdis mæen heilig Kuß. Christi Menighed hilff eder.

17. Ich ermane aber euch / lieben Brüder / daß jr auffsethet / auff die da zutrennung vnd ergerniß anrichten / neben der Lehre / die ihr gelernt habt / vnd weichet von denselbigen.

Deleg formaner eder / Kare Brödre / att tage vare paa dem / som braynde Gvidægtighed oc Forræckelse / mod den Eardom / som i hassue lære / oc viger fra dem.

18. Denn solche dienen nicht dem HERRN Jesu Christo / sondern ihrem Bauche / vnd durch süsse wort vnd prechtige rede / verführen sie die unschuldigen herben.

Thi saadane tiene icke den HERRN Jesu Christo men deris Bua oc formed. Thi sodeord oc stolt tale / bedrage de demskyldige hietur.

Capitola XVI.

12. Pozdrawte Tryfenn / a Tryfoss / kterz pracugij w Panu. Pozdrawte Perfidem / namilegij / kterz mnoho pracowala w Panu.

Pozdrawte Tryfenn Tryfos / a / ktore praca w Panu. Pozdrawte Perfidem / ktora wiele pracowala w Panu.

13. Pozdrawte Ruffa wywolentho w Panu / a Matko geho takz mi.

Pozdrawte Ruffa wybrane / go w Panu / y matke tego / y moie.

14. Pozdrawte Asyncrifa / Flegonta / Hermena / Patrob / Hermam / y tych kterz gsu s nimi Bractij.

Pozdrawte Asyncrifa / Flegonta / Hermena / Patrob / Hermam / y bracta ktory sa s nimi.

15. Pozdrawte Filologa / Iulia / y Nereu a Estry geho y Olimpu / y wsech kterz gsu s nimi Swatych.

Pozdrawte Filologa y Julie / Nerego / y sistr: tego / y Olimpu / y wsech swate ktory s nimi sa.

16. Pozdrawte sebewspol / w polibeni Swatim. Pozdrawugij was wseckno Epr: we Krsnow.

Pozdrawte sebow drugie z polibaniem swatym. Pozdrawugij was Sboru Krsnosom.

17. Proshim pat was Bractij / aby ste sstali / tech kterz ruoznice a pohorseni klij / na odpor tomu ueni kter: muz gte se nauclli / a waru: gte se gich.

Przytym proswas bracta / aby ste obaczali ty ktory czynia zwady y pogorszenia / oprocz nauki ktore jestu sic nauczyli / a chroba cie sietz.

18. Nie takowij Krsnu Panu / nu nasamu nescuzij / ale swemu blichu / a strze lahodne te: z a pochlebne / swodij srode sprosnich.

Abowiem takow Panu nasamu Jesuowi Krsnu nescuzia / ale bruchowi swemu / y przy la godna mowu y oblaizanie / sroca prostych swobzo.

19. משתמרת ענתכון דין ד
הילכון לכל פרש אתידעת
חנני אנו הילכין בכון
ובכא אנו דתהון חכמין
לשכתא ותמימין לבישתא:

*Certo la vostra obbedienza è perme-
nente all'oracchio di tutti: onde io mi val-
leggo di voi: ma voglio che voi siate santi
al bene, e semplici al male.*

20. אלהא דין השלמון
ישחקיהו בעל לסטג
ותחיו רגליכון טיבותה
דמיו ישוע משיחא תהוה
עמכון:

*Idem autor de la paz poftea in bre-
ve fatama fatis: Vofros piedi. La gracia
del nestro Signor Iesv Christo fia con ef-
fama. Amen.*

21. שאליו בשלמכון ט
טיבתאוס פלה דעמי
ולקידוס ואיסון וסוסין
פטרס אחיג:

*Timothee mio compagno me l'opera fu
salute, e Lucina, e Lafone, e Sofipatro miei
parenti.*

22. שאל אנו בשלמכון
אנו טרסוס דכרבר
אחיתא פמרו:

*Vi saluto io Tertio che ho scritto l'E-
pistola nel Signore.*

23. שאל בשלמכון גאיוס
מקבלני דכלה עדתה
שאל בשלמכון ארטוס
רב ביתה דמדינתה
וקוארטוס אחא:

*Vi saluta Gaio albergator mio, e de
tutta la Chiefa. Salutami Erasto pro-
curator de la ciuita, e Quarto nostro fratello.*

24. (טיבותה דמיו ישוע
משיחא על כלכון אמין):

*La gracia del nestro Signor Iesv
Christo fia con tutti voi. Amen.*

25. לאלהא דין הו דמשפח
דשרכון באוגליון דילי
הו דאתבר ער ישוע
משיחא בגלינא דאחיה
דמיו ובכא עלמא מכסי
הו:

*Or a celui que vi puo confermare se-
condo il mio Euangelio, e la predication
de Iesv Christo, secundo la reuelation del
secreto che e stato facinto per cofi lungo
tempo.*

19. כתיקתכם בכלם הלכה
תדלה וחדנה לי עליכם ומתאזה
אנכי להו חכם חכמים לטובה
ומתאים לזעה:

*Porque vuestra obediencia diuulgada es
por todos lugares: Anfi que gozome de vosotros
mas quiero que feays sabios en el bien y simples
en el mal.*

20. ואלהי השלום ישוע ראש
השטן תחת רגליכם במהרה
תחנת אדונינו ישוע המשיח תהי
עמכם:

*Y el Dios de paz quebrante presto a Satanás
debaxo de vuestros pies. La gracia del Sennor
nuestro Iesús el Christo sea con vosotros (Amen.)*

21. שאלו לכם לשלום טיבותאוס
עודרי ולוקוס ויסון וסוסין פטרס
דודי:

*Saludanhos Timotheo mi ayudador, y Lu-
cio, y Iason, y Sofipater mis parientes.*

22. שואל לכם לשלום אני
טרטיוס אשר כתבתי אחא אגרת
אחדינו:

*Yo Tercio que escreui la epistola, hos saludo
en el Sennor.*

23. שואל לכם לשלום גאיוס
בעל מלוגי וכל קהלה שואל
לכם לשלום ארטוס אשר על
בית העיר וקוארטוס אחיג:

*Saludahos Gaio mi huesped y de toda la Ig-
lesia. Saludahos Erasto Theforero de la ciudad, y
el hermano Quarto.*

24. תחנת אדונינו ישוע המשיח
תהי עמכם כלכם אמר:

*La gracia del Sennor nuestro Iesús el Chri-
sto sea con todos vosotros Amen.*

25. ולו אשר יוכל להעיו אתכם
בבשורתי וקריאת ישוע המשיח
בגל הסוד הנסתר מעולם עד
היום הזה:

*Y alque puede confirmaros segun mi Euan-
gelio y la predication de Iesús el Christo segun
la reuelacion del mysterio encubierto desde ti-
empos eternos.*

19. Η ὑμῶν ὑπακοὴ ἐκδηλοῦται
ἐν παντί. ὅθεν ἐγὼ ἠγα-
θὰ λέγω ἐν ὑμῖν. ἀλλὰ θέλω
ὑμᾶς ὡς σοφούς ἐν τῷ κα-
λῷ, καὶ ὡς ἁπλοῦς ἐν τῷ κακῷ.

*Car vostre obeissance est paruenue
à la cognoissance de tous: ie m'esoui
donc de vous: mais ie desire que vous
soyez sages quant au bien, & simples
quant au mal.*

20. Ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἡμῶν
Ἰησοῦς Χριστὸς ὑμῶν
ὑποὺς ἐκ τῶν ποδῶν τοῦ
σατανᾶ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ ὑμῶν.

*Or le Dieu de paix brisera de brief
Satan de sous vos pieds. La grace de nos-
tre Seigneur Iesus Christ soit avec
vous, Amen.*

21. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς πάντας
ἐν ἀγάπῃ. καὶ Λούκιον, καὶ
Ἰάσονα, καὶ Σωφίππτον τοὺς
ἀδελφούς μου.

*Timothee mon cōpagnon d'escrire
vous salue, & Lucius, & Iason, & Sofi-
pater mes cousins.*

22. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ὅλους ἐν
τῇ ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ πατρὸς
καὶ κυρίου.

*(Moi Tertius qui a esté l'escriuain
de ceste Epistre, vous salue en nostre
Seigneur.)*

23. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς γαίον ἐξ
ἐκκλησίας ὅλης. καὶ ἑραστο
ἀσπάζομαι ὑμᾶς ὁ ὀικονό-
μος τοῦ πόλεως, καὶ κuartus ὁ
ἀδελφός μου.

*Gaius mon hoste, & de toute l'Egli-
se, vous salue. Erastele procureur de la
ville vous salue, & Quartus nostre frere.*

24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.
ἀμήν.

*La grace de nostre Seigneur Iesus
Christ soit avec vous tous, Amen.*

25. Τῷ θεῷ ἀποκάλυψεν ὑμᾶς
ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀ-
ποκάλυψιν μυστερίου ἡμῶν
ἀπὸ τοῦ παλαιού.

*Or à celui qui est puissant pour vous
affermir selon mon Euangile, & selon
la predication de Iesus Christ, luiuant
la reuelation du secreto qui a esté ren des
les temps iadis.*

CAP. XVI.

19. Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono: & simplices in malo.

For your obedience is come abroad among all: I am glad therefore of you: but yet I would have you wise unto ye which is good: and simple concerning evil.

20. Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

The God of peace shall treade Satan vnder your feete shortly. The grace of our Lord Iesus Christ be with you.

21. Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

Timotheus my companion / and Lucius / and Iason / and Sosipater my kinsmen / salute you.

22. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

I Tertius / which wrote out this epistle / salute you in the Lord.

23. Salutat vos Caius hospes meus, & universa ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, & Quartus frater.

Caius mine hoste / and of the whole church salutes you. Erastus the chamberlaine of the citie salutes you / & Quartus a brother.

24. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

The grace of our Lord Iesus Christ be with you all. Amen.

25. Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta Evangelium meum, & praedicationem Iesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus aeternis taciti.

To him now that is of power to establish you according to my Gospel / and preaching of Iesus Christ / by the revelation of the mystérie / which was kept secret since the world began.

Das XVI. Capitel.

19. Denn euer gehorsam ist vnter jederman außkommen. Derhalben freue ich mich über euch. Ich wil aber daß jr weise seht auffß gute / aber einfeltig auffß böse.

Ibi eders indigheit er vdfommen hoff huermand. Ibi glæder ieg mitz paa eders vegne. De ieg vil / at i stulle vere vife til der gode / oc enfeidigerst der onde.

20. Aber der Gott des Frides / zutrette den Sathan vnter eure füße in kurzen. Die gnade vnsers HERREN Jesu Christi sey mit euch.

Men fredens Gud stal inden en stæcker tid træde Satan ned vnder eders Fæder. For HERREN Jesu Christi Naade vere mer eder.

21. Es grüssen euch Timotheus mein gehülffe / vñnd Lucius / vñnd Iason / vñd Sosipater / meine gesfreundten.

Ithimotheus min Rehtelverer / oc Lucius / oc Iason / oc Sosipater / mine Freender / hilfe eder.

22. Ich Tertius grüsse euch / der ich disen Brieff geschriben habe / in dem HERREN.

Ieg Tertius hilfer eder / ieg som scrieff dette Bress / i HERREN.

23. Es grüßet euch Caius / mein vñd der gangen Gemeine wirth. Es grüßet euch Erastus der Statt Kenntmeister / Vñnd Quartus der Bruder.

Caius som er min oc den ganeste Menigheds Vert / hilfer eder. Erastus Stadens Kenntmestere hilfer eder / oc Quartus vor Broder.

24. Die gnade vnsers HERREN Jesu Christi sey mit euch allen / Amen.

For HERREN Jesu Christi Naade vere mer eder alle Amen.

25. Dem aber der euch stercken kan / lauts meines Euangelii vñd Predigt von Jesu Christ durch welche das Geheimniß offenbaret ist / das von der Welt her verschwigen gewesen ist.

De den som eder stand styrcke / effier mit Euangelij lodelse oc predicken om Ihesu Christo formedelst huiltken den Hemmelighed er obenbaret / som vaart tagd fra Verdens begyndelse.

Kapitola XVI.

19. Wasse jagist vossuffenst wiß / na sajdin mißte gest roze hlæsseno: a protoz se radugi z was. Alle chent abysse bult maudfijt dobre mu / a prostij se alenu.

Do vossuffenst wasse do wßylich doßlo / przo siaz was weiete gleche abyse byti mas dymni na dobre / a prostemi nãzle.

20. Duoh pal vofoge vofist Esatanasse pod nohami wasßoni brzo. Vilost Pãanas sheho Geßijse Kryssta bud s was mi.

A Dog vofostu zetrze stãnkã pod nogãmi wãßymy w rydãle. Lãstã Pãanã nãßeo Jezusa Kryssta sã nãch bødije zwãmi. Amen.)

21. Pozdrawugi was / Tymotheus pomocnist mĩg / a Lucius / a Iason / a Sosypater prĩbzunij mogli.

Pozdrawiãta was Tymotheus pomocnist moy / y Lucius / y Iason / y Sosypater krewni mot.

22. Pozdrawugi was nã Terclius / kterhĩzgem psal ten to list w Pãnu.

Pozdrawiam was w Pãnu Terclius / ktorym list napisal.

23. Pozdrawuge was Caius Hospodãr muog / y wßij Ehrwẽ. Pozdrawuge was Erastus Aufednist nad dũchodv Wřsta / a Quartus Bratr.

Pozdrawia was Caius gospodarz moy / y wßyjkiego szoru. Pozdrawia was Erastus szefarzmiery / a y Quartus brat.

24. Vilost Pãana nãßeho Geßijse Kryssta seßfsemi wã mi bud / Amen.

Lãstã Pãanã nãßego Jezusa Kryssta nãch bødije zwãmi wßytkim. Amen.

25. Tomupak / kterhĩz mocen gest was potvrditi wẽdř Euangelium mĩho / a Kãzanij Geßijse Kryssta / wẽdř zgevenij tagemswij stvũřho od wẽdnosti.

A temu kromu mĩže was potvrditi wẽdř Euangelij moy / y przepowiedãnia Jesu Kryssta / wẽdř zgevenija tagemswij stvũřho od wẽdnosti byla.

י
26 אֲתֵּלֵךְ דִּין בְּכֹנֵן הַנֶּאֱ
בִיד כְּתִבָּהּ הַנִּבְנִי
וּבְבוֹקֵהוּ דֵּלֵהָ דֵּלֵהָ
אֲתֵּי־דַע לְכָל־הוֹן עֲמִמָּה
לְמִשְׁמִיעָה דֵּה־מִנְהָה :

*Es bene manifestasse, e per le Scri-
ture Profetice, secondo l'ordinazione de
l'eterno Iddio, notificato in tutte le genti,
à l'obbedienza de la fide.*

27 דֵּה־יִי חֲפִימָה בְּלַחֲדוֹתֵי
שִׁיבָהּ בִּיד יִשְׁעֵי מְשִׁיחָה
לְעֵלִם עֲלִמִּין אֲמִין :

*A Dio dico solo sapiente, per Iesv
Christo sia gloria in sempiterno, Amen.*

שְׁלֵמֹת אֲגִידָהּ הַלֹּרֶת
רְהוּמִים דֵּה־תְּפִלָּתָהּ מִן
קִירְנָתוֹס וְאִשְׁתִּירֵת בְּאִירֵי
פִּיבָה מְשִׁמְשִׁיתָה
מִה־מִּנְהָה :

י
26 וּמַעַתָּה נִגְלָה בְּכָתֵב הַנִּבְיָאִים
בְּמִצְוֹת אֱלֹהִים כָּל־עֲלָמִים לִיקָהָת
הָאֲמוֹנָה וְלַחֲדוֹרֵי־עַ בְּכָל־הַגּוֹיִם :

Mas manifestado aora, y por las Escripturas
de los Prophetas por el mandamiento del Dios
eterno declarado à todas las Gentes paraque obe-
dezcan à la fe:

27 אֲשֶׁר לְבָרֵךְ חֲכָם לֵאלֹהִים
בְּיִשׁוּעַ חַמְשִׁיתָּ כְּבוֹד לְעוֹלָם
וָעַד אָמֵן :

A el solo Dios sabio sea gloria por Iesus el
Christo por siglos (de siglos) Amen.

אלהוים נכתבה מקורנותו
בפיה המשרתת העדה אשר
היא בקנכנאה :

15.
26. φανερωθησθαι δευω, αλλα κα
καταφωτισθησθαι, κατ'αποστο-
λων εν αιωνις ης, ος καταστο-
ντας εις παντα τα εθνη επι-
συνε.

Mais maintenant manifesté & don-
né à cognoistre par les Escriptions des
Prophetes, suivant le mandement du
Dieu Eternel, afin qu'il y ait obeissan-
ce de foy parai toutes nations.

27. Μόνω σοφῷ θεῷ, αλληλογ-
λωσθησθαι εις της αιωνας
αμην.

A Dieu seul sage, soit gloire à tout
iamais, par Iesus Christ, Amen.

Προς ημεμους ιεροφειδης
του αλλοφειδης της αλλοφει-
δης εν αγιας εν-
αληθειας.

AD ROMANOS.

CAP. XVI.

26. Quod nunc patefactum est per scripturas, Prophetarum secundum præceptum æterni Dei, ad obedi-
tionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti.

(But now is opened/and published among all nations by the Scriptures of the Prophets / at the commandment of the everlasting God for the obedience of faith.)

27. Soli sapienti Deo, per Iesum Christum, cui honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

To God / I say on his wise / he praiseth through Iesus Christ for ever. Amen.

Ad Romanos.

Scripta fuit à Corintho, per Phæben ministrum Cenchreensis Ecclesiæ.

An die Römer.

Das XVI. Capitel.

26. Nun aber offenbaret / auch kund gemacht durch der Propheten schrift / auß befehl des ewigen Gottes / den gehorsam des Glaubens auffzurichten / vnter allen Heiden.

De er nu openbaret oc kundgiort / formedelst Propheternes scrifte / aff den ewige Guds befalning / at oprette Troens lydighed / ibland alle Hedninge.

27. Demselbigen Gott / der alleine weise ist / sey Ehre / durch Iesum Christ / in ewigkeit / Amen.

Den samme Gud / som er alene wijs / vere ære / formedelst Ihesum Christum i Ewighed / Amen.

An die Römer.

Gefandt von Corintho / durch Phæben / die am dienst war der Gemeine zu Cenchrea.

K Kzijmanuom

Kapitola XVI.

26. Nynij pał igroweného strze Pišma Proroka / podle vložení věčného Boha / genž gest dāno poznati všechněm Pohanvom / aby wjry byli poslušni.)

Ne teraz obkřowenā jest / y przez pišmā Prorockie z rozkazā na wieczného Boga / ku poslušněstwu wšerky wšelākim narodem ojnaymionā.

27. Saměmu Maudrěmu Bohu strze Běhysse Krysta / Čjest a Slāwa / na wěky wěkuow / Amen.

Sāmemu madremu Bogu chwala przez Jezusa Krysta na wěki. Amen.

Ta Epistola k Kzijmanuom poslanā byla z Korinthu po Phæben Služebnīco Chrystu Cenchreenstě.

1870 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1871 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1872 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1
1873 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1874 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1875 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1
1876 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1877 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1878 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1
1879 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1880 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1881 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1
1882 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1883 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1	1884 Jan 1 Feb 1 Mar 1 Apr 1 May 1 Jun 1 Jul 1 Aug 1 Sep 1 Oct 1 Nov 1 Dec 1